

Załącznik
do Uchwały Nr XIV/106/2015
Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem
z dnia 22 grudnia 2015 roku

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015 – 2022

KROŚCIENKO nad Dunajcem, GRUDZIEŃ 2015

Spis treści

1. Wstęp	7
2. Nowy paradygmat polityki rozwoju	11
2.1. Założenia systemu zarządzania rozwojem	11
2.2. Nowy model prowadzenia polityki rozwoju	12
2.3. Polityka zorientowana terytorialnie	13
3. Miejsce strategii w zarządzaniu gminą	15
3.1. Wieloletni Plan Finansowy (WPF)	15
3.2. Budżet	16
4. Analiza otoczenia społeczno-gospodarczego	18
4.1. Charakterystyka Gminy Krościenko nad Dunajcem	18
4.2. Zagospodarowanie przestrzenne	20
4.2.1. Komunikacja	22
4.2.2. Atrakcje turystyczne i rekreacyjne Gminy	22
4.2.3. Miejsca noclegowe na terenie Gminy i ruch turystyczny	29
4.3. Społeczeństwo	32
4.3.1. Mieszkańcy Gminy Krościenko nad Dunajcem	32
4.3.2. Edukacja	42
4.3.3. Służba zdrowia i opieka socjalna	49
4.3.4. Bezpieczeństwo	52
4.3.5. Kultura i sztuka na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem	56
4.4. Gospodarka komunalna oraz stan środowiska naturalnego	58
4.4.1. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na terenie Gminy	58
4.4.2. Sieć gazowa	61
4.4.3. Zaopatrzenie w energię	61
4.4.4. Gospodarka odpadami	61
4.4.5. Jakość powietrza na terenie Gminy	62
4.5. Gospodarka i rynek pracy	64
4.6. Rolnictwo	68
4.7. Finanse gminy	71
4.7.1. Nadwyżka operacyjna	72
4.7.2. Relacja nadwyżki operacyjnej do wydatków bieżących	73
4.7.3. Nadwyżka operacyjna <i>per capita</i>	73
4.7.4. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	74
4.7.5. Dochody własne <i>per capita</i>	75
4.7.6. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	77
4.7.7. Wydatki majątkowe <i>per capita</i>	78
4.7.8. Środki unijne <i>per capita</i>	79
4.7.9. Wskaźnik samofinansowania	80
4.7.10. Skorygowany wskaźnik relacji wydatków majątkowych do wydatków na obsługę zadłużenia	80
4.7.11. Wskaźnik zadłużenia i wskaźnik obsługi długu	80
4.7.12. Indywidualny wskaźnik zadłużenia	82
4.7.13. Konkluzje	82

4.8.	<i>Szanse i bariery rozwojowe Gminy Krościenko nad Dunajcem – podsumowanie opinii uzyskanych w trakcie warsztatów strategicznych</i>	83
4.8.1.	Wyzwania globalne, przed którymi staje Gmina Krościenko nad Dunajcem	83
4.8.2.	Wyzwania regionalne i subregionalne	84
4.8.3.	Pespektywy	85
5.	Założenia do <i>Strategii Rozwoju Gminy KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM</i>	92
5.1.	<i>Potencjał rozwojowy Gminy Krościenko nad Dunajcem</i>	103
5.2.	<i>Ranking barier na drodze do realizacji celów</i>	105
5.3.	<i>Ranking efektywności instrumentów dynamizujących rozwój Gminy</i>	106
5.4.	<i>Obszary strategiczne</i>	108
6.	Wizja i Cele rozwojowe Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015 – 2022	109
6.1.	<i>Wizja rozwojowa Gminy Krościenko nad Dunajcem oraz misja Gminy</i>	109
6.2.	<i>Cele strategiczne i operacyjne</i>	110
6.2.1.	Obszar <i>Turystyka i przemysł czasu wolnego</i>	111
6.2.2.	Obszar <i>Gospodarka, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich</i>	116
6.2.3.	Obszar <i>Środowisko naturalne i ekologia</i>	121
6.2.4.	Obszar <i>Dziedzictwo kulturowe i edukacja</i>	124
6.2.5.	Obszar <i>Społeczeństwo</i>	128
7.	Instrumenty wdrażania programu i komunikacji społecznej	133
7.1.	<i>Poziom merytoryczny</i>	133
7.1.1.	Narzędzia pomocne w realizacji strategii	133
7.1.2.	Koordinacja zapisów <i>Strategii Rozwoju</i> z planami zagospodarowania przestrzennego Gminy - umiejscowienie projektów w terenie	135
7.2.	<i>Poziom organizacyjny</i>	135
7.2.1.	Struktura urzędu	135
7.2.2.	Coroczne przeglądy strategiczne	135
7.3.	<i>Poziom społeczny</i>	136
8.	Załącznik nr 1. Program Operacyjny na lata 2015-2018	139
8.1.	<i>Zadania w obszarze Turystyka i przemysł czasu wolnego</i>	140
8.2.	<i>Zadania w obszarze Gospodarka, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich</i>	146
8.3.	<i>Zadania w obszarze Środowisko naturalne i ekologia</i>	151
8.4.	<i>Zadania w obszarze Dziedzictwo kulturowe i Edukacja</i>	154
8.5.	<i>Zadania w obszarze Społeczeństwo</i>	159

Spis tabel

Tabela 1. Porównanie długości dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej w Gminie Krościenko nad Dunajcem do liczby ludności w poszczególnych miejscowościach.....	22
Tabela 2. Liczba ludności faktycznie zamieszkałej w Gminie Krościenko nad Dunajcem na przestrzeni lat 2008-2014	32
Tabela 3. Liczba dzieci w punktach przedszkolach i oddziałach przedszkolnych na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013.....	42
Tabela 4. Placówki edukacyjne na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem.....	45
Tabela 5. Wyniki egzaminów w roku szkolnym 2014/2015 w publicznych szkołach podstawowych na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem	48
Tabela 6. Wyniki egzaminów w roku szkolnym 2014/2015 w gimnazjach (publicznym i niepublicznym) na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem	49
Tabela 7. Wyniki egzaminów w roku szkolnym 2014/2015 w gimnazjach (publicznym i niepublicznym) na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w zakresie języków obcych	49
Tabela 8. Interwencje Policji na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w l. 2008-2014.....	53
Tabela 9. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem i w woj. małopolskim	64
Tabela 10. Podmioty wg sekcji PKD 2007 w roku 2012 i 2013 na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem	66
Tabela 11. Wartość nadwyżki operacyjnej Gminy Krościenko nad Dunajcem	72
Tabela 12. Relacja nadwyżki operacyjnej do wydatków bieżących i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem.....	73
Tabela 13. Nadwyżka operacyjna <i>per capita</i> i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem	73
Tabela 14. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem i powiatu nowotarskiego	75
Tabela 15. Dochody własne <i>per capita</i> i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem...	76
Tabela 16. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem.....	77
Tabela 17. Wydatki majątkowe <i>per capita</i> i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem	78
Tabela 18. Środki unijne <i>per capita</i> i dynamika wskaźnika.....	79
Tabela 19. Wskaźnik samofinansowania i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem	80
Tabela 20. Skorygowany wskaźnik relacji wydatków majątkowych do wydatków na obsługę zadłużenia i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem	80
Tabela 21. Wskaźniki zadłużenia Gminy Krościenko nad Dunajcem i dynamika wskaźnika	81
Tabela 22. Wskaźniki obsługi długu Gminy Krościenko nad Dunajcem i dynamika wskaźnika.....	81
Tabela 23. Indywidualny wskaźnik zadłużenia Gminy	82
Tabela 24. Obszary i cele strategiczne	110
Tabela 25. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru <i>Turystyka i przemysł czasu wolnego</i>	113
Tabela 26. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru <i>Gospodarka, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich</i>	118
Tabela 27. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru <i>Środowisko naturalne i ekologia</i>	122
Tabela 28. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru <i>Dziedzictwo kulturowe i edukacja</i>	126
Tabela 29. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru <i>Spółeczeństwo</i>	130

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Krajobrazy Pienińskiego Parku Narodowego.....	23
Zdjęcie 2. Rzeźba, flora i fauna Gorczańskiego Parku Narodowego	23
Zdjęcie 3. Spływ przełomem Dunajca	24
Zdjęcie 4. Źródło mineralne „Maria” po zagospodarowaniu.....	25
Zdjęcie 5. Rynek w Krościenku nad Dunajcem i kościół w Grywałdzie	26
Zdjęcie 6. Ścieżka pieszo-rowerowa Krościenko-Zawodzie i plaża nad Dunajcem	27
Zdjęcie 7. Siłownia zewnętrzna w Krościenku n/D.....	28
Zdjęcie 8. Muzeum PPN	28
Zdjęcie 9. Imprezy organizowane przez GCK w Krościenku nad Dunajcem	57

Spis rysunków

Rysunek 1. Usytuowanie Gminy Krościenko nad Dunajcem na mapie woj. małopolskiego	18
Rysunek 2. Podział administracyjny Gminy Krościenko nad Dunajcem.....	19
Rysunek 3. Strefy i obszary polityki przestrzennej ustalone w <i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego</i>	21
Rysunek 4. Klasyfikacja stref dla dwutlenku siarki, pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu wg kryterium ochrony zdrowia.....	63

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba obiektów noclegowych w Gminie w latach 2008-2014 wg statystyk GUS	30
Wykres 2. Liczba miejsc noclegowych, liczba osób korzystających z noclegów oraz liczba udzielonych noclegów w Gminie w latach 2008-2014 (wg GUS)	30
Wykres 3. Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów oraz liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym w Gminie w latach 2008-2014 (wg GUS).....	31
Wykres 4. Korzystający z noclegów oraz liczba udzielonych noclegów rezydentom i turystom zagranicznym w Gminie wg typu obiektu noclegowego w roku 2013 (wg GUS)	31
Wykres 5. Wskaźnik zaludnienia w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle innych gmin powiatu nowotarskiego.....	32
Wykres 6. Ludność w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014	33
Wykres 7. Dynamika zmian ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014	33
Wykres 8. Liczba ludności w miejscowościach Gminy Krościenko nad Dunajcem (stan na 31.12.2014)	34
Wykres 9. Prognoza demograficzna do roku 2035 dla powiatu nowotarskiego i województwa małopolskiego	34
Wykres 10. Przyrost naturalny w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013.....	35
Wykres 11. Wskaźnik przyrostu naturalnego Gminy Krościenko nad Dunajcem na tle innych gmin powiatu nowotarskiego (porównanie lat 2010 i 2013)	35
Wykres 12. Procesy demograficzne w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014 – przyrost naturalny	36
Wykres 13. Współczynnik feminizacji w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle innych gmin powiatu nowotarskiego w roku 2013	36
Wykres 14. Struktura płci w ogólnej liczbie ludności Gminy Krościenko nad Dunajcem na przestrzeni lat 2008-2014	37
Wykres 15. Struktura płci mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem w podziale na grupy wiekowe w roku 2014.....	37
Wykres 16. Struktura ludności w podziale na grupy w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014	38
Wykres 17. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014.....	39
Wykres 18. Saldo migracji ogółem w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014.....	40
Wykres 19. Procesy demograficzne w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013 - migracje	40
Wykres 20. Procesy demograficzne w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013 – migracje kobiet i mężczyzn	41
Wykres 21. Wskaźnik salda migracji – Gmina Krościenko nad Dunajcem na tle powiatu nowotarskiego (dane za rok 2013) i województwa (dane za rok 2010)	42
Wykres 22. Liczba miejsc przedszkolnych i liczba dzieci uczęszczająca do przedszkoli w zestawieniu z liczbą dzieci w oddziałach przedszkolnych w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014 ..	43
Wykres 23. Wskaźniki dostępności wychowania przedszkolnego w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013	44
Wykres 24. Wskaźniki dostępności wychowania przedszkolnego w Gminie Krościenko nad Dunajcem w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu nowotarskiego w roku 2013.....	44
Wykres 25. Wydatki Gminy Krościenko nad Dunajcem na oświatę i wychowanie (dział 801) na jednego mieszkańca w roku 2013 na tle powiatu	46
Wykres 26. Wydatki Gminy Krościenko nad Dunajcem na oświatę i wychowanie (dział 801) na jednego mieszkańca w latach 2008-2013	46

Wykres 27. Liczba szkół i stan uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2009-2013.....	47
Wykres 28. Wskaźniki scholaryzacji netto w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2009-2013....	47
Wykres 29. Urodzenia żywe w latach 2008-2013 w Gminie Krościenko nad Dunajcem	48
Wykres 30. Opieka zdrowotna na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014	50
Wykres 31. Apteki na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014.....	51
Wykres 32. Wsparcie finansowe dla rodzin na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013	51
Wykres 33. Kwoty świadczeń i zasiłków wypłacane na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013	52
Wykres 34. Przestępstwa i wykroczenia na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014.....	53
Wykres 35. Wykroczenia razem w latach 2010-2014 w poszczególnych osiedlach Gminy Krościenko nad Dunajcem.....	54
Wykres 36. Bezpieczeństwo na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014 – wypadki i kolizje	54
Wykres 37. Bezpieczeństwo na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014 – kradzieże	55
Wykres 38. Działalność OSP na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2014	55
Wykres 39. Akcje OSP w latach 2010-2014 na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem.....	56
Wykres 40. Sieć wodociągowa i korzystający z niej na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem wg danych GUS w latach 2008-2013	59
Wykres 41. Sieć kanalizacyjna i korzystający z niej na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013 wg danych GUS	59
Wykres 42. Wskaźnik relacji sieci wod-kan na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013 wg danych GUS	61
Wykres 43. Podmioty gospodarcze w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014	64
Wykres 44. Struktura przedsiębiorstw w Gminie Krościenko nad Dunajcem w roku 2014.....	65
Wykres 45. Przedsiębiorstwa w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014.....	65
Wykres 46. Główne rodzaje działalności przedsiębiorstw w Gminie Krościenko nad Dunajcem w roku 2014.....	66
Wykres 47. Bezrobotni zarejestrowani ogółem w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014.....	67
Wykres 48. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008 - 2014.....	67
Wykres 49. Gospodarstwa rolne na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010	68
Wykres 50. Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010	69
Wykres 51. Sposób użytkowania gruntów na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w 2010 roku ..	69
Wykres 52. Użytki rolne w dobrej kulturze na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010.	70
Wykres 53. Powierzchnia zasiewów na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010	70
Wykres 54. Zwierzęta gospodarskie hodowane na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010.....	71
Wykres 55. Źródła dochodów gospodarstw rolnych na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010	71
Wykres 56. Dochody budżetu Gminy Krościenko nad Dunajcem [tys. zł]	74
Wykres 57. Wysokość wpływu z podatków w budżecie Gminy Krościenko nad Dunajcem wg rodzajów w latach 2008-2014.....	76
Wykres 58. Wydatki budżetu Gminy Krościenko nad Dunajcem [tys. zł]	77
Wykres 59. Wynik budżetu Gminy Krościenko nad Dunajcem [tys. zł]	79
Wykres 60. Wskaźnik zadłużenia Gminy Krościenko nad Dunajcem	81

1. WSTĘP

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015 – 2022 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem lokalnego samorządu, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem.

Zgodnie z zapisami ustawy o samorządzie lokalnym, to na władzach samorządowych spoczywa obowiązek tworzenia i realizacji strategii rozwoju, która obejmując wszystkie ważne elementy życia lokalnej społeczności, koncentrować się będzie na kształtowaniu szeroko rozumianej świadomości obywatelskiej i kulturowej, nowoczesnym rozwoju gospodarczym, a także zrównoważonym gospodarowaniu środowiskiem i przestrzenią (Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, nowelizowana po raz ostatni we wrześniu 2014 roku).

W systemie zarządzania polityką rozwoju strategia pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz samorządu lokalnego w procesie zarządzania gminą, ale również jako narzędzie komunikowania się i partnerskiej współpracy z lokalną społecznością.

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015 – 2022 wskazuje, co możemy osiągnąć w perspektywie najbliższych lat, biorąc pod uwagę realia, oczekiwania i aspiracje na przyszłość.

Strategia jest narzędziem indukowania pozytywnych zmian w naszej Gminie oraz niwelowania barier pojawiających się w jej otoczeniu. W dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości *Strategia* ma za zadanie wspierać członków społeczności lokalnej w skutecznym odkrywaniu potencjałów i pełnym wykorzystywaniu szans na rozwój, stwarzanych zarówno przez nasze własne aktywności, jak i rozwijające się otoczenie naszej Gminy.

Ostateczny kształt *Strategii* jest wynikiem zaangażowania szerokiego grona osób i instytucji zainteresowanych rozwojem Gminy Krościenko nad Dunajcem, które uczestniczyły w pracach nad tym dokumentem. W efekcie prowadzonych konsultacji, spotkań i warsztatów udało się wypracować spójny i przejrzysty plan strategiczny rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na najbliższe kilka lat, który wykracza poza kompetencje samorządu i powinien stać się fundamentem budowania swoistego konsensusu wokół naszych wspólnych celów rozwojowych.

Poprzednia *Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2008 – 2020* tworzona była blisko 10 lat temu, a zatem w znacząco innej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej - tak Polski, jak i samej Gminy Krościenko nad Dunajcem. Mając świadomość ciągłości procesów przemian, obecne władze samorządowe zdecydowały się na podjęcie prac nad stworzeniem nowej wizji rozwoju. Zapisy z dokumentu z 2008 roku zdezaktualizowały się wobec zmian, które zaszły nie tylko w samej Gminie. Pojawiło się wiele nowych wyzwań i możliwości, a model polityki rozwoju nastawiony jest aktualnie na współpracę, a nie konkurencję sąsiadujących samorządów. Nie znaczy to, że obecny dokument podważa obrane wcześniej kierunki rozwoju w całości, jednakże ewolucja samorządu oraz dokonania ostatniej dekady pozwalają spojrzeć na szanse i bariery rozwojowe Gminy Krościenka nad Dunajcem z nowej perspektywy i dzięki temu wypracować lepszą, wspólną wizję scalającą naszą samorządową wspólnotę i nadającą impuls dla działań prorozwojowych. Celem uaktualnionej *Strategii* jest stałe podnoszenie warunków i jakości życia mieszkańców Gminy Krościenko. Pozwoli ona także tchnąć nowego ducha w budowanie relacji oraz zaangażowanie całej wspólnoty samorządowej, tzn. wszystkich mieszkańców Gminy, w pracę na rzecz swojego regionu.

Równie ważną kwestią przy podejmowaniu decyzji o przygotowaniu nowego dokumentu było wejście w nowy okres programowania Unii Europejskiej, który

charakteryzuje się odmiennym, zintegrowanym modelem prowadzenia polityki rozwoju. Nowe wyzwania, stojące obecnie przed samorządem Gminy Krościenko nad Dunajcem, wymusiły stworzenie zaktualizowanej Strategii, która wyznaczy nowe cele rozwojowe na najbliższą dekadę. Podczas prac nad niniejszym dokumentem brano pod uwagę zarówno wyzwania globalne, jak i regionalne, które determinować będą procesy rozwojowe w najbliższych latach. Wśród czynników o charakterze ponadregionalnym warto wskazać przede wszystkim na:

- wpisanie się dokumentu i przyjętej wizji rozwoju w nową perspektywę finansową Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020, w tym w szczególności *Strategię na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020*;
- zapewnienie spójności z celami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym – szczególnie z *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, oraz *Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*.

W tym kontekście niezwykle istotna - także z punktu widzenia planowania procesów rozwojowych na poziomie lokalnym - będzie zmiana z podejścia sektorowego i tradycyjnej redystrybucji pieniędzy, **na podejście zintegrowane terytorialnie**. Powinno ono polegać na korelacji działań różnych podmiotów publicznych i koncentracji pozostających w ich dyspozycji środków na rozwój, uwzględniając obszary wyznaczone nie administracyjnie, a funkcjonalnie (charakteryzujące się podobnymi cechami społeczno-gospodarczo-przestrzennymi). W konsekwencji elementem szczególnie ważnym w zarządzaniu rozwojem Gminy Krościenko nad Dunajcem powinna być **współzależność celów polityki przestrzennej z celami polityki regionalnej, a także podejście terytorialne**.

Przystosowanie się do nowej formy prowadzenia zintegrowanej polityki rozwoju wpływa zarazem na kształtowanie metod zarządzania rozwojem na poziomie regionalnym, a to z kolei musi być wyznacznikiem tworzenia koncepcji i planów rozwoju na szczeblu lokalnym. Wśród czynników o charakterze wewnątrzregionalnym, które determinować będą w najbliższych latach procesy rozwojowe w Małopolsce należy wskazać m.in.¹:

- zapewnienie spójności z obecną strategią regionalną i planem zagospodarowania przestrzennego województwa, oraz z wypracowanym przez samorząd województwa modelem polityki regionalnej i subregionalnej w nowej perspektywie finansowej UE 2014 - 2020;
- zróżnicowany poziom i tempo rozwoju społeczno-gospodarczego pomiędzy poszczególnymi częściami województwa, szczególnie w ujęciu subregionalnym;
- rosnącą presję zewnętrzną na koncentrację i specjalizację - zarówno w wymiarze tematycznym, jak i terytorialnym - przy wykorzystaniu potencjałów decydujących o przewadze konkurencyjnej regionu;
- rosnące znaczenie przestrzennej dostępności dóbr i usług dla rozwoju gospodarczego i społecznego;
- brak jednoznacznie określonej roli i polityki wobec obszarów funkcjonalnych, rozumianych jako obszary integracji przestrzennej;
- wzrastającą rolę ośrodków miejskich w generowaniu wysokiej jakości, trwałych miejsc pracy przy wyraźnie postępującym procesie suburbanizacji;

¹ Na podstawie wyzwań o charakterze wewnątrzregionalnym zdefiniowanych w *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011 – 2020*, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XII/183/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 września 2011 roku.

- przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich oraz ich wysoki, wciąż niedostatecznie wykorzystywany potencjał rezydencjonalny;
- rosnące oddziaływanie zmian demograficznych na procesy gospodarcze zachodzące w przestrzeni regionalnej i subregionalnej;
- rosnące znaczenie wieloaspektowego bezpieczeństwa, szczególnie w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym – dla równoważenia rozwoju oraz jakości życia.

Konieczność bieżących działań samorządu i rozwiązywania bieżących problemów wspólnoty samorządowej nie sprzyja dalekosiężnej, strategicznej refleksji nad wpływem wyżej wymienionych czynników na procesy rozwojowe w Gminie. Nie sprzyja temu również roczna perspektywa budżetu gminy - podstawowego planu finansowego i źródła finansowania zadań lokalnych. Refleksja i określenie długoterminowych celów wspólnoty są niezbędne po to, by podejmując zadania bieżące, łatwo było rozpoznać czy wpisują się one w realizację celów długoterminowych i czy w sposób rzeczywisty kreują rozwój Gminy oraz stwarzają nowe szanse dla lokalnej wspólnoty samorządowej.

Strategia jest kanwą dla procesów twórczych. Jej domeną jest zidentyfikowanie najważniejszych zjawisk oraz uzgodnienie wiarygodnych celów, zadań, a w konsekwencji całej strategii działań. Priorytetem tak rozumianej Strategii jest **skuteczne wywieranie wpływu na kierunki lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego**, dzięki któremu samorząd podnosi jakość życia swoich mieszkańców, doskonaliąc w wyniku tego wspólnotę oraz pobudzając postęp gospodarczy. Lokalny rozwój społeczno-gospodarczy jest procesem przewidywalnym, planowanym i wdrażanym dzięki spójnym działaniom i programom podejmowanym przez sektor publiczny oraz prywatny tzn. samorząd wraz z lokalną społecznością.

Istotnym elementem partnerskiego planowania strategicznego jest osiągnięcie konsensusu pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu tak, aby zapisane cele odpowiadały oczekiwaniom większości społeczności lokalnej. Ważne jest, by cele te były możliwe do zrealizowania w założonej, długiej perspektywie czasowej. Stąd też efektywne planowanie strategiczne powinno posiadać trzy cechy:

- powinno pomagać samorządowi w sformułowaniu wspólnych i akceptowanych celów, a także tak wpływać na rozwój społeczno-gospodarczy, by możliwe było ich osiągnięcie;
- powinno przedstawiać samorządowi cele i zadania rozwoju społeczno-gospodarczego. Mówiąc inaczej powinno podpowiadać jakie plany są do zrealizowania, jakie są niezbędne do tego zasoby i jak osiągać założone cele;
- w przeciwieństwie do innych metod planistycznych, powinno skupiać się na przedsięwzięciach wykonalnych.

Niezwykle istotnym elementem *Strategii*, warunkującym trafność dokonywania kolejnych rozstrzygnięć, jest realistyczna ocena lokalnych zasobów, szans i zagrożeń.

Niniejszy dokument jest generalną odpowiedzią na powyższe zagadnienia, wypracowaną zarówno na bazie szerokich konsultacji społecznych (prowadzonych m.in. metodą badań ankietowych), jak i warsztatów lokalnych oraz szeregu spotkań z lokalną społecznością, które zostały wsparte ogólną diagnozą stanu Gminy. Podstawowy kształt *Strategii* został wypracowany i uzgodniony w trakcie cyklu spotkań, w tym trzech sesji warsztatów planowania strategicznego, które odbywały się od maja do lipca roku 2015 (20-21.05, 11-12.06, 30.06) z udziałem radnych oraz przedstawicieli instytucji szczególnie zainteresowanych kreowaniem planów rozwojowych Gminy Krościenko nad Dunajcem. Warsztaty zostały poprzedzone procesem konsultacji społecznych zarówno na poziomie poszczególnych sołectw, jak i poprzez publikację na stronie Urzędu Gminy ankiety skierowanej do wszystkich mieszkańców. Z tej formy konsultacji dotyczącej obecnego stanu

gminy i pożądaných kierunków rozwoju skorzystało bardzo niewielu (bo zaledwie 26) mieszkańców Gminy – niemniej jednak ich wynik daje ciekawy obraz oceny oraz oczekiwanych kierunków zmian. Badania te prowadzone były od początku kwietnia do maja 2015 roku. Wyniki obu rodzajów ankiet oraz wyniki warsztatów strategicznych posłużyły do kreowania głównych celów rozwojowych zawartych w niniejszym dokumencie.

Ostateczny kształt dokumentu powstał dzięki wkładowi merytorycznemu wypracowanemu w trybie indywidualnych konsultacji z władzami samorządowymi Gminy Krościenko nad Dunajcem.

Proces planowania *Strategii* był moderowany i wspierany przez zewnętrznych konsultantów - głównie w zakresie metodologii i procedury prac, aktualizacji diagnozy stanu gminy, moderowania warsztatów strategicznych oraz opracowania i syntezy wyników prac.

Zakres prezentowanej *Strategii* obejmuje wiodące z punktu widzenia rozwoju lokalnego obszary aktywności władz lokalnych i skupia się przede wszystkim na priorytetach. Zgodnie z zamierzeniami twórców dokumentu nie obejmuje on wszystkich zadań realizowanych przez Gminę, a jedynie te, które wydają się kluczowe dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego i jakości życia wspólnoty gminnej.

Istotą *Strategii* jest więc wyznaczenie głównych, najważniejszych kierunków działań średnio- i długookresowych i takie opisanie sposobu ich realizacji, które pozwoli na wykorzystanie dokumentu *Strategii* do wspomagania zarządzania Gminą, oraz - co również ważne w dzisiejszych czasach – sięganie po zewnętrzne źródła finansowania kluczowych, z punktu widzenia rozwoju Gminy, inwestycji i projektów. Poza wskazaniem głównych obszarów i kierunków działania *Strategia* ustala również, w jaki sposób monitorowane będą postępy w jej realizacji i jaki powinien być mechanizm ich oceny.

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015 – 2022 jest głównym średnio- i długoterminowym dokumentem programowym przygotowywanym przez władze samorządowe i ma charakter kierunkujący pozostałe prace programowe. Kolejnym krokiem będzie zintegrowanie ze *Strategią* istniejących programów i planów dziedzinowych a także przygotowanie na tej podstawie zaktualizowanych szczegółowych planów rozwoju w poszczególnych obszarach strategicznych. Osią tych planów będą priorytety ujęte w *Strategii*, uzupełnione o plan realizacji pozostałych ważnych zadań w danej dziedzinie.

Ustalenia zawarte w dokumencie *Strategii* oraz w związanych z nią dokumentach programowych i planach realizacyjnych winny być corocznie wykorzystywane jako podstawowe wytyczne przy formułowaniu projektu budżetu Gminy oraz strategii postępowania w zakresie pozyskiwania przez Gminę zewnętrznych środków pomocowych, szczególnie ze źródeł UE. Powinny być także wykorzystywane jako wskazówki do współpracy Gminy z partnerami samorządowymi i społecznymi, a w konsekwencji do podejmowania wspólnych przedsięwzięć służących zaspokojeniu potrzeb społeczności Gminy Krościenko nad Dunajcem.

2. NOWY PARADYGMAT POLITYKI ROZWOJU

2.1. Założenia systemu zarządzania rozwojem

Nowe wyzwania rozwoju regionalnego, zwłaszcza w kontekście spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, wywołały zainicjowaną w 2009 roku debatę o sposobie organizacji myślenia strategicznego na poziomie krajowym i regionalnym.

27 kwietnia 2009 roku Rada Ministrów przyjęła *Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski* – dokument określający wyzwania i zasady funkcjonowania systemu krajowego zarządzania strategicznego. Jeden z kluczowych wyznaczników polityki rozwoju, czyli spójność, rozumiany jest poprzez zidentyfikowane węzłowe obszary tematyczne i jasno określone cele realizacyjne oraz integrację wymiaru społeczno-gospodarczego i terytorialnego strategii. Dokument Rady Ministrów zaleca również zapewnienie integralności wszystkich polityk sektorowych, dziedzinowych i regionalnych, w tym tych tworzonych i realizowanych na poziomie lokalnym. Kluczowe jest wprowadzenie ściślejszego powiązania kompleksowych dokumentów strategicznych (długookresowa i średniookresowa strategia rozwoju kraju) z innymi dokumentami strategicznymi (strategie rozwojowe o zasięgu ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym oraz różnorodne programy) tworzonymi dla poszczególnych dziedzin lub sektorów gospodarki. Powiązanie to powinno być tworzone na poziomie metodologicznym (struktura dokumentu, zarządzanie przez cele, monitoring, ewaluacja, itp.) oraz współzależności celów. Takie podejście wzmocni koordynację działań rozwojowych i poprzez synergię przyniesie większe efekty w wymiarze społeczno-gospodarczym, regionalnym i przestrzennym.

Podstawowy system prowadzenia polityki rozwoju, oparty jest o hierarchiczny układ dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą spójnych i powiązanych. Obejmuje on wytyczne płynące ze strategii *Europa 2020*, *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju*, *Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju* oraz 9 strategii zintegrowanych, obejmujących 8 strategii branżowych i *Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*. W tak ujęty system wpisuje się *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, stanowiąca z kolei podstawę dla konstruowania subregionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych.

Fundamentalne wytyczne dotyczące polityki rozwoju płyną z nadrzędnych dokumentów europejskich, określających zasady Europejskiej Polityki Spójności. Będąca podstawą Europejskiej Polityki Spójności *Strategia Europa 2020*, oparta została na trzech priorytetach: (1) rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, (2) promocji gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej, (3) sprzyjaniu gospodarce o wysokim zatrudnieniu, sprzyjającej spójności społecznej i terytorialnej. **Istotnej modyfikacji uległa zasada redystrybucji środków europejskich, która w ostatnich latach została przeorientowana z funkcji wyrównawczej na wzmacnianie konkurencyjności obszarów silnych i lepsze wykorzystanie istniejących potencjałów rozwojowych.**

Głównym dokumentem szczebla krajowego, wskazującym strategiczne zadania państwa w horyzoncie czasowym spójnym z dokumentami europejskimi, tym samym oddającym priorytety rozdziału funduszy europejskich na lata 2014-2020, jest średniookresowa *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*. Określone w dokumencie podstawowe priorytety rozwoju, koncentrujące główne działania i wyznaczające kierunki interwencji, które mają na celu przyspieszenie procesów rozwojowych, obejmują:

- sprawne i efektywne państwo;

- konkurencyjną gospodarkę;
- spójność społeczną i terytorialną.

Dopełnieniem i swoistym narzędziem realizacji priorytetów określonych przez dokument *Strategii Rozwoju Kraju 2020* jest 9 strategii zintegrowanych, których zadaniem pozostaje rozwinięcie działań SRK i uszczegółowienie reform w niej zawartych. Z punktu widzenia lokalnej polityki rozwoju kluczowe miejsce zajmuje dokument *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*. Zgodnie z przedstawionym w nim, nowym paradygmatem rozwoju regionalnego, w proces planowania strategicznego należy włączyć następujące wytyczne:

- wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych);
- tworzenie polityk wieloletnich i zdecentralizowanych, w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe;
- finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję);
- wielopoziomowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów, tworzenie i utrwalanie szerokiego partnerstwa między instytucjami publicznymi oraz społeczeństwa obywatelskiego tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju;
- zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych i subregionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe².

Spśród pozostałych strategii zintegrowanych, szczególnie ważne dla lokalnej polityki rozwoju jest uwzględnienie wytycznych płynących z tych strategii, które w istotnym stopniu dotyczą obszarów związanych z zakresem zadań własnych JST.

Tak zdefiniowany układ instytucjonalny programowania polityki rozwoju, w którym dokumenty niższego szczebla uwzględniają priorytety wynikające z programów nadrzędnych, wzmacnia efekty rozwojowe poprzez jednoznaczne określanie kluczowych kierunków interwencji. Skutkować ma to koncentracją środków publicznych na jasno zdefiniowanych celach rozwojowych.

2.2. Nowy model prowadzenia polityki rozwoju

Realizacja nowego podejścia do zarządzania strategicznego krajem zakłada wdrażanie jednej, wspólnej polityki, określającej cele dla wszystkich podmiotów (publicznych, społecznych i prywatnych). Wszystko to ma na celu stymulowanie konkurencyjności w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i międzynarodowej oraz zwiększanie spójności terytorialnej poprzez wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwoju z ośrodków (obszarów) najszybciej rozwijających się na pozostałe obszary (model polaryzacyjno-dyfuzyjny). Nowe podejście zakłada koncentrację interwencji wszelkich polityk publicznych na wybranych obszarach tematycznych i przestrzennych (tzw. obszarach strategicznej interwencji). W konsekwencji oznacza to wzmacnianie strategicznego wymiaru realizacji polityk publicznych, czyli doprowadzenie do skupienia się na tych tematach i na tych terytoriach,

² Zob. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 lipca 2010 r.

które albo mają silny potencjał rozwojowy, albo wymagają interwencji publicznej w celu rozwiązania zidentyfikowanych problemów (likwidacji barier rozwojowych). Kluczowe przy tym jest **sieciowanie powiązań instytucjonalnych i funkcjonalnych wszelkich podmiotów** - szczególnie publicznych - włączonych w realizację polityk publicznych. Warunkiem skuteczności takiego modelu jest stała poprawa jakości zarządzania politykami publicznymi i wzmocnienie koordynacji hierarchicznej (pomiędzy różnymi szczeblami struktury zarządzania państwem) i horyzontalnej (pomiędzy różnymi obszarami tematycznymi) wszelkich polityk publicznych służących zdefiniowanemu rozwojowi lokalnemu, regionalnemu i ogólnokrajowemu.

2.3. Polityka zorientowana terytorialnie

Nowy model zarządzania strategicznego rozwojem wynika z delegacji prawnych zapisanych w Ustawie z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, nowelizowanej po raz ostatni we wrześniu 2014 roku. Art.3. ustawy mówi, że politykę rozwoju prowadzą Rada Ministrów na obszarze całego kraju i w zakresie zadań ogólnopolskich, samorząd regionalny w skali regionalnej oraz samorząd powiatowy i gminny w zakresie wspólnot samorządowych powiatu i gminy. Jak mówi art. 4. ustawy, politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, strategii sektorowych, programów operacyjnych i planów wykonawczych, oraz że można ją prowadzić na podstawie innych instrumentów prawnych i finansowych określonych w odrębnych przepisach. Według art. 9. strategiami rozwoju są: długookresowa strategia rozwoju kraju, średniookresowa strategia rozwoju kraju oraz inne strategie rozwoju – dokumenty określające podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego, w tym obszarów funkcjonalnych³.

Zgodnie z art. 2 Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przez **obszar funkcjonalny należy rozumieć „obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny, składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju”**. Natomiast przez miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego – „typ obszaru funkcjonalnego obejmującego miasto będące siedzibą władz samorządu województwa lub wojewody oraz jego bezpośrednie otoczenie powiązane z nim funkcjonalnie”⁴. Koncepcja obszarów funkcjonalnych jest spełnieniem nowych regulacji europejskich i polskich w zakresie polityki rozwoju. Ma ona polegać na **integracji działań różnych podmiotów publicznych, prywatnych i pozarządowych wobec terytoriów określonych nie administracyjnie, a przestrzennie i funkcjonalnie**. Obszary funkcjonalne niekoniecznie muszą więc pokrywać się z granicami podziałów administracyjnych, ale raczej uwzględniać funkcjonalne powiązania geograficzne, przestrzenne oraz społeczno-gospodarcze.

Wzrost znaczenia polityki zorientowanej terytorialnie podyktowany jest chęcią lepszego dostosowania interwencji do potrzeb i potencjałów poszczególnych obszarów, wykorzystania endogenicznych charakterystyk danego terytorium, a w mniejszym zakresie – zewnętrznego wsparcia, czyli wyrównawczych transferów finansowych. Ma stanowić

³ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz.U. 2006 Nr 227 poz. 1658.

⁴ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz.U. 2003 Nr 80 poz. 717.

odpowiedź na niski poziom kapitału społecznego, a w szczególności deficyty współpracy, koordynacji, podejścia strategicznego oraz mało efektywne wydatkowanie środków⁵.

Najważniejszymi instrumentami dla realizacji polityki zorientowanej terytorialnie pozostają: kontrakt terytorialny i Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). Kontrakt terytorialny (który zastąpił kontrakt wojewódzki) oznacza „umowę, określającą cele i przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne znaczenie dla rozwoju kraju oraz wskazanego w niej województwa, sposób ich finansowania, koordynacji i realizacji, a także dofinansowanie, opracowywanych przez zarząd województwa, programów służących realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności”⁶. ZIT to narzędzie, zaproponowane przez Komisję Europejską w aktach prawnych na nową perspektywę, bazujące na tworzeniu i rozwijaniu partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego: miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie (miasto i samorządy znajdujące się w jego oddziaływaniu) - dla wspólnej realizacji przedsięwzięć rozwojowych, przy połączonym finansowaniu z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Gwarantuje to elastyczność oraz skuteczne wdrażanie zintegrowanych działań poprzez uproszczone finansowanie, a także wyjście poza sztywne granice administracyjne JST i daje większe możliwości oddziaływania projektów unijnych⁷.

Najważniejszym celem implementacji podejścia terytorialnego i związanych z nim instrumentów, jest mobilizowanie do współpracy różnych partnerów, w układach terytorialnych, jak i sektorowych, uprawdopodobniające skuteczną koordynację polityk rozwoju i poprawę efektywności interwencji publicznych⁸.

Z punktu widzenia Gminy Krościenko nad Dunajcem najistotniejszym narzędziem zarządzania rozwojem regionu w najbliższych latach będzie *Subregionalny Program Rozwoju (SPR) na lata 2014-2020*, który wchodzi w skład pakietu programów strategicznych do roku 2020. SPR ma za zadanie wskazać politykę rozwoju dla każdego z pięciu obszarów województwa (w tym Subregionu Podhalańskiego) w oparciu o ich atuty. Ma także przyczynić się do większego zaangażowania i współpracy lokalnych środowisk na rzecz przygotowania wspólnych przedsięwzięć ważnych dla rozwoju subregionu.

Zgodnie z zapisami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, częścią systemu zarządzania strategicznego województwem jest ustalenie i wdrożenie zasad terytorialnie zróżnicowanej polityki regionalnej w układzie subregionalnym. W systemie programowania strategicznego, SPR pełnić powinien funkcję dokumentu o charakterze programowo-projektowym, wykonawczego wobec SRWM i komplementarnego wobec *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa*.

SPR będzie realizowany poprzez projekty i programy – wspólne i/lub uzgodnione przez partnerów subregionalnych. W celu realizacji tych zadań wydzielono z nowego Regionalnego Programu Operacyjnego części środków dedykowanych wyłącznie temu celowi. SPR służy w szczególności opracowaniu wykazu kluczowych przedsięwzięć subregionalnych.

⁵ Zob. J. Woźniak, Polityka terytorialna dla polskich samorządów, [w:] MISTiA na Szlaku, 4(45)2014 październik.

⁶ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz.U. 2006 Nr 227 poz. 1658.

⁷ http://www.mir.gov.pl/aktualnosci/polityka_rozwoju/Strony/Zasady_ZIT.aspx

⁸ Zob. J. Woźniak, Polityka terytorialna dla polskich samorządów, [w:] MISTiA na Szlaku, 4(45)2014 październik.

3. MIEJSCE STRATEGII W ZARZĄDZANIU GMINĄ⁹

Strategia jest narzędziem umożliwiającym zarządzanie jednostką samorządu terytorialnego w długim przedziale czasowym. Ze wszystkich narzędzi zarządzania strategia posiada najdłuższą perspektywę czasową. Z tego względu inne narzędzia zarządzania są ze strategią powiązane w sposób bezpośredni, bądź pośredni.

Strategia wyznacza długoterminowe cele stojące przed społecznością lokalną i pozwala optymalizować wykorzystanie ograniczonych zasobów jakimi społeczność ta dysponuje. Wdrażana jest przez całą społeczność lokalną, a nie tylko Urząd Gminy, któremu wskazuje drogę do osiągnięcia celów stojących przed społecznością. Część zadań zapisanych w dokumencie może być realizowana przez inne jednostki, w szczególności przez organizacje pozarządowe. Inne jednostki mogą być finansowane z budżetu Gminy, albo też mogą realizować zadania z innych środków. Strategia wyznacza cele długoterminowe, natomiast nie definiuje dokładnie szczegółów realizacji. W przypadku celów wymagających realizacji zadań nieinwestycyjnych, środki na realizację tych zadań powinny zostać zaplanowane w budżetach rocznych. Ponieważ zadania nieinwestycyjne zwykle nie wymagają tak skomplikowanego planowania jak inwestycyjne, zwykle nie jest potrzebny etap pośredni między strategią, a budżetem rocznym (wykonaniem), bądź jest potrzebny uproszczony etap pośredni w postaci planu. Zadania inwestycyjne wymagają dokładniejszego planowania. Zwykle samo przygotowanie inwestycji trwa dłużej niż roczny plan finansowy Gminy, czyli budżet. Należy wykonać dokumentację przedinwestycyjną w postaci studium wykonalności, oceny oddziaływania na środowisko, projektu technicznego, a często aplikacji o dofinansowanie ze środków zewnętrznych. Analizy te wykonuje się w celu wyboru optymalnego - z punktu widzenia społeczności lokalnej – wariantu realizacji inwestycji. Strategia identyfikuje i zapisuje cele, do których dąży społeczność lokalna oraz definiuje drogę dojścia do konkretnych rozwiązań (ale nie same rozwiązania).

3.1. Wieloletni Plan Finansowy (WPF)

Gminne plany finansowe są narzędziem realizacji strategii rozwojowych. Same plany strategiczne nie wymagają jeszcze bilansowania potrzeb i możliwości inwestycyjnych gmin, z uwagi na dłuższy horyzont czasowy i inny format opracowania. Wiarygodność samorządu w zakresie zamierzeń rozwojowych staje się możliwa dopiero dzięki dobrze opracowanemu WPF. Przypisuje on poszczególnym przedsięwzięciom harmonogramy finansowania zadań oraz określa całkowite możliwości finansowe.

Opracowanie WPF ma znaczenie:

- dla kontaktów ze społecznością lokalną. Na wszystkich etapach procesu inwestycyjnego - od fazy przygotowawczej projektu do fazy eksploatacji - można minimalizować wpływ partykularnych interesów, które są sprzeczne z dobrem publicznym, rozumianym jako konsensus społeczny dotyczący polityki inwestycyjnej samorządu. Wieloletnie Plany Finansowe dają władzom samorządowym wielofunkcyjny instrument polityki informacyjnej. Przede wszystkim mieszkańcy, mając możliwość zapoznania się z przeznaczeniem środków publicznych, mogą wpływać na kierunki inwestowania w gminie.

⁹ Opracowano na podstawie: Krzysztof Pakoński, *Zarządzanie finansowe i i strategiczne*, Warszawa 2003 oraz *Wieloletnie Plany Inwestycyjne*, praca zbiorowa pod red. Rafała Stanka i Dariusza Śmiałkowskiego, Warszawa 2001

Dokument WPF, jako baza informacyjna o zadaniach inwestycyjnych, jest też swego rodzaju ofertą dla potencjalnych inwestorów;

- dla kontaktów finansowych. Gminy dysponując Wieloletnimi Planami Finansowymi stają się atrakcyjniejszymi, a przede wszystkim wiarygodnymi partnerami banków i instytucji finansowych, co oznacza swobodniejsze poruszanie się na rynku kapitałowym i łatwiejszy dostęp do zewnętrznego finansowania inwestycji.

WPF powinien określać:

- prognozę dochodów gminy;
- niezbędną wielkość wydatków operacyjnych oraz obsługę i spłatę zaciągniętych zobowiązań;
- przewidywaną wielkość pożyczek i kredytów;
- wielkość środków przeznaczonych na inwestycje;
- przewidywaną wielkość skumulowanego długu oraz przepływy finansowe w latach obejmujących okres planowania.

WPF zawiera listę zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji wraz z zakresem (finansowym), w rozbiciu na poszczególne lata, z uwzględnieniem okresów programowania np. lat 2014-2020.

Swoistym *novum* w obecnej perspektywie finansowej oraz zmienionym paradygmacie polityki regionalnej Europejskiej Polityki Spójności, jest terytorialne oddziaływanie prowadzonych polityk, a co za tym idzie podejście funkcjonalne, a nie administracyjne do definiowania jednostek przestrzennych. W tym kontekście rola Wieloletniego Planu Finansowego nabiera szczególnego znaczenia – staje się on bowiem realnym narzędziem „uzgadniania” możliwości finansowych wielu partnerów, którzy podejmują wspólną decyzję o realizacji projektów prorozwojowych przekraczających granice jednej gminy. Od rzetelności wykonania tych planów nierzadko zależeć będzie powodzenie wspólnych przedsięwzięć i utrzymanie płynności finansowej całego partnerstwa na wszystkich etapach realizacji projektu.

3.2. Budżet

Budżet jest rocznym planem finansowym jednostki samorządu terytorialnego. Z punktu widzenia finansowania poszczególnych zadań jest dokumentem najważniejszym. Jednak proces uchwalania budżetu nie sprzyja podejmowaniu decyzji w oparciu o cele długoterminowe. Dlatego proces opracowywania i uchwalania budżetu powinien uwzględniać decyzje podjęte przy opracowywaniu strategii rozwoju gminy oraz wieloletniego planu finansowego.

W przypadku zastosowania takiego schematu możemy mówić o zintegrowanym podejściu do zarządzania. W przypadku Jednostki Samorządu Terytorialnego, jaką jest gmina, zarządzanie takie powinny cechować następujące elementy:

- wieloletnia perspektywa w planach zadań inwestycyjnych i operacyjnych (posiadanie WPF);
- kompletność planów realizacyjnych budżetu i wszystkich jednostek świadczących usługi dla mieszkańców, niezależnie od ich formy prawnej;
- efektywność zarządzania;
- uczestnictwo mieszkańców w zarządzaniu gminą poprzez swoich reprezentantów.

Wśród innych warunków skutecznego zarządzania strategicznego gminą warto zwrócić uwagę także na:

- odpowiednio wcześniej ustalony cel podejmowania prac planistycznych, który powinien być zrozumiały dla wszystkich potencjalnych uczestników. Każdy z uczestników może identyfikować się z innym (pośrednim) celem, w zależności od funkcji, jaką pełni w strukturach i wspólnocie samorządowej;
- jednoznacznie i precyzyjnie określony zakres kompetencji i obowiązków wszystkich osób i jednostek zaangażowanych w prace planistyczne;
- stosowne decyzje administracyjne, zasady opracowywania (począwszy od sporządzania wniosków, aż do uchwalenia planu) i zastosowana terminologia powinna być wyjaśniona, opisana i usankcjonowana prawnie;
- długofalowość strategii, która winna być zintegrowana z planami zagospodarowania przestrzennego i strategiami branżowymi;
- zadbanie o odpowiednie ramy prawne - nadanie strategii rangi uchwały organu stanowiącego;
- założenie, że skutki wdrożenia będą poddawane monitorowaniu w fazie funkcjonowania. Dzięki temu system będzie otwarty na wprowadzanie zmian i stopniowe udoskonalenie.

Należy podkreślić, że planowanie strategiczne stanowi pełny cykl zarządzania, w skład którego wchodzi również etap monitorowania (oceny i wniosków).

Etap monitorowania powinien wpływać na modyfikację planów długoterminowych, w taki sposób, aby uwzględniać ewentualne zmiany. Zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne często bowiem powodują konieczność modyfikacji planów.

4. ANALIZA OTOCZENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

4.1. Charakterystyka Gminy Krościenko nad Dunajcem

Gmina Krościenko nad Dunajcem położona jest w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Gmina obejmuje osiem wyodrębnionych sołectw: Grywałd, Dziadowe Kąty, Hałuszową, Kąty-Niwki, Krościenko - Centrum, Krościenko – Zawodzie, Krośnicę, Tylkę - Biały Potok.

Gmina Krościenko nad Dunajcem zajmuje bardzo urozmaicony teren – miejscowości Gminy leżą w kotlinie wzdłuż potoku Krośniczanka, pomiędzy pasmami górkami Pienin Środkowych (Właściwych) ze szczytem Trzy Korony (982 m n.p.m.) od południa, a od północy Gorców i Beskidu Sądeckiego. Od wschodu granicę gminy stanowi Dunajec.

Występująca na obszarze Gminy pokrywa glebowa jest zróżnicowana, co wynika ze znacznej zmienności podłoża skalnego, rzeźby terenu, a także warunków klimatycznych i roślinności, występującej w części pienińskiej (południowej) oraz beskidzkiej (pozostały obszar gminy). W południowej części gminy dominujący jest udział gleb dwóch typów: rędzin brunatnych i gleb brunatnych – wykształconych głównie z wapieni jurajskich zalegających w podłożu. W części północnej i wschodniej występują głównie gleby brunatne wylugowane, pseudobielicowe i glejowe. Wykształciły się z piaskowcowych warstw o spoiwie wapiennym, ilastym oraz marglistym. Gleby te należą głównie do V i VI klasy bonitacyjnej – im wyżej położony teren tym jakość gleby się obniża.

Doliny rzeczne Dunajca i Krośniczanki wyścielają głównie osady aluwialne wykształcone jako mady rzeczne. Pod względem bonitacyjnym są to gleby zwirowe klas IIIa, IIIb i IVa – najlepsze na obszarze gminy.

Blisko połowa gleb na obszarze gminy jest narażona w silnym stopniu na erozję powierzchniową.

Niemal połowę obszaru Gminy zajmują lasy. Część terenu gminy objęta jest ochroną w ramach Pienińskiego Parku Narodowego oraz Popradzkiego Parku Krajobrazowego. Znajdują się tu części trzech obszarów chronionych w ramach sieci Natura 2000, obszar Pieniny (PLC120002), obszar Ostoja Popradzka (PLH120019), obszar Środkowy Dunajec z dopływami (PLH120088), całość Gminy leży także w Obszarze Chronionego Krajobrazu.

Rysunek 1. Usytuowanie Gminy Krościenko nad Dunajcem na mapie woj. małopolskiego

Źródło: www.malopolskie.pl

Pod względem administracyjnym Gmina Krościenko nad Dunajcem od wschodu graniczy z miastem Szczawnica, od strony południowej i zachodniej z gminą Czorsztyn, od strony północnej z gminą Ochotnica Dolna.

Obszar Gminy Krościenko nad Dunajcem wynosi 57 km², co stanowi zaledwie 3,87% ogólnej powierzchni powiatu nowotarskiego (1 474 km²). Na terenie Gminy mieszka obecnie 6 721 osób (stan na koniec roku 2014), co stanowi około 3,53% ludności powiatu (190 128).

Rysunek 2. Podział administracyjny Gminy Krościenko nad Dunajcem

Źródło: www.kroscienko-nad-dunajcem.pl

Krościenko nad Dunajcem otrzymało prawa miejskie od Kazimierza Wielkiego, nadane aktem lokacyjnym w 1348 roku. Z tego okresu zachował się układ urbanistyczny z rynkiem i kościołem, w którym zachowały się freski z XIV, XV i XVI wieku. O dawnym wyglądzie miasteczka świadczą cztery, ponad stuletnie domy zachowane w południowej pierzei rynku.

Od początku powstania Krościenko było ważnym ośrodkiem, przez które przebiegał słynny trakt *Via Regia*, którym z północy na południe przemierzały orszaki królewskie i karawany kupców. Przełom XVII i XVIII wieku to okres zastoju i upadku miasteczka - okres wojen oraz towarzyszących im pożarów i zaraz. Gospodarkę mieszczańską rujnowały częste przemarsze wojsk i epidemie dżumy. Handlu nie uratowały nawet nowe przywileje otrzymane od króla Augusta III, kiedy to do funkcjonujących już od XVI wieku jarmarków w Zielone Świątki i na Wszystkich Świętych, dodano jarmarki na św. Anny i na św. Michała.

W latach 1768 - 1770 w okolicach Krościenka działały oddziały konfederatów barskich. Wyprzedzając rozbiory, w roku 1770, Austria pod pozorem tworzenia kordonu sanitarnego przyłączyła przygraniczne tereny polskie (w tym Krościenko) do Węgier, a w roku 1772 do Galicji.

W 1822 roku Krościenko wraz z przyległymi dobrami zakupiła rodzina Grossów, dzięki której zaczęto zwracać uwagę na występujące tu źródła wód mineralnych – rozpoczęto budowę łaźni, a wodę ujęto w drewniane ocembrowania i zaczęto wywozić do aptek w Krakowie i Lwowie. W okresie tym w Krościenku pojawili się pierwsi kuracjusze.

W 1934 roku Krościenku przyznano status uzdrowiska. Od tego czasu zaczęło się także intensywnie rozwijać jako miejscowość letniskowa z 2,5 tysiącami gości rocznie. Jego popularności sprzyjał utworzony w 1932 roku Pieniński Park Narodowy – pierwszy w Polsce park narodowy, a zarazem pierwszy w Europie pograniczny park narodowy. W 1932 roku ze

względu na zbyt małą liczbę mieszkańców Krościenko straciło prawa miejskie i stało się gminą wiejską.

W okresie II wojny światowej przez tereny Gminy wiodły kurierskie szlaki Franciszka Koterby, odznaczonego po wojnie Srebrnym Krzyżem Virtuti Militari, tu także działała tajna organizacja „Centrala”.

W 1963 roku używane do kuracji źródła „Stefan” i „Michalina” upaństwowiono i przekazano pod zarząd PPU Szczawnica. Także od tego roku Krościenko stanowi centrum Ruchu Światło-Życie, zjeżdżają tu corocznie liczni uczestnicy oaz z całej Polski i spoza jej granic.

4.2. Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Krościenko nad Dunajcem posiada *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy* przyjęte – w obecnej wersji - uchwałą Rady Gminy nr XXXVII/270/2010 z dnia 27.05.2010 r. Dokument wyznacza cele rozwojowe Gminy - cel główny, cel strategiczny i cele szczegółowe, zdefiniowane w sposób następujący:

- Czyste środowisko naturalne na terenie gminy;
- Zdrowe i wykształcone społeczeństwo gminy;
- Wysoki poziom aktywności gospodarczej na terenie gminy, zapewniający miejsca pracy dla jej mieszkańców;
- Wysoki poziom ładu przestrzennego;
- Ochrona i kształtowanie wartości przyrody, kultury i krajobrazu, decydujących o turystycznej atrakcyjności gminy;
- Zintegrowane społeczeństwo gminy;
- Wysokie poczucie bezpieczeństwa na terenie gminy;
- Rolnictwo dostosowane do specyfiki gminy – baza pod usługi agroturystyczne;
- Wysokie dochody z turystyki uzyskane dzięki wykorzystaniu miejscowych walorów krajobrazowych, kulturowych oraz bazy turystycznej.

Studium wskazuje też strefy i obszary polityki przestrzennej wyznaczone z uwzględnieniem zróżnicowania gminy i specyficznych warunków poszczególnych obszarów. Są to następujące strefy z jasno zdefiniowanymi w Studium pożądanymi funkcjami:

- Strefa I – „Osadnicza Krościenka” - obejmująca tereny zwartej historycznej zabudowy centrum, jednorodzinnej o charakterze pensjonatowym, usług administracyjnych, publicznych, zagospodarowania dla potrzeb turystyki i wypoczynku, infrastruktury wraz z otaczającymi terenami rolnymi i zadrzewieniami;
- Strefa II – „Osadniczo-rolnicza” - obejmująca tereny zamieszkania, usług, intensyfikacji zagospodarowania dla potrzeb turystyki i wypoczynku wraz z otaczającymi terenami rolnymi i zadrzewieniami;
- Strefa III – „Pienińskiego Parku Narodowego” - obejmująca tereny Pienińskiego Parku Narodowego oraz bezpośrednio przyległe kompleksy leśne;
- Strefa IV – „Leśna Popradzkiego Parku Krajobrazowego” - obejmująca południowo-zachodnie stoki Dzwonkówki położone w obrębie Popradzkiego Parku Krajobrazowego wraz z otaczającymi terenami leśnymi, polan śródleśnych i użytków rolnych;

- Strefa V – „Leśna Pasma Lubania” - obejmująca zwarte kompleksy leśne, polany śródleśne oraz przyległe użytki rolne położone na południowych stokach Lubania.

Dla każdej strefy określa się zasady zagospodarowania, kierunki działania oraz wydziela się obszary o istotnym, dominującym lub specyficznym charakterze i znaczeniu dla rozwoju i realizacji polityki przestrzennej Gminy Krościenko nad Dunajcem.

Plany miejscowe

Część terenów Gminy objęta jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, w tym dla obszarów: Grywałd – Krośnica I; Zawodzie II; Krościenko – Biały Potok; Krościenko – Hałuszowa; Krościenko – Łąkcica; Krościenko – Tylka; Krościenko – Wyciąg na Zawodziu; Krościenko – Zawodzie; Krościenko – Toporzysko; Tylka II; fragmenty miejscowości Hałuszowa i Grywałd; Grywałd – Krośnica 2, obszarów zurbanizowanych obejmujących ulice: Kąty, Palenicką, Niwki, oraz Centrum Krośnicy. Łącznie na całym obszarze gminy planami jest pokryte 1 839 ha tj. 32,26% powierzchni Gminy (przy czym należy pamiętać, iż znaczący obszar Gminy zajmują lasy - 49,27%).

Nie objęte ustaleniami planów są tereny otwarte (rolne i leśne) z występującą lokalnie rozproszoną zabudową. Na obszarach tych działania inwestycyjne prowadzone są w oparciu o wydawane decyzje o warunkach zabudowy.

Rysunek 3. Strefy i obszary polityki przestrzennej ustalone w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy

4.2.1. Komunikacja

Najważniejszą drogą przebiegającą przez obszar Gminy jest droga wojewódzka 969, klasy G, biegnąca z Nowego Targu, przez Maniowy w gminie Czorsztyn, Krościenko, Zabrzeż, Brzezną do Starego Sącza. Jej długość na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem wynosi 11 km. Administratorem drogi jest Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

Przez teren Gminy przebiegają dwie drogi powiatowe, o łącznej długości 3,564 km:

- 1636K Krościenko n/D – Szczawnica;
- 1638K Krośnica – Sromowce Niżne;

Najwięcej jest dróg, którymi zarządza Gmina Krościenko nad Dunajcem. Ich długość w poszczególnych miejscowościach pokazuje poniższe zestawienie (wg stanu na rok 2015).

Tabela 1. Porównanie długości dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej w Gminie Krościenko nad Dunajcem do liczby ludności w poszczególnych miejscowościach

Lp.	Miejscowość	Długość	Procent w stosunku do całej długości	Liczba ludności	Procent w stosunku do całej ludności
1.	Grywałd	8,46 km	27%	1 816 os.	27%
2.	Hałuszowa	3,14 km	10%	288 os.	4%
3.	Krośnica	3,14 km	10%	1 104 os.	16%
4.	Krościenko	16,54 km	53%	3 608 os.	53%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Łączna długość dróg gminnych wynosi 55 km z czego 31,28 km posiada nawierzchnie asfaltową, pozostałe 19 km, jedynie nawierzchnie utwardzoną. Stan techniczny dróg gminnych należy ocenić jako zadowalający. Gmina inwestuje w rozwój własnej infrastruktury drogowej dbając o jej jakość i stan techniczny.

Przez Gminę nie przebiega żadna trasa kolejowa.

4.2.2. Atrakcje turystyczne i rekreacyjne Gminy

Gmina Krościenko nad Dunajcem należy do atrakcyjnych turystycznie regionów Polski, zarówno pod względem krajobrazowym, jak i przyrodniczym.

4.2.2.1. Parki narodowe i krajobrazowe

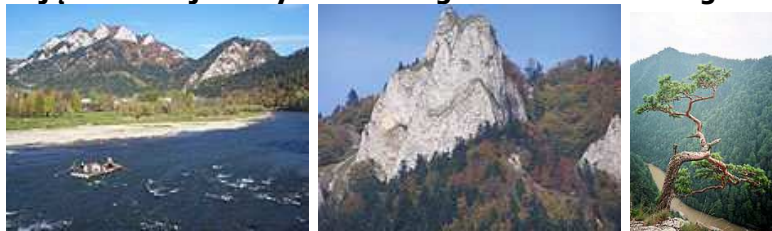
Pieniński Park Narodowy

Park utworzony w roku 1932 obejmuje najcenniejsze, pod względem krajobrazowym i przyrodniczym, obszary Pienin Właściwych: Masyw Trzech Koron, Pieniny Czorsztyńskie, Pieninki, Przełom Dunajca. Powierzchnia parku wynosi 23,46 km², a otuliny niemal 27 km². Urozmaicona rzeźba terenu, różnorodność siedlisk i mikroklimatów, długa historia rozwoju tutejszej flory (w plejstocenie nie było tutaj zlodowacenia), spowodowały, że mimo niewielkiej powierzchni parku jego flora jest bardzo ciekawa i zróżnicowana. Najciekawsza roślinność występuje w Masywie Trzech Koron z Wąwozem Szopczańskim i na niedostępnej północnej ścianie Smolegowej Skały.

Występuje tutaj 1 100 gatunków roślin naczyniowych, w tym 2 endemity: pszonak pieniński i mniszek pieniński. Naliczono ponad 7 tys. gatunków zwierząt, w tym ok. 235 gatunków kręgowców. Dzięki występowaniu jaskiń żyje tu aż 15 gatunków nietoperzy, w tym, rzadki w Europie, podkaszaniec mały. Bogata jest awifauna – doliczono się ok. 160

gatunków ptaków, w tym ok. 100 tutaj gniazdujących. Pienińskie łąki słyną z różnorodności motyli – w całych Pieninach naliczono ich ok. 1 600 gatunków, w tym endemiczny niepylak apollo oraz wymierająca już w Polsce nadobnica alpejska.

Zdjęcie 1. Krajobrazy Pienińskiego Parku Narodowego

Źródło: wikipedia.org

Gorczański Park Narodowy

Mimo iż Gorczański Park Narodowy nie leży bezpośrednio na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem, może stanowić atrakcję turystyczną dla przebywających w Gminie gości.

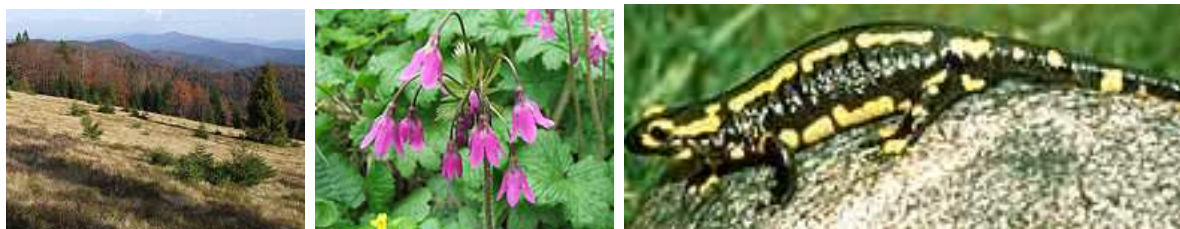
Park, utworzony w 1981 roku, chroni centralną część Gorców. Ich największym bogactwem jest puszcza karpacka, obejmująca dolnoreglowe lasy mieszane, zwane buczyną karpacką oraz bór świerkowy, zajmujący piętro regła górnego. Szczególną wartość dla krajobrazu i przyrody Gorców mają polany reglowe, powstałe w wyniku tradycyjnej gospodarki pasterskiej.

Park zajmuje powierzchnię 7 029,85 ha, zaś otoczony jest strefą ochronną o powierzchni 16 647 ha, w której obowiązują zasady ochrony środowiska zabezpieczające Park przed zagrożeniami zewnętrznymi, wynikającymi z działalności człowieka.

Rozległy kompleks leśny poprzecinany polanami tworzy środowisko życia dla licznych zwierząt, w tym dużych drapieżników, takich jak wilk i ryś oraz ssaków kopytnych. Różnorodność drzewostanów sprzyja gniazdowaniu wielu gatunków ptaków, w tym tak rzadkich jak puchacz i głuszec. Występuje tu 185 gatunków kręgowców, z tego 21 znajduje się w rejestrze Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

Na terenie Parku stwierdzono ponadto występowanie wielu chronionych i rzadkich gatunków chrząszczy: biegacz skórzasty, biegacz fioletowy, biegacz zielonożłoty, biegacz granulowany, tęcznik liszkarz. Ponadto spotkać można gatunki motyli takie jak: paź żeglarz, mieniak stróżnik, tęczowiec, zmierzchnica trupia główka.

Zdjęcie 2. Rzeźba, flora i fauna Gorczańskiego Parku Narodowego

Źródło: wikipedia.org

Popradzki Park Krajobrazowy

Park o powierzchni 542,12 km², utworzony w 1987 roku, obejmujący Beskid Sądecki, jest jednym z największych parków krajobrazowych w Polsce. Oprócz przyrody ożywionej występują tu wody mineralne (20% zasobów Polski), skałki (np. Diabelski Kamień na stoku Jaworzyny Krynickiej), czy jaskinie (np. Bania w Radziejowej). Najwyższą górą tego parku jest Radziejowa o wysokości 1 262 m n.p.m. Z uwagi na zróżnicowanie wysokości terenu,

wykształciły się tu piętra roślinne: pogórze do 550-600 m n.p.m., regiel dolny do 1100 m n.p.m., regiel górny powyżej 1100 m n.p.m. Regiel dolny stanowią głównie lasy jodłowo-bukowe, w dolinach rzek – grądy i łęgi. Górny, występujący wyłącznie w Paśmie Radziejowej, zajmuje bór świerkowy.

Na obszarze Parku występują rośliny alpejskie, takie jak kuklik górski oraz pięciornik złoty. Znajduje się tu również jedyne w Polsce naturalne stanowisko głogu wielkoowocowego. W rozległych, zwartych lasach żyje wiele gatunków ssaków leśnych, jak np.: wilki, rysie, jelenie, sporadycznie żbiki i niedźwiedzie. Występują górskie ptaki: orzeł przedni, płochacz halny, drozd obrożny, puchacz, puszczyk uralski, a do osobliwości należy wąż Eskulapa.

4.2.2.2. Pieniński Przełom Dunajca

Jeden z najpiękniejszych w Europie przełomów rzecznych – przełom rzeki Dunajec przez pasmo górskie Pienin (Właściwych), na długości ok. 8 km, pomiędzy Sromowcami Niżnymi, a Szczawnicą. Rzeka tworzy na tym odcinku wiele ostrych zakoli, a ściany skalne osiągają ok. 300 m wysokości. Od lat przełomem organizowane są spływy na tratwach – zaczynając od miejscowości Sromowce Wyżne (Kąty), gdzie znajduje się przystań flisacka i pawilon Pienińskiego Parku Narodowego, a kończąc po 18 km w Szczawnicy (czas trwania 2 godz. 15 min) lub po 23 km w Krościenku (czas trwania 2 godz. 45 min). Początki spływów sięgają pierwszej połowy XIX wieku. Wtedy to pasażerami flisackich tratw byli najczęściej kuracjusze ze Szczawnicy oraz goście z zamków w Niedzicy i Czorsztynie.

Przełom Pieniński można także zwiedzić pieszo lub rowerem – drogą ze Szczawnicy do Czerwonego Klasztoru wzdłuż prawego brzegu Dunajca, biegnącą w większości po słowackiej stronie.

Zdjęcie 3. Spływ przełomem Dunajca

Źródło: <http://www.flisacy.com.pl>

4.2.2.3. Źródła mineralne

Dużym zainteresowaniem turystów odwiedzających Krościenko nad Dunajcem cieszą się także źródła wód mineralnych, znajdujące się na prawym brzegu Dunajca (tzw. Zawodziu). Źródła „Stefan”, „Michalina” i „Maria” są to szczawy alkaliczno-słone. Wody te niezwykle skutecznie wspomagają leczenie schorzeń dróg oddechowych i płuc, nieżytów narządów trawienia, a także skracają niezbędny czas rekonwalescencji.

W latach 2010 - 2011 zagospodarowane zostały tereny wokół źródeł mineralnych „Stefan”, „Michalina” i „Maria”. Obydwie inwestycje zostały sfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” wdrażanych za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania „Gorce-Pieniny”. W ramach projektu zagospodarowano teren wokół źródła - wykonano drewniane zadaszenie, kamienne murki, posadzki i schody. Wyremontowano także drogę prowadzącą do źródła, całość uzupełniając ławkami dla kuracjuszy. Przy bramie wejściowej ustawiono ludową rzeźbę.

Zdjęcie 4. Źródło mineralne „Maria” po zagospodarowaniu

Źródło: kroscienko-nad-dunajcem.pl

4.2.2.4. Obiekty zabytkowe

Na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem znajduje się wiele różnorodnych i unikalnych zabytków. Ochroną konserwatorską objęte są:

- w Grywałdzie – kościół drewniany p.w. św. Marcina, A-54 z 19.11.1968 [A-837/M];
- w Krościenku nad Dunajcem – kościół p.w. Wszystkich Świętych, otoczenie, drzewostan, ogrodzenie, A-297 z 30.08.1971 [A-893/M]; zespół plebański: dom, spichrz, stodoła, ul. Luboń 1, A-371 z 21.05.1984 [A-874/M]; zamek Pieniny: zamek, zabudowa mieszkalna, budynek cysterny, grota Św. Kingi, A-7/M z 18.04.2003; stara poczta ul. Jagiellońska 68, A-626 z 17.07.1991 [A-877/M]; dom Rynek 13, A-365 z 21.05.1984 [A-880/M]; dom Rynek 24, A-366 z 21.05.1984 [A-881/M]; dom Rynek 25, A-367 z 21.05.1984 [A-882/M]; dom Rynek 26, A-368 z 21.05.1984 [A-883/M]; dom Rynek 27, A-369 z 21.05.1984 [A-884/M]; dom ul. Zdrojowa 68, A-852 z 30.12.1998 [A-878/M].

Na szczególną uwagę w Krościenku nad Dunajcem zasługuje Rynek o wymiarach ok. 120 m x 70 m, przy którym znajduje się szereg domów wpisanych do rejestru zabytków. Na środku Rynku, prawdopodobnie już od średniowiecza, znajduje się budynek ratusza. W latach 40. XIX wieku, obok starego budynku postawiono murowany - jeden z pierwszych murowanych budynków w Krościenku nad Dunajcem. Dziś budynek ratusza, mimo że z przybudówkami, charakteryzuje styl pieniński, nawiązujący do szwajcarskich akcentów architektury pensjonatów szczawnickich. O dawnym wyglądzie Rynku świadczy kilka parterowych domów stojących wzdłuż południowej pierzei placu, każdy z nich posiadający wielkie kamienne piwnice. Budynki były niegdyś kryte słomą, a od połowy XIX wieku – w myśl zarządzenia władz austriackich - kryto je gontem. Pięć, spośród domów położonych przy Rynku, są wpisane do rejestru zabytków.

Przy Rynku znajduje się także gotycki kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych, wzniesiony w I połowie XIV wieku. Jest to unikatowy przykład gotyckiej architektury sakralnej. Na ścianach prezbiterium znajdują się fragmenty niezwykle cennej XIV wiecznej polichromii przedstawiającej sceny z życia św. Barbary. Przy ołtarzu głównym zachowała się scena przedstawiająca Ukrzyżowanie, datowana na rok 1490. Polichromię odkryto również na ścianach nawy głównej. Są to malowidła Jakuba Koraba z Nowego Targu, pochodzące z 1589 roku, przedstawiające sceny z Pisma Świętego.

Ponadto warte obejrzenia są:

- kaplica świętego Rocha z lat 1710 – 1723, stojąca przy ulicy Trzech Koron, w pobliżu (przy ul. Jagiellońskiej) pomnik postawiony w 500. rocznicę bitwy grunwaldzkiej w 1910 roku, przedstawiający popiersie Władysława Jagiełły;
- stary cmentarz z grobami ostatnich właścicieli Krościenka – Dziewolskich;
- kaplica wotywna Przemienienia Pańskiego z 1710 roku przy ulicy Zdrojowej na Zawodziu;
- kaplice świętej Kingi z 1840 roku, przy ulicy św. Kingi;
- zapomniany i zaniedbany cmentarz dawnej gminy żydowskiej.

Uwagi wymaga również gotycki, drewniany kościół parafialny pw. św. Marcina w Grywałdzie. Obiekt został wzniesiony w II połowie XV wieku, na miejscu wcześniejszej świątyni. Przed 1618 rokiem kościół znacznie przebudowano. Zmiany dotyczyły głównie konstrukcji dachu i stropów. W tym okresie dostawiono również wieżę, a wewnątrz pokryto polichromią. Na początku XX wieku planowano powiększyć prezbiterium i dobudować boczne kaplice, ale planów tych nie udało się zrealizować. Kościół zachował do dziś swój pierwotny gotycki charakter.

Zdjęcie 5. Rynek w Krościenku nad Dunajcem i kościół w Grywałdzie

Źródło: wikipedia.org oraz kroscienko-nad-dunajcem.pl

4.2.2.5. Szlaki turystyczne na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem

Do atrakcji turystycznych Gminy należą piesze szlaki turystyczne, w tym:

- szlak żółty – z przebiegiem: rynek w Krościenku n/D – Pieniny: Toporzyska, Bajków Groń (679 m n.p.m.), Przełęcz Chwała Bogu, (z której można odbić niebieskim szlakiem na Trzy Korony); Wąwóz Sobczański – Sromowce Niżne. Jest to najstarszy z pienińskich szlaków wycieczkowych, znany od 1906 r.;
- szlak zielony – z przebiegiem: rynek w Krościenku n/D – Czertezik (772 m n.p.m.) w Pieninkach – Toporzyska – Ociemny Wierch (724 m n.p.m.). Z góry Czertezik można kontynuować wędrówkę szlakiem niebieskim na Sokolicę (742 m n.p.m.). Z polany Burzyna można wrócić zielonym szlakiem wiodącym doliną Dunajca u podnóża pasma Pieninek;
- szlak czerwony – z przebiegiem ulicami Lubań, Sobieskiego, most na Dunajcu i za nim ul. Źródlaną w Krościenku n/D – z jednej strony na Prehybę (1 176 m n.p.m.) w Beskidzie Sądeckim przez Górę Wisielec (835 m n.p.m.), z drugiej w Gorce – na Lubań przez Jaworzynę (1 050 m n.p.m.);
- w Grywałdzie rozpoczyna się zielony szlak na Lubań, przez Gronik (777 m n.p.m.) i polanę Pisarzową.

Na terenie Gminy wspaniałe widoki i niezwykle atrakcje gwarantuje także kilkanaście tras rowerowych, w tym:

- Krościenko – Tylmanowa – Ochotnica Dolna – Ochotnica Górna (ok. 3,5h);
- Krościenko – Szczawnica – Szlachtowa – Jaworki – Biała Woda (ok. 4h);
- Krościenko – Kras – Szczawnica (ok. 1h 15min);
- Krościenko – Szczawnica – Sewerynówka (ok. 1h 45min);
- Krościenko – Dzwonkówka – Przechyba – Radziejowa – Jaworki (ok. 8h);
- Krościenko – Dziadowe Kąty – Grywałd (ok. 1h 15min);
- Krościenko – Krośnica – Czorsztyn (ok. 2h 40min);
- Krościenko – Krośnica – granica – Czerwony Klasztor (ok. 3h);
- Krościenko – Krośnica – Sromowce Niżne (ok. 2h 45min);
- Krościenko – Grywałd – Hałuszowa – Niedzica (ok. 6,5h);
- Krościenko – Lubań – Ochotnica Dolna (ok. 4h 45min);
- Krościenko – Lubań – Krośnica (ok. 5h);

- Krościenko – Niwki – Dziadowe Kąty (ok. 1h 20min).

Ścieżka pieszo-rowerowa Krościenko – Zawodzie. W lipcu 2013 roku zakończona została inwestycja pn.: *Wzbogacenie bazy rekreacyjno-turystycznej poprzez remont ścieżki pieszo-rowerowej w Krościenku nad Dunajcem*. W ramach projektu, dofinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” wdrażanych za pośrednictwem LGD „Gorce-Pieniny”, wykonano wzdłuż Dunajca ścieżkę o długości 1 200 mb z nawierzchnią żwirową, a także zamontowano ławki parkowe oraz kosze.

Niezwykle interesująca jest także ścieżka prowadząca w kierunku Krasu do ul. Kingi, przy której zlokalizowana (wykonana ze środków programu Leader) ogólnodostępna plaża nad brzegiem Dunajca.

Zdjęcie 6. Ścieżka pieszo-rowerowa Krościenko-Zawodzie i plaża nad Dunajcem

Źródło: kroscienko-nad-dunajcem.pl

4.2.2.6. Infrastruktura sportowo-rekreacyjna

Stacje narciarskie

Na terenie gminy funkcjonuje niewielki ośrodek narciarski – Stacja narciarska Stajkowa. Stacja położona jest w sołectwie Krościenko - Zawodzie, w odległości ok. 400 m od centrum Gminy. Na terenie stacji znajdują się: wyciąg orczykowy o długości 500 m (dla zaawansowanych), wyciąg orczykowy o długości 250 m (dla początkujących i średnio zaawansowanych), trasy są oświetlone, nagłośnione, sztucznie naśnieżane i ratrakowane. Przepustowość 900 os./godz., różnica poziomów 101 m. W pobliżu wyciągu dobrze rozbudowana infrastruktura turystyczna: wypożyczalnia sprzętu narciarskiego oraz skuterów śnieżnych, szkoła narciarska, restauracja, sklepy.

Ponadto, w sąsiedztwie sołectwa Krośnica – w Kluszkowcach – położony jest Ośrodek Narciarski Czorsztyn-Ski. Na terenie ośrodka znajduje się 6 wyciągów, w tym:

- 4-osobowa kolej krzesełkowa na Wdżar, o długości 550 m, różnicy wzniesień 150 m i przepustowości 2 400 osób/godzinę;
- 2-osobowa kolej krzesełkowa na Wdżar, o długości 550 m, różnicy wzniesień 150 m i przepustowości 1 200 osób/godzinę;
- wyciąg talerzykowy, o długości 460 m i przepustowości 700 osób na godzinę;
- 3 wyciągi talerzykowe dla dzieci na oślich łączkach, o długości od 90 do 200 m.

Śnieg tutaj utrzymuje się zwykle od listopada do marca. Średnie nachylenie stoku to 23%. Łączna długość tras zjazdowych wynosi ok. 4,5 km. Najdłuższa trasa mierzy 1,5 km. Stacja ma charakter całoroczny (w lecie z rozbudowaną ofertą rowerową, w tym trasą downhillową).

Szkolne sale sportowe

Sala sportowa w Gimnazjum publicznym w Krościenku nad Dunajcem przeznaczona jest do użytku nie tylko dla uczniów, ale także dla społeczności lokalnej i przebywających w gminie turystów.

Sala sportowa na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem powstała w ramach realizacji projektu „Budowa sali gimnastycznej przy Gimnazjum Publicznym w Krościenku nad Dunajcem”, dofinansowanego w ramach Schematu 6.2 B Infrastruktura społeczna, w tym edukacyjna i sportowa Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 (MRPO).

Druga, ogólnodostępna sala znajduje się w Szkole Podstawowej w Krośnicy i została zrealizowana ze środków PROW 2007-2013 oraz Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz Budżetu Gminy. Obiekt dostosowany jest do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo i ma powierzchnię 695,16 m² (pow. użytkowa 629,63 m²). Nowa sala sportowa (o wymiarach pola gry 12 x 24m) wyposażona jest w rozkładane trybuny dla 72 widzów i umożliwia aranżację boisk do siatkówki, koszykówki i piłki ręcznej. Wyposażona jest także w pełne zaplecze socjalno-sanitarne.

Ogólnodostępna siłownia zewnętrzna

Siłownia zewnętrzna, wykonana w ramach projektu „Dostawa i montaż urządzeń rekreacyjno-sportowych przy ścieżce pieszo rowerowej w Krościenku n/D” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego w ramach Działania osi 4 LEADER, zlokalizowana w atrakcyjnym miejscu Krościenka, tj. na bulwarach nad Dunajcem. W skład siłowni wchodzi siedem urządzeń rekreacyjno-gimnastycznych: orbitrek eliptyczny i wioślarz; wyciskanie siedząc i wyciąg górny; piechur i twister; motyl klasyczny i motyl odwrócony; ławka podwójna; drążki gimnastyczne i podciąg nóg z płaskimi wspornikami na przedramiona; stolik szachowy. Urządzenia te doskonale wpisują się w prozdrowotne trendy i zalecenia do bardziej aktywnego spędzania wolnego czasu.

Zdjęcie 7. Siłownia zewnętrzna w Krościenku n/D

Źródło: kroscienko-nad-dunajcem.pl

4.2.2.7. Oferta kulturalna Gminy

Oferta turystyczna i sportowa uzupełniana jest ofertą kulturalną Gminy. Funkcjonują tu m.in.:

Muzeum Pienińskiego Parku Narodowego

Muzeum prezentuje walory przyrodnicze, historyczne, krajobrazowe i kulturowe Pienińskiego Parku Narodowego. Głównym zadaniem edukacji ekologicznej prowadzonej w muzeum jest zapoznanie turystów z miejscową przyrodą, zasadami jej ochrony, historią i tradycjami regionu pienińskiego, a także warunkami zwiedzania parku. Przygotowano ekspozycje wspomagane multimediami, makietami i eksponatami zwierząt, zaaranżowanych w naturalnym środowisku. Jedną z atrakcji jest seans filmowy *Pod skrzydłami motyla*.

Zdjęcie 8. Muzeum PPN

Źródło: wikipedia.pl; tropster.pl

Wystawa przyrodnicza i nie tylko...

To prywatna galeria sztuki oraz wystawa przyrodnicza Państwa Anny i Tadeusza Olesiów z Krościenka nad Dunajcem. Można tu obejrzeć rękodzieło z zakresu haftu artystycznego o różnorodnej tematyce: kwiaty, ptaki, pejzaże, oraz świątki. Można także zapoznać się z techniką preparowania zwierząt, w wykonaniu doświadczonego fachowca i długoletniego pracownika PPN oraz obejrzeć eksponaty wielu gatunków zwierząt pochodzących z całego świata.

Galeria Sztuki Pienińskiej

Prowadzona przez pana Stanisława Czepiela – lutnika i nauczyciela muzyki, zajmującego się również malarstwem, rzeźbą i pisarstwem, który tworzy swoje wiersze w gwarze krościenieckiej. W galerii można podziwiać bogate, bardzo ciekawe zbiory zarówno malarstwa, rzeźby, instrumentów, jak i strojów pienińskich (haftowanych przez żonę twórcy). W przydomowej galerii można obejrzeć także instrumenty muzyczne, takie jak skrzypce, gęśliki, domrę ukraińską, włoską mandolinę czy violę da gamba. Nie wszystkie instrumenty wykonane są przez pana Stanisława, a niektóre z nich mają wartość zabytkową.

Makiety Pienińskie

Wystawa makiet elementów krajobrazu pienińskiego (istniejących, jak tych z przeszłości) tworzonych przez pasjonata – pana Zbigniewa Urbańskiego. Makiety tworzone są własnoręcznie na podstawie książek, archiwaliów, starych zdjęć oraz własnych obserwacji.

Galeria Autorska „Pod okółkiem”

Galeria malarska pana Andrzeja M. Beliczyńskiego, który techniką akwareli oddaje różnorodną tematykę: naturę, krajobraz, architekturę, ludzi i konie. Prace artysty były prezentowane na licznych wystawach.

Galeria na Poddaszu

Galeria prowadzona przez bibliotekę Liceum Ogólnokształcącego w Krościenku nad Dunajcem, w której osoby uzdolnione plastycznie mogą prezentować swoje prace. Galeria organizuje również wystawy dla uznanych twórców.

4.2.3. Miejsca noclegowe na terenie Gminy i ruch turystyczny

Na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem – zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w ramach statystyki regionalnej – zarejestrowanych jest obecnie 18 obiektów noclegowych (w roku 2008 obiektów było 7), dysponujących łącznie 480 miejscami noclegowymi (627 miejsc w roku 2008). Miejsca noclegowe znajdują się w obiektach typu:

- pensjonaty – 16 miejsc;
- domy wycieczkowe – 96 miejsc;
- zespoły domków turystycznych – 36 miejsc;
- pola biwakowe – 80 miejsc;
- ośrodki wczasowe – 96 miejsc w roku 2013.

Natomiast zgodnie z danymi Urzędu Gminy na turystów i wczasowiczów czeka około 1 840 miejsc w 145 różnego rodzaju obiektach noclegowych (w tym w samym Krościenku 114), w tym w domach wczasowych i kwaterach prywatnych oraz w gospodarstwach agroturystycznych.

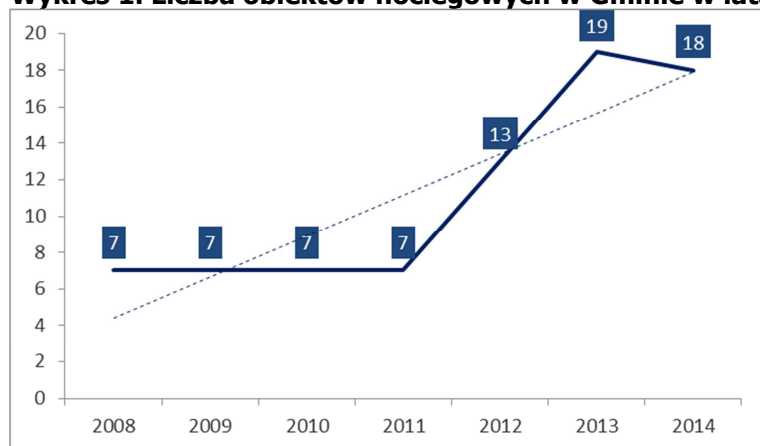
Baza noclegowa na terenie Gminy obejmuje między innymi:

- Pensjonat Crosna SPA;
- „Otulina Park” Bed&Breakfest;
- Zajazd Sokolica;
- domki wypoczynkowe „U Tadzia” oraz u W. i A. Smoleń;

- Osada Słoneczna;
- pole namiotowe „Cypel” z miejscem na około 100 przyczep campingowych i namiotów;
- szereg obiektów agroturystycznych i pokoi gościnnych.

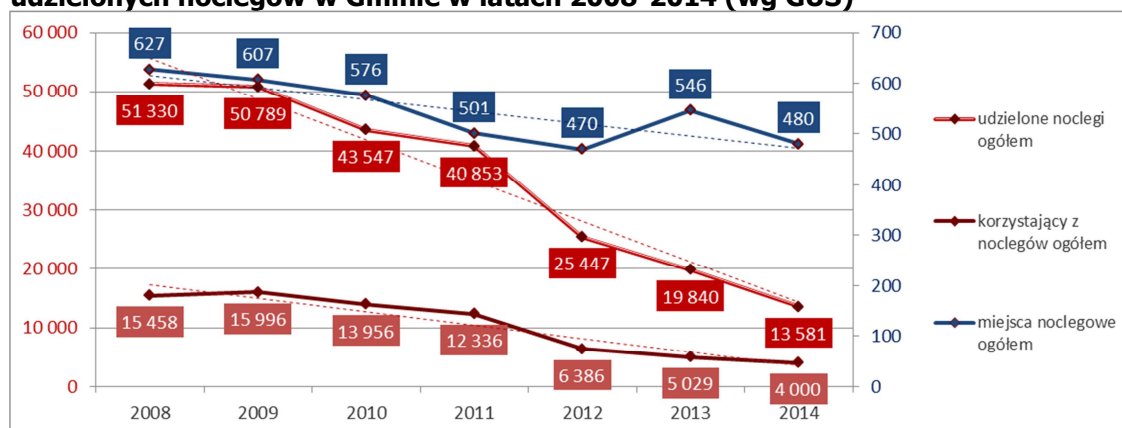
Zgodnie z danymi GUS w ostatnich latach na terenie Gminy nieznacznie wzrosła liczba obiektów noclegowych, przy zachowaniu liczby miejsc noclegowych na zbliżonym poziomie. Maleje natomiast liczba turystów korzystających z noclegów, jak również liczba udzielonych noclegów. W roku 2014 zanotowano o 126% mniej korzystających z noclegów w stosunku do roku 2008, przy niemal 74% spadku liczby udzielonych noclegów w tym czasie.

Wykres 1. Liczba obiektów noclegowych w Gminie w latach 2008-2014 wg statystyk GUS

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (Bank Danych Regionalnych)

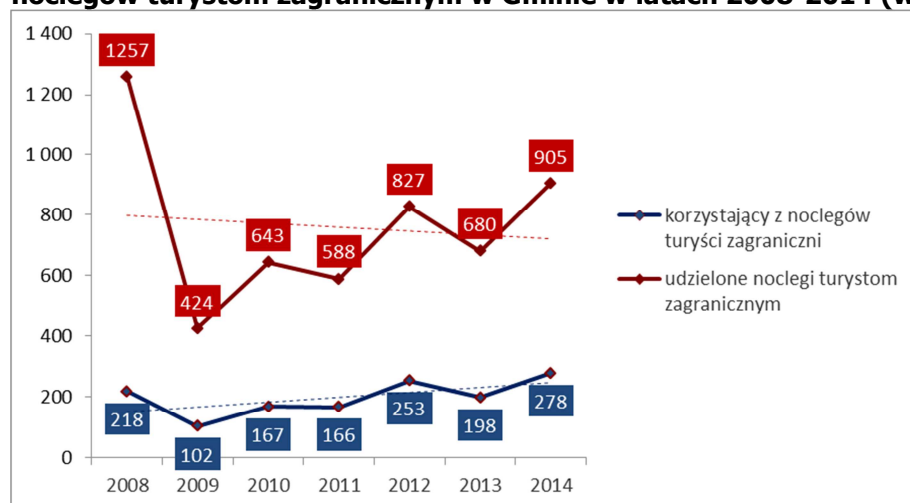
Wykres 2. Liczba miejsc noclegowych, liczba osób korzystających z noclegów oraz liczba udzielonych noclegów w Gminie w latach 2008-2014 (wg GUS)

Źródło: Turystyka, Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, 2015

Nieco inaczej przedstawia się analiza danych zawartych w bazie danych GUS w odniesieniu do turystów zagranicznych. Liczba korzystających z obiektów noclegowych turystów zagranicznych zachowuje w latach 2008-2014 trend nieznacznie rosnący – analiza rok do roku (2014/2008) wskazuje na 28% wzrost liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów na terenie Gminy. Jednocześnie w badanym okresie zachowuje się nieznaczny trend malejący w zakresie liczby noclegów udzielonych turystom zagranicznym, rok do roku (2014/2008) wykazuje on 28% spadek. Należy jednak zaznaczyć, iż są to niewielkie liczby turystów, a to z kolei powoduje, iż sezonowe wahania w omawianych danych statystycznych powodują zachwianie prezentowanych trendów.

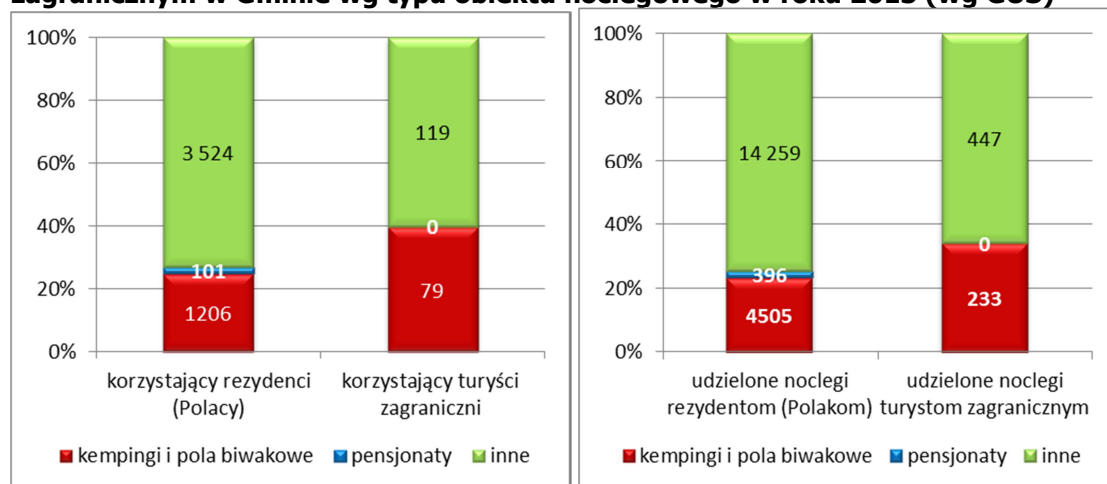
Wykres 3. Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów oraz liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym w Gminie w latach 2008-2014 (wg GUS)

Źródło: Turystyka, Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, 2015

Wg danych GUS za rok 2013 najwięcej, bo 1 206 osób (25% ogółu) turystów z Polski skorzystało z kampingów i pól namiotowych zlokalizowanych na terenie Gminy, gdzie udzielono im 4 505 noclegów (24% ogółu), tj. średnio 3,74 doby na 1 osobę. Nieznaczny odsetek, zaledwie 2%, tj. 101 osób skorzystało z noclegów w pensjonatach, przy średniej długości pobytu wynoszącym 3,92 doby na 1 osobę. Największa grupa osób (tj. 3 524) skorzystała z innych propozycji (z tego 258 – z zespołu domków turystycznych). Średnia długość pobytu w tej grupie wyniosła 4,05 doby na 1 osobę. W przypadku turystów zagranicznych na kempingach i polach biwakowych nocowało 79 osób (tj. 40% ogółu tej grupy), przy długości pobytu wynoszącym średnio 2,95 doby na osobę. Pozostali goście z zagranicy (119 osób) swój pobyt, wynoszący średnio 3,76 doby na osobę, spędziło w pozostałych obiektach (brak szczegółowej specyfikacji w danych GUS).

Wykres 4. Korzystający z noclegów oraz liczba udzielonych noclegów rezydentom i turystom zagranicznym w Gminie wg typu obiektu noclegowego w roku 2013 (wg GUS)

Źródło: Turystyka, Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, 2015

Z analizy danych GUS za rok 2013 wynika, iż najwięcej gości zagranicznych korzystających z noclegów przybyło z Czech (165 osób, 83% ogółu – przy czym nie jest to wartość jednostkowa – czescy goście są dominującą grupą w ostatnich kilku latach), następnie z Słowacji (10 osób, 5% ogółu), Niemiec (8 osób, 4% ogółu), Francji (6 osób, 3% ogółu), Węgier (4 osoby, 2%), Belgii (3 osoby, 1,5% ogółu) i Holandii (2 osoby, 1%). Średnia

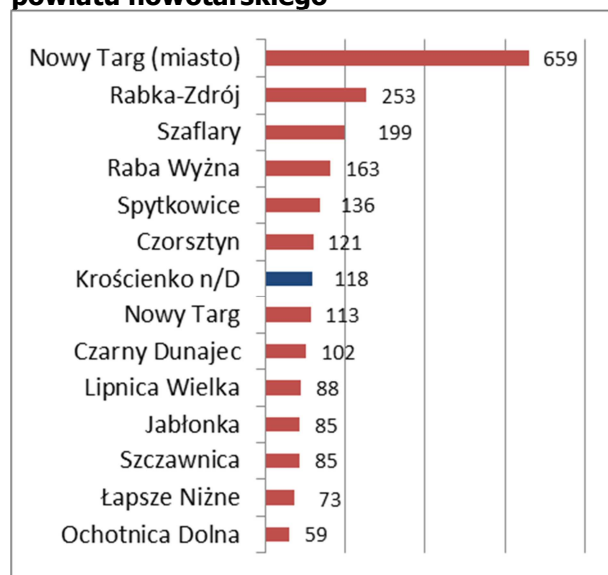
długość pobytu turystów zagranicznych w obiektach noclegowych na terenie Gminy w roku 2013 wyniosła 3,43 doby. Najdłużej, bo średnio 4 doby, gościli turyści z Niemiec i Węgier, następnie z Czech (średnio 3,58 doby), Holandii (3 doby), Francji i Słowacji (po 2 doby) oraz Belgii (1 dobę).

4.3. Społeczeństwo

4.3.1. Mieszkańcy Gminy Krościenko nad Dunajcem

Gminę Krościenko nad Dunajcem w roku 2014 zamieszkiwało 6 721 osób (stan na 31.12), co stanowi ok. 3,53% ludności powiatu nowotarskiego (190 128) i ok. 0,20% ludności województwa małopolskiego (3 368 336). Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi obecnie 118 osób/km² i jest niższy od średniej powiatowej – 129 osób/km² oraz średniej wojewódzkiej – 222 osób/km².

Wykres 5. Wskaźnik zaludnienia w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle innych gmin powiatu nowotarskiego

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

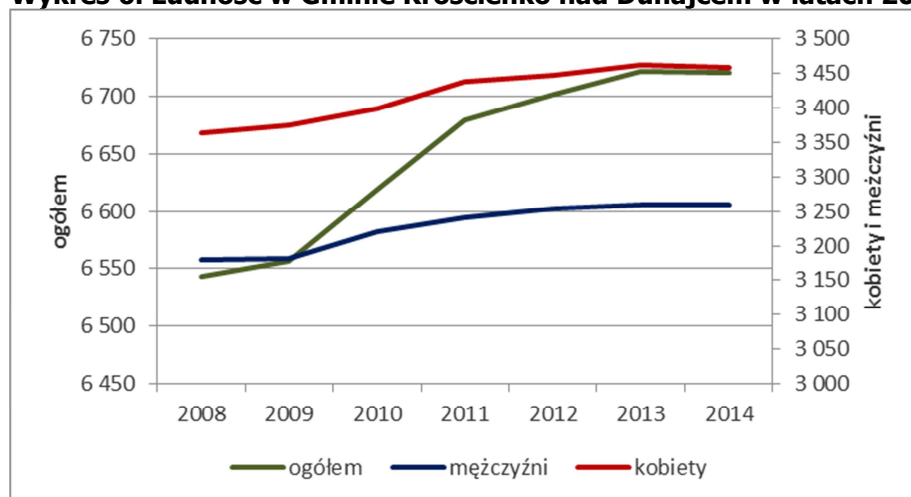
Liczba ludności Gminy Krościenko nad Dunajcem zachowuje na przestrzeni ostatnich lat stałą, zauważalną, tendencję rosnącą.

Tabela 2. Liczba ludności faktycznie zamieszkałej w Gminie Krościenko nad Dunajcem na przestrzeni lat 2008-2014

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba mieszkańców ogółem	6 543	6 557	6 619	6 679	6 702	6 722	6 721

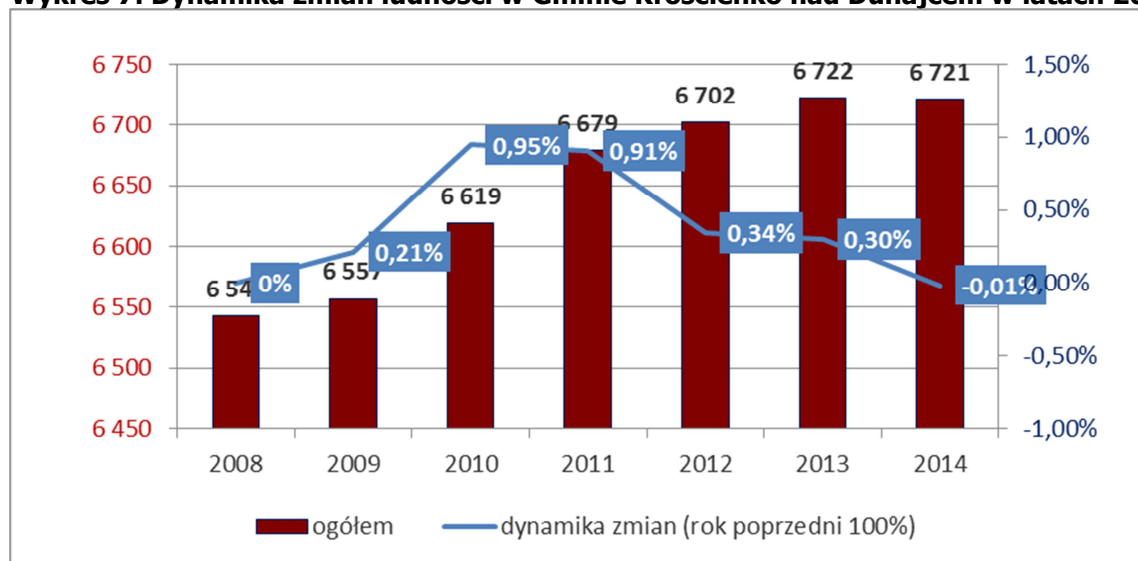
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Stan Ludności i Ruch Naturalny, stan na 31 XII

Z powyższych danych widać, iż w analizowanym okresie nastąpił wzrost o 178 osób zamieszkujących obszar Gminy, tj. o 2,72%, w tym o 80 mężczyzn i 94 kobiety. Należy zwrócić uwagę, iż wzrost liczby mężczyzn, jak i liczby kobiet mieszkających w gminie następuje w miarę równomiernie – osiągając rok do roku (2014/2008) wskaźnik 2,52% (kobiety) i 2,79% (mężczyźni).

Wykres 6. Ludność w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

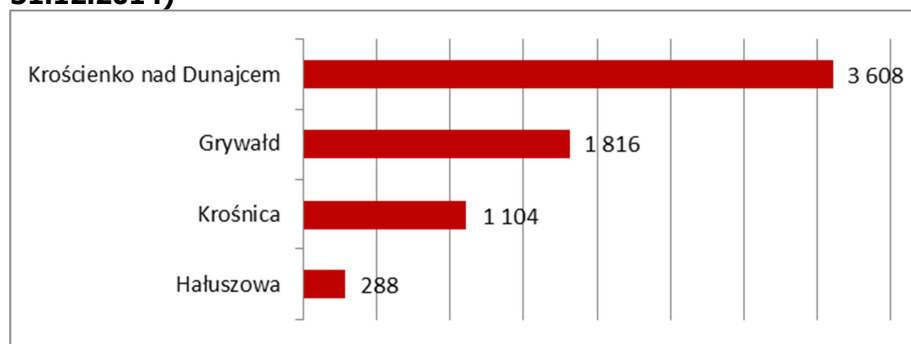
Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Dynamika zmian ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem w analizowanym okresie przyjmuje w większości wartości **dodatnie**, wahając się od 0,21% (przełom lat 2009/2008) do 0,95% (2011/2010). Wyjątkiem jest przełom lat 2014/2013, dla których wskaźnik wyniósł wartość minimalnie poniżej zera (tj. -0,01%).

Wykres 7. Dynamika zmian ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

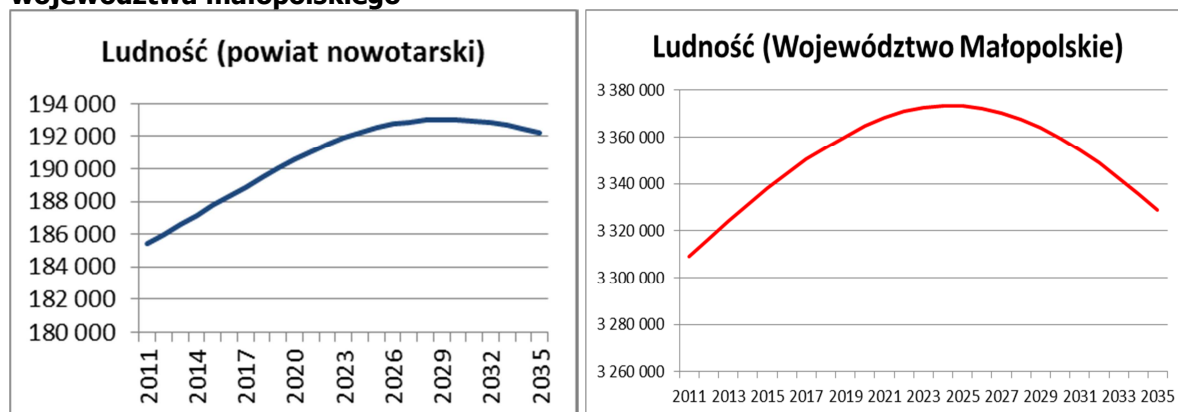
Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Spośród miejscowości znajdujących się na terenie Gminy najbardziej zaludnione jest Krościenko nad Dunajcem (3 608 osób w roku 2014), następnie Grywałd (1 816 osób), Krośnica (1 104 osób). Najmniej osób mieszka na obszarze Hałuszowej – 288 osób.

Wykres 8. Liczba ludności w miejscowościach Gminy Krościenko nad Dunajcem (stan na 31.12.2014)

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

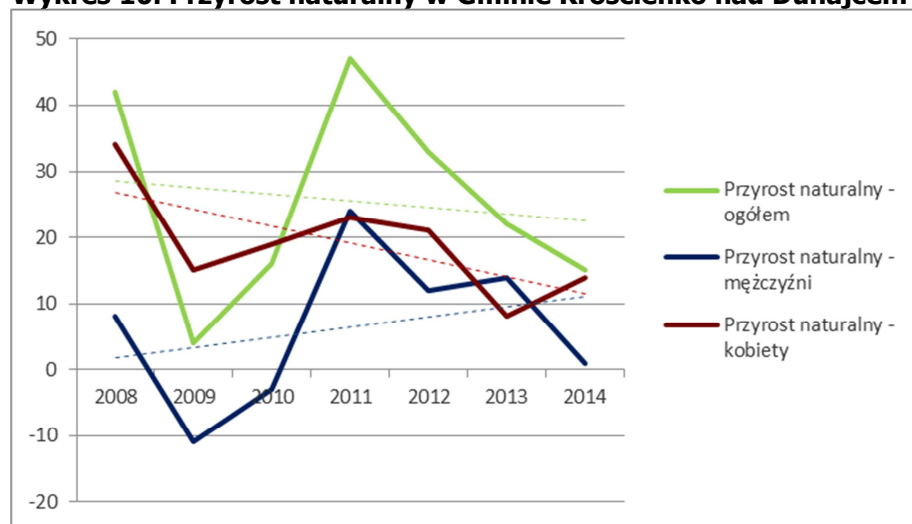
Istotne dla planowania strategicznego są jednak długookresowe prognozy demograficzne. Brak tak szczegółowych danych na poziomie samej Gminy Krościenko nad Dunajcem, niemniej jednak obecnie obowiązująca prognoza Głównego Urzędu Statystycznego dla całego powiatu nowotarskiego nie jest pesymistyczna – w odróżnieniu od szacunków dla całego województwa. Liczba ludności w powiecie będzie systematycznie rosła aż do roku 2029, od kiedy zacznie notować nieznaczny spadek. Analiza stanu ludności w samej Gminie Krościenko nad Dunajcem i zauważalne obecnie trendy, nie pozwalają jednak zachować już takiego optymizmu w odniesieniu do Gminy, jak do całego powiatu.

Wykres 9. Prognoza demograficzna do roku 2035 dla powiatu nowotarskiego i województwa małopolskiego

Źródło: Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 (<http://www.stat.gov.pl>)

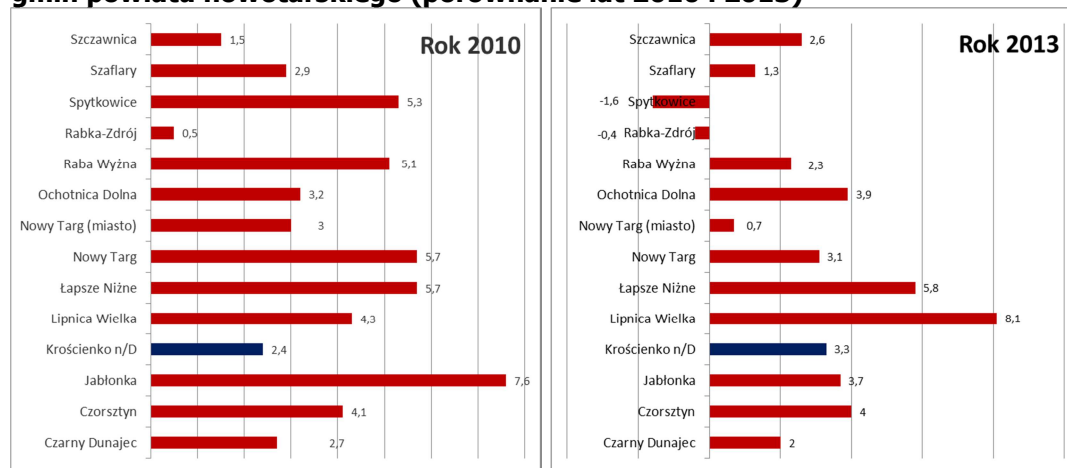
Powyższa teza wynika z faktu, iż wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Krościenko nad Dunajcem nie zalicza się do najwyższych w całym powiecie i z roku na rok ma tendencję zniżkową. Podobnie wygląda trend w odniesieniu do wskaźnika salda migracji – przyjmujący w ostatnich latach naprzemiennie wartości dodatnie i ujemne – jednak analizując trend w odniesieniu do wartości „ogółem” ma on tendencję malejącą w dłuższej perspektywie czasu. Ponadto zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, a rośnie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 10. Przyrost naturalny w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013

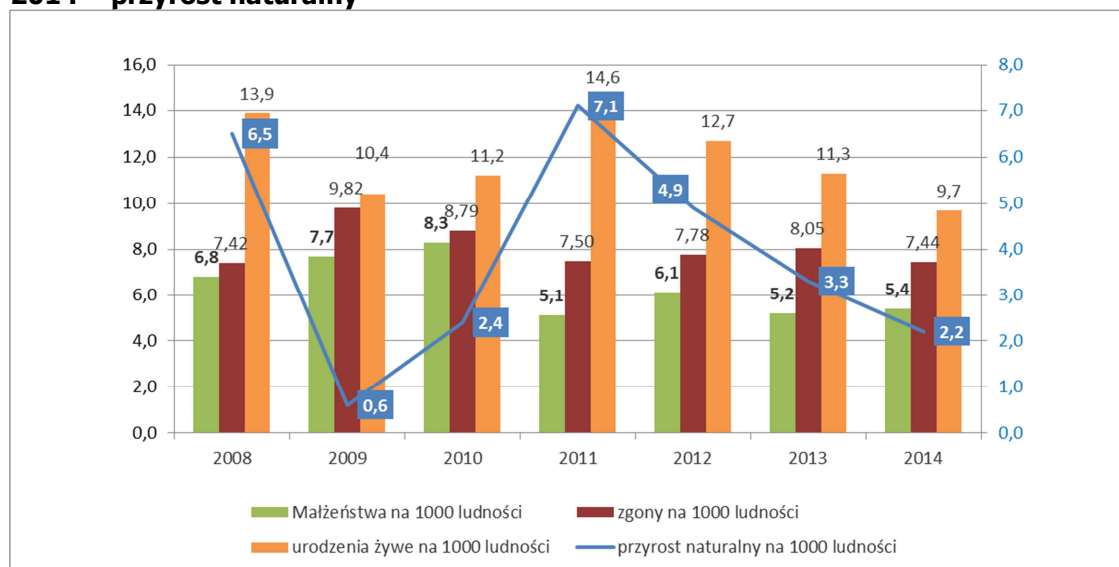
Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Wykres 11. Wskaźnik przyrostu naturalnego Gminy Krościenko nad Dunajcem na tle innych gmin powiatu nowotarskiego (porównanie lat 2010 i 2013)

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

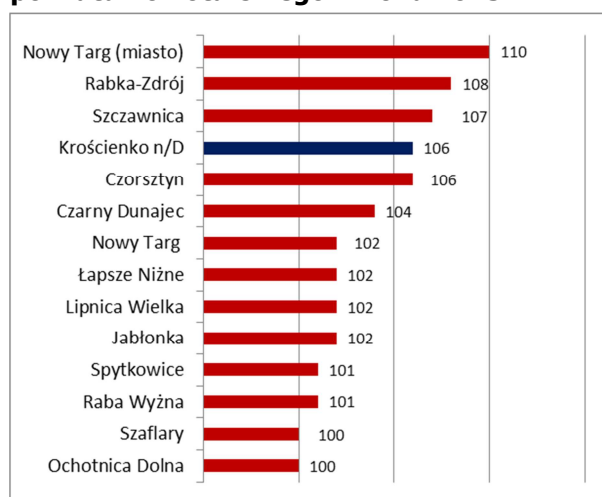
Wskaźniki opisujące procesy demograficzne na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w okresie ostatnich lat (2008-2014) zachowują trendy malejące. Dotyczy to zarówno wskaźnika małżeństw na 1 000 mieszkańców, urodzeń na 1 000 mieszkańców, przyrostu naturalnego na 1 000 mieszkańców. Na zbliżonym poziomie utrzymuje się wskaźnik dotyczący liczby zgonów na 1 000 mieszkańców.

Wykres 12. Procesy demograficzne w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014 – przyrost naturalny

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

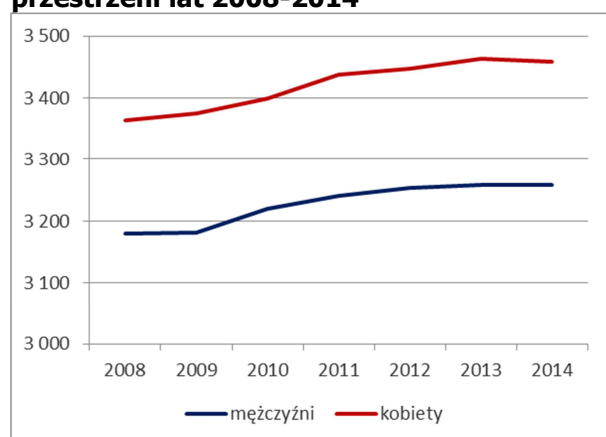
Gmina Krościenko nad Dunajcem, w zakresie tzw. wskaźnika feminizacji osiąga ogólnie przyjmowane wartości średnie (106 kobiet na 100 mężczyzn). Analizując sytuację w różnych grupach wiekowych zauważamy, iż wskaźnik ten przyjmuje jednak często wartości poniżej 100 – dotyczy to okresu największej aktywności zawodowej kobiet, co może prowadzić do wniosku, iż są one „wysysane” z lokalnego rynku pracy, ale także, że dzieci, które w tym okresie rodzone są przez te kobiety, nie „zasilają” lokalnych zasobów.

Zbyt duże i zbyt niskie wartości wskaźnika feminizacji świadczą o niekorzystnej strukturze danego społeczeństwa ze względu na płeć, co może mieć poważne konsekwencje demograficzne, społeczne i ekonomiczne.

Wykres 13. Współczynnik feminizacji w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle innych gmin powiatu nowotarskiego w roku 2013

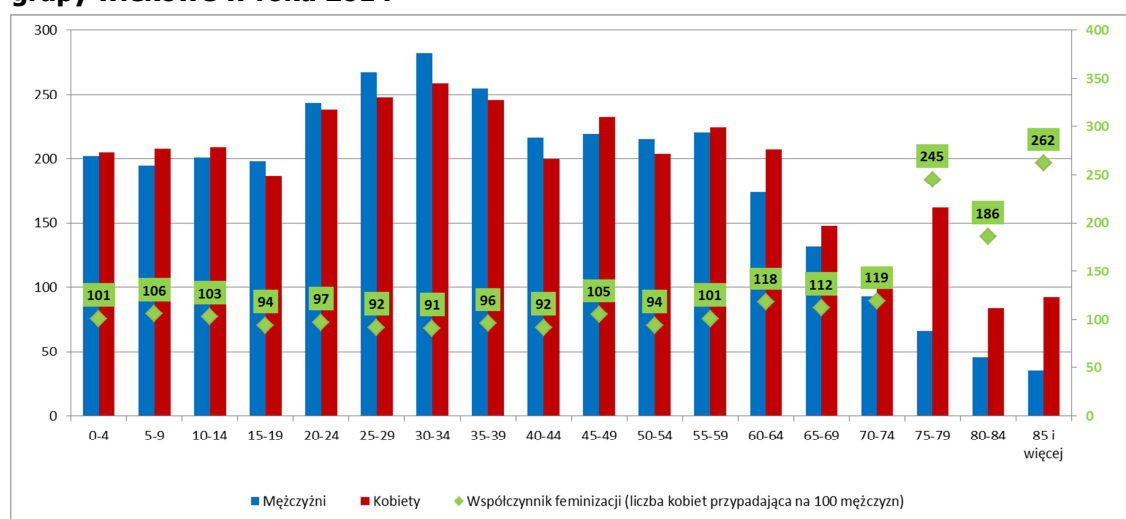
Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Współczynnik feminizacji dla Gminy Krościenko nad Dunajcem w całym analizowanym okresie, tj. latach 2008 – 2014, utrzymuje wartość 105 i 106 kobiet na 100 mężczyzn, przy wspomnianych już (i prezentowanych poniżej) znaczących różnicowaniach w poszczególnych grupach wiekowych.

Wykres 14. Struktura płci w ogólnej liczbie ludności Gminy Krościenko nad Dunajcem na przestrzeni lat 2008-2014

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Natomiast w sposób znaczący wskaźnik feminizacji rośnie po 60 roku życia mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem. Zjawisko to jest oczywiście naturalne i wynika z dłuższej średniej długości życia kobiet niż mężczyzn, niemniej jednak wskazuje, iż warto podejmować działania – szczególnie profilaktyczne i zmieniające nawyki – w grupie mężczyzn wchodzących w wiek senioralny.

Wykres 15. Struktura płci mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem w podziale na grupy wiekowe w roku 2014

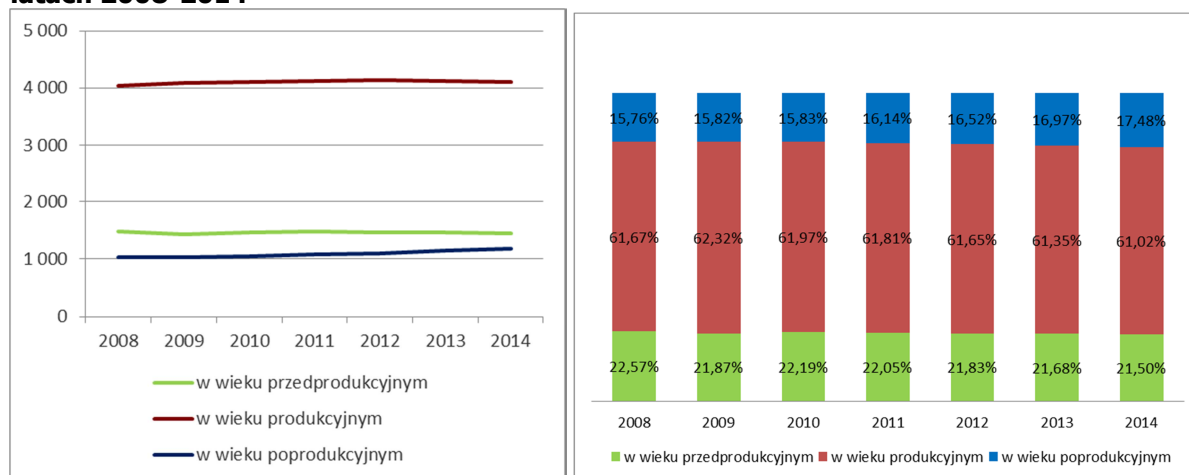
Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Analizując wiek mieszkańców należy zauważyć, iż najwięcej jest osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni pomiędzy 18. a 64. rokiem życia i kobiety pomiędzy 18. a 59. rokiem życia) i liczba ludności w tej grupie nieznacznie maleje w analizowanym okresie. Nieznacznie spada liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, zaś ludność w wieku produkcyjnym systematycznie zasila najstarszą grupę wiekową. Rosnące wartości tego wskaźnika korzystnie świadczą o rosnącej zamożności i zdrowotności społeczeństwa Gminy Krościenko nad Dunajcem (ludzie żyją dłużej), są jednak niekorzystne z punktu widzenia finansów publicznych (mała liczba osób płacących podatki przy dużej liczbie osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, ochrony zdrowia itp.). zasadniczo należy zauważyć, iż na przestrzeni ostatnich lat wskaźniki dotyczące szeroko rozumianego obciążenia demograficznego są raczej stabilne z nieznaczną tendencją obniżania się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i minimalnego zwiększania liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

W roku 2014 udział liczby mieszkańców w wieku:

- produkcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem wyniósł 61,02% (dla porównania powiat nowotarski: 62,87%; województwo małopolskie: 62,82%);
- w wieku przedprodukcyjnym – 21,50% (powiat nowotarski: 21,15%; województwo małopolskie: 19,03%);
- w wieku poprodukcyjnym – 17,48% (powiat nowotarski: 15,98%; województwo małopolskie: 18,16%).

Wykres 16. Struktura ludności w podziale na grupy w Gminie Krośnice nad Dunajcem w latach 2008-2014

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Niezwykle istotne znaczenie dla definiowania pozycji rozwojowej Gminy mają wskaźniki obciążenia demograficznego. Od struktury wiekowej ludności zależy zapotrzebowanie na usługi publiczne (np. szkolnictwo) i świadczenia społeczne (w tym emerytury i częściowo renty), zdrowotne itp. Wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym obrazuje wiek demograficzny ludności oraz daje pewien obraz dostępnych na rynku pracy zasobów siły roboczej, poprzez ocenę proporcji liczby osób w wieku produkcyjnym i osób, które w najbliższej przyszłości opuszczą rynek pracy. Wskaźnik definiujący ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym jest jednym z mierników pokazujących strukturę wiekową społeczeństwa, w szczególności w warunkach zmniejszania się liczby ludności w wieku produkcyjnym. Wysoki odsetek ludzi w wieku nieprodukcyjnym prowadzi do zachwiania równowagi liczbowej między warstwą ludności pracującej i produkującej, a tymi warstwami, które korzystają ze środków publicznych nie tworząc jednocześnie dochodów (dzieci, młodzież ucząca się, emeryci).

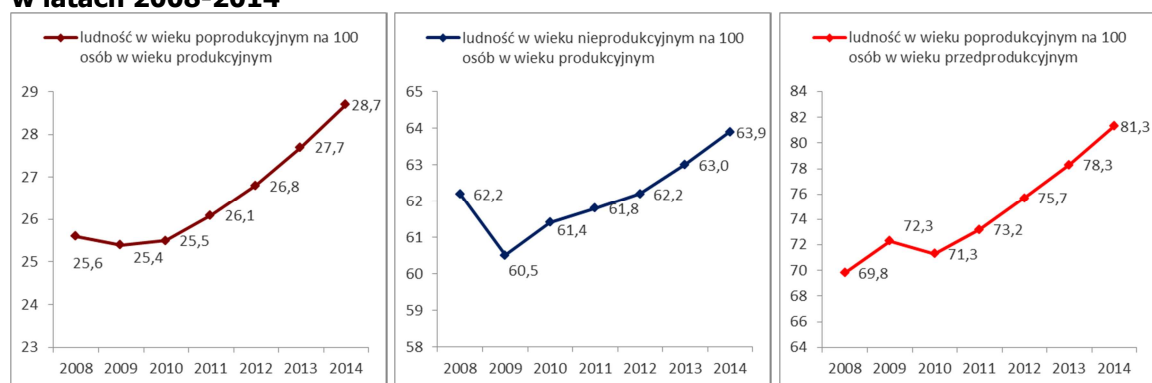
Wskaźnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym, w Gminie Krośnice nad Dunajcem w roku 2014, wyniósł 63,89. Wartość wskaźnika od lat nieznacznie rośnie. Wartości wskaźnika obciążenia demograficznego dla powiatu nowotarskiego i województwa małopolskiego są korzystniejsze od wskaźnika dla Gminy i dla roku 2014 wyniosły odpowiednio 59,06 oraz 59,19.

Kolejnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego jest liczba ludności w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. W roku 2014 wskaźnik ten dla Gminy Krośnice nad Dunajcem wyniósł aż 81,31. W latach 2008-2014 zauważa się jego coroczny wzrost. Wskaźnik ten zachowuje mniej korzystny poziom w porównaniu ze wskaźnikiem dla powiatu nowotarskiego, który wyniósł 75,56, jednak korzystniejszy niż dla województwa małopolskiego, który w roku 2014 wyniósł 95,44.

Ostatnim badanym tu wskaźnikiem obciążenia demograficznego jest liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W roku 2014 wartość wskaźnika wyniosła 28,65. Dla porównania wskaźnik ten dla powiatu nowotarskiego wyniósł 25,42, a dla województwa małopolskiego – 28,91. Zauważa się systematyczny wzrost wartości tego wskaźnika w Gminie Krośnice nad Dunajcem w przeciągu ostatnich lat.

Analiza tych trendów ma ogromne znaczenie dla procesów rozwoju – z jednej strony dostarczania odpowiednich usług publicznych zgodnie z aktualnym zapotrzebowaniem (wraz ze zwróceniem uwagi, iż zmienia się struktura zapotrzebowania na te usługi, przesuwając się w kierunku rosnącej grupy osób starszych), z drugiej zaś mówi o potencjale lokalnego rynku pracy, ale także spodziewanych wpływach podatkowych, które są pochodną struktury wieku i zatrudnienia. Stałe badanie tych trendów ma także znaczenie w kontekście podejmowania świadomych prób zmiany sytuacji niekorzystnej poprzez wprowadzenie działań naprawczych, w tym w szczególności poprzez stwarzanie atrakcyjniejszych warunków życia na terenie Gminy, a poprzez to zapobieganie odpływu własnych mieszkańców i stwarzanie warunków do pozyskania nowych mieszkańców i podatników.

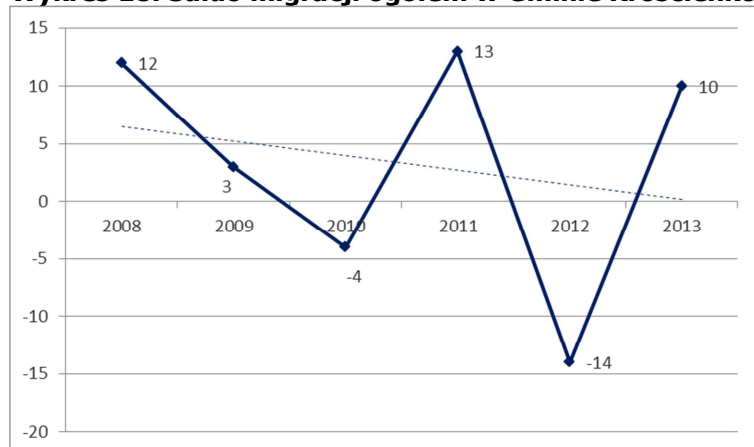
Wykres 17. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Krośnice nad Dunajcem w latach 2008-2014

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Równie ważnym czynnikiem pokazującym atrakcyjność obszaru oraz procesy na nim zachodzące jest saldo migracji. W ogromnej mierze mówi ono czy dany teren jest atrakcyjny osiedleńczo, czy jest w stanie przyciągnąć więcej nowych mieszkańców, w stosunku do tych, którzy z różnych powodów miejsce to opuścili. Saldo migracji ogółem dla Gminy Krośnice nad Dunajcem w ostatnim okresie przyjmuje naprzemiennie wartości dodatnie i ujemne, wykazując jednak - w długiej perspektywie czasu - stałą i wyraźną tendencję malejącą, a co ważniejsze, linia trendu zbliża się do wartości zerowej (co oznacza, iż w kolejnych latach może zacząć przyjmować stałe wartości ujemne).

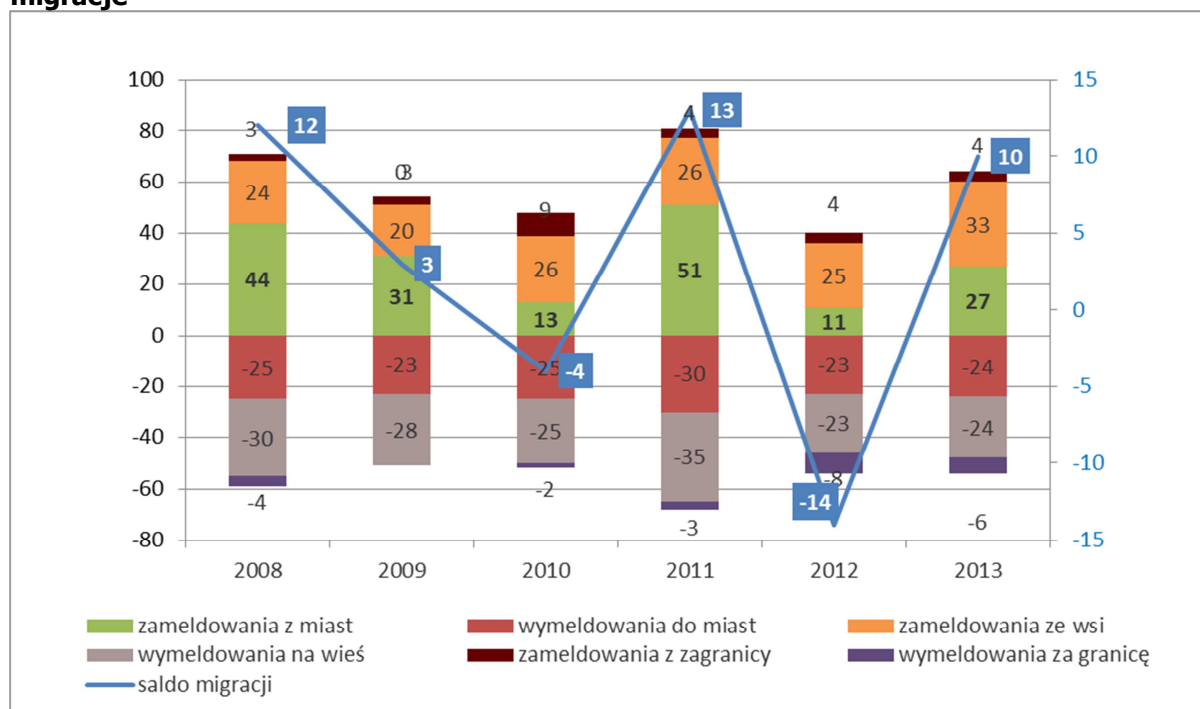
Wykres 18. Saldo migracji ogółem w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

W zakresie migracji na obszarze Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2013, najwięcej osób przybyło z terenów wiejskich (33), i niewiele mniej z miast (27 osób). Zameldowań osób z zagranicy zanotowano zaledwie 4. Z kolei w przypadku migracji z terenu Gminy równa liczba osób wyjechała do miast, jak i na tereny wiejskie (po 24 osoby). Za granicę wyjechało zaś 6 osób.

Wykres 19. Procesy demograficzne w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013 - migracje

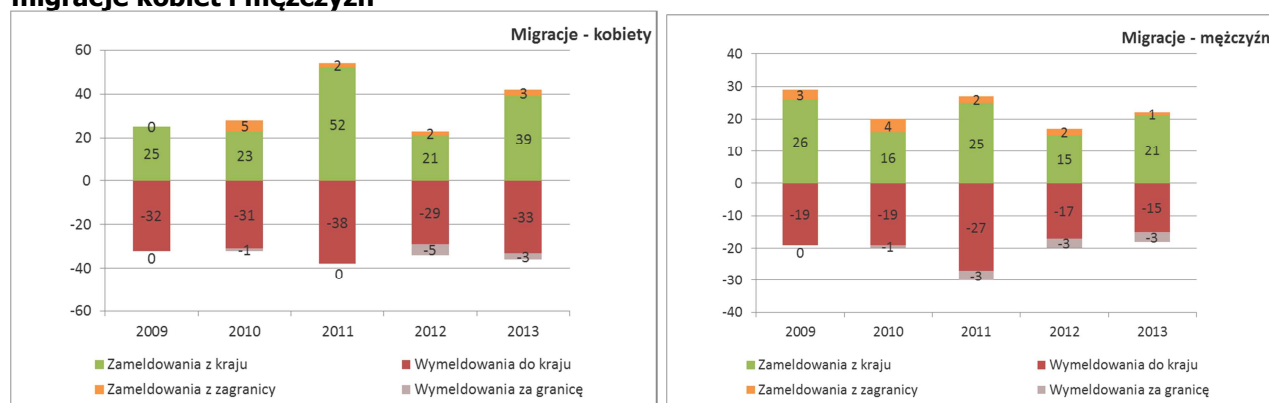
Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Spośród osób przybyłych do Gminy w roku 2013, 65,63% stanowiły kobiety, jednak także kobiety stanowiły 66,67% osób, które wyjechały. Z danych wynika, iż kobiety migrowały głównie na obszarze kraju, migracje zagraniczne stanowiły odpowiednio (+)3 oraz (-)3 osoby. Jest to prawdopodobnie związane z „wysysaniem” przez większe ośrodki, takie jak Kraków, Nowy Sącz, Nowy Targ czy inne polskie miasta, kobiet o wyższych aspiracjach edukacyjnych i zawodowych z racji tego, iż większe ośrodki oferują im lepszą ofertę

edukacyjną czy zawodową. Stąd tak ważne jest kreowanie nowoczesnego i innowacyjnego rynku pracy oraz generalne podnoszenie warunków i jakości życia na obszarze Gminy.

Trend w migracjach z obszaru Gminy wpisuje się w opracowaną przez prof. Weber teorię „spirali negatywnego rozwoju”, w którą wpadają obszary wiejskie. Zdaniem naukowców z Austrii brak miejsc pracy w małych miejscowościach powoduje najpierw selektywny odpływ ludności – czyli młodych, wykształconych osób. Z tą grupą ubywa potencjalnych matek, a więc następuje kurczenie się populacji i starzenie środowiska. To z kolei jest powodem spadku siły nabywczej gospodarstw domowych, zaniku usług – a więc lokalnego biznesu. Doprowadza to do zmniejszenia wpływów do samorządów, a w konsekwencji brak jest nakładów na inwestycje, lub wręcz środków na utrzymanie dotychczasowej infrastruktury. Zanika więc życie społeczne i narasta migracja.

Wykres 20. Procesy demograficzne w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013 – migracje kobiet i mężczyzn

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Na poniższym zestawieniu pokazano także sytuację Gminy Krościenko nad Dunajcem na tle innych gmin powiatu nowotarskiego i całego województwa (dane za rok 2010 i 2013). Wykres odnoszący się do powiatu pokazuje, że sytuacja pod względem migracji w Gminie Krościenko nad Dunajcem zalicza się, mimo wszystko, do korzystniejszych w powiecie. W roku 2013, równo po 7 gmin nowotarskich osiągnęło dodatnie i ujemne saldo migracji. Najwyższe saldo, +48, charakteryzuje Gminę Czarny Dunajec, a najmniej korzystne, -148, Miasto Nowy Targ.

Wykres 21. Wskaźnik salda migracji – Gmina Krośnice nad Dunajcem na tle powiatu nowotarskiego (dane za rok 2013) i województwa (dane za rok 2010)

Źródło: Ludność, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015; Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej

4.3.2. Edukacja

W zakresie dostępu do usług edukacyjnych sytuacja na terenie Gminy Krośnice nad Dunajcem jest dobra, za wyjątkiem wychowania przedszkolnego, które mimo znacznej poprawy zanotowanej w roku 2010 wymaga dalszych inwestycji.

W gminie funkcjonują zaledwie 2 punkty przedszkolne: przy Szkole Podstawowej w Krośnicach ul. Pienińska 2 oraz przy Szkole Podstawowej w Grywałdzie z siedzibą w Krośnicach, ul. Biały Potok 1 – oba w miejscowości Krośnice nad Dunajcem – działające dopiero od 5 lat. W okresie tym jedynie w roku 2012 miejsca dla przedszkolaków nie były w 100% wykorzystane. Dzieci korzystają także z oferty oddziałów przedszkolnych zlokalizowanych przy szkołach podstawowych. Co prawda liczba dzieci w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w latach 2008-2013 systematycznie rosła, jednak zapotrzebowanie jest znacznie większe, co obrazują niekorzystne dla Gminy wskaźniki dostępności wychowania przedszkolnego.

Tabela 3. Liczba dzieci w punktach przedszkolnych i oddziałach przedszkolnych na terenie Gminy Krośnice nad Dunajcem w latach 2008-2013

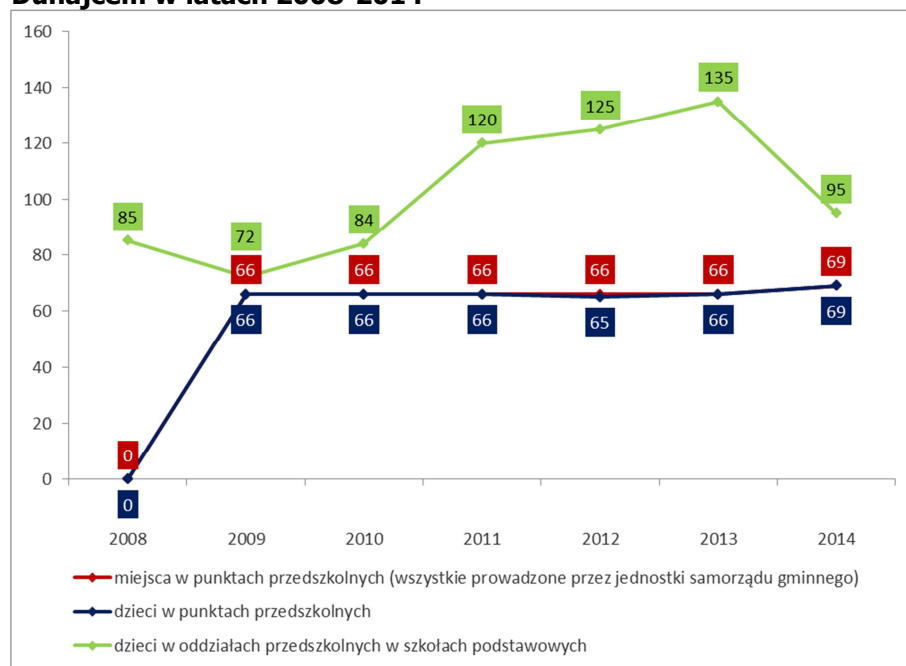
	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Liczba dzieci w punktach przedszkolnych	0	66	66	66	65	66	69
Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach	85	72	84	120	125	135	95

Źródło: Wychowanie przedszkolne, Bank Danych Regionalnych GUS 2015

Jak wynika z poniższego wykresu liczba miejsc w punktach przedszkolnych w Gminie Krośnice nad Dunajcem od roku 2009 (kiedy to zostały utworzone) utrzymuje się na stałym poziomie (65-69 miejsc). Co może oznaczać, iż obecna infrastruktura w zakresie opieki przedszkolnej nie wyczerpuje zapotrzebowania na tego typu ofertę w odniesieniu do obecnych potrzeb. Znacznie większą dynamiką wzrostu charakteryzuje się sytuacja w

oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, gdzie w roku 2013 uczęszczało o 50 dzieci więcej w stosunku do roku 2008, co oznacza wzrost o 58,82%. W roku 2014 nastąpił spadek liczby dzieci w oddziałach przedszkolnych, ponieważ w związku z reformą systemu oświaty i wprowadzeniem obowiązku szkolnego dla dzieci 6-letnich, część dzieci urodzonych w roku 2008, które uczęszczały do oddziałów przedszkolnych rozpoczęła edukację w klasach pierwszych. Zwiększyła się tym samym liczba klas pierwszych, a zmniejszyła liczba oddziałów przedszkolnych.

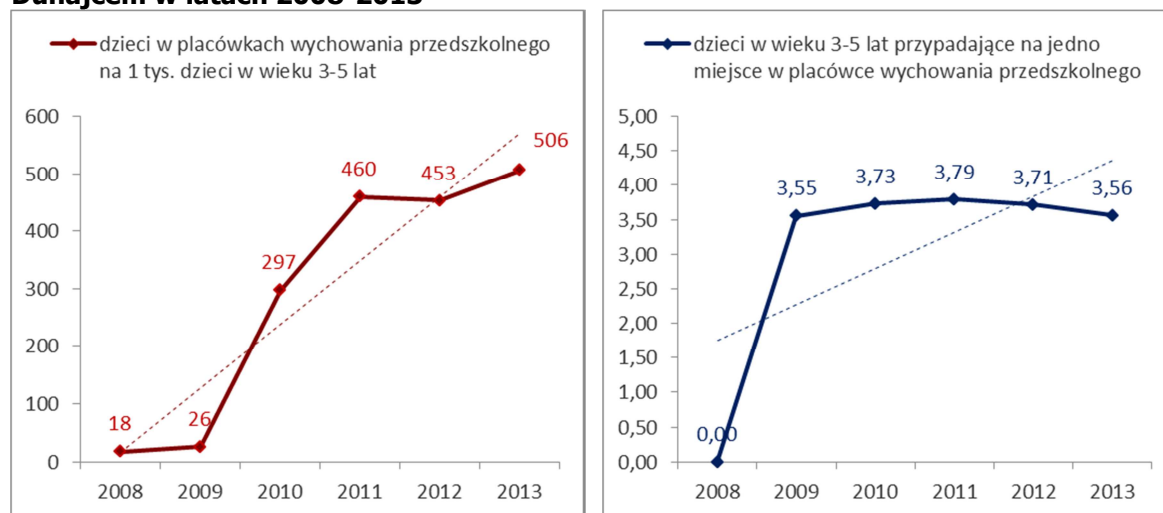
Wykres 22. Liczba miejsc przedszkolnych i liczba dzieci uczęszczająca do przedszkoli w zestawieniu z liczbą dzieci w oddziałach przedszkolnych w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

Źródło: Wychowanie przedszkolne, Bank Danych Regionalnych GUS 2015

Niezbyt korzystną sytuację w Gminie Krościenko nad Dunajcem potwierdzają także wskaźniki dostępności wychowania przedszkolnego, tj. liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tysiąc dzieci w wieku 3-5 lat (wskaźnik ten wzrósł co prawda w badanym okresie aż o 2 711%, ale oznacza, iż zaledwie 50% dzieci ma dostęp do placówek wychowania przedszkolnego) oraz liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego – wskaźnik w roku 2013 przyjął wartość o 5% niższą niż w roku 2010.

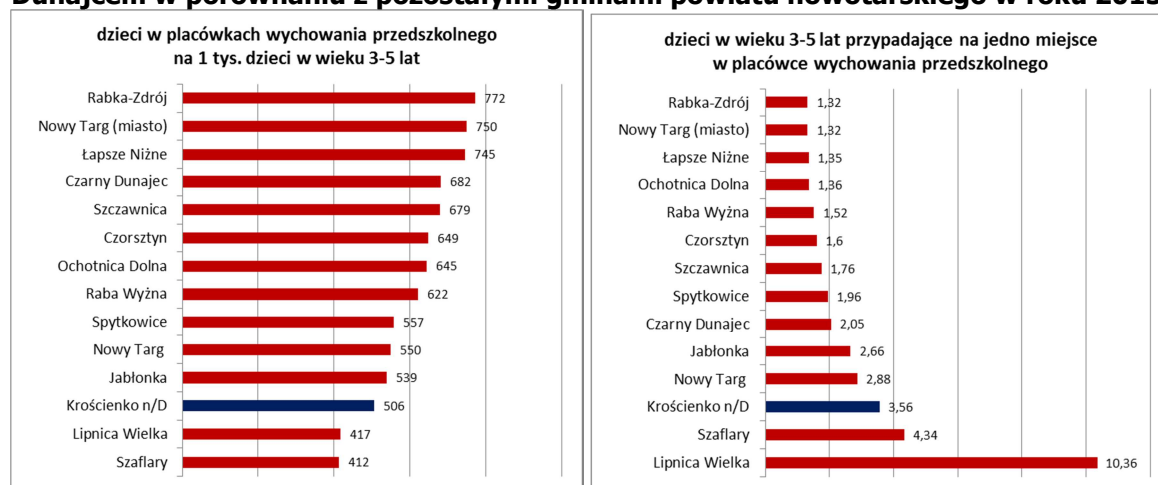
Wykres 23. Wskaźniki dostępności wychowania przedszkolnego w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013

Źródło: Wychowanie przedszkolne, Bank Danych Regionalnych GUS 2015

Dostępne dane statystyczne za rok 2013 w odniesieniu do całego powiatu nowotarskiego pokazują, iż sytuacja w Gminie Krościenko nad Dunajcem pod względem dostępności przedszkoli, mimo iż z roku na rok jest coraz lepsza, zalicza się do jednej z gorszych w skali powiatu. Wskaźnik liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w roku 2013 wyniósł 506, podczas gdy najwyższą wartość wskaźnika 772 została osiągnięta w Rabce-Zdrój. Tak samo, wskaźnik liczby dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat) przypadających na jedno miejsce przedszkolne wynoszący 3,56 jest mniej korzystny od najlepszego w powiecie wskaźnika w Rabce-Zdroju, który w roku 2013 wyniósł 1,32. Pod tym względem Gmina Krościenko nad Dunajcem plasuje się poniżej średniej powiatowej. W przypadku Gminy Krościenko nad Dunajcem wynika to z pewnością z obecności wielopokoleniowych rodzin, w których sprawowana jest opieka nad dziećmi. Niemniej jednak warto rozważyć dalszy rozwój opieki przedszkolnej, w tym zmianę społecznej świadomości w tym zakresie, zarówno z uwagi na zwiększanie szans w zakresie aktywności zawodowej kobiet, jak i wcześniejszą socjalizację dzieci ze środowisk wiejskich w grupie rówieśniczej.

Wykres 24. Wskaźniki dostępności wychowania przedszkolnego w Gminie Krościenko nad Dunajcem w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu nowotarskiego w roku 2013

Źródło: Wychowanie przedszkolne, Bank Danych Regionalnych GUS 2015

W Gminie Krościenko nad Dunajcem działają 4 publiczne (gminne) placówki oświatowe, w tym 3 szkoły podstawowe, w miejscowościach Grywałd, Krościenko nad Dunajcem i Krośnica oraz 1 publiczne gimnazjum – w Krościenku nad Dunajcem. W Gminie funkcjonuje także gimnazjum niepubliczne – jest to VI Gimnazjum Małopolskiego Centrum Edukacji (ul. Zdrojowa 11) przyciągające także młodzież z gmin sąsiednich.

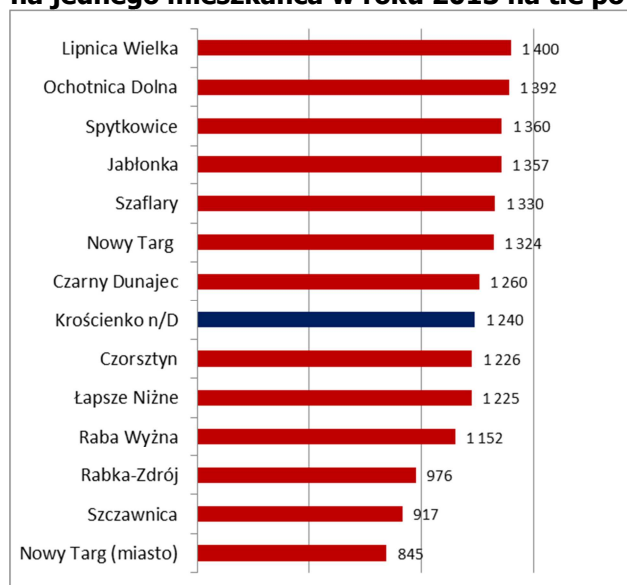
Na terenie Gminy funkcjonują szkoły ponadgimnazjalne, w tym Liceum Ogólnokształcące im. S. Żeromskiego oraz Zespół Szkół Zawodowych i Placówek w Krościenku nad Dunajcem (ul. Jagiellońska 4). Zespół Szkół obejmuje 4-letnie technikum kształcące w zawodach: technik hotelarstwa; technik obsługi turystycznej; technik żywienia i usług gastronomicznych; kelner; technik informatyk); 3-letnią szkołę zawodową (kucharz; cukiernik lub klasa wielozawodowa – w zależności od wybranego zawodu) oraz czterosemestralną zaoczną szkołę policealną dla dorosłych (technik usług kosmetycznych; technik informatyk).

Tabela 4. Placówki edukacyjne na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem

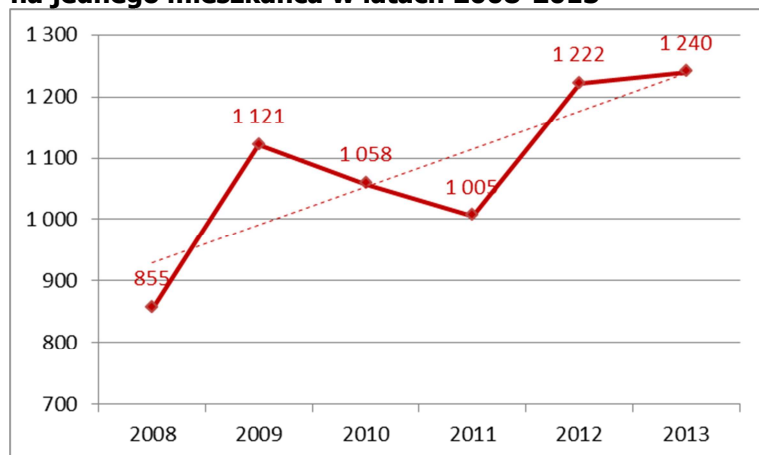
PUNKTY PRZEDSZKOLNE									
Placówka	Liczba dzieci								
Punkt Przedszkolny (Krościenko n.D, ul. Pienińska 2)	25								
Punkt Przedszkolny (Krościenko n.D, ul. Biały Potok 1)	44								
ZESPOŁY SZKÓŁ ORAZ SZKOŁY PODSTAWOWE									
Szkoła	Liczba uczniów w oddziałach w r. 2014/2015								
	0	1	2	3	4	5	6	Σ	
SP im. Bohaterów Warszawy (Grywałd, ul. Szkolna 29)	31	30	18	22	24	16	16	157	
SP im. Adama Mickiewicza (Krościenko n.D, ul. Pienińska 2)	42	46	39	37	46	38	40	288	
SP im. Jana Brzechwy (Krośnica, ul. Ojca Leona 1)	22	34	18	17	17	13	29	150	
GIMNAZJA									
	1		2		3		Σ		
Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II (Krościenko n.D, ul. Biały Potok 1)	70		68		56		194		
VI Gimnazjum Małopolskiego Centrum Edukacji (Krościenko n.D ul. Zdrojowa 11)	18		17		16		51		
SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE									
	1		2		3		4		Σ
Liceum Ogólnokształcące im. S. Żeromskiego (Krościenko n.D, ul. Zdrojowa 11)	54		58		60		-		172
Zespół Szkół Zawodowych i Placówek im. prof. Władysława Szafera (Krościenko n.D, ul. Jagiellońska 4)	52		64		37		28		181
Technikum									
Zespół Szkół Zawodowych i Placówek im. prof. Władysława Szafera (Krościenko n.D, ul. Jagiellońska 4)	38		26		25		-		89
Zasadnicza Szkoła Zawodowa									

Źródło: Urząd Gminy Krościenko nad Dunajcem

W oparciu o dane za rok 2013, można stwierdzić, iż Gmina Krościenko nad Dunajcem ponosi relatywnie wysokie wydatki na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na jednego mieszkańca – wskaźnik ten wynosi obecnie 1 240 zł. Porównanie wydatków Gminy Krościenko nad Dunajcem z innymi gminami powiatu nowotarskiego pokazuje poniższy wykres. Należy także odnotować, iż wskaźnik wydatków Gminy na oświatę w stosunku do wydatków ogółem zachowuje trend rosnący (z 35% w roku 2008 do 44% w roku 2013), co jest zjawiskiem bardzo niepokojącym i wymagającym pilnej interwencji.

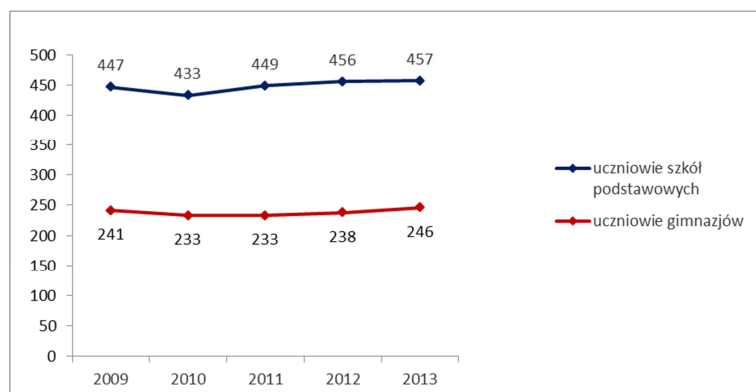
Wykres 25. Wydatki Gminy Krościenko nad Dunajcem na oświatę i wychowanie (dział 801) na jednego mieszkańca w roku 2013 na tle powiatu

Źródło: Finanse publiczne, Bank Danych Regionalnych GUS 2015

Wykres 26. Wydatki Gminy Krościenko nad Dunajcem na oświatę i wychowanie (dział 801) na jednego mieszkańca w latach 2008-2013

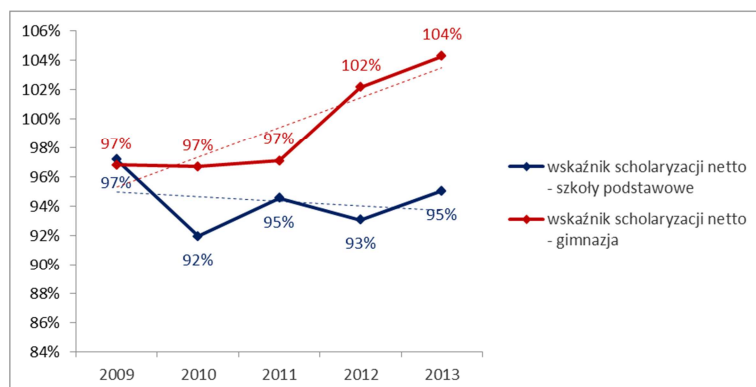
Źródło: Finanse publiczne, Bank Danych Regionalnych GUS 2015

Warto także odnotować, iż pomimo nieznacznego obniżenia się liczby dzieci na terenie gminy - na obu etapach kształcenia tj. podstawowego i gimnazjalnego, zauważalna jest stabilna liczba uczniów, co oznacza, iż placówki edukacyjne na obszarze Gminy przyciągają także uczniów z gmin sąsiednich.

Wykres 27. Liczba szkół i stan uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2009-2013

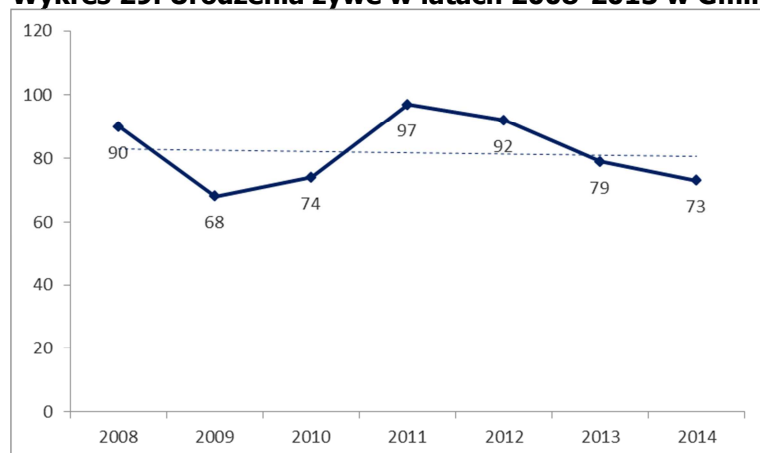
Źródło: Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne, Bank Danych Regionalnych GUS 2015

Tezę tą potwierdza współczynnik scholaryzacji netto opisujący relację liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Co prawda w odniesieniu do szkolnictwa podstawowego przyjmuje on wartości pomiędzy 97 a 93%, z lekką tendencją spadkową, natomiast w przypadku gimnazjów – zdecydowanie rosnący (w roku 2013 wynosił 104%) – co jest niewątpliwą zasługą utworzenia na terenie Gminy niepublicznego gimnazjum, cieszącego się dobrą renomą wśród uczniów ościennych miejscowości.

Wykres 28. Wskaźniki scholaryzacji netto w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2009-2013

Źródło: Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne, Bank Danych Regionalnych GUS 2015

Prognozy liczby dzieci, które w kolejnych rocznikach będą wchodziły w obowiązek szkolny i z dużą dozą prawdopodobieństwa zasilą mury gminnych szkół, można śledzić analizując liczbę dzieci urodzonych w kolejnych rocznikach. Oczywiście nie ma dziś pewności, którą ze szkół rodzice tych dzieci wybiorą, niemniej jednak wielkości te są dość przewidywalne, a jak pokazuje poniższy wykres, przy pewnych zróżnicowaniach w poszczególnych latach, trend jest malejący, co jednak musi zostać zauważone przy podejmowaniu decyzji o zarządzaniu oświatą na terenie Gminy w najbliższych latach.

Wykres 29. Urodzenia żywe w latach 2008-2013 w Gminie Krościenko nad Dunajcem

Źródło: UG Krościenko nad Dunajcem z uwzględnieniem przemeldowań i potwierdzonymi wyjazdami zagranicznymi

W roku szkolnym 2014/2015, do sprawdzianu po szóstej klasie w szkołach podstawowych przystąpiło 85 uczniów. Średnie wyniki ze wszystkich szkół na terenie gminy kształtowały się na poziomie średniej dla całego powiatu i nieco niższej niż średnia dla całego województwa.

Tabela 5. Wyniki egzaminów w roku szkolnym 2014/2015 w publicznych szkołach podstawowych na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem

Placówka	Średni wynik szkoły							
	Język polski		Matematyka		Razem		Język angielski	
Szkoła	punkty	% pkt	punkty	% pkt	punkty	%pkt	punkty	% pkt
SP im. Bohaterów Warszawy (Grywałd, ul. Szkolna 29)	13,9	66,4	10,2	50,9	24,1	58,8	27,3	68,1
SP im. Adama Mickiewicza (Krościenko n.D, ul. Pienińska 2)	15,6	74,3	10,9	54,5	26,5	64,6	30,0	75,0
SP im. Jana Brzechwy (Krośnica, ul. Ojca Leona 1)	15,2	72,6	15,0	74,8	30,2	73,7	30,5	76,3
Średni wynik szkół:								
w gminie	14,9	71,1	12,0	60,1	26,9	65,7	29,3	73,1
w powiecie	15,3	72,6	12,3	61,3	27,5	67,0	30,3	75,8
w województwie	15,6	74,4	12,9	64,3	28,5	70,0	31,7	79,3

Źródło: dane Urzędu Gminy

Najlepsze wyniki ze sprawdzianu dla uczniów klas szóstych w roku szkolnym 2014/2015 uzyskano w Szkole Podstawowej w Krośnicy (średni wynik szkoły z języka polskiego i matematyki to 30,2 pkt., tj. 73,7%). Jest to wynik znacznie wyższy niż średnia dla wszystkich szkół w gminie (27,3 pkt., tj. 67%). Pozostałe szkoły w gminie osiągnęły wyniki niższe niż średnia dla powiatu (27,5 pkt., tj. 67%). Najslabsze wyniki osiągnęli uczniowie Szkoły Podstawowej w Grywałdzie (odpowiednio 24,1 pkt., tj. 58,8%), co stanowi wynik poniżej średnich dla gminy oraz powiatu.

Tabela 6. Wyniki egzaminów w roku szkolnym 2014/2015 w gimnazjach (publicznym i niepublicznym) na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem

Lokalizacja placówki	Średni wynik szkoły			
	Język polski	Historia i WoS	Matematyka	Przedmioty przyrodnicze
Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II	19,3 pkt/60,3%	21,2 pkt / 66,3%	14,2 pkt /49%	14,2 pkt/ 50,9%
VI Gimnazjum Małopolskiego Centrum Edukacji	23,4/73,0%	25,8/80,7%	21,1/72,8%	20,6/73,4%
Średni wynik szkół:				
w gminie	20,2 pkt / 63,2%	22,3 pkt / 69,6%	15,8 pkt / 54,4%	15,7 pkt / 56,0%
w powiecie	19,4 pkt / 60,7%	20,4 pkt / 63,8%	13,9 pkt / 47,8%	13,9 pkt / 49,8%
w województwie	20,3 pkt / 63,4%	21,3 pkt / 66,4%	14,9 pkt / 51,4%	14,6 pkt / 52,1%

Źródło: dane Urzędu Gminy

Tabela 7. Wyniki egzaminów w roku szkolnym 2014/2015 w gimnazjach (publicznym i niepublicznym) na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w zakresie języków obcych

Lokalizacja placówki	Średni wynik szkoły z języków obcych		
	Język angielski podstawowy	Język angielski rozszerzony	Język niemiecki podstawowy
Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II	24 pkt/59,9%	15,3 pkt / 38,2%	25,8 pkt /64,5%
VI Gimnazjum Małopolskiego Centrum Edukacji	35,8/89,4%	32,3/80,8%	-
Średni wynik szkół:			
w gminie	26,9 pkt /67,2%	19,5 pkt / 48,7%	25,8 pkt / 64,5%
w powiecie	25,2 pkt / 63,1%	16,6 pkt / 41,4%	22,0 pkt / 55,1%
w województwie	27,1 pkt / 67,8%	19,0 pkt / 47,4%	23,3 pkt / 58,2%

Źródło: dane Urzędu Gminy

Do egzaminów gimnazjalnych w roku szkolnym 2014/2015 przystąpiło 70 uczniów. Najlepsze wyniki uzyskali uczniowie niepublicznego VI Gimnazjum Małopolskiego Centrum Edukacji – z egzaminu z języka polskiego (wynik 23,4 pkt., tj. 73%), z historii i wiedzy o społeczeństwie (25,8 pkt., tj. 80,7%), z matematyki (21,1 pkt., tj. 72,8%) oraz z zakresu przedmiotów przyrodniczych (20,6 pkt., tj. 73,4%). Wyniki te były wyższe zarówno od średnich wyników dla gminy, powiatu, jak i województwa. Słabiej wypadły egzaminy uczniów Publicznego Gimnazjum w Krościenku nad Dunajcem – z języka polskiego (19,3 pkt., 60,3%), w zakresie historii i wiedzy o społeczeństwie (21,2 pkt., 66,3%), z matematyki (14,2 pkt., 49%) oraz przedmiotów przyrodniczych (14,2 pkt., 50,9%). Wyniki z poszczególnych przedmiotów były niższe od średnich wyników z poszczególnych przedmiotów dla gminy, powiatu oraz województwa.

4.3.3. Służba zdrowia i opieka socjalna

Podstawową opiekę medyczną na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krościenku (34-450 Krościenko nad Dunajcem, ul. Esperanto 2) utworzony uchwałą Rady Gminy Nr. XIV/95/99 w dniu 17 września 1999 roku. Zakład działa od 1 stycznia 2000 roku.

W ramach kontraktu z NFZ ośrodek świadczy usługi z zakresu:

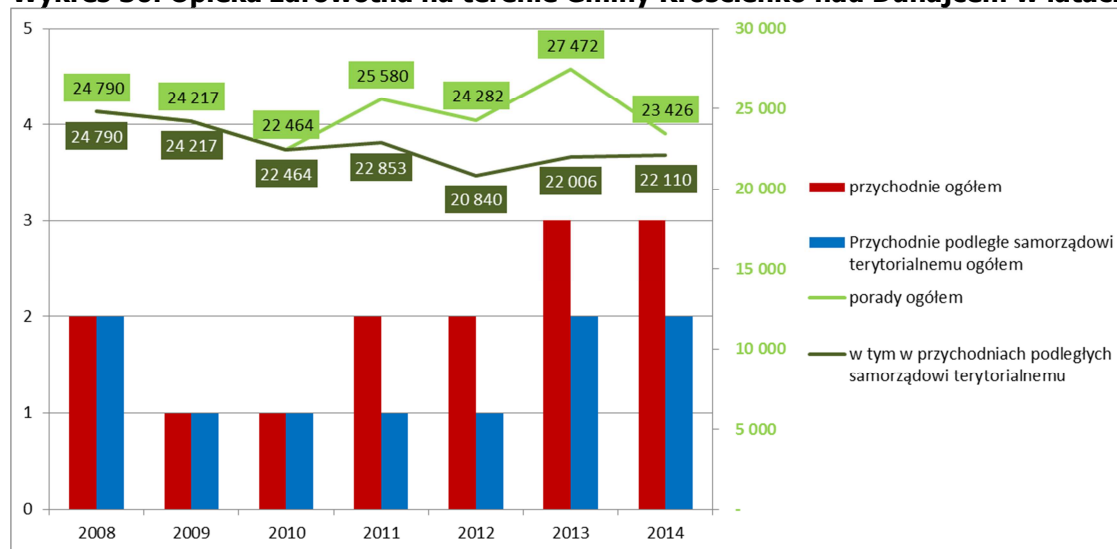
- podstawowej opieki zdrowotnej;
- stomatologii;
- ambulatoryjnej opieki specjalistycznej;
- poradni otolaryngologicznej;
- poradni chirurgii ogólnej;
- poradni chirurgii urazowo-ortopedycznej;
- fizjoterapii.

Z danych GUS wynika, iż wskaźnik odnoszący się do liczby placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. ludności dla Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2014 wyniósł 4, co stanowi średnią wartość wskaźnika dla powiatu nowotarskiego (4), ale jednocześnie lokuje Gminę poniżej średniej dla województwa małopolskiego (5).

Na terenie Gminy funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej (przy ul. Esperanto 2). W ośrodku funkcjonuje całodobowa opieka ambulatoryjna i wyjazdowa lekarska oraz pielęgnarska. Do dyspozycji mieszkańców są lekarze pierwszego kontaktu, a także poradnie: chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo – ortopedycznej, otolaryngologiczna, stomatologiczna, a także gabinet rehabilitacji i pracownia RTG.

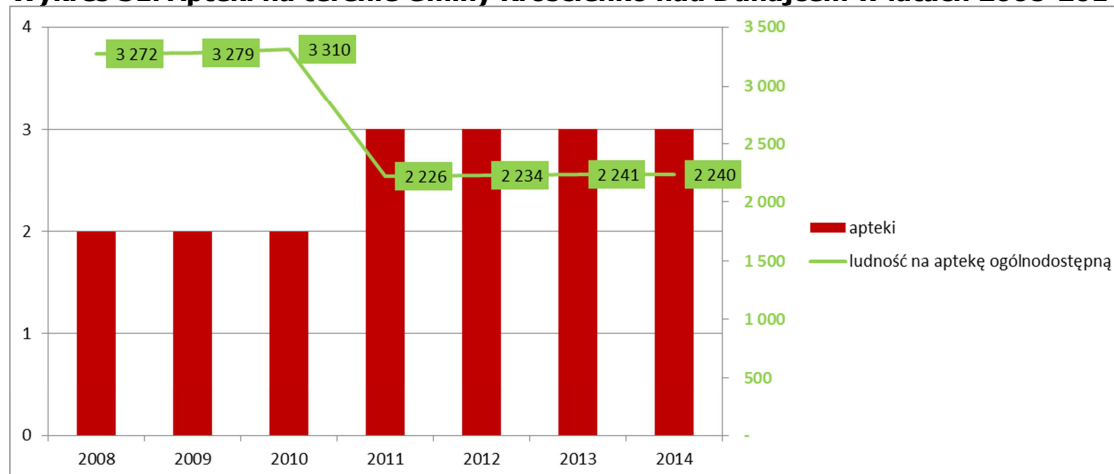
Wg danych GUS placówki medyczne na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2014 udzieliły łącznie 23 426 porad. Na terenie Gminy działają 3 apteki, na każdą z nich przypada średnio 2 240 mieszkańców.

Wykres 30. Opieka zdrowotna na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

Źródło: Ochrona Zdrowia i Opieka Społeczna, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Wykres 31. Apteki na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

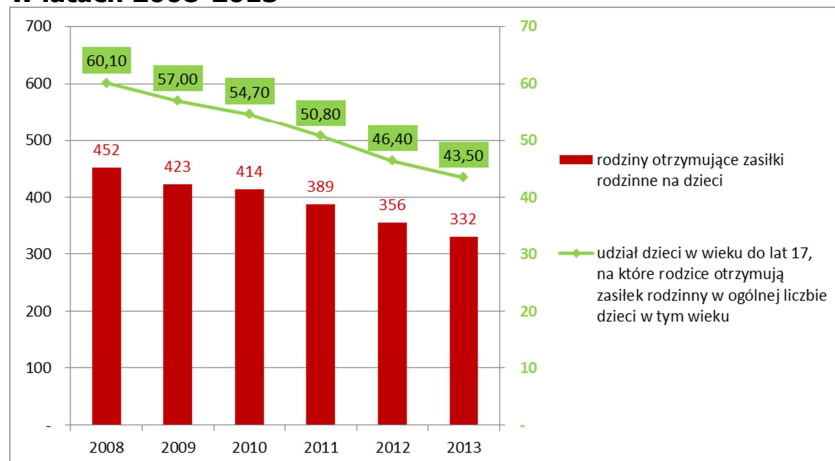

Źródło: Ochrona Zdrowia i Opieka Społeczna, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

W Gminie działa także Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, którego aktywność koncentruje się na udzielaniu pomocy społecznej osobom i rodzinom w trudnej sytuacji, w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej. Wsparcie koncentruje się głównie na udzielaniu pomocy finansowej.

W latach 2008-2013 maleje liczba rodzin z terenu Gminy Krościenko nad Dunajcem pobierających zasiłki rodzinne na dzieci oraz liczba dzieci poniżej 17. roku życia objęta wsparciem. W roku 2013 rodzin takich było 332 (spadek o 26,5% w porównaniu z rokiem 2008), a dzieci - 632 (spadek o 28,8% w porównaniu do roku 2008). Coraz mniejsze wartości przyjmuje także wskaźnik udziału dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny, w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku – w roku 2013 wskaźnik ten osiągnął wartość 43,5%. Dla porównania w roku 2013 wskaźnik ten wyniósł 48,2% dla powiatu nowotarskiego, a dla województwa małopolskiego – 32,7%.

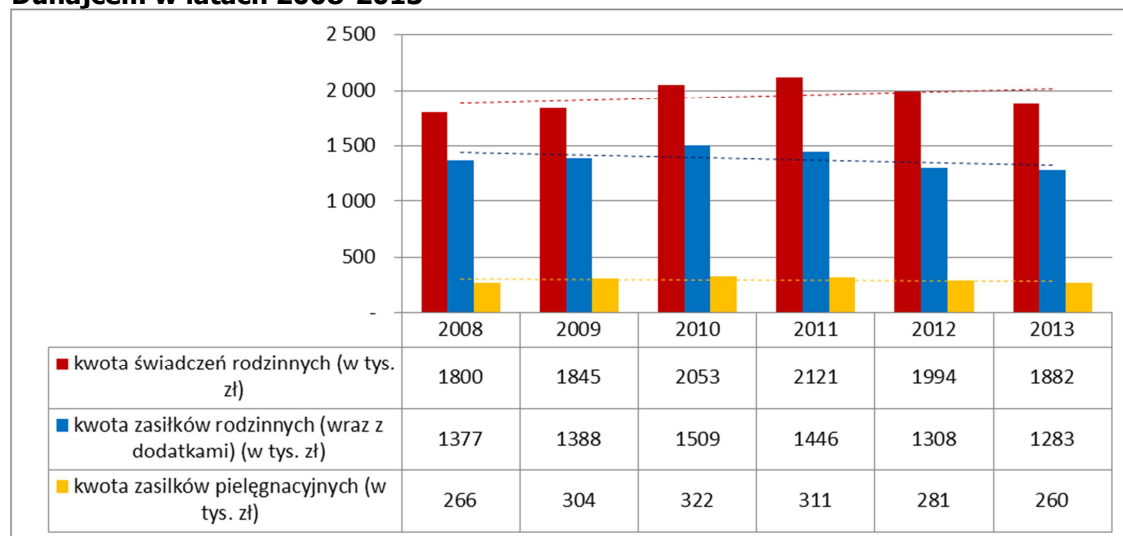
Wykres 32. Wsparcie finansowe dla rodzin na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013

Źródło: Ochrona Zdrowia i Opieka Społeczna, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy. Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. Osoba mająca prawo do zasiłku rodzinnego może ubiegać się o dodatki z tytułu: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, rozpoczęcia roku szkolnego. W analizowanym okresie kwoty świadczeń rodzinnych pobieranych w Gminie Krościenko nad Dunajcem zachowują nieznaczny trend rosnący. W roku 2013 rodzinom z Gminy wypłacono łącznie 1,882 mln zł z tytułu świadczeń rodzinnych. Z tego 68% (1,283 mln zł) stanowiło kwotę zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) – mniej o 7% w stosunku do roku 2008. Kwota zasiłków pielęgnacyjnych wypłaconych w roku 2013 wyniosła 260 tys. zł i była o 2% niższa od wartości z roku 2008. Kwoty zasiłków (rodzinnych i pielęgnacyjnych) wypłacanych w latach 2008-2013 zachowują nieznaczne trendy malejące.

Wykres 33. Kwoty świadczeń i zasiłków wypłacane na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013

Źródło: Ochrona Zdrowia i Opieka Społeczna, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

4.3.4. Bezpieczeństwo

Na terenie Gminy funkcjonuje Komisariat Policji w Krościenku nad Dunajcem (ul. Mickiewicza 1). Komisariat obejmuje swoim działaniem gminy: Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Ochotnicę Dolną i Szczawnicę. Dzielnicy działają w następujących rewirach:

- 1) Ochotnica Dolna, Ochotnica Górna;
- 2) Tylmanowa;
- 3) Szczawnica Górna od ul. św. Krzyża, Szlachtowa i Jaworki;
- 4) Szczawnica Dolna tj. od ul. św. Krzyża w dół;
- 5) Kluszkowce, Czorsztyn, Sromowce Wyżne, Sromowce Niżne;
- 6) Maniowy, Huba i Mizerna;
- 7) Krościenko n/D, Krośnica, Grywałd i Hałuszowa.

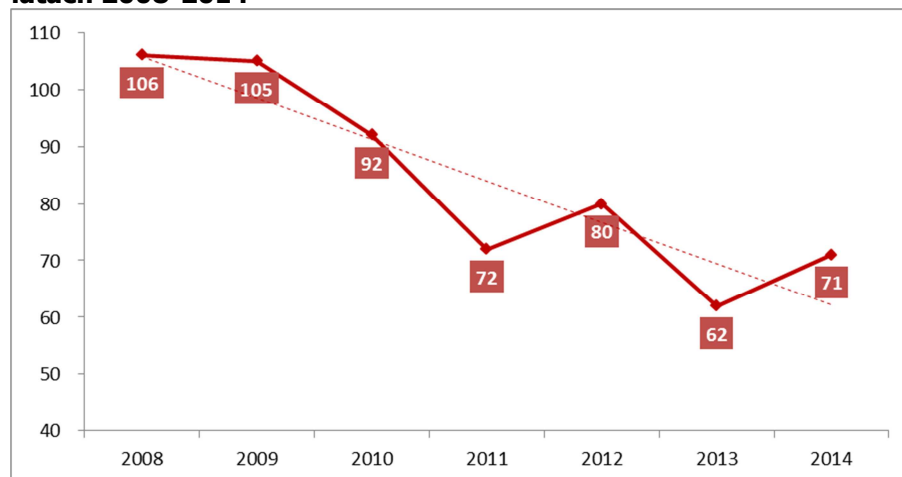
Komisariat podlega Komendzie Powiatowej Policji w Nowym Targu.

Tabela 8. Interwencje Policji na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w I. 2008-2014

Rodzaj	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Zabójstwo	0	0	0	0	0	0	0
Zgwałcenie	0	0	0	0	0	0	0
Kradzież cudzej rzeczy	16	6	10	9	15	9	6
Kradzież z włamaniem	6	4	10	10	6	0	3
Rozbój, wymuszenie rozbójnicze	0	0	0	0	0	0	0
Bójka, pobicie	4	0	2	1	2	0	0
Uszczerbek na zdrowiu	4	5	3	2	2	2	2
Uszkodzenie mienia	6	16	10	10	7	4	9
Nietrzeźwy kierujący	19	24	15	16	20	18	9
Pozostałe przestępstwa	43	45	38	19	24	27	39
Tryb 308 KPK	8	5	4	5	4	2	3
Przestępstwa i wykroczenia ogółem	106	105	92	72	80	62	71
Wypadki drogowe	5	4	4	5	1	1	1
Osoby zabite	1	0	1	1	0	1	0
Osoby ranne	-	-	2	2	7	10	4
Kolizje drogowe	-	-	12	14	38	38	35

Źródło: Raport KP, 2015

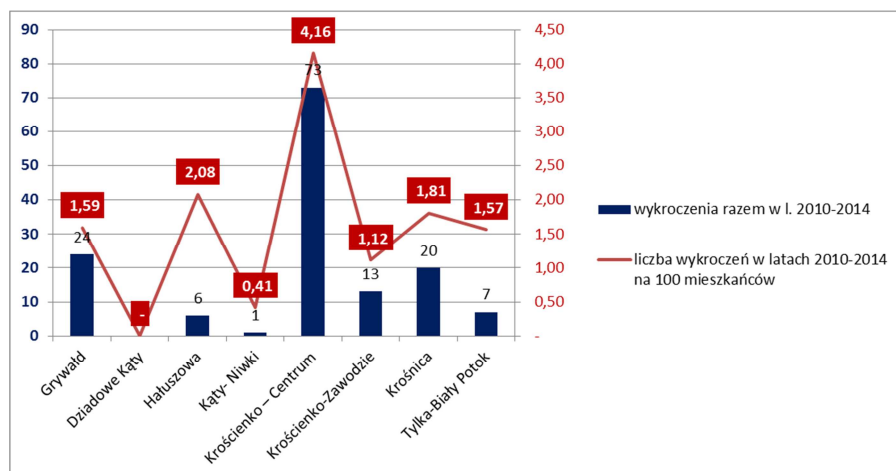
Poniższy wykres prezentuje liczbę przestępstw i wykroczeń ogółem popełnianych na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem, odnotowanych przez Komisariat Policji. Z analizy danych wynika, iż liczba przestępstw na terenie Gminy systematycznie spada.

Wykres 34. Przestępstwa i wykroczenia na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

Źródło: Raport KP, 2015

Z analizy łącznych danych za lata 2010-2014 wynika, iż najmniej bezpiecznym rejonem Gminy jest centrum Krościenka – odnotowano tu 73 wykroczenia, co stanowi wskaźnik 4,16 wykroczeń na 100 mieszkańców. Najmniej wykroczeń miało miejsce w miejscowości Kąty-Niwki (1; wskaźnik 0,41 na 100 mieszkańców) oraz Dziadowe Kąty (0). Ciekawie przedstawia się sytuacja w miejscowości Hałuszowa, gdzie odnotowano zaledwie 6 wykroczeń, co jednak w przeliczeniu na 100 mieszkańców daje relatywnie wysoki wskaźnik na poziomie 2,08 wykroczeń.

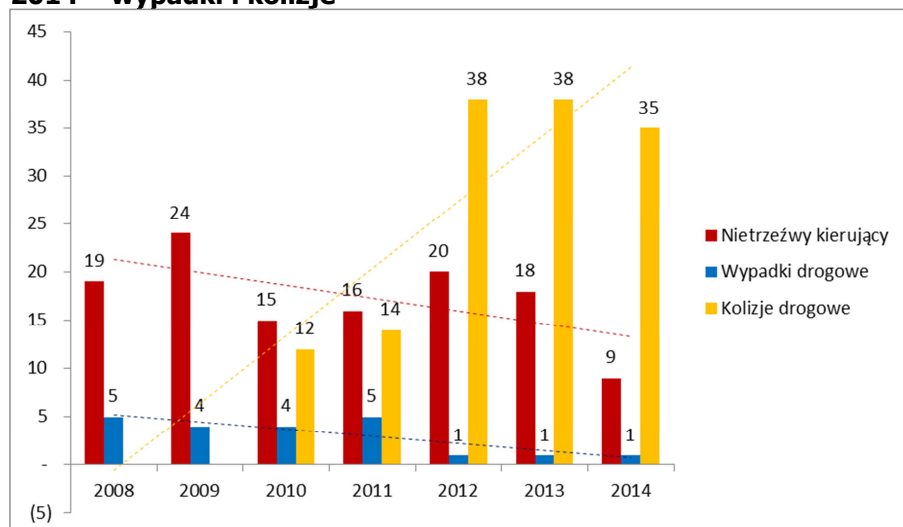
Wykres 35. Wykroczenia razem w latach 2010-2014 w poszczególnych osiedlach Gminy Krościenko nad Dunajcem

Źródło: Raport KP, 2015

Przeważającą liczbę przestępstw odnotowaną na terenie Gminy stanowią przestępstwa drogowe (kolizje i wypadki drogowe oraz nietrzeźwi kierujący). Liczba kolizji utrzymuje zdecydowaną tendencję rosnącą w badanym okresie od 2008 do 2014 roku, przy jednoczesnym spadku liczby ujawnianych nietrzeźwych kierujących i liczby wypadków.

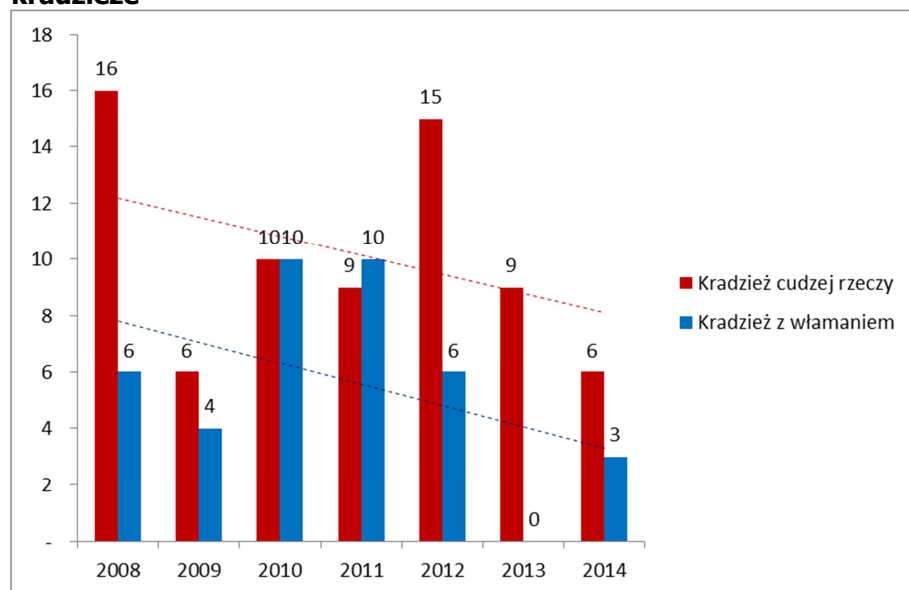
Wykres 36. Bezpieczeństwo na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014 – wypadki i kolizje

Źródło: Raport KP, 2015

W zakresie włamań i kradzieży cudzej rzeczy w latach 2008 - 2014, na terenie Gminy występują naturalne różnicowania w liczbie ujawnianych czynów zabronionych, niemniej jednak analiza trendu wskazuje, iż stale zmniejsza się liczba tych zjawisk.

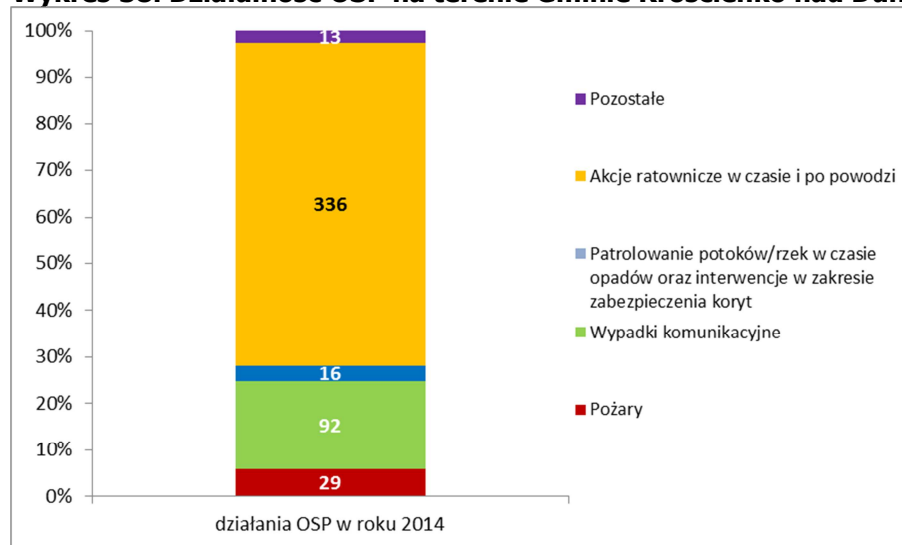
Wykres 37. Bezpieczeństwo na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014 – kradzieże

Źródło: Raport KP, 2015

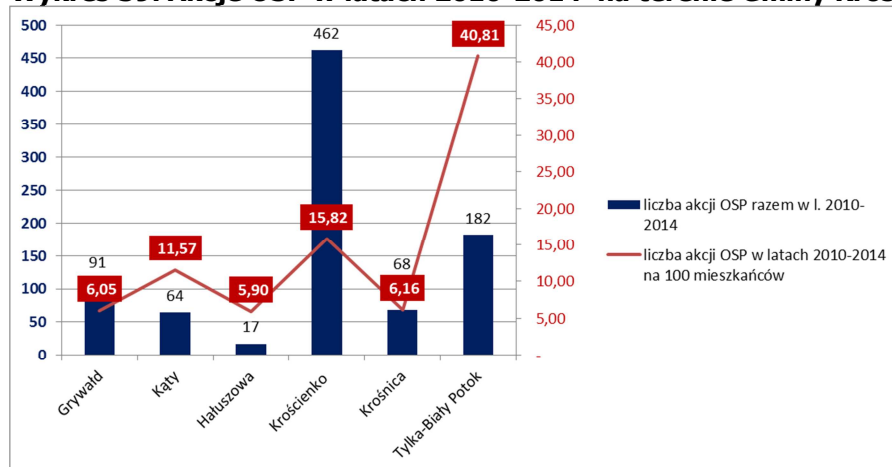
W roku 2014 Ochotnicza Straż Pożarna działająca na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem interweniowała łącznie 486 razy, w tym najwięcej wyjazdów (79%) związanych było z akcjami ratowniczymi w czasie i po powodzi oraz wypadkami komunikacyjnymi (19%). Wyjazdy spowodowane pożarami stanowiły tylko 6% wszystkich interwencji.

Wykres 38. Działalność OSP na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2014

Źródło: Urząd Gminy, 2015

Łącznie w latach 2010-2014 najwięcej interwencji OSP odnotowano na terenie miejscowości Krościenko (462), a najmniej w miejscowości Hałuszowa. Najwyższą wartość wskaźnika liczby akcji OSP w okresie 2010-2014 na 100 mieszkańców (40,81) osiągnięto w rejonie Tylka-Biały Potok, co zapewne wiąże się z akcjami ratowniczymi w okresie powodzi.

Wykres 39. Akcje OSP w latach 2010-2014 na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem

Źródło: Urząd Gminy, 2015

4.3.5. Kultura i sztuka na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem

Podstawową samorządową instytucją na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem, której rolą jest pielęgnowanie i rozwijanie szeroko rozumianej kultury i sztuki, a także zapewnienie do niej dostępu szerokiemu gronu mieszkańców jest **Gminny Ośrodek Kultury**. Ośrodek kieruje swoją ofertą nie tylko do mieszkańców, ale również do turystów odwiedzających Gminę. Corocznie w amfiteatrze „Pod Wierzbą” organizowane są imprezy plenerowe, w tym m.in.: w Noc Świętojańską (czerwiec) – „Wianki na Dunajcu”, w drugi weekend lipca – „Jarmark Krościeński”, w lipcu i sierpniu – „Lato Krościeńskie”, w ostatni weekend lipca – „Biesiada nad Dunajcem”, w piątek po Bożym Ciele – impreza z okazji Międzynarodowego Spływu kajakowego na Dunajcu. Sezon turystyczny w gminie rozpoczyna Majówka, która odbywa się w dniach 1 - 3 maja. Poza tym w każdy weekend lata w amfiteatrze organizowane są występy zespołów regionalnych, rozrywkowych, dyskoteki, degustacje potraw regionalnych, kiermasze prac twórców ludowych, występy zespołów z kraju i zagranicy. Festyny rodzinne odbywają się również w amfiteatrze w Grywałdzie.

Gminne Centrum Kultury prowadzi Galerię, w której można podziwiać wystawy twórców związanych z gminą, jak również pochodzących z całego kraju i z zagranicy.

Dla dzieci i młodzieży, Gminne Centrum Kultury organizuje zajęcia muzyczne, zajęcia taneczne, warsztaty modelarskie, zajęcia plastyczne i rękodzieła.

Zespoły regionalne działające przy Gminnym Ośrodku Kultury to:

- Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Pieniny”, działający od 1953 roku i szczycący się występami zarówno na krajowych, jak i zagranicznych scenach (m.in. w Grecji, Bułgarii, Francji, Niemczech, Holandii, na Węgrzech i we Włoszech). Repertuar tańców jest tak różnorodny, jak region pieniński. Obecnie zespół liczy 60 członków, którym podczas koncertu towarzyszy pięcioosobowa kapela góralska;
- Zespół Dziecięcy „Małe Pieniny”.

Zdjęcie 9. Imprezy organizowane przez GCK w Krościenku nad Dunajcem

Źródło: gckkroscienko.pl

Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku nad Dunajcem jest samorządową instytucją kultury, posiadającą osobowość prawną, działającą w oparciu o Statut zatwierdzony przez Radę Gminy. Biblioteka prowadzi filię w Grywałdzie. Biblioteka gromadzi literaturę piękną dla dorosłych, młodzieży i dzieci, literaturę popularno-naukową, wydawnictwa informacyjne i regionalne. Prowadzone są m.in.: wypożyczalnia dla dorosłych, wypożyczalnia dla dzieci i młodzieży, czytelnia wraz z dostępem do internetu.

Organizacje pozarządowe

Na terenie Gminy działają także organizacje pozarządowe. Do najaktywniejszych należy Ochotnicze Straże Pożarne. Na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem funkcjonuje 6 jednostek OSP – Grywałd, Hałuszowa, Kąty, Krościenko nad Dunajcem, Krośnica i Tylka. OSP jest nie tylko ważnym elementem bezpieczeństwa na terenie Gminy, ale także organizatorem życia społeczno-kulturalnego (przy OSP Krościenko działa także orkiestra dęta). Remizy strażackie są miejscami spotkań, imprez okolicznościowych i wydarzeń kulturalnych.

Ogromne znaczenie dla kultywowania rodzimych tradycji mają Koła Gospodyń Wiejskich. Niestety na terenie Gminy działa formalnie tylko jedna taka organizacja, w praktyce jednak także i ona nie prowadzi dziś czynnej działalności.

Wśród innych NGO można wymienić m.in.:

- Stowarzyszenie LGD „Gorce-Pieniny”, działające od 16 stycznia 2006r (nr KRS:0000249150). Od 2009 roku Stowarzyszenie, jako jedna z Lokalnych Grup Działania funkcjonujących w ramach osi 4 LEADER PROW 2007-2013, wdraża Lokalną Strategię Rozwoju. Obecnie w skład Stowarzyszenia wchodzi 3 gminy położone w powiecie nowotarskim: Gmina Krościenko nad Dunajcem, gmina Ochotnica Dolna oraz (od 2008 roku), gmina Czorsztyn. Celami ogólnymi Stowarzyszenia są: waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia;
- Góralskie Stowarzyszenie Agroturystyczne – powstało w maju 2009 roku i zostało utworzone z Pienińsko-Podhalańskiego Oddziału Stowarzyszenia Agroturystycznego „Galicyjskie Gospodarstwa Gościnne”, które obejmowało swoim zasięgiem tereny górskie południowej Polski. Stowarzyszenie liczy obecnie 74 członków, którzy prowadzą działalność turystyczną i agroturystyczną na obszarze dwóch powiatów: nowotarskiego i tatrzańskiego. Głównym celem statutowym Góralskiego Stowarzyszenia Agroturystycznego jest pomoc swoim członkom w prowadzeniu i rozwijaniu działalności turystycznej w ramach turystyki wiejskiej i agroturystyki;
- Stowarzyszenie Artystów Pienińskich, zrzeszające artystów i miłośników sztuki związanych bezpośrednio z Ziemią Pienińską i działających na rzecz popularyzacji sztuk pięknych oraz regionalnej sztuki ludowej;
- Oddział Pieniński PTTK w Krościenku nad Dunajcem, działający na terenie gmin: Krościenko nad Dunajcem, Czorsztyn i Ochotnica, liczy aktualnie około 50 członków. Jego głównym celem działalności jest popularyzacja turystyki górskiej. Od roku 1970 organizowane są Rajdy Szlakami Partyzantów –

w celu uczczenia pamięci uczestników walk partyzanckich na Podhalu. W roku 2013 zorganizowano wspólne obchody 120-lecia istnienia Oddziałów Pienińskich PTTK w Krościenku i Szczawnicy;

- Fundacja Dzieci Pienin, której fundatorem jest Pan Marek Jerzyński, została zarejestrowana w roku 2001, a status Organizacji Pożytku Publicznego uzyskała w roku 2004. Jej głównymi zadaniami jest finansowanie i organizowanie zakupu pomocy naukowych, dydaktycznych oraz wyposażenia szkół, organizowanie imprez sportowych i rekreacyjnych, wyjazdów dzieci i młodzieży na wycieczki, kolonie i obozy leczenia w kraju i za granicą, budowa, rozbudowa i modernizacja placówek oświatowych, a także wspieranie działalności szkolnych kół zainteresowań oraz dofinansowanie szkół i ośrodków integracyjnych dla dzieci niepełnosprawnych.

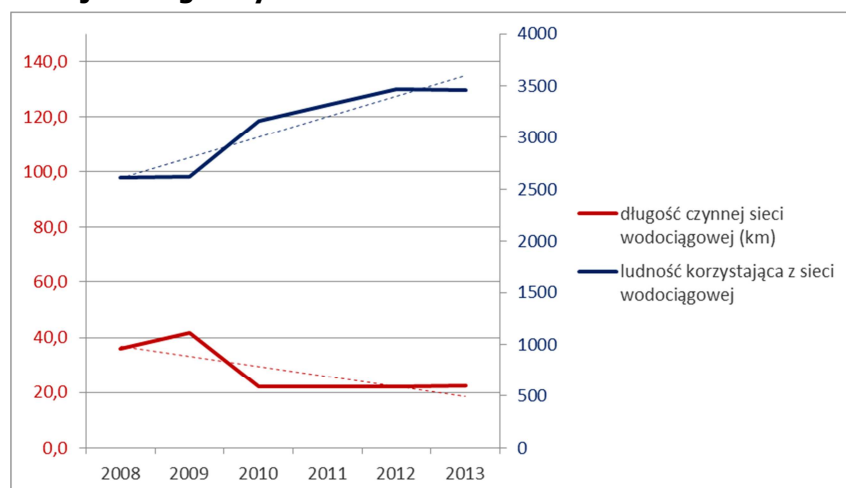
4.4. Gospodarka komunalna oraz stan środowiska naturalnego

4.4.1. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na terenie Gminy

Na obszarze Gminy Krościenko nad Dunajcem zaopatrzeniem w wodę zajmują się następujące podmioty:

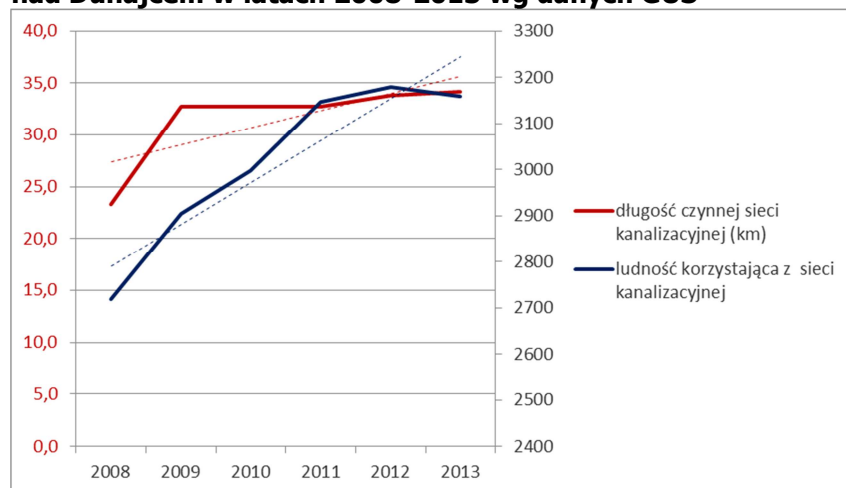
- w sołectwie Grywałd: SW „Gorce” (Jana Pawła II 16), SW „Lubań” (Szkolna 26), SW-K „Podtyłka” (Pod Tyłką 57);
- w sołectwie Hałuszowa: SW w Hałuszowej (Hałuszowa 9);
- w sołectwie Krościenko n/D.: SW-Ś w Krościenku n/D ul. Biały Potok (Biały Potok 11B), SW-K „Krościenko-Jagiellońska” (Jagiellońska 73), SW-K „Juraszowa” (Juraszowa 30A), SW-K „Krościenko-Kingi” (św. Kingi 45), SW-W ul. Kościuszki-Sobieskiego (Kościuszki 5), SW-W ul. Kozłeczyczna-Leśna (Kozłeczyczna 10), SW-W Krościenko-Sobieskiego ((Jana III Sobieskiego 61A),
- w sołectwie Krośnica: SW-K w Krośnicy (Trakt Królewski 1);
- w sołectwie Tyłka: SW „Tyłka” (Tyłka 24).

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego liczba ludności korzystającej na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem z sieci wodociągowej wynosi obecnie 3 462 osoby, tj. 51,5% mieszkańców gminy. Odsetek osób korzystających z sieci jest znacznie niższy od średniej dla województwa (76,4%), ale nieco wyższy niż średnia dla powiatu (46,7%). W latach 2009-2013 systematycznie wzrastała liczba ludności gminy korzystającej z sieci wodociągowej. Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie Gminy, wg danych GUS, w roku 2013 wyniosła 22,3 km, a w porównaniu z rokiem 2009 zanotowano jej zmniejszenie o 19,3 km, tj. ponad 46%. Być może statystyka GUS nie uwzględnia majątku Spółek Wodnych. Zgodnie z danymi będącymi w posiadaniu Urzędu Gminy wodociąg komunalny o dł. 6,5 jest jedynie w Krośnicy (podłączonych jest do niego 130 odbiorców). Pozostałe spółki wodne zarządzają siecią o długości 38,7 km. Zatem wg gminnej ewidencji łączna długość sieci na terenie Krościenka wynosi obecnie 45,2 km.

Wykres 40. Sieć wodociągowa i korzystający z niej na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem wg danych GUS w latach 2008-2013

Źródło: Gospodarka Mieszkaniowa i Komunalna, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Zgodnie z danymi GUS, długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2013 wyniosła 34,2 km. Korzystało z niej 3 158 osób, tj. 47% mieszkańców Gminy – dla porównania, odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w powiecie nowotarskim wyniósł w tym czasie 50,6% mieszkańców powiatu, a dla województwa małopolskiego wynosi on 56%. Wskaźnik gęstości sieci na 100 km² wyniósł 59,9 km tj. znacznie poniżej od wartości wskaźnika dla całego powiatu (66,9 km) i dla województwa (81,5 km). Jednocześnie należy odnotować, iż liczba osób korzystających z sieci w ostatnich latach rośnie, co związane jest z postępującym procesem inwestycyjnym w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej (długość czynnej sieci kanalizacyjnej wzrosła pomiędzy rokiem 2008 a 2013 o 10,3 km).

Wykres 41. Sieć kanalizacyjna i korzystający z niej na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013 wg danych GUS

Źródło: Gospodarka Mieszkaniowa i Komunalna, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Siecią kanalizacyjną na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem zarządza Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. Spółka została powołana i utworzona w roku 2003 przez jedenaście Gmin, w tym Gminę Krościenko nad Dunajcem, które przystąpiły do realizacji projektu modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacyjnej pod nazwą „Oczyszczanie ścieków na Podhalu”. Od roku 2005 Spółka, na obszarze gmin – udziałowców, świadczy usługi stałego odbioru ścieków i ich oczyszczania. W

celu realizacji powyższych zadań Spółce został przekazany kompleksowo cały majątek gmin – udziałowców związany z gospodarką ściekową. Eksploatując przejęty majątek Spółka utrzymuje sieci i oczyszczalnie w stanie zapewniającym ciągłość ich prawidłowego funkcjonowania. Prace nad poprawą funkcjonowania sieci realizowane są tak pilnie, jak pozwalają na to środki finansowe, wypracowane w trakcie realizacji budżetu Spółki.

Zgodnie z założeniami Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Kanalizacyjnych dla Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2010-2017, przyjętego przez Radę Gminy Uchwałą nr XXVII/220/2013 z dnia 27 marca 2013, na terenie gminy planuje się następujące zadanie inwestycyjne:

- modernizację oczyszczalni ścieków w Krościenku;
- modernizację istniejącej kanalizacji na obszarze gminy;
- budowę kanalizacji w Dziadowych Kątach;
- budowę kanalizacji w Hałuszowej;
- budowę kanalizacji w Krościenku w miejscach gdzie występują braki w sieci.

Po zrealizowaniu powyższych zadań, liczba osób przyłączonych do sieci kanalizacyjnej zwiększy się od 250 do 470, zależnie od przyjętego wariantu finansowania.

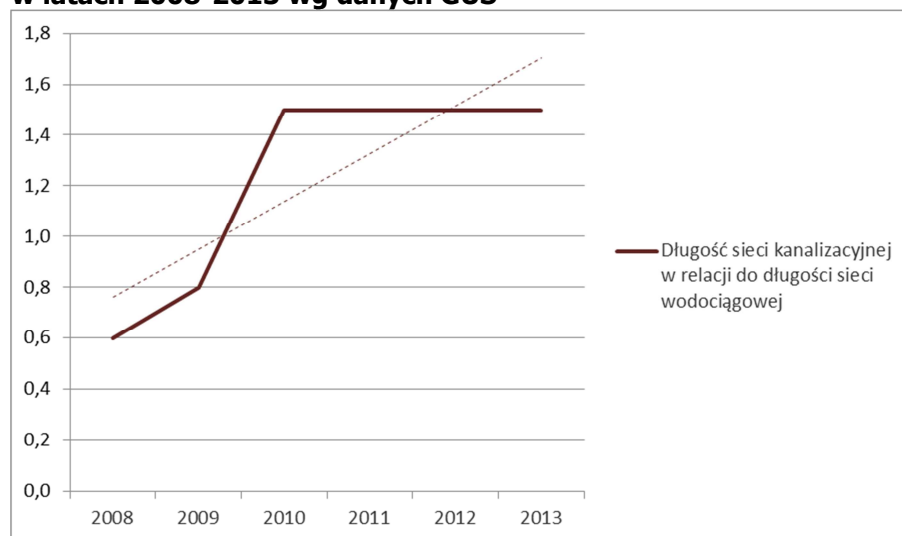
Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem podzielona jest na dwie części. Pierwszą stanowi kanalizacja sanitarna znajdująca się po lewej stronie Dunajca, skąd ścieki kierowane są do oczyszczalni ścieków w Krościenku nad Dunajcem. W skład zlewni wchodzi sołectwa: Biały Potok-Tylka, Dziadowe Kąty, Grywałd, Hałuszowa, Kąty Niwki, Krościenko Centrum, Krośnica. Druga część to kanalizacja ogólnospławna znajdująca się po prawej stronie Dunajca i obejmująca sołectwo Krościenko-Zawodzie (ul. Zdrojowa), skąd ścieki kierowane są poprzez pompownię sieciową do oczyszczalni ścieków w Krościenku nad Dunajcem.

Zgodnie z danymi Spółki Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne długość sieci odprowadzającej ścieki do oczyszczalni ścieków w Krościenku nad Dunajcem wynosi 34,2 km, w tym długość kanalizacji ogólnospławnej – 5,3 km. Łączna długość przyłączy to 21,5 km. Liczba mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem korzystających z kanalizacji wynosi ok. 4 304 osób. Na terenie Gminy znajdują się dwie przepompownie ścieków.

Teren Gminy obsługuje oczyszczalnia ścieków w Krościenku nad Dunajcem (ul. Sobieskiego) oddana do eksploatacji w roku 2000. W oczyszczalni zastosowano układ technologiczny - reaktor SBR typu „Hydrocentrum”. Przepustowość nominalna oczyszczalni według pozwolenia wodnoprawnego wynosi 770 m³/d, zaś maksymalna 1 000 m³/d. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Dunajec w km 148 + 050.

Na obszarach gminy nieobsługiwanych przez sieć kanalizacyjną, budowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków – z danych Urzędu Gminy wynika, iż aktualnie działa zaledwie 4 takie oczyszczalnie, obsługujące 16 osób.

Wykres 42. Wskaźnik relacji sieci wod-kan na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2013 wg danych GUS

Źródło: Gospodarka Mieszkaniowa i Komunalna, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

4.4.2. Sieć gazowa

Na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem nie ma sieci gazowej.

W obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko nad Dunajcem przyjętym przez Radę Gminy Uchwałą nr XX/138/2000 w dniu 28 lutego 2000 roku przewidziano:

- budowę gazociągu wysokoprężnego Stopnice-Krościenko;
- budowę sieci gazociągów średniego ciśnienia, która umożliwi dostawę gazu do wszystkich wsi;
- wykorzystanie gazu do celów grzewczych, co ograniczy poziom zanieczyszczenia powietrza.

W dokumencie tym, w ramach inwestycji publicznych, wskazano budowę gazociągu wysokoprężnego ϕ 200 mm Pn 6,3 MPa wraz ze stacją redukcyjno-pomiarową.

4.4.3. Zaopatrzenie w energię

Energia elektryczna dostarczana jest na teren Gminy Krościenko nad Dunajcem poprzez stacje elektroenergetyczne średniego napięcia 110 kV z dwóch kierunków: z głównego punktu zasilającego (GPZ) Gorzków (od strony Nowego Sącza) oraz z GPZ Szaflary (od strony Nowego Targu). Energia dostarczana jest bezpośrednio do odbiorców siecią niskich napięć poprzez stacje transformatorowe 15/04 kV.

W obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko nad Dunajcem przyjętym przez Radę Gminy Uchwałą nr XX/138/2000 w dniu 28 lutego 2000 roku, założono zapewnienie obecnym i przyszłym odbiorcom niezbędnych dostaw mocy i energii elektrycznej o obowiązujących standardach, co będzie wymagało budowy linii elektroenergetycznej 110 kV Krościenko-Bukowina Tatrzańska. Za budowę linii odpowiada Zakład Energetyczny.

4.4.4. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem zorganizowana jest zgodnie z ustawowymi wymogami. Podstawą działania jest „Regulamin utrzymania

czystości i porządku na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem” przyjęty Uchwałą nr XXV/201/2013 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 31 stycznia 2013 roku.

Odpady komunalne mogą być odbierane od właścicieli nieruchomości przez:

- Zakład Gospodarki Komunalnej w Krościenku nad Dunajcem (ul. Rynek 32);
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych EMPOL Sp. z o.o. (os. Rzeką 133, Tyłmanowa);
- IB sp. z o.o. (ul. Miłośników Podhala 1, Biały Dunajec);
- SITA MAŁOPOLSKA Sp. z o.o. (ul. Lwowska 135, Nowy Sącz);
- Firma TOMAD Adam Dziodzio (ul. Biała 4, Kraków);
- Przedsiębiorstwo Obrotu Surowcami Wtórnymi SURPAP s.c. (ul. Wyspiańskiego 3, Nowy Sącz);
- ASA EKO Polska Sp. z o.o. (ul. Lecha 10, Zabrze);
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych van Gansewinkel Kraków Sp. z o.o. (ul. Półłanki 64, Kraków).

Zmieszane odpady komunalne, odpady zielone i pozostałości z sortowania odpadów komunalnych zagospodarowane są w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów ZZO Tyłmanowa (os. Rzeką 419), wskazanym jako RIPOK – Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych w uchwale Sejmiku Województwa Małopolskiego Nr XXV/398/12 z dnia 2 lipca 2012 r. w sprawie wykonania *Planu Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego*.

Na terenie Gminy nie utworzono punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych. Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny pochodzący z gospodarstw domowych mieszkańcy mogą przekazać do:

- Zakładu Gospodarki Komunalnej w Krościenku nad Dunajcem (Rynek 32) – na terenie bazy przy al. Wędkarzy lub podczas zbiórki objazdowej po terenie całej Gminy zgodnie z ustalonym harmonogramem;
- FHU ZAZBI Zarotyński Zbigniew (Rynek 1) oraz FHU ELMID s.c. Waldemar Midro (ul. Sobieskiego 7) – w sklepach AGD przy zakupie nowego sprzętu.

W związku z wprowadzonym w Gminie Krościenko nad Dunajcem nowym systemem gospodarowania odpadami, w roku 2013 zostały osiągnięte następujące wskaźniki:

- poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania – 23,47% (wymagany poziom <50%);
- poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła – 32,76% (wymagany poziom >12%).

4.4.5. Jakość powietrza na terenie Gminy

Na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem nie prowadzone są badania jakości powietrza. Wyjątek stanowiły badania prowadzone przez WIOŚ w 2010 roku na terenie Pienińskiego Parku Narodowego (stanowisko pomiarowe na Majerzu). Z racji wysokości ustawienia stacji i odległości od zabudowań wyniki pomiaru można traktować jedynie jako informacje dotycząca tła. Średnioroczne stężenia NO₂ wyniosło 22% normy, średnioroczne stężenia SO₂ 39% normy, a średnie stężenie SO₂ dla pory zimowej 2009/2010 58% normy. Zważywszy wysokość posadowienia stacji i odległość od źródeł emisji wartości należy uznać za bardzo wysokie. Są one też jednymi z najwyższych (po Ojcowskim Parku Narodowym) wśród Parków w których prowadzono pomiary.

Zgodnie z *Oceną jakości powietrza w województwie małopolskim w 2014 roku* sporządzoną przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie, największe problemy z utrzymaniem jakości powietrza w obszarze obejmującym teren Gminy Krośnice nad Dunajcem dotyczyły zanieczyszczeń benzo(a)pirenem, pyłem zawieszonym PM₁₀ oraz dwutlenkiem siarki. Szczególnie zła jest sytuacja w okresie jesienno-zimowym oraz wiosennym, co jednoznacznie wskazuje na pochodzenie zanieczyszczeń z tzw. niskiej emisji pochodzącej z budynków mieszkalnych.

Rysunek 4. Klasyfikacja stref dla dwutlenku siarki, pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz benzo(a)pirenu wg kryterium ochrony zdrowia

Źródło: *Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2014 roku*, WIOŚ Kraków, kwiecień 2015

Potwierdzają to także badania prowadzone przez WIOŚ w odległości ok 5 km od centrum Krośnic nad Dunajcem tj. na terenie Szczawnicy. Do czerwca 2015 roku przeprowadzono cztery serie pomiarów, obejmujących badanie zanieczyszczenia pyłem zawieszonym (PM₁₀), dwutlenkiem siarki (SO₂) oraz benzo(a)pirenem.

Pomiary, które przeprowadzono w dniach od 10 do 23 stycznia, oraz od 26 lutego do 11 marca (łącznie 28 dni), wskazują na występowanie przekroczeń pyłu (PM₁₀). W okresie tym odnotowano 13 dni z przekroczeniami dopuszczalnej dobowej wartości PM₁₀ (50 µg/m³), podczas gdy zgodnie z polskim prawem maksymalna liczba dni z przekroczeniami dopuszczalnej dobowej wartości nie może przekraczać 35 dni w roku. Wnioskuje się zatem, iż w skali całego roku może dojść do takich przekroczeń. Jednocześnie należy odnotować, iż pierwsza seria monitoringu prowadzona była w czasie korzystnych warunków atmosferycznych w regionie, natomiast druga przypadła na okres, w którym występowały warunki sprzyjające kumulacji zanieczyszczeń.

Wyniki, wskazujące na przekroczenia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w sezonie grzewczym, potwierdzone zostały dodatkowymi pomiarami pyłu zawieszonego przeprowadzonymi w okresie od 15 do 22 lutego, w dwóch punktach, położonych na różnej wysokości n.p.m. oraz charakteryzujących się różną gęstością zabudowy na terenie pobliskiej Szczawnicy. W badaniu tym zanotowano nawet kilkukrotnie wyższy średniodobowy poziom stężenia pyłu PM₁₀ na terenie położonym niżej, z bardziej intensywną zabudową, w porównaniu z wynikami z terenu wyższego, mniej zabudowanego.

Znikoma odległość od granic Krośnic, w jakiej prowadzono pomiary, oraz swobodne przemieszczanie się zanieczyszczeń gazowych w powietrzu, każe odnieść wyniki uzyskane w sąsiedniej gminie także do sytuacji Gminy Krośnice nad Dunajcem.

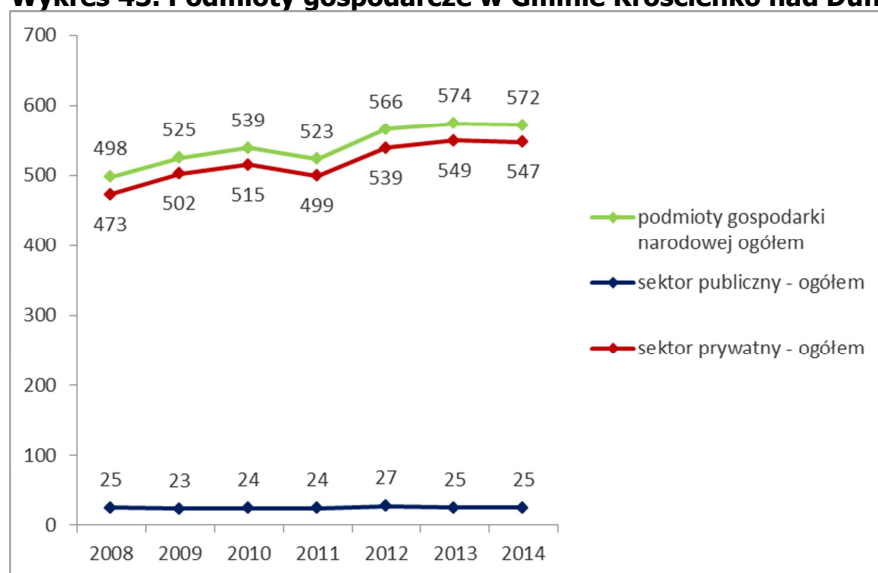
Znaczące przekroczenia dotyczą również benzo(a)pirenu. Ich źródłem są lokalne źródła ciepła i c.w.u. opalane paliwami stałymi – węglem, drewnem. Problem wysokich poziomów zanieczyszczeń jest typowy dla okresu grzewczego, co potwierdzają wyniki obserwowane na większości stacji pomiarowych WIOŚ – bardzo wysokie stężenia w sezonie grzewczym i dużo niższe w miesiącach letnich.

W ramach mobilnego monitoringu WIOŚ na terenie pobliskiej Szczawnicy prowadzone były również pomiary zanieczyszczenia dwutlenkiem siarki (SO_2). Jak do tej pory, w monitoringu prowadzonym w okolicy Gminy Krościenko nad Dunajcem nie odnotowano dopuszczalnych dobowych przekroczeń SO_2 , jednak należy zaznaczyć, iż stężenia odnotowane w trakcie dwóch serii pomiarowych były wyższe od stężeń odnotowanych w analogicznym okresie w stacji tła miejskiego w Krakowie oraz w stacji w Nowym Sączu, co wskazuje na stosowanie w paliw stałych o większej zawartości siarki.

4.5. Gospodarka i rynek pracy

Na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem nie funkcjonują duże zakłady przemysłowe. Wg danych GUS dominują tu podmioty gospodarcze z sektora prywatnego (547 w roku 2014, tj. 96% ogółu). Sektor publiczny obejmuje 25 podmiotów. W latach 2008 – 2014 obserwuje się wzrost liczby przedsiębiorstw prywatnych – w roku 2014 było ich o 16% więcej w porównaniu z rokiem 2008. Jednocześnie na stałym poziomie utrzymuje się liczba zarejestrowanych podmiotów publicznych.

Wykres 43. Podmioty gospodarcze w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

Źródło: Podmioty Gospodarcze i Przekształcenia Własnościowe i Strukturalne, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców dla Gminy Krościenko nad Dunajcem wyniósł 851 (dla roku 2014) i od roku 2010 notuje się zasadniczo tendencję rosnącą w tym zakresie, mimo zanotowanego spadku w roku 2011. Niemniej jednak należy zauważyć, że jest on o ok. 24% niższy od średniej dla całej Małopolski, która wynosi 1 059 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast wzrost tego wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem w stosunku do roku 2008 o ponad 12%. W tym samym czasie dynamika wzrostu liczby firm była w skali całej Małopolski nieco większa, niż dynamika wzrostu w Krościenku.

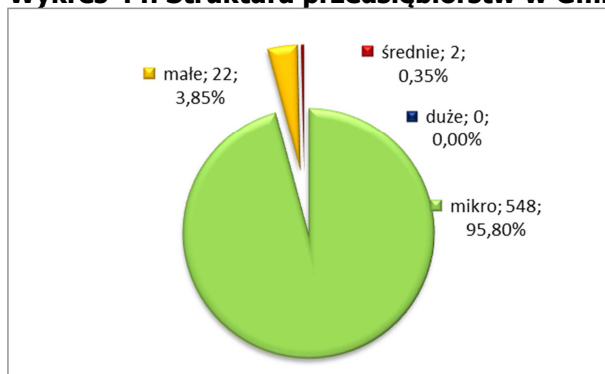
Tabela 9. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem i w woj. małopolskim

Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Gmina Krościenko nad Dunajcem	814	783	845	854	851
Małopolska	993	991	1 024	1 045	1 059

Źródło: Podmioty Gospodarcze i Przekształcenia Własnościowe i Strukturalne, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Dominującym rodzajem przedsiębiorstw na terenie Gminy są mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, które stanowią niemal 96% wszystkich zarejestrowanych firm (548 firm w roku 2014). Znacznie mniej, bo 3,85%, stanowią firmy małe (22), zaś tylko 0,35% to firmy średnie (2). Dominację mikroprzedsiębiorstw z jednej strony należy uznać za zjawisko pozytywne – sektor ten tworzy nowe miejsca pracy, przyczyniając się do zmniejszenia bezrobocia. Mikroprzedsiębiorstwa są też bardziej elastyczne i łatwiej dostosowują się do bieżących potrzeb rynku. Z drugiej strony mikroprzedsiębiorstwa, wykazują znacznie słabszą kondycję ekonomiczno-finansową niż przedsiębiorstwa większe, o czym świadczy chociażby wartość nakładów inwestycyjnych przypadających na jednego zatrudnionego. Podmioty te bardzo silnie, w porównaniu z większymi przedsiębiorstwami, odczuwają istniejące bariery w prowadzeniu działalności gospodarczej. Mają też znikomą zdolność do wdrażania przedsięwzięć wysoce innowacyjnych.

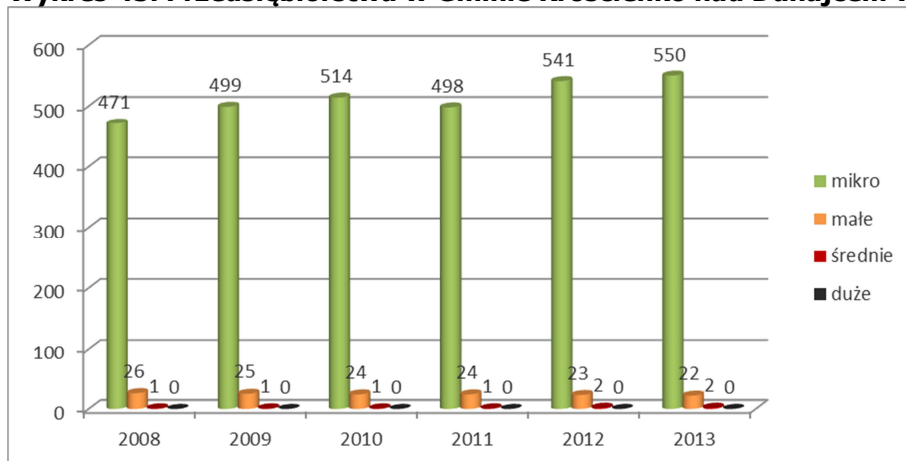
Wykres 44. Struktura przedsiębiorstw w Gminie Krościenko nad Dunajcem w roku 2014

Źródło: Podmioty Gospodarcze i Przekształcenia Własnościowe i Strukturalne, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

W okresie 2008 – 2014 obserwuje się wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw na terenie Gminy – o 16% rok do roku, przy jednoczesnym spadku liczby firm małych (o 15% rok do roku). Liczba średnich przedsiębiorstw wzrosła z 1 do 2 w badanym okresie. Przedsiębiorstw dużych nie zarejestrowano.

Wykres 45. Przedsiębiorstwa w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

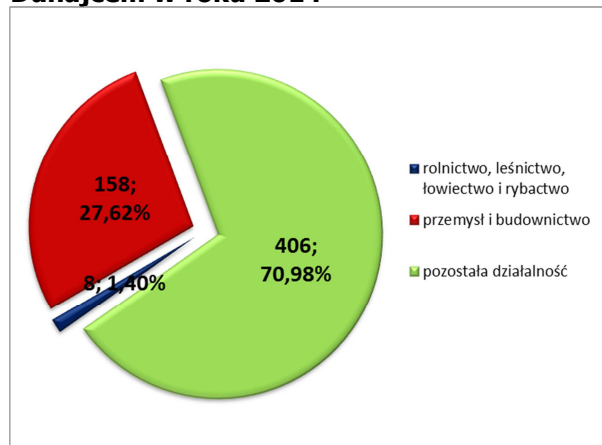

Źródło: Podmioty Gospodarcze i Przekształcenia Własnościowe i Strukturalne, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

W strukturze firm na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem dominują firmy zajmujące się budownictwem, jest ich 119, tj. 20,8% wszystkich działających firm, następnie są firmy związane z handlem hurtowym i detalicznym – 104 (18,2% ogółu firm) i transportem – 72 (12,6%). Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi stanowi przedmiot działalności dla 8,7% (50 firm), pozostała działalność

usługowa – obejmuje 6,8% (39 firm), a działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 5,77% firm (33). Przetwórstwo przemysłowe plasuje się dopiero na 7. pozycji w rankingu działalności firm na terenie Gminy, stanowiąc przedmiot działania dla 27 firm (tj. 4,72% ogółu), nieznacznie tylko wyprzedzając działalności z zakresu edukacji (23 podmioty, tj. 4,02%), działalność w zakresie usług administrowania (22 podmioty, tj. 3,85%) czy też opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (18 podmiotów, tj. 3,15%).

Wykres 46. Główne rodzaje działalności przedsiębiorstw w Gminie Krościenko nad Dunajcem w roku 2014

Źródło: Podmioty Gospodarcze i Przekształcenia Własnościowe i Strukturalne, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Poniżej zaprezentowano zestawienie firm działających na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2013 i 2014 w układzie podstawowych sekcji PKD 2007, wraz z prezentacją zmian sektorów (spadek i wzrost) liczby zarejestrowanych podmiotów.

Tabela 10. Podmioty wg sekcji PKD 2007 w roku 2012 i 2013 na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem

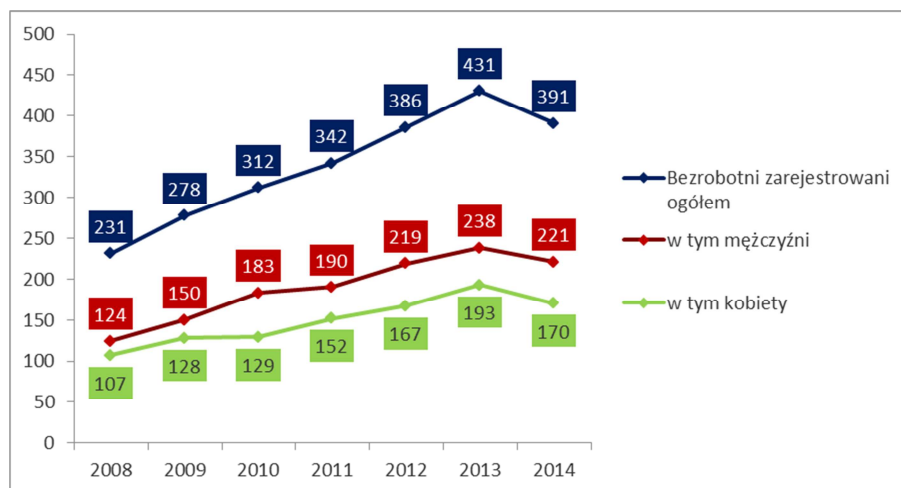
Wyszczególnienie	2013	2014	Różnica
A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	12	8	-4
B. Górnictwo i wydobywanie	1	1	0
C. Przetwórstwo przemysłowe	26	27	1
D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0
E. Dostawa wody; gospodarowanie ciekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	11	11	0
F. Budownictwo	115	119	4
G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	112	104	-8
H. Transport i gospodarka magazynowa	64	72	8
I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	54	50	-4
J. Informacja i komunikacja	5	5	0
K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	17	15	-2
L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2	2	0
M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	32	33	1
N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	19	22	3
O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społecz.	8	8	0

P. Edukacja	27	23	-4
Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	19	18	-1
R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	17	15	-2
S. Pozostała działalność usługowa oraz T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospod. domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	33	39	6
0	0	0	

Źródło: Podmioty Gospodarcze i Przekształcenia Własnościowe i Strukturalne, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

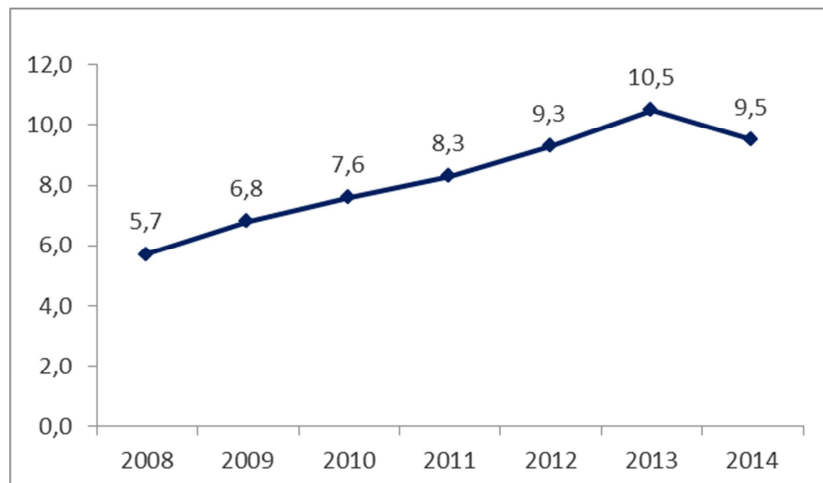
Znaczącym problemem Gminy Krościenko nad Dunajcem jest zachowujący tendencję rosnącą (mimo spadku w roku 2014) poziom bezrobocia. W roku 2014 udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 9,5%. W porównaniu z rokiem 2008 wskaźnik ten wzrósł o 67%. W analizowanym okresie wzrastała także z roku na rok bezwzględna liczba osób pozostających bez pracy, osiągając w roku 2014 wartość 391. Liczba bezrobotnych kobiet była nieco mniejsza (170 w roku 2014) niż mężczyzn (221), jednak w przypadku obu tych grup zachowuje się tendencja rosnąca.

Wykres 47. Bezrobotni zarejestrowani ogółem w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008-2014

Źródło: Rynek Pracy, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Wykres 48. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Krościenko nad Dunajcem w latach 2008 - 2014

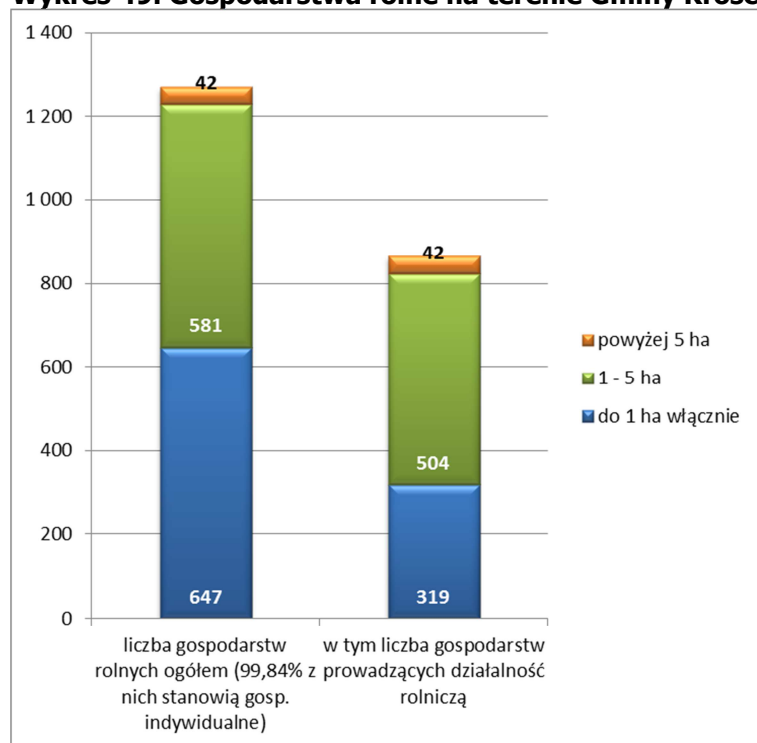

Źródło: Rynek Pracy, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

4.6. Rolnictwo

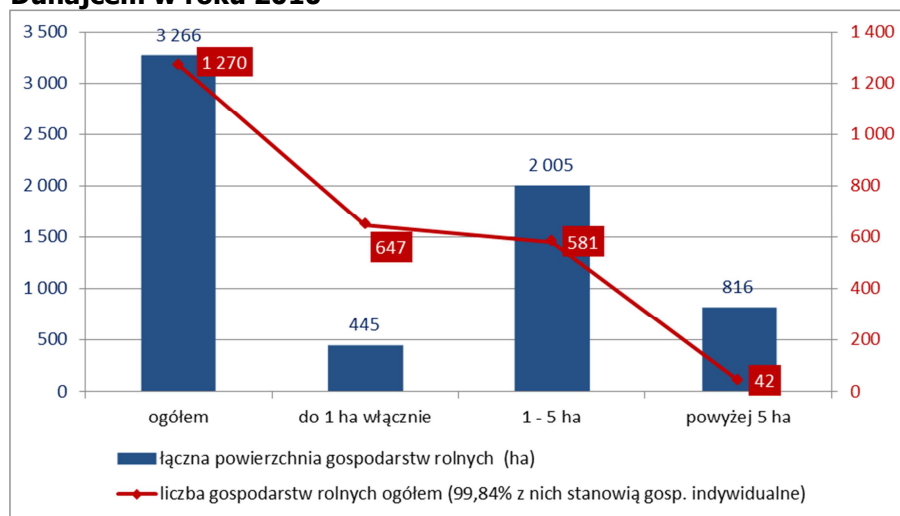
Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego w roku 2010 na obszarze Gminy Krościenko nad Dunajcem funkcjonuje 1 270 gospodarstw rolnych i niemal wszystkie one były gospodarstwami indywidualnymi (za wyjątkiem dwóch) i stanowiły 99,84% ogółu gospodarstw. Najwięcej jest gospodarstw małych – 581 gospodarstw mieści się w przedziale od 1 do 5 ha, zaś 647 ma powierzchnię mniejszą niż 1 ha. Obie te grupy gospodarstw stanowią aż 97% ogółu gospodarstw w Gminie. Gospodarstwa średnie, o powierzchni od 5 do 10 ha stanowią zaledwie 3% ogółu (42 gospodarstwa). Spośród ogólnej liczby gospodarstw - 68% z nich prowadzi działalność rolniczą.

Wykres 49. Gospodarstwa rolne na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010

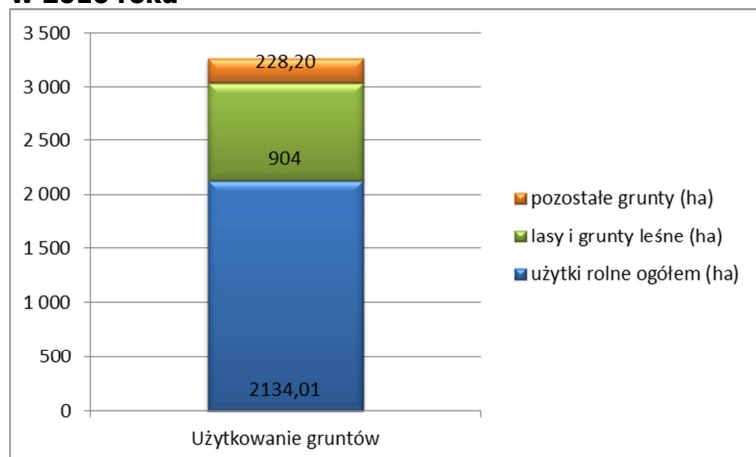
Źródło: PSR 2010, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych działających na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem wynosi 3 266 ha, w tym największą powierzchnię zajmują gospodarstwa o powierzchni od 1-5 ha (łącznie jest to 2 005 ha). Gospodarstwa o powierzchni 5 ha zajmują łącznie 816 ha. Gospodarstwa najmniejsze (poniżej 1 ha) zajmują łącznie 445 ha.

Wykres 50. Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010

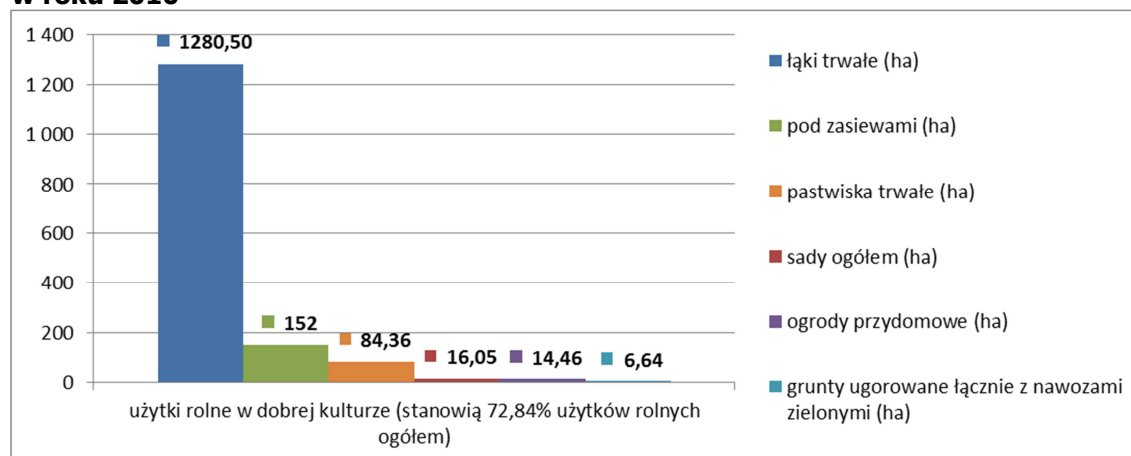
Źródło: PSR 2010, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Spośród 3 266 ha gruntów użytkowanych w Gminie Krościenko nad Dunajcem w roku 2010, 65,34%, tj. 2 134,01 ha stanowiło użytki rolne. Lasy i grunty leśne stanowiły 27,68%, tj. 904 ha.

Wykres 51. Sposób użytkowania gruntów na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w 2010 roku

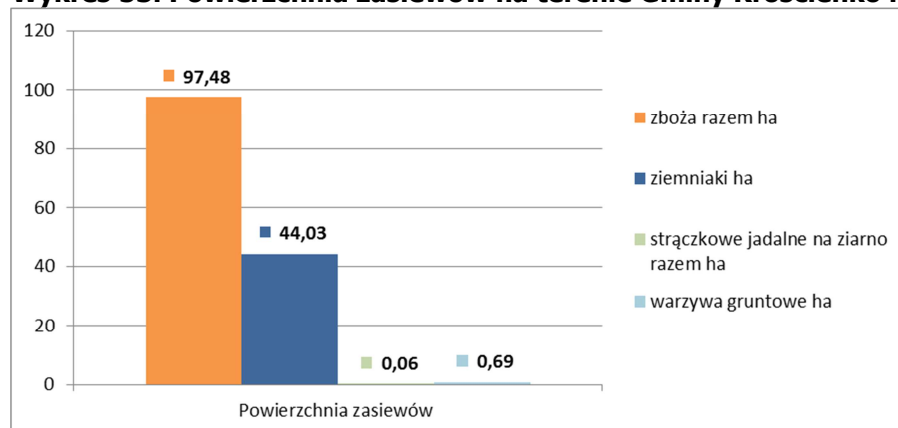
Źródło: PSR 2010, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Spośród ogólnej powierzchni użytków rolnych 72%, tj. 1 554 ha stanowią użytki rolne w dobrej kulturze – największą powierzchnię wśród nich zajmują łąki, nieco ponad 1 280 ha, tj. 82,38%, następnie zasiewy – 152 ha, tj. 9,8% i pastwiska – 84 ha, tj. 5,43%.

Wykres 52. Użytki rolne w dobrej kulturze na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010

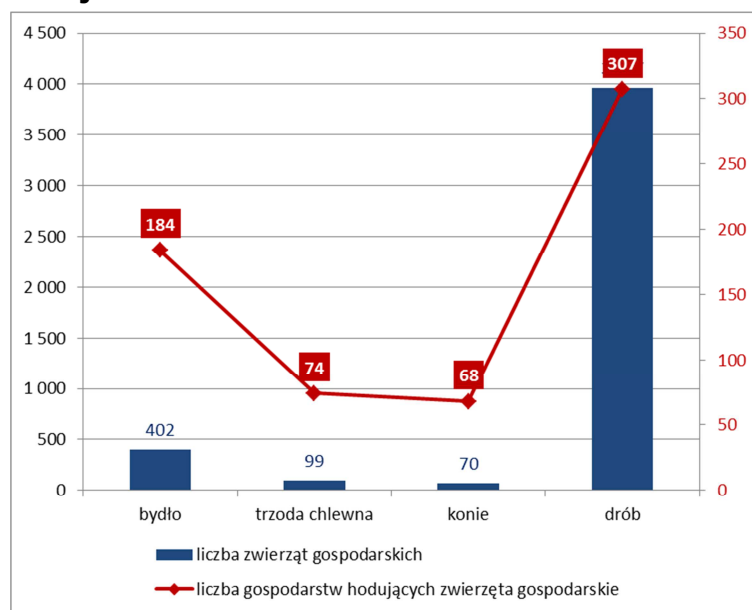
Źródło: PSR 2010, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Powierzchnia zasiewów na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010 wyniosła łącznie 152 ha. Najwięcej terenów zostało przeznaczono pod zboża (97 ha, tj. 64%), i pod uprawy ziemniaków (44 ha, tj. 29%). Pozostałe uprawy stanowiły niewielki odsetek ogółu.

Wykres 53. Powierzchnia zasiewów na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010

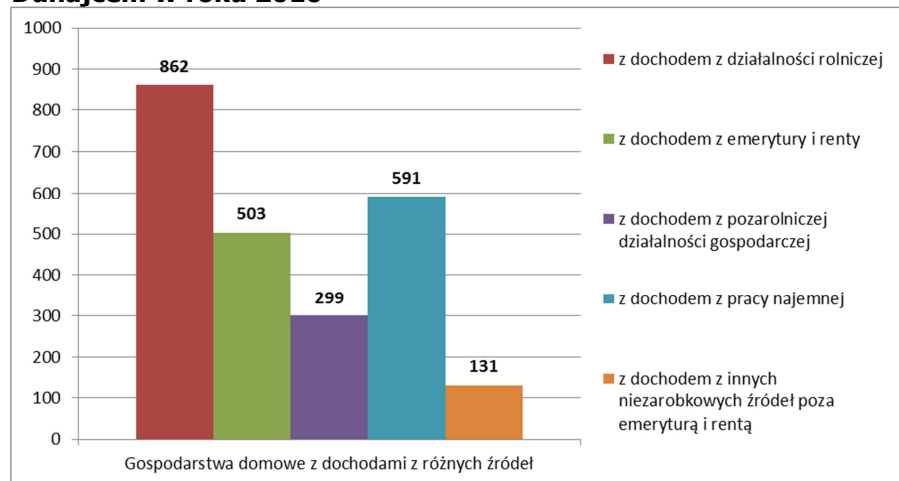
Źródło: PSR 2010, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego 2010 na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w 456 gospodarstwach hodowanych było łącznie 623 sztuk zwierząt (w sztukach dużych). Średnio na 1 gospodarstwo przypadało 2 sztuki bydła, 1 sztuka trzody chlewnej, 1 koń oraz 12 sztuk drobiu. Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

Wykres 54. Zwierzęta gospodarskie hodowane na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010

Źródło: PSR 2010, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

Spośród 1 270 gospodarstw rolnych zidentyfikowanych na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010, niemal 68%, tj. 862 zadeklarowało w spisie powszechnym uzyskiwanie dochodów z działalności rolniczej. Ponadto w 591 gospodarstwach (ponad 46% ogółu) wskazano także dochody z pracy najemnej, w 503 (niemal 40%) – z tytułu emerytury i renty, w 299 (ponad 23%) – z pozarolniczej działalności gospodarczej i w 131 (ponad 10%) – z innych źródeł niezarobkowych poza emeryturą i rentą.

Wykres 55. Źródła dochodów gospodarstw rolnych na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w roku 2010

Źródło: PSR 2010, Bank Danych Regionalnych, GUS 2015

4.7. Finanse gminy

Samorząd terytorialny na mocy prawa zyskuje samodzielność finansową, która daje mu prawo do samodzielnego stanowienia budżetu, będącego podstawą jego gospodarki finansowej. Określenie relacji występujących pomiędzy uzyskiwanymi dochodami, a ponoszonymi wydatkami oddaje efekt podejmowanych przez organy samorządu terytorialnego decyzji, ale i skutki tych decyzji w zakresie realizowanych zadań na rzecz

społeczności lokalnej. Wnioski płynące z dokonywanych analiz mogą być podstawą weryfikacji podejmowanych decyzji i polityki budżetowej.

Dla Gminy Krościenko analiza taka została przygotowana w ujęciu czasowo-przestrzennym. Punktem wyjścia przeprowadzonego badania był rok 2008. Do tego okresu porównywano dane za kolejne lata 2009-2013. Informacje niezbędne do opracowania oceny zostały pozyskane z Banku Danych Lokalnych GUS oraz z Urzędu Gminy Krościenko nad Dunajcem. Przedmiotowa analiza opiera się na wielu wskaźnikach częściowych, dzięki którym możliwe było zbadanie sytuacji finansowej jednostki samorządu terytorialnego, prezentacja jej zdolności kredytowej, płynności finansowej, jak również aktywności.

4.7.1. Nadwyżka operacyjna

Punktem wyjścia w ocenie aktualnej sytuacji finansowej gminy i jej możliwości finansowych jest nadwyżka operacyjna, będąca różnicą pomiędzy dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi. Wielkość ta informuje przede wszystkim o zdolności jednostki samorządu terytorialnego do przygotowania i realizacji zadań o charakterze rozwojowym.

Tabela 11. Wartość nadwyżki operacyjnej Gminy Krościenko nad Dunajcem

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Dochody bieżące [tys. zł]	14 254,62	15 229,04	16 560,73	17 305,08	17 336,28	17 241,70
Wydatki bieżące [tys. zł]	12 535,50	14 334,84	15 789,73	15 992,44	16 419,01	15 902,31
Nadwyżka operacyjna [tys. zł]	1 719,13	894,20	771,00	1 312,63	917,27	1 339,39
Dynamika dochodów bieżących – rok 2008 = 100%[%]	100,0	106,8	112,4	116,4	124,4	123,5
Dynamika wydatków bieżących – rok 2008 = 100%[%]	100,0	114,4	126,0	127,6	131,0	126,9
Dynamika nadwyżki operacyjnej – rok 2008 = 100%[%]	100,0	52,0	44,8	76,4	53,4	77,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Na przestrzeni badanego okresu miał miejsce systematyczny wzrost dochodów bieżących budżetu Gminy Krościenko nad Dunajcem. Na przestrzeni kolejnych sześciu lat budżetowych zmiana ta wyniosła ostatecznie 123,5%, czyli dochody bieżące wzrosły z 14 254,62 tys. zł nominalnie w 2008 r. do 17 241,70 tys. zł w roku 2013. Trend wzrostowy utrzymywał się w latach 2008-2012. Największa zmiana dotyczyła lat 2009-2010, kiedy to ta grupa dochodów wzrosła o ponad 8,7%. W ostatnim roku analizy trend został odwrócony. Poziom dochodów bieżących w stosunku do roku poprzedniego spadł o 0,5%.

Analogicznie sytuacja wyglądała w przypadku pozycji wydatki bieżące, przy czym ich dynamika była wyższa niż w przypadku dochodów bieżących, co jest zjawiskiem negatywnym. Ostatecznie w analizowanych latach ta pozycja budżetowa wzrosła o 26,9%, przy czym lata 2011 i 2012 charakteryzowały się wyższą dynamiką. W roku 2013 wydatki bieżące w relacji do roku poprzedniego zmniejszyły się o 3,1%. Spadek tej pozycji budżetowej wymuszony był sytuacją w obszarze dochodów, które, jak wskazano wyżej, również odnotowały ujemną zmianę.

W rezultacie wskazanych tendencji nadwyżka operacyjna, będąca różnicą pomiędzy dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi, zmalała z poziomu 1 719,13 tys. zł do 1 339,39 tys. zł, czyli o 22,1%. Niestety jest to tendencja negatywna, tym bardziej, iż w badanym okresie odnotowano lata, w których ta relacja była dużo gorsza. Do tej sytuacji przyczynił się szybszy wzrost wydatków bieżących w porównaniu z dochodami bieżącymi, co jak wskazano,

jest zjawiskiem jak najbardziej niepożądanym w obszarze finansów publicznych. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, iż po okresie negatywnych relacji, w roku 2013 sytuacja znacznie się poprawiła. Jeżeli ta tendencja zostanie wzmocniona, przede wszystkim poprzez wzrost poziomu dochodów bieżących, przy co najmniej niezmiennym poziomie wydatków bieżących, gmina znacznie poprawi swoje możliwości finansowania działalności inwestycyjnej. W innym przypadku wpłynie to ograniczająco na możliwości rozwoju analizowanej jednostki samorządu terytorialnego.

4.7.2. Relacja nadwyżki operacyjnej do wydatków bieżących

Rozwinięciem powyższego badania jest wskaźnik relacji nadwyżki operacyjnej do wydatków bieżących oraz dynamika wskaźnika obliczonego dla Gminy Krościenko nad Dunajcem dla lat 2008-2013. Obliczenia przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 12. Relacja nadwyżki operacyjnej do wydatków bieżących i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik	0,137	0,062	0,049	0,082	0,056	0,084
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	45,5	35,6	59,8	40,7	61,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Interpretacja powyższego wskaźnika mówi, że im wyższa jego wartość tym korzystniejsza sytuacja finansowa jednostki samorządu terytorialnego i większa zdolność do podejmowania działań inwestycyjnych.

Niestety wyliczony wskaźnik potwierdza wcześniejsze wnioski. W przypadku Gminy Krościenko nad Dunajcem, w latach 2008-2013, omawiana relacja przybierała zmienne wartości. Najwyższą wartość wskaźnik przyjął w pierwszym roku analizy, później w latach 2009-2012 ulegał znacznym wahaniom. Tendencja ta jeszcze raz wskazuje na pogarszającą się sytuację JST w tym zakresie. Jednak rok 2013 zamknął się wskaźnikiem 0,084, co w porównaniu z okresem poprzednim było wzrostem o 50,8%. Biorąc pod uwagę wcześniej przeprowadzone obliczenia oraz dodatnią nadwyżkę operacyjną można stwierdzić, że w Gminie pojawiło się „światło w tunelu” wskazujące na działania idące w kierunku zwiększenia możliwości inwestowania. Rośnie liczba własnych źródeł finansowania planowanych działań rozwojowych. Oczywiście jest to relacja dość niska, co oznacza, że Gmina na potrzeby sfinansowania wydatków majątkowych, była i będzie zmuszona w przyszłości do korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania.

4.7.3. Nadwyżka operacyjna *per capita*

Kolejny, uwzględniany w analizie sytuacji finansowej jednostki samorządu terytorialnego wskaźnik, jest odpowiedzią na pytanie: jaka wielkość nadwyżki operacyjnej przypada na 1 mieszkańca Gminy?

Tabela 13. Nadwyżka operacyjna *per capita* i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik [zł/osoba]	262,74	136,37	116,48	196,53	136,86	199,25
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	51,9	44,3	74,8	52,1	75,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

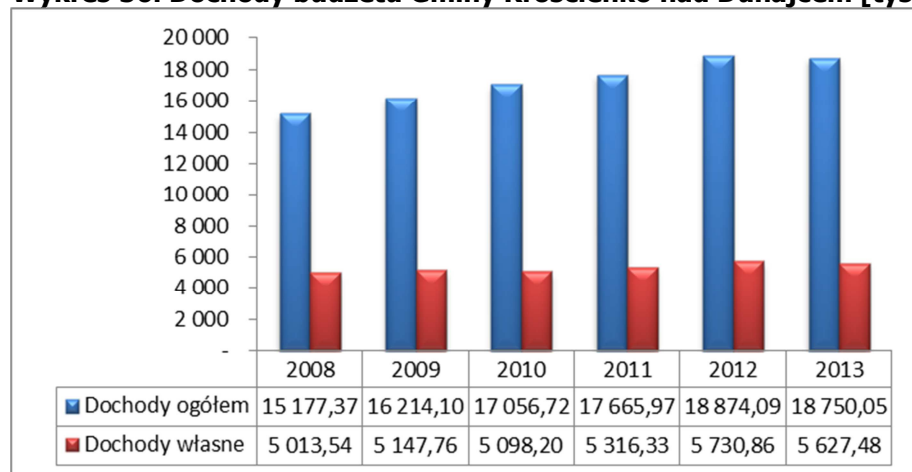
Relacja nadwyżki operacyjnej do liczby ludności w latach 2009-2012 wykazywała tendencję malejącą, co oznaczało pogorszenie sytuacji finansowej Gminy w analizowanym zakresie. Trend ten uległ odwróceniu w 2013 roku, jednak w porównaniu z rokiem 2008 wskaźnik przyjął wartość o 24,2% niższą. Biorąc pod uwagę sześć kolejnych lat analizowanego okresu, najniższa wartość nadwyżki operacyjnej na 1 mieszkańca wystąpiła w roku 2010 - było to 116,48 zł/mieszkańca. Uzyskane wyniki potwierdzają wcześniejsze konkluzje o nienajlepszej sytuacji finansowej analizowanego podmiotu. Poziom wolnych środków wypracowanych przez gminę przypadających na jednego jej mieszkańca w analizowanym okresie wykazywał znaczące, niekorzystne zmiany.

Reasumując - przedstawione i obliczone wskaźniki są istotnym źródłem informacji o sytuacji finansowej Gminy, jak również ważnym kryterium badania zdolności kredytowej i analizy zadłużenia. W omawianym okresie, w badanym obszarze, sytuacja podmiotu z roku na rok ulegała systematycznemu pogorszeniu, choć występowały pewne fluktuacje. Przełomowym rokiem był rok 2013, kiedy to wszystkie obliczone wskaźniki wykazały znaczny wzrost, ale jedynie w relacji do roku poprzedniego. W porównaniu z pierwszym rokiem analizy (2008) ich poziom był znacząco niższy. Świadczy to o podjętych przez jednostkę samorządu terytorialnego działaniach, które dotyczyły przede wszystkim zwiększenia poziomu dochodów bieżących, jak również ograniczenia wydatków. Jeżeli ta pozytywna tendencja z roku 2013 utrzyma się w kolejnych latach budżetowych, można liczyć na wzrost możliwości prowadzenia przez Gminę działalności rozwojowej dzięki zwiększonej ilości wolnych środków własnych.

4.7.4. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem

Poziom dochodów budżetu Gminy Krościenko nad Dunajcem wzrósł w latach 2008–2013 z 15 177,37 tys. zł nominalnie do 18 750,05 tys. zł, czyli o 23,5%. W analizowanych latach ich wartość z okresu na okres systematycznie wzrastała, za wyjątkiem ostatniego roku analizy, kiedy odnotowano niewielki spadek. Najwyższa zmiana miała miejsce w roku 2012 w porównaniu z rokiem wcześniejszym, było to 1 208,12 tys. zł, czyli o 6,8%.

Wykres 56. Dochody budżetu Gminy Krościenko nad Dunajcem [tys. zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

W odniesieniu do dochodów własnych występowały pewne wahania ich poziomu. Ostatecznie na przestrzeni analizowanych lat ta wielkość budżetowa wzrosła o 12,2%, przy czym w 2010 i 2013 roku odnotowano spadek tej pozycji. W ostatnim roku analizy ta niekorzystna zmiana była na poziomie 1,8% w porównaniu z rokiem wcześniejszym.

Analizując osiągnięte przez Gminę Krościenko nad Dunajcem dochody w latach 2008–2013, można zauważyć, że pomimo względnego wzrostu dochodów własnych ich

bezwzględny udział w dochodach ogółem zmalał. Największe znaczenie wśród osiągniętych dochodów miały subwencje, które w badanym okresie systematycznie wzrastały. Ich udział w dochodach ogółem w roku 2008 wyniósł 43,9%, by wzrosnąć do 48,2% w roku 2013. Ważnym źródłem dochodów gminy były również dotacje, których udział w dochodach w analizowanych latach wynosił pomiędzy 21,8%, a 25,1%.

Badając szczegółowo strukturę dochodów, największy udział miały dochody w ramach działu 758 „Różne rozliczenia”. W 2013 roku było to 48,4%. Duży udział dotyczył również działu 756 „Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem” - około 21,6% w 2013 roku, przy czym w odniesieniu do tej ostatniej grupy ich udział ulegał wahaniom, a w porównaniu z 2008 rokiem znacznie zmalał.

Na tym etapie badań należy podkreślić, że ważną kwestią w ocenie aktywności finansowej jednostki jest poziom dochodów własnych, który traktowany jest także jako wyznacznik zamożności jednostki samorządu terytorialnego oraz miernik jej sytuacji finansowej, tzw. dochodowa samodzielność finansowa. Pozwala on określić również stopień niezależności finansowej Gminy od budżetu państwa. Wartość tego wskaźnika obrazuje bowiem, na jakim poziomie jednostka ma władzę w zakresie generowania dochodów własnych. Im niższa wartość miernika, tym większe uzależnienie jednostki samorządu terytorialnego od sytuacji finansowej państwa, koniunktury, czy poziomu bezrobocia. W przypadku Gminy Krościenko nad Dunajcem wysokość wspomnianego wskaźnika, w analizowanym okresie, wykazywała się zmiennością.

Tabela 14. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem i powiatu nowotarskiego

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik dla Gminy [%]	33,0	31,7	29,9	30,1	30,4	30,0
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	96,1	90,5	91,1	91,9	90,9
Wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem – powiat nowotarski [%]	32,4	31,3	30,9	30,0	31,2	33,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Obliczenia wskazują, że Gmina jest dość znacznie uzależniona od dotacji państwa. W pierwszych latach analizy poziom wskaźnika był wyższy niż analogiczny dla całego powiatu. Jednak w kolejnych latach ta tendencja została odwrócona, a sam wskaźnik z okresu na okres przybierał coraz niższe wartości. W roku 2013 poziom wskaźnika dla Gminy przyjął wartość 30,0%, podczas gdy dla powiatu nowotarskiego wyniósł on 33,6%. Natomiast porównując z województwem małopolskim sytuacja była znacznie gorsza. Dla całej Małopolski, wskaźnik ten w 2013 roku wyniósł 51,5%. Potwierdza to zatem jeszcze raz niską samodzielność finansową Gminy.

4.7.5. Dochody własne *per capita*

Wielkość dochodów własnych przypadająca na mieszkańca Gminy należy do jednego z najważniejszych mierników wskazujących zamożność, jak i aktywność jednostki samorządu terytorialnego.

Tabela 15. Dochody własne per capita i dynamika wskaźnika dla Gminy Krośnice nad Dunajcem

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik [zł/osoba]	766,25	785,08	770,24	795,98	855,1	837,17
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	102,5	100,5	103,9	111,6	109,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krośnice nad Dunajcem

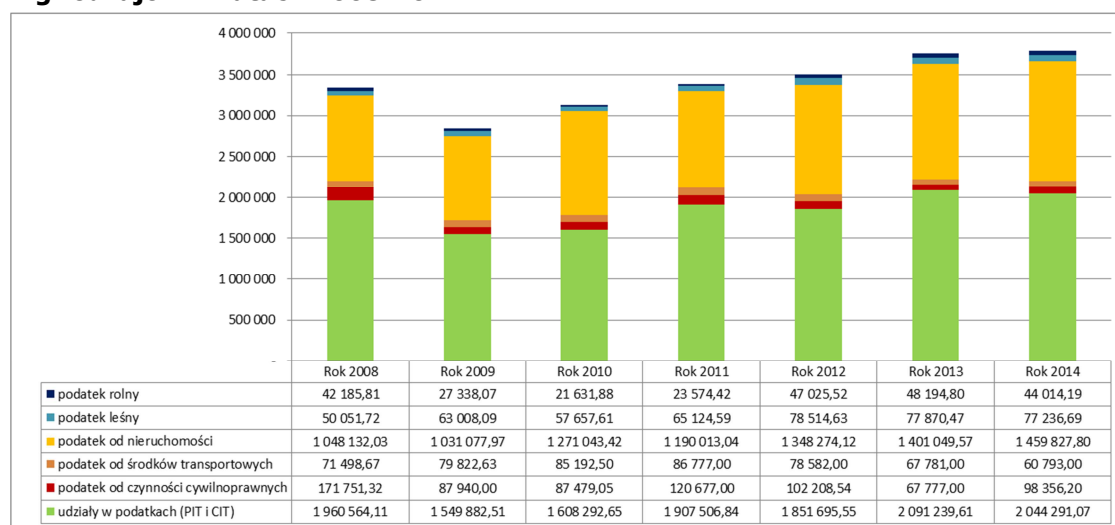
Wartość dochodów własnych na mieszkańca Gminy Krośnice w ciągu sześciu kolejnych lat wzrosła o 9,3%. W analizowanym okresie wskaźnik ten był jednak dość niski. Dla 2013 roku było to 837,17 zł/osobę, podczas gdy średnia dla powiatu wynosiła 1 035,41 zł/os., a dla Małopolski 1 811,23 zł/os.

Te znaczne rozbieżności wskazują na potrzebę podjęcia działań przez władze Gminy, mających na celu większe uniezależnienie się od finansów państwa. W przypadku niekorzystnych czynników, które ograniczą wielkość środków przekazywanych przez państwo na zadania jednostki samorządu terytorialnego, sytuacja Gminy Krośnice nad Dunajcem może się drastycznie pogorszyć.

Podsumowując analizę dochodów w prezentowanych ujęciach należy stwierdzić, iż:

- nastąpiło pogorszenie w okresie analizy relacji nadwyżki operacyjnej do wydatków bieżących;
- w porównaniu z początkiem badanego okresu nastąpił wzrost wartości dochodów ogółem, jak również poszczególnych ich składowych;
- relatywnie niski jest udział dochodów własnych, w dochodach ogółem, co oznacza niski poziom samodzielności finansowej Gminy;
- nie najlepsza jest sytuacja finansowa Gminy na tle powiatu i województwa.

Powyższe obliczenia i wnioski powinny skłonić władze Gminy do wdrożenia polityki pozwalającej w miarę możliwości na zwiększenie poziomu dochodów, zwłaszcza dochodów własnych. Wzrost dochodów własnych sprzyja bowiem kształtowaniu stabilnych podstaw prognozowania budżetu, ponadto im więcej środków budżetowych podlega lokalnemu władztwu decyzyjnemu, tym większa jest przewidywalność wpływów, a tym samym trafność prognoz finansowych. Zwiększa się również dostępność wolnych środków, które mogą zostać przeznaczone na realizację zadań o charakterze inwestycyjnym.

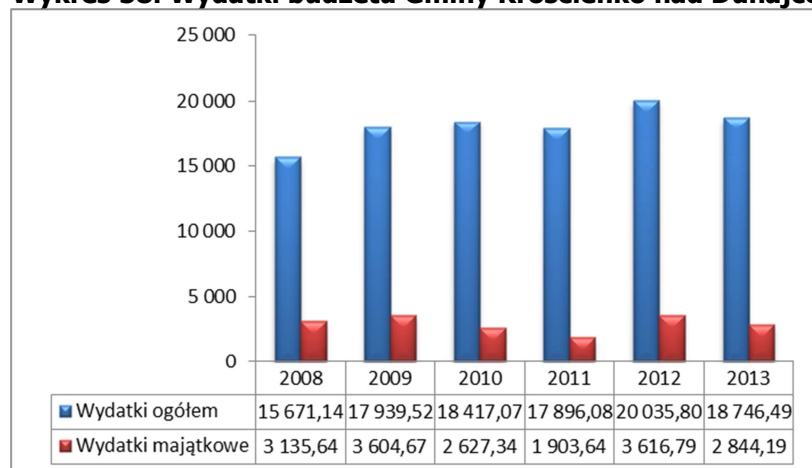
Wykres 57. Wysokość wpływu z podatków w budżecie Gminy Krośnice nad Dunajcem wg rodzajów w latach 2008-2014

Źródło: Urząd Gminy

4.7.6. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem

Badanie struktury i dynamiki jedynie dochodów nie daje wystarczająco dużo informacji do oceny sytuacji finansowej Gminy Krościenko nad Dunajcem. Uzupełnieniem analizy dochodów jest analiza struktury i dynamiki wydatków. Ta wielkość budżetowa, w analizowanym okresie również podlegała znacznym zmianom. Ostatecznie wydatki ogółem wzrosły z 15 671,14 tys. zł w 2008 roku do 18 746,49 tys. zł w ostatnim roku analizy. Przy czym w roku 2012 ich poziom był najwyższy, bo wyniósł 20 035,80 tys. zł. Dotyczyło to w szczególności wydatków o charakterze inwestycyjnym. W okresie tym Gmina realizowała inwestycje o charakterze infrastrukturalnym. Duża część tych wydatków finansowana była środkami z programów pomocowych UE.

Wykres 58. Wydatki budżetu Gminy Krościenko nad Dunajcem [tys. zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

W badanym okresie poziom wydatków wzrósł o 19,6%. W porównaniu z dynamiką dochodów była to tendencja negatywna. Przy czym w roku 2012 miejsce miała największa zmiana, bo o 27,9% w porównaniu z 2008 rokiem. Na wzrost wydatków wpływ miało przede wszystkim zwiększenie się wydatków bieżących. Ta pozycja wzrosła o 26,9% w 2013 roku, podczas gdy rok wcześniej wzrost wyniósł 31,0%. Wydatki majątkowe ulegały natomiast pewnym fluktuacjom, wykazując w 2013 roku w porównaniu z rokiem wcześniejszym spadek o 21,4%.

Wydatki majątkowe, a zwłaszcza ich udział w wydatkach ogółem, świadczy o poziomie rozwoju infrastruktury lokalnej i zaspokajaniu potrzeb społecznych. W przypadku Gminy Krościenko nad Dunajcem tę relację przedstawiono poniżej.

Tabela 16. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik [%]	20,0	20,1	14,3	10,6	18,1	15,2
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	100,4	71,3	53,2	90,2	75,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Analizując powyższą tabelę należy stwierdzić, że Gmina Krościenko nad Dunajcem nastawiła się w latach 2008-2009 oraz w roku 2012 na inwestycje majątkowe. Wskaźnik udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem, wynosił odpowiednio dla tych lat: 20,0%, 20,1% i 18,1%. Były lata, jak np. 2011 rok, gdy jego poziom był bardzo niski. Biorąc jednak pod uwagę, iż w omawianych okresach dostępne były znaczne środki z UE na inwestycje, oraz że patrząc na przykłady innych jednostek samorządu terytorialnego,

w których wskaźnik ten w niektórych okresach był bliski 50%, należy jego poziom uznać za zachowawczy. Gmina z jednej strony pozyskała środki na inwestycje, m.in. z funduszy UE, ale z drugiej poziom tych inwestycji był niski. Biorąc jednak pod uwagę rzeczywisty poziom zadłużenia, należy stwierdzić, że powodem takiego stanu rzeczy były trudności z finansowaniem tego rodzaju wydatków.

4.7.7. Wydatki majątkowe *per capita*

Wysokość wydatków majątkowych na mieszkańca Gminy Krościenko nad Dunajcem ulegała gwałtownym wahaniom. Było to głównie konsekwencją nierównomiernie rozłożonym w czasie wydatkom inwestycyjnym oraz liczbą realizowanych przedsięwzięć.

Tabela 17. Wydatki majątkowe *per capita* i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik [zł/osoba]	479,24	549,74	396,94	285,02	539,66	423,12
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	114,7	82,8	59,5	112,6	88,3

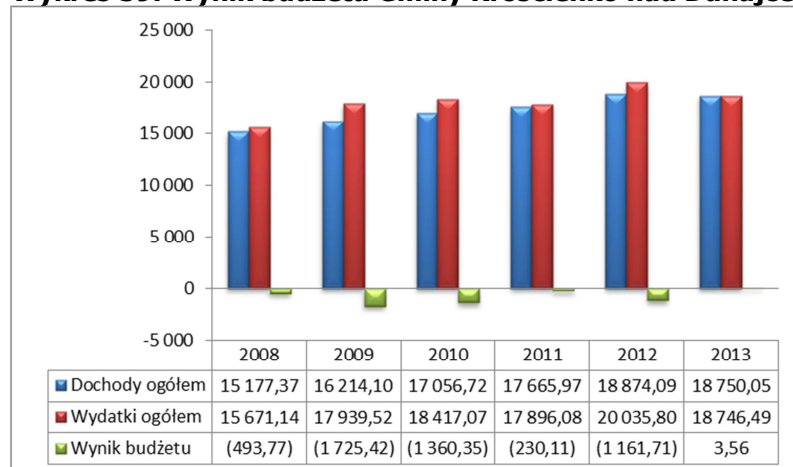
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Poziom wydatków majątkowych przypadających na mieszkańca Gminy wahał się w przedziale 285,02 - 549,74 zł/osoba. Najwyższa ich wartość przypadała na 2010 rok, kiedy to w Gminie poniesiono znaczne koszty inwestycyjne. W kolejnych latach ich poziom uległ obniżeniu. W 2013 roku wskaźnik ten przekroczył wartość 423 zł/osoba.

Podsumowując obszar polityki Gminy w zakresie wydatków budżetowych w latach 2008-2013 należy zwrócić uwagę na następujące zjawiska:

- bardzo dynamiczny przyrost wartości wydatków budżetowych w latach 2008-2012. W tym okresie Gmina realizowała plan rozwoju w aspekcie inwestycyjnym. Od roku 2013 odnotowano natomiast spadek wydatków Gminy w tym obszarze;
- udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. Tutaj Gmina powinna podjąć działania w celu racjonalizacji polityki wydatkowania środków budżetowych i ustabilizowania tej relacji, tak aby nie miały miejsca tego typu dysproporcje. Wiąże się to bowiem z koniecznością pozyskiwania znacznych źródeł finansowania, często w postaci różnych form zadłużenia, które w kolejnych latach obciążać będą budżet.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, iż w Gminie nastąpiło zmniejszenie aktywności w obszarze rozwoju infrastruktury. Warunkiem realizacji wariantu rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem będzie ustalenie proinwestycyjnych długookresowych proporcji podziału budżetu, w szczególności planowanych wydatków bieżących i majątkowych. Realizując taką politykę finansową, władze Gminy będą mogły zaproponować rozszerzenie frontu inwestycyjnego, wykorzystując zewnętrzne źródła finansowania - kredyty i pożyczki lub obligacje komunalne, a także środki z funduszy Unii Europejskiej.

Wykres 59. Wynik budżetu Gminy Krościenko nad Dunajcem [tys. zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Gmina Krościenko nad Dunajcem, na przestrzeni przyjętego do analizy okresu (2008–2012) osiągała ujemny wynik budżetowy, czyli deficyt budżetowy. W 2008 r. deficyt wyniósł 493,77 tys. zł, po czym w 2009 r. gmina osiągnęła deficyt na poziomie 1 725,42 tys. zł (tj. minus 10,8% dochodów ogółem). W kolejnych latach różnica pomiędzy dochodami a wydatkami budżetowymi zaczęła maleć. W 2013 roku Gmina odnotowała niewielką nadwyżkę na poziomie 3,56 tys. zł. Na skutek większej dynamiki wydatków niż dochodów w 2009 roku deficyt budżetowy był ponad 3,5 razy większy, niż miało to miejsce w 2008 roku. W 2011 roku sytuacja się odwróciła i na skutek większej dynamiki dochodów od dynamiki wydatków osiągnięty deficyt był ponad 7,5 razy mniejszy od tego osiągniętego w 2009 roku. Fakt, że Gmina w badanym okresie osiągała deficyt, nie jest zjawiskiem całkowicie negatywnym, gdyż mogła go wykorzystać jako środek rozwoju gospodarczego. Gmina musiała jednak pokryć osiągnięty deficyt z innych środków niż dochody, a mianowicie z przychodów. Z tego powodu, w kolejnych latach Gmina zaciągała kredyty i pożyczki u podmiotów zewnętrznych.

4.7.8. Środki unijne *per capita*

Do popularnych, w obecnym okresie, sposobów zwiększenia aktywności Gminy i jej potencjału inwestycyjnego, należy pozyskiwanie środków z funduszy UE. Wskaźnikiem, który to odzwierciedla jest poziom środków unijnych na 1 mieszkańca. W Gminie Krościenko nad Dunajcem, miernik ten wykazywał znaczne rozbieżności, od minimalnego poziomu 2,33 zł/osoba w 2008 roku do wartości maksymalnej w 2012 roku 172,68 zł/osoba.

Tabela 18. Środki unijne *per capita* i dynamika wskaźnika

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik [zł/osoba]	2,33	136,74	159,11	114,55	172,68	132,67
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	5868,7	6828,8	4916,3	7411,2	5694,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Zmiany w poziomie pozyskanych środków unijnych są bardzo duże, co świadczy, iż jednostka pozyskiwała środki pomocowe z różną skutecznością.

4.7.9. Wskaźnik samofinansowania

Ważnym miernikiem oceny aktywności Gminy i jej sytuacji finansowej jest relacja nadwyżki operacyjnej powiększonej o dochody majątkowe do wydatków majątkowych, tzw. wskaźnik samofinansowania.

Tabela 19. Wskaźnik samofinansowania i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik	0,84	0,52	0,48	0,88	0,68	1,00
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	61,9	57,2	104,3	80,6	118,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Wskaźnik samofinansowania, którego wartość przekracza 1 oznacza bardzo dobrą sytuację finansową jednostki. W analizowanej Gminie, miało to miejsce jedynie w ostatnim roku analizy (2013). W latach wcześniejszych miernik ten ulegał znacznym wahaniom, między poziomem 0,48, a 1,00. Wysokość tego miernika w analizowanym okresie oznacza, że aby realizować projekty inwestycyjne Gmina musiała korzystać z zewnętrznych źródeł finansowania. Z jednej strony wskazuje to na fakt, iż jednostka starała się prowadzić działania o charakterze rozwojowym, o czym świadczą wcześniejsze wnioski. Z drugiej jednak strony wzrosło ryzyko utraty płynności, spowodowane zwiększonymi kosztami obsługi zadłużenia.

4.7.10. Skorygowany wskaźnik relacji wydatków majątkowych do wydatków na obsługę zadłużenia

Sytuacja finansowa jednostki jest tym lepsza, im wyższą wartość przyjmuje prezentowany poniżej wskaźnik.

Tabela 20. Skorygowany wskaźnik relacji wydatków majątkowych do wydatków na obsługę zadłużenia i dynamika wskaźnika dla Gminy Krościenko nad Dunajcem

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik	2,01	2,24	1,82	0,99	2,11	1,39
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	111,5	90,6	49,2	104,8	69,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Gmina Krościenko nad Dunajcem, o czym świadczą również wcześniej przeprowadzone obliczenia, wzrost aktywności w sferze działalności inwestycyjnej finansowała przede wszystkim długiem. Jednak ta tendencja była niekorzystna, gdyż wydatki majątkowe rosły wolniej niż wydatki na obsługę długu. Świadczy o tym ciągle obniżanie się wartości wskaźnika w kolejnych latach i jego znaczne wahania. W roku 2013, w porównaniu z rokiem 2008, był to spadek o 30,5%. Była to niekorzystna sytuacja dla Gminy, potwierdzająca powszechną tendencję wśród jednostek samorządu terytorialnego. Realizacja projektów inwestycyjnych wymaga korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania.

4.7.11. Wskaźnik zadłużenia i wskaźnik obsługi długu

Sytuację finansową Gminy należy także ocenić przez pryzmat dwóch ustawowych wskaźników: wskaźnika zadłużenia i wskaźnika obsługi długu. Są to mierniki, które obowiązywały jednostki samorządu terytorialnego do końca 2013 roku, i które jednostki te musiały respektować. Pamiętać przy tym należy, że ustawa wskazuje na wyjątki (Ustawa o finansach publicznych z 2005 roku, w art. 169 i 170), zgodnie z którymi niektóre rodzaje

zobowiązań nie są uwzględniane w obliczeniach wskaźnika. W przypadku analizowanej Gminy wyłączenia te nie miały miejsca. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

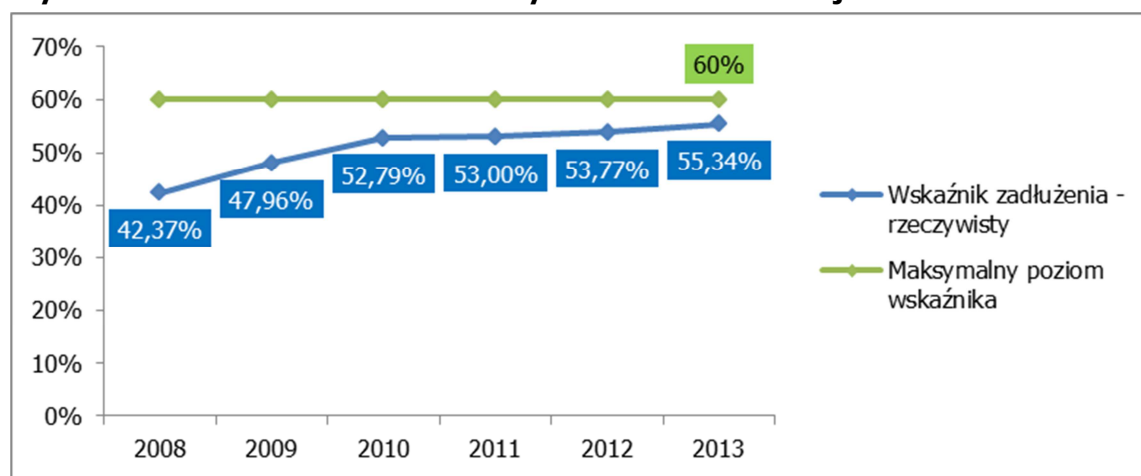
Tabela 21. Wskaźniki zadłużenia Gminy Krościenko nad Dunajcem i dynamika wskaźnika

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik zadłużenia [%]	42,37	47,96	52,79	53,00	53,77	55,34
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	113,2	124,6	125,1	126,9	130,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

* Ustawa o finansach publicznych z 2005 roku, w art. 169 i 170 wskazuje na rodzaj zadłużenia, które nie jest brane pod uwagę przy ustalaniu ustawowego wskaźnika zadłużenia. W związku z powyższym rzeczywisty poziom zadłużenia w niektórych latach przyjął inny poziom niż wskaźnik liczony na potrzeby sprawozdawczości finansowej.

Wykres 60. Wskaźnik zadłużenia Gminy Krościenko nad Dunajcem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Gmina Krościenko nad Dunajcem w badanym okresie prowadziła aktywną politykę kredytową. Świadczy o tym wysoka dynamika wskaźnika zadłużenia. Miernik ten zbliża się systematycznie do ustawowego limitu 60% dochodów. Najwyższą wartość przyjął w roku 2013 – 55,34%. Zatem w tym aspekcie Gmina nie posiada zbyt dużych rezerw. Gmina w analizowanym okresie finansowała niedobory środków pieniężnych przy pomocy kredytów i pożyczek. Jeżeli w przyszłości jednostka planuje zaciągać kolejne finansowe zobowiązania, powinna każdorazowo przeprowadzić rachunek ekonomiczny, który wskaże, czy jest w stanie z generowanych dochodów spłacać swoje zobowiązania wraz z kosztami ich obsługi.

Tabela 22. Wskaźniki obsługi długu Gminy Krościenko nad Dunajcem i dynamika wskaźnika

	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Wskaźnik obsługi [%]	2,32	2,18	2,29	2,74	3,06	2,73
Dynamika – 2008 = 100% [%]	100,0	94,1	98,5	118,0	131,7	117,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

Wskaźnik poziomu obsługi zadłużenia, zgodnie z ustawą o finansach publicznych, nie mógł przekroczyć 15% dochodów. Jak pokazuje powyższa tabela wartość tego miernika jest pochodną wzrastającego poziomu zadłużenia, choć w 2013 roku jego wartość zmalała w relacji do roku poprzedniego. W analizowanym okresie kształtował się on na bezpiecznym poziomie, z dużym marginesem do górnego pułapu. Najniższą wartość przyjął w roku 2009. W kolejnych latach, z uwagi na rosnący poziom zadłużenia, wskaźnik obsługi również wzrastał. Biorąc pod uwagę wartość tej miary należy stwierdzić, iż Gmina w analizowanym

okresie, pomimo wzrastającego poziomu zadłużenia, prowadziła bezpieczną politykę związaną z obsługą i spłatą zaciągniętych zobowiązań.

Przeanalizowane powyżej wskaźniki opracowywane były głównie dla celów sprawozdawczych. Z punktu widzenia stabilności finansowej Gminy Krościenko nad Dunajcem ważne jest badanie nie tylko ich poziomu, ale przede wszystkim, opracowywanie rachunku przepływów pieniężnych na etapie decyzji o nowym długu, który odpowie na pytanie, czy prowadzona polityka w zakresie generowania dochodów, ponoszenia wydatków i obsługi długu, pozwoli na koniec roku budżetowego generować dodatnie saldo środków pieniężnych.

4.7.12. Indywidualny wskaźnik zadłużenia

Dla celów porównawczych obliczono również indywidualny wskaźnik zadłużenia, który jednostki samorządu terytorialnego muszą obliczać obligatoryjnie od 1 stycznia 2014 roku (obecnie obowiązująca ustawa o finansach publicznych z 2009 r., art. 243). W tabeli wykazano wyliczony wcześniej wskaźnik obsługi zadłużenia z obecnie obowiązującym miernikiem stopnia zadłużenia Gminy.

Tabela 23. Indywidualny wskaźnik zadłużenia Gminy

	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Indywidualny wskaźnik zadłużenia [%]	10,9	9,1	11,78
Wskaźnik obsługi zadłużenia [%]	2,74	3,06	2,73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Krościenko nad Dunajcem

W latach 2011-2013 indywidualny wskaźnik zadłużenia był wyższy od wskaźnika obsługi zadłużenia. Wprawdzie w roku 2012 nastąpił znaczny spadek indywidualnego wskaźnika zadłużenia, niemniej wskazuje to na nadal występujące w jednostce zadłużenie i wysokie koszty jego obsługi.

Reasumując, na podstawie analiz obszaru generowanych przez Gminę Krościenko nad Dunajcem dochodów, ponoszonych wydatków czy zadłużenia można stwierdzić, że z ekonomicznego punktu widzenia zdolność kredytowa jednostki z okresu na okres ulegała pogorszeniu. Gmina ma niewielką granicę bezpieczeństwa, jeżeli chodzi o poziom zadłużenia. W analizowanym okresie nie miała jednak problemów z obsługą zadłużenia. Nie mniej ważną kwestią, na jaką należy zwrócić uwagę, myśląc o nowych zobowiązaniach finansowych, jest okres wymagalności obecnego długu. Z tego powodu, tak jak już wspomniano, należy co roku opracowywać rachunek przepływów pieniężnych pozwalający odpowiedzieć na pytanie, czy Gmina na koniec roku wygeneruje nadwyżkę środków pieniężnych. Liczone wskaźniki zadłużenia mają w tym przypadku drugorzędne znaczenie. Ponadto koniecznym jest wyznaczenie maksymalnego bezpiecznego poziomu zadłużenia oraz właściwy dobór instrumentów dłużnych, zgodnie z istniejącymi możliwościami finansowymi – zdolnością kredytową oraz warunkami utrzymania płynności finansowej.

4.7.13. Konkluzje

Z przeprowadzonej oceny sytuacji finansowej i aktywności Gminy Krościenko nad Dunajcem wynika kilka wniosków:

1. W istniejącej sytuacji, w procesie zarządzania finansami należy corocznie monitorować wynik finansowy budżetu, z zaleceniem utrzymania jego racjonalnego poziomu, idącego w kierunku generowania nadwyżki budżetowej.
2. Jednostka powinna rozwijać działania umożliwiające jej zwiększenie samodzielności finansowej poprzez poszukiwanie nowych możliwości na wzrost

udziału dochodów własnych w dochodach ogółem. Dzięki temu w przyszłości w większym stopniu mogłaby się uniezależnić od wahań koniunktury i innych czynników, które negatywnie wpływają na finanse państwa. Ponadto będzie to miało pozytywnie oddziaływanie na możliwości inwestycyjne Gminy.

3. Polityka władz Gminy powinna pójść w kierunku racjonalizacji wydatków, zwłaszcza o charakterze bieżącym.

4. Gmina powinna na bieżąco opracowywać analizę sytuacji finansowej wskazującą na możliwość oraz zasadność zastosowania określonego wariantu finansowania planowanych do realizacji zadań, zwłaszcza o charakterze inwestycyjnym. Należy pamiętać, aby analizy te obejmowały finanse całej jednostki samorządu terytorialnego, a nie jedynie wybrany obszar. Wycinkowa ocena może dać mylny obraz sytuacji finansowej Gminy, gdyż większa część projektów o charakterze inwestycyjnym wymaga poniesienia wydatków nie tylko w okresie realizacji, ale później może generować zapotrzebowanie na środki niezbędne do sfinansowania kosztów eksploatacji. Często błędnie, przy sporządzaniu wieloletnich prognoz finansowych uwzględnia się jedynie wydatki fazy realizacji, znajdując dla nich finansowe pokrycie. Zapomina się jednak, iż w późniejszym okresie inwestycje te będą nadal wykazywały zapotrzebowanie na środki finansowe.

Zdolność kredytowa Gminy jest niska, o czym świadczą wskaźniki zadłużenia. Z tego punktu widzenia zaciąganie nowych zobowiązań będzie coraz trudniejsze.

4.8. Szanse i bariery rozwojowe Gminy Krościenko nad Dunajcem – podsumowanie opinii uzyskanych w trakcie warsztatów strategicznych

Jako podsumowanie części diagnostycznej poniżej zaprezentowano wyniki analizy barier i szans rozwojowych Gminy Krościenko nad Dunajcem zarówno w ujęciu zewnętrznym (wyzwania globalne, regionalne i subregionalne, przed którymi staje Gmina), jak i wewnętrznym (rozumianym jako czynniki stanowiące o przewadze konkurencyjnej bądź hamujące rozwój Gminy Krościenko nad Dunajcem).

Poniższe zapisy mają charakter opinii wyrażanych przez uczestników warsztatów, stąd nie zawsze są w pełni zgodne z wynikami analizy statystycznej, są natomiast niezwykle istotnym elementem planowania strategii pokazującym społeczne odczucia, czy rozumienie określonych zjawisk, faktów czy lokalnych kontekstów przez mieszkańców Gminy zaangażowanych w proces tworzenia nowej strategii i myślenia o nowym definiowaniu pożądanych kierunków rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem. Poniższe zapisy znajdują swoje odzwierciedlenie w definiowaniu celów, działań czy konkretnych zadań, ale warto także by były one – w dłuższej perspektywie czasu – swoistą odpowiedzią dla różnych „aktorów” rozwoju lokalnego o społecznym postrzeganiu pewnych zjawisk i być może stały się kanwą spokojnej rozmowy o wartościach wspólnych ważnych dla długofalowego rozwoju całej Gminy.

4.8.1. Wyzwania globalne, przed którymi staje Gmina Krościenko nad Dunajcem

SZANSE ROZWOJOWE

- o Poszukiwanie nowych, interesujących rynków turystycznych w Europie i Polsce;
- o Moda na aktywny sposób spędzania czasu wolnego;

BARIERY ROZWOJOWE

- o Duża konkurencja na europejskim i polskim rynku usług turystycznych;
- o Brak rozpoznawalności marki „Polska”, brak jej wystarczającej promocji;

- o Globalizacja procesów i usług – informacji, transportu, usług turystycznych (odległość nie jest dziś problemem nawet dla krótkich wyjazdów);
 - o Wydłużający się okres życia mieszkańców Europy przy jednoczesnej poprawie jakości życia, co oznacza, iż coraz więcej osób starszych chce i może spędzać „jesień życia” w sposób aktywny;
 - o W związku z wydłużaniem się okresu życia społeczeństw europejskich, coraz więcej środków przeznaczanych na profilaktykę, ochronę zdrowia i opiekę nad osobami starszymi;
 - o Bogacące się społeczeństwo, a co za tym idzie stale zwiększająca się siła nabywcza środków pozostających w dyspozycji ludzi i poszukiwanie atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego i wydatkowania „wolnych” środków;
 - o Zainteresowanie Polską i Małopolską turystów zagranicznych;
 - o Rosnące znaczenie wieloaspektowego bezpieczeństwa, szczególnie w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym – dla równowagi rozwoju oraz jakości życia;
 - o Rosnąca presja zewnętrzna na koncentrację i specjalizację, zarówno w wymiarze tematycznym, jak i terytorialnym, przy wykorzystaniu potencjałów decydujących o przewadze konkurencyjnej regionu.
- o Ciągłe słaba specjalizacja w branży turystycznej;
 - o Niestabilna sytuacja społeczno-ekonomiczna Europy, w tym utrzymujący się kryzys;
 - o Niekorzystne trendy demograficzne w skali całego kraju;
 - o Brak dobrych rozwiązań prawnych zachęcających do realizacji inwestycji w ramach Partnerstwa Publiczno-Prywatnego;
 - o Biurokracja i niestabilność polityki państwa (zbyt szybko zmieniające się przepisy);
 - o Restrykcyjna polityka w zakresie obszarów chronionych.

4.8.2. Wyzwania regionalne i subregionalne

SZANSE ROZWOJOWE

- o Położenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w obszarze o rozpoznawalnej marce uzdrowiskowej;
- o Duża rozpoznawalność Krościenka, szczególnie wśród osób 50+, które spędzały tu wakacje w czasach swojej młodości;
- o Tradycja i rozpoznawalność miejsca wśród osób zaangażowanych w całą Polskę w ruch oazowy;
- o Bliskość sportowego lotniska w Nowym Targu (możliwość lądowania samolotów ultralekkich i szybkość dotarcia do Krościenka), a także bliskość dwóch portów regionalnych (Balice i Poprad);
- o Bliskość Szczawnicy i położenie na węźle komunikacyjnym, przez który muszą

BARIERY ROZWOJOWE

- o Długi czas dotarcia ze stolicy regionu, w tym z lotniska Balice;
- o Monokultura transportowa w docieraniu do Gminy Krościenko nad Dunajcem opierająca się w zasadzie wyłącznie o transport drogowy;
- o Bogata oferta turystyczno-rekreacyjna w całym Subregionie Podhalańskim;
- o Brak wyraźniej wyróżniającej się specjalizacji przy konstruowaniu oferty turystyczno-rekreacyjnej;
- o Brak określonej grupy (specjalizacja) odbiorców, do której chcemy dotrzeć z dedykowaną dla nich ofertą turystyczno-rekreacyjną;
- o Niewystarczająca (a często jej brak)

przejechać wszyscy podróżujący do i ze Szczawnicy;

- o Bogaty i wyjątkowy obszar, na którym leży Krościenko, promowany niezależnie od działań Gminy, poprzez swoje liczne walory przyrodnicze, krajobrazowe, turystyczne i uzdrowiskowe (trójstyk Beskidu Sądeckiego, Gorców i Pienin);
- o Znaczące zmniejszenie ryzyka powodzi na terenie Gminy dzięki redukcji fali wezbraniowej przez zespół zbiorników Czorsztyn-Niedzica i Sromowce Wyżne;
- o Rozwijający się w Małopolsce przemysł czasu wolnego oparty na turystyce, kulturze, zainteresowaniu regionalizmem oraz miejscami kultu;
- o Unikatowe dziedzictwo kultury materialnej i duchowej (liczne zabytki, bogate i ciągle żywe tradycje kultury lokalnej);
- o Niższe koszty lokalizacji inwestycji w stosunku do bardziej znanych ośrodków;
- o Możliwości rozwoju ekologicznego (ekstensywnego) rolnictwa i hodowli wraz ze specjalizacją regionalną (mleko, owce, sery itp.) oraz rozwoju sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o lokalne zasoby;
- o Promowanie Małopolski, jako regionu z dominującym przemysłem czasu wolnego oraz bogatą ofertą turystyczno-rekreacyjną opartą na dziedzictwie kulturowym;
- o Przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich oraz ich wysoki, wciąż niedostatecznie wykorzystywany potencjał rezydencjonalny;
- o Możliwość wykreowania i wypromowania nowych, unikatowych atrakcji turystycznych.

współpraca sąsiadujących ze sobą gmin Krościenko nad Dunajcem, Szczawnica, Czorsztyn, a także gmin regionu Pienin i gmin w całym subregionie, której celem byłoby wspólne zwiększenie rozpoznawalności i oferty turystyczno-rekreacyjnej obszaru;

- o Wysoki poziom migracji, szczególnie ludzi młodych;
- o Relatywnie duża odległość do ośrodków akademickich (zarówno regionalnych – Kraków, jak i subregionalnych Nowy Targ, Nowy Sącz);
- o Niski poziom rozwoju przedsiębiorczości na obszarze, w tym przedsiębiorstw innowacyjnych;
- o Słabo rozwinięty rynek pracy, niski (na tle województwa) wskaźnik przedsiębiorczości, niskie dochody ludności;
- o Niski popyt lokalny i niska zdolność inwestycyjna.

4.8.3. Perspektywy

CZYNNIKI STANOWIĄCE O PRZEWADZE KONKURENCYJNEJ GMINY KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM I MOGĄCE PRZYSPIESZYĆ JEJ ROZWÓJ

TURYSTYKA I PRZEMYSŁ CZASU WOLNEGO

- o Atrakcyjne położenie gminy na pograniczu trzech pasm górskich: Beskidu Sądeckiego, Gorców i Pienin);
- o Unikatowe walory przyrodnicze i krajobrazowe, szczególnie Pienin;
- o Bogate tradycje turystyczne (tu zaczęła

CZYNNIKI HAMUJĄCE ROZWÓJ GMINY KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM

- o Zbyt krótki, trwający *de facto* 50 dni, sezon turystyczny;
- o Brak atrakcji sprzyjających rozwojowi turystyki długoterminowej;
- o Brak infrastruktury, która tworzyłaby ofertę rekreacyjną w okresach niepogody

się polska turystyka już 200 lat temu!);

- o Zróżnicowana baza noclegowa i gastronomiczna (dostępność dla turystów i gości o zróżnicowanej zasobności portfela);
- o Bogate dziedzictwo kultury duchowej i materialnej;
- o Bogaty folklor, wciąż aktywnie kultywowany i rozwijany;
- o Walory przyrodniczo-krajobrazowe pozwalające budować unikatową ofertę rekreacji i turystyki aktywnej, w tym m.in. Mały Przełom Pienin;
- o Dostępność części obszaru/atrakcji dla osób mniej sprawnych (rodziny z małymi dziećmi, osób starszych, osób o lżejszych ograniczeniach czy niepełnosprawności);
- o Posiadane zasoby leczniczych wód mineralnych;
- o Obecność na terenie Gminy Krościenko markowych i rozpoznawalnych produktów turystycznych, w tym m.in. gospodarstw agroturystycznych na szlaku „Wieś pachnąca ziołami”, Szlak tablic;
- o Posiadanie atrakcji, które potencjalnie stanowią kolejne elementy budowania produktów turystycznych (np. okopy II wojny światowej, zburzona wieża widokowa);
- o Rozwijająca się turystyka sakralna (w oparciu o dobrą współpracę z księżmi) tworząca potencjał do sieciowej współpracy w regionie;
- o Rozwijająca się współpraca transgraniczna polsko-słowacka;
- o Bardzo dobra i rozwijająca się współpraca z całoroczną stacją narciarską Czorsztyn-Ski;
- o Bogate zaplecze transportu prywatnego, który może w większym stopniu obsługiwać ruch turystyczny;
- o Dobry klimat społeczny dla obecności na terenie Gminy osób o różnym stopniu niepełnosprawnych i duże doświadczenie w obsłudze takich osób;
- o Horyzontalny charakter miasta, sprzyjający łatwemu poruszaniu się osób niepełnosprawnych, co jest unikalną właściwością wśród okolicznych miejscowości;
- o Lokalna społeczność mentalnie gotowa na przyjęcie osób niepełnosprawnych oraz wspieranie i budowanie różnych form

(basen, zadaszone atrakcje);

- o Brak atrakcyjnej ofert zimowej na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem;
- o Brak zintegrowanej informacji turystycznej o regionie;
- o Brak przekazu marketingowego w wymiarze regionalnym i ponadregionalnym o tym, że Pieniny są kolebką polskiej turystyki o blisko 200 letniej tradycji;
- o Brak współpracy sąsiadujących gmin w budowaniu wspólnego produktu turystyczno-rekreacyjnego;
- o Słaba komunikacja i koordynacja gestorów bazy noclegowej, turystycznej, gastronomicznej, a także przewoźników w celu wspólnej budowy oferty Gminy Krościenko nad Dunajcem;
- o Brak dostępnej i całodobowej informacji o ofercie turystycznej i miejscach noclegowych na terenie Gminy;
- o Brak narzędzi współpracy i wymiany informacji pomiędzy gestorami bazy turystycznej, noclegowej i gastronomicznej;
- o Zbyt małe zaangażowanie samorządu Krościenka nad Dunajcem (bariera mentalna) w rozwijanie relacji polsko-słowackich i budowanie wspólnych produktów turystycznych;
- o Postrzeganie słowackich sąsiadów w kategorii konkurencji, a nie jednolitego obszaru rozwoju oferty turystyczno-rekreacyjnej;
- o Brak wykorzystania posiadanych zasobów leczniczych wód mineralnych;
- o Brak atrakcyjnego (tj. szybkiego) dostępu do Trzech Koron, Marszałka czy Lubania, a także niedostępność tych szczytów dla osób z większą niepełnosprawnością;
- o Brak certyfikacji obiektów (w tym certyfikacji specjalistycznej np. pod kątem osób niepełnosprawnych);
- o Nie w pełni wykorzystane bulwary nad Dunajcem, które mogłyby służyć rozwojowi oferty turystyczno-rekreacyjnej;
- o Ograniczenia wynikające z dużej powierzchni obszarów chronionych (PPN i GPN i ich otulin, obszary Natury 2000, rezerwaty);
- o Brak świadomości dużej wartości własnych produktów/usług lokalnych;
- o Brak dostosowania do wymagań

udogodnień dla tych osób;

- o Częściowo już przystosowana infrastruktura turystyczno-rekreacyjna do świadczenia usług osobom niepełnosprawnym (np. infrastruktura Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego oraz parku linowego) oraz przygotowany do obsługi takich osób personel;
- o Dobra współpraca gestorów bazy turystycznej;
- o Gotowość do powołania Stowarzyszenia na Rzecz Promocji KROŚCIENKO 2025;
- o Liczne imprezy sportowo-rekreacyjne o międzynarodowej renomie, w tym m.in.: Puchar Pienin w kajakarstwie górskim, Międzynarodowy Spływ Kajakowy na Dunajcu im. T. Pilarskiego.

współczesnego klienta rozwiązań związanych z wygodą korzystania z bazy noclegowej i gastronomicznej (np. bardzo ograniczone akceptowanie płatności kartami płatniczymi, rezerwacje online, informacje o ofercie na urządzenia mobilne).

GOSPODARKA I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

- o Bogaty produkt regionalny (wytworzenie i sprzedaż);
- o Duża zaradność i przedsiębiorczość mieszkańców;
- o Tradycje poniedziałkowych Jarmarków Krościenkich;
- o Położenie na szlaku komunikacyjnym Nowy Sącz – Nowy Targ oraz przy jedynej drodze prowadzącej do Szczawnicy;
- o Duże, dostępne przestrzenie z możliwością przeznaczenia na rozwój handlu i usług;
- o Coraz większe ułatwienia w komercjalizacji produktu lokalnego oraz trend wśród klientów szukających takich produktów;
- o Tradycyjne sektory gospodarki związane z budownictwem tradycyjnym oraz rękodziełem (tradycja działających w Krościenku zakładów CEPELI);
- o Duży potencjał wiedzy i umiejętności wynikający z funkcjonowania firm od pokoleń zajmujących się ww. tradycyjnymi sektorami gospodarki.

- o Niewykorzystany potencjał Rynku (centrum miejscowości);
- o Słaba infrastruktura targowa w miejscowości oraz przy szlakach komunikacyjnych do Szczawnicy;
- o Brak systemu i praktyki konsultacji procesów inwestycyjnych ze społeczeństwem (np. w zakresie zagospodarowania i funkcji centrów miejscowości);
- o Brak lokalnego stowarzyszenia przedsiębiorców, które mogłoby w stanowić liczący się podmiot w komunikacji z władzami lokalnymi potrzeb i aspiracji lokalnego środowiska gospodarczego;
- o Brak systemu (i pomysłu na jego stworzenie) wsparcia drobnej wytwórczości;
- o Brak planów miejscowych i brak jasno zdefiniowanych funkcji dla poszczególnych obszarów Gminy;
- o Brak wyznaczonych i przygotowanych terenów/obiektów pod stworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej;
- o Zarastające łąki;
- o Zanikające gospodarstwa rolne;
- o Nadmierne rozdrobnienie gruntów;
- o Niewielki zasób gruntów komunalnych, co utrudnia świadome sterowanie procesami rozwojowymi na obszarze;
- o Brak dostępu do informacji i wiedzy dotyczącej certyfikacji produktu i usług turystycznych (miejsc noclegowych,

gastronomi, certyfikacji specjalistycznej np. pod kątem osób niepełnosprawnych, starszych czy rodzin z dziećmi);

- o Słaba infrastruktura drogowa;
- o Nieuregulowane stany prawne dróg;
- o Źle funkcjonująca komunikacja publiczna;
- o Brak koordynacji rozkładów jazdy.

ŚRODOWISKO NATURALNE I EKOLOGIA

- o Bogate środowisko przyrodnicze – duża różnorodność roślin i zwierząt;
- o Obszary chronione;
- o Korytarze ekologiczne podnoszące walory krajobrazowe dla turystów;
- o Poprawiający się dialog z Pienińskim Parkiem Narodowy i umiejętność poszukiwania rozwiązań kompromisowych (dla świata ludzi i świata przyrody);
- o Zasobność wód;
- o Ekstensywne rolnictwo – zdrowa, niskoprzetworzona żywność;
- o Potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego;
- o Naturalne zasoby leśne;
- o Bogate tradycje przetwórstwa rolno-spożywczego, a także rękodzieła opartego o surowce naturalne (wełna, skóry, drewno);
- o Brak przemysłu uciążliwego dla środowiska;
- o Dobrze funkcjonujące oczyszczalnie ścieków;
- o Zwiększająca się liczba gospodarstw korzystających ze zbiorczego systemu oczyszczania ścieków;
- o Realizowany program likwidacji azbestu na terenie gminy;
- o Duży procent gospodarstw domowych segregujących odpady;
- o Dobrze funkcjonujący system odbioru odpadów komunalnych;
- o Stosunkowo niewielkie „zanieczyszczenie światłem”.

- o Zła jakość powietrza (niska emisja oraz spalanie odpadów);
- o Brak dostępu do gazu sieciowego;
- o Braki w sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na obszarach Gminy;
- o Rozproszona zabudowa, co utrudnia rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej;
- o Duża liczba szamb z nielegalnym wylotem;
- o Wysokie opłaty za kanalizację i wodę;
- o Brak dostępu do wody pitnej dobrej jakości;
- o Duży udział wodociągów indywidualnych;
- o Duża wrażliwość wód podziemnych na zanieczyszczenie;
- o Zanieczyszczenie rzek i lasów przez mieszkańców (w tym dzikie wysypiska);
- o Zaśmiecanie terenu przez turystów;
- o Brak sortowni odpadów;
- o Trudności w rozwijaniu produktu lokalnego spowodowane złymi i niestabilnymi przepisami weterynaryjnymi i innych służb odpowiedzialnych za nadzór);
- o Słabo rozwinięte rolnictwo ekologiczne i przetwórstwo takich produktów;
- o Brak świadomości ekologicznej mieszkańców;
- o Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i leśnych;
- o Nieuregulowane stany własnościowe gruntów;
- o Duża obszar zablokowany pod inwestycji z racji pełnienia funkcji korytarzy ekologicznych;
- o Udział terenów osuwiskowych i podatnych na erozję.

DZIEDZICTWO KULTUROWE I EDUKACJA

o Bogate dziedzictwo kultury materialnej (kościół, kapliczki, pustelnia w Pieninach, zabytkowy cmentarz, kirkut w Krościenku);o Liczna rzesza artystów ludowych;o Duża kreatywność mieszkańców w zakresie rozwijania oferty kulturalnej;o Dbłość o rozwój kultury regionalnej (duża liczba zespołów regionalnych zróżnicowanych wiekowo, jak i z punktu widzenia kultywowanych dziedzin sztuki);o Duże zaangażowanie lokalnych twórców i artystów w rozwijanie działalności kulturalnej;o Orkiestry dęte działające przy OSP jako rozpoznawalna wizytówka Gminy;o Dobrze działające (aktywne) galerie artystyczne;o Regularnie odbywające się wystawy twórców lokalnych;o Rozpoznawalne w skali ponadlokalnej cykle imprez kulturalnych, w tym m.in. Festiwal Pieniny-Kultura-Sacrum (festiwal muzyki organowej); Jarmark Pieniński;o Dobre i regularne kontakty krościeńskich instytucji kultury z innymi gminami Pienin i Podhala.	o Brak miejsca, w którym przez cały rok mogłyby się odbywać wydarzenia kulturalne (sali na minimum 150 osób);o Niewystarczające zasoby lokalowe dla działalności kulturalnej oraz dla inicjatyw i społecznych organizacji sektora NGO;o Braki w finansowaniu lokalnych zespołów artystycznych;o Zbyt małe finansowanie działalności zespołów artystycznych na terenie Gminy;o Brak jednego – dwóch dużych, rozpoznawalnych w skali regionu i kraju wydarzeń artystycznych, które budowałyby markę i rozpoznawalność Gminy Krościenko w wymiarze ponadlokalnym;o Zanikające tradycyjne umiejętności np. związane z tańcem ludowym;o Niewystarczająca edukacja kulturalna;o Brak edukacji regionalnej w szkołach;o Słaba promocja produktu regionalnego;o Zbyt słaba promocja działalności zespołów artystycznych;o Występujące animozje pomiędzy częścią osób i instytucji zajmujących się lokalną kulturą i sztuką (stowarzyszeniami, twórcami, zespołami);o Nikłe zainteresowanie działalnością w ramach Kół Gospodyń Wiejskich, oraz niewielka liczba tego typu instytucji, w których podtrzymywane są lokalne tradycje, obrzędy, zwyczaje w wielu aspektach życia;o Brak izby regionalnej z prawdziwego zdarzenia.
o Funkcjonujące i dobrze rozwinięte na terenie Gminy szkolnictwo ponadgimnazjalne;o Obecność młodzieży z trzech innych Gmin – Czorsztyn, Ochotnica, Szczawnica – w placówkach oświatowych na terenie Gminy;o Potencjał intelektualny nauczycieli pracujących w tutejszych placówkach;o Duża tradycja kształcenia dzieci niepełnosprawnych w tutejszych placówkach oświatowych i wypracowane, dobre programy kształcenia dla tej grupy uczniów (placówki swoim zasięgiem obejmują takie gminy jak Podegrodzie, Kamienica, Szczawnica i inne);o Wysoki poziom kształcenia w placówkach	o Brak Uniwersytetu III Wieku (najbliższy jest w Nowym Targu);o Niż demograficzny, którego skutkiem jest zmniejszająca się liczba dzieci w szkołach;o Brak bazy lokalowej dla tworzenia przedszkoli;o Budynki oświatowe Gminy niedostosowane do nowych wymogów, w tym do pełnienia funkcji przedszkolnych i wynikające z tego – w najbliższej przyszłości – wysokie koszty, które obciąża budżet JST;o Słabo rozwinięty system komunikacji zbiorowej z sąsiednimi gminami, co obniża konkurencyjność szkół ponadgimnazjalnych

oświatowych na terenie Gminy;

- o Bogata oferta zajęć pozalekcyjnych;
- o Duży potencjał organizacji pozarządowych działających w sektorze oświatowym, w tym w szczególności „ochronki” prowadzonej przez siostry zakonne;
- o Optymalna struktura organizacyjna oświaty zarządzanej przez Gminę na terenie Krościenka (3 szkoły podstawowe + publiczne gimnazjum);
- o Szkoły bezpieczne, bez zauważalnego problemu patologii na ich terenie;
- o Funkcjonowanie na terenie Gminy prywatnego gimnazjum, które poprzez naturalną konkurencyjność wymusza stałe podnoszenie poziomu usług edukacyjnych w oświacie publicznej (istniejąca alternatywa);
- o Aktywnie prowadzone doradztwo zawodowe dla młodzieży gimnazjalnej.

znajdujących się na terenie Krościenka (trudność z dotarciem z sąsiednich miejscowości);

- o Brak systemowych rozwiązań wspierających dzieci i młodzież szczególnie uzdolnioną oraz działań wspierających rozwój kompetencji kulturowych, językowych, sportowych i innych;
- o Brak atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży pracującej;
- o Mała atrakcyjność oferty GOKu;
- o Brak – w Krościenku – perspektyw dla ludzi młodych z wyższymi aspiracjami;
- o Brak „Orlika” (lub innego boiska ze sztuczną nawierzchnią);
- o Brak łatwego systemu rezerwacji publicznych obiektów sportowych dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych z terenu Gminy.
- o Brak szerokiej oferty edukacji regionalnej dla osób w każdym wieku.

SPOŁECZEŃSTWO

- o Istniejąca baza dla rozbudowy funkcjonowania opieki zdrowotnej i społecznej;
- o Istniejące, dobrze przygotowane zaplecze kadrowe dla rozwijania opieki nad osobami niepełnosprawnymi;
- o Aktywny, dobrze działający Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

- o Brak wystarczającej liczby lekarzy specjalistów;
- o Brak opieki pielęgniarskiej w szkołach;
- o Brak miejsca spotkań dla osób 60+ (brak dziennego domu opieki dla seniorów);
- o Brak zasobu lokalowego dla stworzenia takiego domu dziennego pobytu;
- o Brak domu mieszkalnego dla osób tracących opiekę w rodzinach (osób niepełnosprawnych i starszych);
- o Brak wypracowanych rozwiązań (brak formuły, umiejętności/woli rozmowy) w zakresie przekazywania majątku na potrzeby domów opieki.

- o Dobra współpraca służb odpowiedzialnych za porządek i bezpieczeństwo z Gminą oraz placówkami oświatowymi (wspólne projekty w zakresie profilaktyki);
- o Wysoki poziom wykształcenia i kultury społeczności Gminy Krościenko nad Dunajcem przekłada się na spadek liczby zdarzeń niebezpiecznych na terenie Gminy;
- o Tradycja i praktyka debaty publicznej na tematy związane z bezpieczeństwem, co także w długiej perspektywie czasu skutkuje zmniejszaniem się zdarzeń niebezpiecznych,

- o Zmniejszająca się liczba strażaków ochotników i zmniejszający się prestiż osób działających w tej formacji;
- o Duże koszty szkoleń oraz duża czasochłonność towarzysząca procesowi kształcenia strażaków ochotników;
- o Braki sprzętowe w zakresie wyposażenia poszczególnych jednostek OSP;
- o Braki sprzętowe w policji.

wykroczeń i przestępstw; o Optymalna „siatka” remiz OSP umożliwiająca szybką reakcję w sytuacjach zagrożeń.	
- o Otwartość ze strony pracowników Urzędu Gminy na pomoc i przekazywanie mieszkańcom wszelkich niezbędnych informacji; - o Rodząca się grupa liderów lokalnych, którzy są/będą w stanie zainicjować pozytywne zmiany; - o Potencjał do dobrej współpracy pomiędzy NGO, a Gminą (w jednym ze spotkań z władzami Gminy aktywnie uczestniczyło 29 organizacji pozarządowych); - o Duży potencjał osób 60+, który może zostać wykorzystany do działań eksperckich na terenie Gminy; - o Duży potencjał do aktywności obywatelskiej.	- o Brak wsparcia lokalnych organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania informacji o dostępnych programach/środkach oraz brak pomocy w przygotowywaniu aplikacji o takie środki; - o Roszczeniowe społeczeństwo; - o Brak wypracowanych i wdrożonych zasad konsultacji społecznych i „rozmowy” z mieszkańcami przy podejmowaniu ważnych decyzji; - o Brak gminnego biuletynu informacyjnego; - o Brak stabilnego systemu finansowania NGO; - o Brak rozwiązań promujących i wspierających aktywne NGO (np. poprzez system finansowania wkładu własnego przez Gminę do projektów, na które finansowanie zewnętrzne pozyskały NGO).

5. ZAŁOŻENIA DO STRATEGII ROZWOJU GMINY KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM

Strategia rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem stworzona została z myślą o okresie, który zbiega się w czasie z perspektywą unijną na lata 2014-2020. Pozwala to na śledzenie i podsumowanie trendów w obszarach rozwojowych polskich gmin, szczególnie tych, które posiadają potencjał turystyczno-krajoznawczy, dostosowaną do charakterystyki obszarów górskich gospodarkę rolną oraz przemysł i rozwijają się w oparciu o te właśnie walory. Doświadczenia ostatnich lat (2007-2013) wyraźnie wskazują jednak, że same zasoby nie zapewniają rozwoju. Wynika to z kilku istotnych czynników i procesów, jakie zachodzą we współczesnym, szybko zmieniającym się świecie. Ponad 200 lat temu, gdy na ziemiach polskich m.in. w Krościenku i okolicach, rodziła się i rozwijała turystyka komercyjna, takie czynniki jak lokalizacja, atrakcyjne warunki przyrodniczo-krajoznawcze oraz charakter lokalnej tradycji i kultury były wyznacznikami decydującymi o sukcesie pionierów tej branży. Obecnie na postrzeganie atrakcyjności regionów turystycznych istotnie oddziałuje szybki proces globalizacji, zarówno w skali europejskiej, jak również światowej. Kolejnymi czynnikami mającymi wpływ na zainteresowania, potrzeby oraz decyzje turystów i kuracjuszy są: rozwój sieci komunikacji oraz nieporównywalnie większy, niż kiedyś, przepływ informacji.

Zwiększająca się liczba uzdrowisk i miejscowości wypoczynkowych, już nie tylko na obszarach górskich czy nad morzem, oraz umiejętne eksponowanie atrakcji turystycznych sprawiły, że konkurencyjność dotyczy już nie tylko sąsiadujących terenów, ale całych regionów. W warunkach swobodnego przepływu mieszkańców krajów członkowskich Unii, dostępność oferty turystycznej, rehabilitacyjnej i rekreacyjnej w obszarze kilkuset kilometrów zwiększyła się niepomniernie w ciągu ostatnich 20 lat. Jednocześnie wzrosły wymagania klientów, nie tylko w wymiarze funkcjonalnym oferty czy standardu pobytu, ale szczególnie w wymiarze różnorodnych funkcji i form spędzania wolnego czasu.

Zakres oferty i potencjał ekonomiczny zarówno gminy, jak i regionu, tworzą nowy rodzaj aktywności gospodarczej – **przemysł czasu wolnego**¹⁰, będący szerszą kategorią niż sama turystyka. Odmienne potrzeby różnych grup społecznych, różnice w zasobności, w zwyczajach związanych z pracą i wypoczynkiem, generują na świecie oraz w Polsce zupełnie nowe obszary aktywności wypoczynkowej oraz zdrowotnej. Do silnie rozwijających się segmentów należy m.in.: **turystyka zdrowotna**¹¹, **kulturowa**, **ekologiczna**, **kulinarna czy religijna**. Wszystkie te segmenty charakteryzują się specyficznymi formami spędzania wolnego czasu, a jednocześnie wymagają zapewnienia pełnej i profesjonalnej formuły obsługi odbiorców. Pozwalają też w pełni wykorzystać potencjał miejsca, w którym

¹⁰ **Przemysł czasu wolnego** (*leisure industry*): wielodyscyplinarna gałąź gospodarki związana z odpoczynkiem i spędzaniem czasu wolnego przez osoby indywidualne oraz wykonywaniem pracy poza obowiązkami służbowymi i pracą zawodową (hobby). Odbiorcą produktów przemysłu czasu wolnego jest tzw. *leisure class* czyli generacja czasu wolnego, której fenomen rynkowy polega na reprezentacji wszystkich cykli wiekowych. Również z tego względu produkt i rynek czasu wolnego to pojęcia o szerszym znaczeniu aniżeli produkt i rynek turystyczny. *źródło:* <http://www.malopolskie.pl/PromocjaRegionu/Informacje/?id=798>.

¹¹ **Turystyka zdrowotna** – szersza kategoria obejmująca również turystykę uzdrowiskową, definiowana jako wyjazdy wypoczynkowe nie tylko do miejscowości posiadających status uzdrowiska, ale również do tych, które pozwalają na efektywną realizację funkcji zdrowotnej, gdzie wykorzystuje się do regeneracji organizmu czynniki naturalne, takie jak woda, klimat, specjalistyczne warunki i formy opieki oraz regeneracji.

są realizowane. W połączeniu z lepszym dostępem do informacji oraz większymi możliwościami komunikacyjnymi, umożliwia to skierowanie oferty i dotarcie z nią do szerszej grupy osób potencjalnie zainteresowanych walorami specjalistycznej oferty. Dzięki temu gminy, obszary i całe regiony, które proponują spójne, stargetowane produkty, **mogą rozwijać swój lokalny potencjał łącząc dwie funkcje – życiową oraz wytwórczą (zawodową)**. Coraz wyraźniej można zaobserwować wzrost liczby tematycznie ukierunkowanych grup klientów, którzy szukają diametralnie różniących się od tradycyjnych form wypoczynku. Ich potrzeby mogą być impulsem do innowacyjnego wykorzystania położenia gminy i stworzenia szerszego wachlarza usług w oparciu o walory krajobrazowe, zdrowotne, kulturowe, sportowe oraz specjalistyczne. **Stale powiększające się grono klientów szukających specjalistycznych, ukierunkowanych tematycznie miejsc, mogących zaspokoić ich potrzeby, jest filarem dla długofalowego zwiększenia potencjału zarobkowego mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem.**

Drugim ważnym filarem rozwoju jest gospodarka uwzględniająca potencjał tradycyjnych branż, wytwórczości i specyfiki regionu. Przenika się to jednocześnie z możliwościami rozwoju rolnictwa opartego na tradycyjnych i ekologicznych metodach upraw, któremu sprzyja położenie gminy - oddalenie od dużych obszarów przemysłowych. To również, nie tylko na skalę Polski, ale całej Europy, stanowi unikalną wartość regionu Pienin, w tym samej Gminy Krościenko nad Dunajcem. **Przemysł czasu wolnego, gospodarka wytwórcza i specjalistyczne usługi, oraz ekologiczne rolnictwo stanowią fundament do wzmacniania bazy podatkowej,** umożliwiając w długofalowej perspektywie wzmacnianie strony dochodowej budżetu gminy oraz dobrobytu i jakości życia mieszkańców. Ważnym elementem łączącym filary przemysłu czasu wolnego oraz gospodarki, a wykorzystującym istniejący potencjał gminy oraz kapitału ludzkiego jest rozwijający się obszar gospodarki senioralnej tzw. „srebrna gospodarka”¹². Obejmuje ona tworzenie i rozwój systemu usług oraz dóbr ukierunkowanych na zaspokajanie potrzeb konsumpcyjnych, bytowych oraz zdrowotnych osób starszych. Najistotniejszą częścią „srebrnej gospodarki” jest obszar opieki medycznej, pielęgnacyjnej, sanatoryjnej oraz rehabilitacyjnej. Wynika to również z zachodzących zmian demograficznych wskazujących do roku 2025 wzrost liczby osób w wieku 65+ do 21%¹³. W ciągu 10 lat ponad 40% populacji Polski będą to osoby w wieku do 14 lat oraz powyżej 60 roku życia, stanowiąc zwiększającą się grupę klientów. Jak wskazuje Prof. dr hab. Stanisława Golinowska, dla rozwoju sektora gospodarki senioralnej predestynowane są regiony i obszary, które charakteryzują się:

- istniejącymi wolnymi zasobami rynku pracy;
- możliwościami rozwoju szkolnictwa zdolnego do kształcenia specyficznych kadr potrzebnych srebrnej gospodarce;

¹² Srebrna gospodarka, również gospodarka senioralna – Srebrna gospodarka (silver economy) to system ekonomiczny ukierunkowany na wykorzystanie potencjału osób starszych i uwzględniający ich potrzeby. Stąd też do pojęcia „silver economy” należy podchodzić dualnie, bowiem z jednej strony jest to podejście skoncentrowane na potrzebach starszego pokolenia w kontekście potrzeb i popytu, a z drugiej strony na wykorzystaniu specyficznych cech ludzi starszych, dla zwiększenia ich aktywności i wykorzystania ich potencjału.

Źródło: Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020 <https://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/zalozenia-dlugofalowej-polityki-senioralnej-w-polsce-na-lata-20142020/> [Dostęp: 30-07-2015]

¹³ Tabela 4, strona 18 w dokumencie: Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020 <https://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/zalozenia-dlugofalowej-polityki-senioralnej-w-polsce-na-lata-20142020/> [Dostęp: 30-07-2015]

- monokulturowością pod względem produkcyjnym – tj. dostępnością na obszarze szerokiej oferty produkcyjnej ze znaczną tradycją rzemiosła i małych firm, posiadających łatwość dostosowywania produkcji do silnie zindywidualizowanych potrzeb osób starszych;
- odpowiednią infrastrukturą transportową i komunikacyjną lub planami jej rozwoju, które są dostosowane do korzystania przez osoby starsze i z ograniczoną sprawnością;
- odpowiednim zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, tak aby osoby starsze i z ograniczeniami sprawności mogły w pełni uczestniczyć w życiu publicznym;
- dysponujące potencjałem kadrowym dla uruchomienia placówek ochrony zdrowia, w tym rehabilitacji;
- występowaniem realnych podstaw do rozwoju odpowiednich instytucji opieki dla osób w podeszłym wieku; zarówno opieki domowej, jak i stacjonarnej;
- zasobami do uruchomienia turystyki zdrowotnej i przyjazdnej dla osób starszych;
- zasobami i zdolnością do orientacji usług kulturalnych także na potrzeby osób starszych.¹⁴

Konsultacje społeczne – towarzyszące pracom nad *Strategią* - jasno wykazały dużą potrzebę włączenia lokalnej społeczności w plany realizacji inwestycji publicznych, które sprzyjałyby i wzmacniały potencjał gospodarczy lokalnych przedsiębiorstw oraz tworzonego przez nich rynku pracy.

Specyfika położenia Gminy Krościenko nad Dunajcem pozwala na wykorzystanie unikalnego potencjału terytorialnego, krajoznawczego, gospodarczego, specjalistycznego oraz historycznego. Pozwala na wzmocnienie pozycji Gminy przez aktywne wykorzystanie zachodzących procesów: globalnych, regionalnych i subregionalnych. Jednak każdy z tych procesów niesie z sobą tak szanse, jak i zagrożenia.

- **Globalizacja.** Łatwość przepływu informacji oraz rozwój komunikacji poszerza dostęp do wielu nowych potencjalnych klientów, zainteresowanych realizacją swoich unikalnych potrzeb w zakresie: rehabilitacji, rekreacji, wypoczynku w formule slow-life oraz innych. Z drugiej jednak strony stwarza presję konkurencyjną i wymusza stałe zwiększanie atrakcyjności oferty.
- **Regionalny potencjał Małopolski.** Koncentracja na rozwijającej się ofercie przemysłu czasu wolnego generuje strumień nowych turystów odwiedzających region. Udostępnienie nowej, wyróżniającej się oferty, dostosowanej do ich potrzeb, pozwoli wykorzystać ten wzmacniający się trend. Zasięg wojewódzki wymusza jednocześnie potrzebę kooperacji między gminami w wymiarze sieciowej współpracy. Połączenie jednostkowych potencjałów pozwala na realne zwiększenie konkurencyjności wobec innych, równie atrakcyjnych regionów w Polsce i za granicą.
- **Subregionalny potencjał lokacji Gminy Krościenko nad Dunajcem.** Położenie u wrót trzech pasm górskich, u styku Beskidu Sądeckiego, Gorców i Pienin, a także na trasie do Szczawnicy, pozwala zdobyć więcej klientów na wzbogaconą ofertę, generując jednocześnie wartość dodaną dla całego subregionu. Wzmacnianie nie tylko własnego potencjału, ale wspólnego,

¹⁴ Golinowska S., Srebrna gospodarka – element strategii rozwoju regionalnego, str. 24-25, MAŁOPOLSKIE STUDIA REGIONALNE nr 2–3/31–32/2014
http://www.malopolskie.pl/Pliki/2015/MSR_nr2-3-2014-www.pdf [Dostęp:30-07-2015]

subregionalnego, pozwala zdecydowanie skuteczniej rywalizować z sąsiadującymi subregionami (np. Zakopanem, Słowacją).

Przedstawione powyżej procesy tworzą istotne tło i należy je uwzględniać, gdyż są odpowiedzialne za oddziaływania, które mogą wpływać na lokalne działania w sposób zarówno korzystny (szanse) jak i niekorzystny (bariery). Istotą dla strategii rozwoju gminy będzie maksymalizacja korzyści jakie niosą i minimalizacja ograniczeń. Znajomość tych procesów i ich skutków jest ważna również dlatego, że społeczność lokalna i samorząd posiadają bardzo ograniczony wpływ na ich przebieg. Decyzje z nimi związane leżą w gestii lokalnej społeczności samorządowej na szczeblu terytorialnym. Stąd kluczowe dla planowania i realizowania strategicznego rozwoju jest zdefiniowanie głównych obszarów działań, w ramach których dokonywane będą interwencje, mające na celu zdynamizowanie procesów rozwojowych Gminy Krościenko nad Dunajcem. W toku analiz i warsztatów strategicznych, w których udział brali przedstawiciele samorządu, organizacji społecznych, przedsiębiorców oraz mieszkańców, określono pięć takich obszarów oddziaływań: 1. Turystyka i przemysł czasu wolnego; 2. Gospodarka, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich; 3. Środowisko naturalne i ekologia; 4. Dziedzictwo kulturowe i edukacja; 5. Społeczeństwo.

W ramach powyższych obszarów zdefiniowano cele strategiczne, cele operacyjne oraz kluczowe projekty rozwojowe, które są szczegółowo omówione w dalszej części dokumentu. Pięć wyżej wymienionych obszarów tematycznych pozwala na określenie priorytetów dla długofalowego planowania rozwoju w sposób:

- wykorzystujący posiadane zasoby:
 - o **terytorialne** (położenie i charakterystyka tego położenia, tj. horyzontalny charakter Gminy Krościenko nad Dunajcem, węzeł komunikacyjny na trasie do Szczawnicy),
 - o **społeczne** (oparcie w tradycji, potrzeba współpracy, lokalny patriotyzm),
 - o **gospodarcze** (rehabilitacja, gospodarka senioralna tzw. „srebrna gospodarka”, przemysł turystyczny, tradycyjne wytwórstwo itd.),
 - o **tradycja i kultura** (orkiestry, zespoły, sztuka),
 - o **krajoznawcze** (bliskość Beskidu Sądeckiego, Gorców i Pienin, park narodowy, parki krajobrazowe),
 - o **rolnicze** (tradycyjne i ekologiczne rolnictwo);
- realizowany w trzech głównych obszarach:
 - o **przemysłu czasu wolnego** – nastawiony na wykorzystanie unikalnych doświadczeń i atutów tj. tradycji opieki oraz wypoczynku dla osób niepełnosprawnych oraz jej poszerzenie w oparciu o unikalne walory „horyzontalnego charakteru miejscowości Krościenko nad Dunajcem”, który stanowi wyjątkową zaletę dla osób o ograniczonej mobilności oraz ich opiekunów,
 - o **gospodarka** - wykorzystanie tradycji wytwórczości lokalnej (Cepelia) w obszarze tworzenia produktów lokalnych, tradycyjnych branż przemysłu związanych z górami oraz specjalistycznej działalności rehabilitacyjnej i wypoczynkowej,
 - o **rolnictwo** – uprawa tradycyjna oraz ekologiczna i związane z tym przetwórstwo.

Powyższy podział i ukierunkowanie działań w tych obszarach określa główne cele w strategii rozwoju Gminy Krościenka nad Dunajcem, które ogniskują się wokół:

- poprawy warunków oraz podnoszenia jakości życia;

- wzmocnienia potencjału zawodowego i tworzenia miejsc pracy;
- zapewnienia opieki (socjalnej, medycznej) mieszkańcom oraz oferowanie wysokiej jakości usług publicznych;
- wspierania rozwoju głównych obszarów aktywności zawodowej w różnych dziedzinach działalności gospodarczej oraz wykorzystywania potencjału turystycznego w oparciu o posiadane i rozwijane zasoby;
- aktywnego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;
- rozwoju i wspierania tradycji i kultury przez i dla mieszkańców.

Dla utrzymania i wzmacniania najcenniejszego zasobu jakim są mieszkańcy i tworzony przez nich kapitał społeczny, potrzebne jest rozwijanie i **wzmacnianie potencjału ekonomicznego gminy, znajdującego wyraz w działaniach na rzecz rozwoju gospodarczego w sektorach przemysłu czasu wolnego, specjalnych spójnych gałęzi gospodarki (turystyka, opieka, rehabilitacja, usługi transportowe, handel regionalny, tradycyjne wytwórstwo i przetwórstwo) oraz tradycyjnego i ekologicznego rolnictwa**. Perspektywa lat 2015-2022 pokrywa się w głównym wymiarze z okresem programowania rozwoju 2014-2020, co znajduje odzwierciedlenie we wszystkich dokumentach strategicznych wyższego rzędu, od poziomu ogólnoeuropejskiego, przez rządowy, wojewódzki, subregionalny oraz powiatowy. Całościowy wymiar kierunków rozwoju podporządkowany jest z jednej strony procesom wzmacniania ośrodków miejskich. Drugi kluczowy **wymiar obejmuje tworzenie miejsc pracy oraz wzmacnianie współpracy międzysektorowej** w każdym z obszarów polityk publicznych (zdrowie, transport, edukacja, opieka społeczna, bezpieczeństwo). Unia Europejska wskazuje **dwie naczelnne dominanty polityki rozwoju**, na każdym z poziomów działań samorządu oraz administracji:

- zarządzanie wielopoziomowe oraz współpraca międzysektorowa,
- podejście terytorialne (obszary funkcjonalne).

Zarządzanie wielopoziomowe oraz współpraca międzysektorowa stwarza nowe możliwości realizacji działań w obszarach wykraczających poza zakres kompetencji danej jednostki administracji (przykład: zanieczyszczenie powietrza, rynek pracy a oświata, zasoby wodne). Realizowanie takich działań wymaga aktywnej współpracy partnerów z różnych sektorów, których łączy obrany cel. **Takie podejście stwarza nowe możliwości pozyskiwania środków na rozwój gospodarczy gminy oraz realizację zadań, które mogą wzmacniać potencjał rozwojowy mieszkańców**. Naturalnym obszarem współpracy jest tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości wokół gminy – ten proces w chwili obecnej zachodzi w wielu miejscach w Polsce oraz w Europie. **Jednocześnie dla regionów oddalonych od ośrodków miejskich i aglomeracyjnych, stwarza to możliwość świadczenia specjalistycznych usług oraz funkcji rezydencjalnych, rekreacyjnych oraz zdrowotno-rehabilitacyjnych**. Wykorzystanie uwarunkowań terytorialnych, połączonych z odpowiednio prowadzoną polityką realizowania planu rozwoju aktywności gospodarczej, służy i ma służyć wzmacnianiu bazy dochodowej gminy. Pozwoli to na utrzymanie i realizowanie zadań własnych gminy, mających na celu tworzenie jak najlepszych warunków do życia mieszkańców gminy.

Podejście terytorialne, dotyczy całościowego charakteru działań w określonych sektorach, bez koncentracji na podziałach kompetencji i ról administracyjno-zarządczych. Uwarunkowania terytorialne pozwalają na zdefiniowanie obszarów funkcjonalnych, które określone są efektywnością działań lub aktywności, jakie realizują mieszkańcy. Świadomość rosnącej konkurencyjności poszczególnych ośrodków miejskich i subregionalnych sprawia w dłuższej perspektywie czasowej, że planowanie i realizacja polityki jakości życia oraz rozwoju na terenie gminy nie może odbywać się poprzez działania tylko w granicach administracyjnych gminy. Kluczowym aspektem staje się wykorzystanie potencjału terytorialnego gminy i kooperacji jaką realizuje ze swoim otoczeniem. W oparciu o procesy

globalizacji i regionalizacji zwiększa tym samym zasięg swojej oferty i dostępność dla zainteresowanych grup użytkowników.

Przedstawione **dwie główne dominanty polityki europejskiej w wymiarze lokalnym i regionalnym umożliwiają realizację głównego zakresu działań rozwojowych, jakim jest szeroko rozumiany rozwój społeczno-gospodarczy na terenie gminy.**

Dziedzictwo i tradycja jako fundament rozwoju

Gmina Krościenko nad Dunajcem jest dobrze rozpoznawalna w całej Polsce przez pokolenie 50+. Sięgając do dawniejszej historii, związana jest z pionierskim rozwojem turystyki już od blisko 200 lat. Sama tradycja nie stanowi wystarczającego impulsu dla rozwoju miejsca, jednak wnosi bardzo ważny aspekt w obszar świadomości społecznej zarówno mieszkańców, jak też gości. Bliskie związki z naturą oraz kulturą i sztuką stanowią istotny element, który w ciągu ostatnich dziesięcioleci rozwinął się w formule działań realizowanych dla osób niepełnosprawnych ruchowo oraz intelektualnie. Tradycja tych działań i profesjonalny wymiar (zaplecze, kapitał ludzki, doświadczenie lokalnej społeczności), stanowi obecnie jeden z najbardziej niewykorzystanych zasobów, jakimi dysponuje lokalna społeczność samorządowa. Odpowiada on w pełni trendom związanym z integracją społeczną osób wykluczonych i niepełnosprawnych. **Wymiar rehabilitacyjny i uzdrowiskowy regionu wzmacnia ten potencjał poprzez stworzenie mocno wyróżniającego aspektu.** Tak rozumiana ukierunkowana specjalizacja jest obszarem, do którego należy kierować długofalowe działania strategiczne. Oba te potencjały, tradycji opieki nad niepełnosprawnymi oraz funkcje rehabilitacyjno-uzdrowiskowe obszaru, dopełnione są przez specyficzną, płaską topografię terenu miejscowości Krościenko nad Dunajcem. Jest to cecha unikalna w skali górskich miejscowości o zbliżonym charakterze i funkcjach.

W związku z powyższym, za kluczowe potencjały rozwojowe Gminy Krościenko nad Dunajcem należy uznać:

- doświadczenie, tradycję i potencjał w obszarze opieki nad osobami niepełnosprawnymi;
- funkcje rehabilitacyjno-uzdrowiskowe obszaru (turystyka zdrowotna);
- płaską topografię terenu miejscowości, sprzyjającą poruszaniu się osób z różnego rodzaju ograniczeniami mobilności ruchowej;
- sprzyjające położenie geograficzne oraz stale rozwijającą się infrastrukturę turystyczną, i uzdrowiskową całego obszaru (także miejscowości sąsiednich);
- rozwijającą się ofertę przedsiębiorców świadczących usług hotelowo-noclegowe, rekreacyjne, sportowe, gastronomiczne oraz wytwórcze – sprofilowane na obsługę klientów.

Powyższe potencjały nie są w chwili obecnej wcale wykorzystywane lub w są wykorzystywane w minimalnym stopniu. Można zbudować na ich podstawie specjalizację usług w obszarach:

- opieki dla osób niepełnosprawnych ruchowo oraz intelektualnie;
- opieki dla osób starszych 50+, 60+, 70+;
- rehabilitacji ruchowej i zdrowotnej;
- aktywnej turystyki senioralnej i rodzinnej;
- rozwoju oferty komplementarnej dla oferty pobliskich uzdrowisk – wykorzystanie spokojnego charakteru obszaru gminy wraz z jej potencjałem agroturystyki i turystyki wiejskiej;

- rozbudowy szerszego zaplecza bazy wypadowej na tereny Beskidu Sądeckiego, Gorców i Pienin oraz dalsze, w tym Słowacji.

Powyższe potencjały tworzą endogeniczną podstawę do kształtowania własnej marki oraz specjalizacji pozwalającej na stworzenie wyróżniającej się gminy. W harmonicznym połączeniu z pozostałymi obszarami oddziaływania tj. gospodarką oraz rolnictwem, pozwoli to uzyskać szeroką rozpoznawalność, zapewni rozwój gospodarczy dla lokalnej społeczności oraz wzmocni potencjał subregionu.

W celu pełnego wykorzystania i realizowania tych działań, Gmina Krościenko nad Dunajcem realizuje podejście zrównoważonej współpracy oraz synergii, wykorzystując naturalny styl życia mieszkańców, którzy żyjąc w sposób zgodny ze swoją tożsamością, jednocześnie mogą oferować go odwiedzającym gościom, świadcząc przy tym często wysoko wyspecjalizowany (opieka nad seniorami, niepełnosprawnymi) zakres działań (usługi i produktów).

Długofalowy rozwój gminy – gospodarczy oraz przemysłu czasu wolnego – realizowany jest z ciągłym uwzględnieniem procesów aktywności:

- **aktywność pro-zdrowotna** – opierająca się na wykorzystaniu unikalnego połączenia płaskiej topografii miejscowości z doświadczeniem i specjalizacją w obszarze wykwalifikowanej opieki dla niepełnosprawnych oraz seniorów i rodzin z dziećmi. Wszystkie te grupy docelowe znajdują tutaj sprzyjające warunki do spędzania w sposób atrakcyjny i aktywny wolnego czasu, warunki uwzględniające ich specyficzne potrzeby zdrowotne oraz społeczne (akceptacja stylu życia osób starszych, rodzin z dziećmi). To zaś znajduje odzwierciedlenie w przystosowaniu i przygotowaniu sprzyjającej infrastruktury wykorzystującej naturalny potencjał rzeźby terenu miejscowości Krościenko nad Dunajcem oraz okolic;
- **aktywność pro-ekologiczna** – opiera rozwój gospodarki oraz przemysłu czasu wolnego na uwzględnieniu rodzaju i jakości zasobów środowiska przyrodniczego danego obszaru gminy (ochrona i symbioza z zasobami cennymi przyrodniczo). Dbą o gwarancję zachowania naturalnych zasobów dla celów turystycznych oraz redukuje wszelkie zanieczyszczenia powodowane przez turystykę oraz aktywność gospodarczą;
- **aktywność ekonomiczna** – mieszkańcy Gminy Krościenko nad Dunajcem w pierwszej kolejności partycypują w przedsięwzięciach związanych z rozwojem gospodarczym, turystycznym, tak, aby w konsekwencji rozwój wybranych sektorów gospodarki oraz produktów przemysłu czasu wolnego zapewniał korzyści ekonomiczne lokalnym przedsiębiorcom oraz mieszkańcom;
- **aktywność społeczna** – stałe wspieranie inicjatywy partnerów społecznych w obszarach polityk publicznych oraz rozwoju gospodarczego, wykorzystujące w pierwszym rzędzie miejscowe zasoby naturalne, ludzkie i materialne, czego efektem powinno być tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy dla lokalnej społeczności, a tym samym podnoszenie jakości życia mieszkańców, przy zachowaniu zasad ochrony tożsamości kulturowej miejscowej ludności;
- **aktywnego planowania przestrzennego** – polegającego na właściwym procesie planowania, zarówno przestrzennego, jak i architektonicznego, z uwzględnieniem uwarunkowań i funkcji panujących na danym obszarze.

Koncepcja wielopoziomowego i zrównoważonego rozwoju wymaga wdrożenia jej na kilku poziomach organizacyjnych. Uwzględnia oddziaływania globalne, krajowe i regionalne, a kończy na poziomie subregionalnym i lokalnym. Rozwój taki wymaga współpracy i współodpowiedzialności podczas działań wykorzystujących realizowanie zmian oraz szeroko pojmowanych innowacji – z obszaru nowych technologii oraz usług społecznych (większa

aktywność partnerstwa sektorowego oraz organizacji pozarządowych). Tak pojmowana koncepcja zrównoważonego rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem aktywnie realizuje wyzwania postępu oraz jest **idealnym modelem rozwojowym w kontekście wyzwań nowego paradygmatu polityki Unii Europejskiej, zapisanym w strategii Europa 2020 i przeniesionym także na poziom krajowy i regionalny nowego okresu programowania**. Strategia ta kładzie nacisk na rozwój realizacji polityk publicznych – **całościowego spojrzenia na dany obszar sektorowy i tematyczny**. Jest to możliwe tylko przy **zmianie paradygmatu funkcjonowania z punktowego** (charakterystycznego w okresie 2007-2013) **na podejście wielopoziomowe i międzysektorowe** (zdefiniowany na poziomie europejskim, krajowym oraz wojewódzkim na lata 2014-2020). Stawia ona jako kluczowe warunki:

- **skuteczności oddziaływania** – tam, gdzie jest wymagana współpraca z innymi jednostkami administracji lub partnerami sektorowymi;
- **efektywności działań** – jako celu nadrzędnego pozwalającego na realizację zasady „good governance”, związanej z poprawą efektywności wydawania środków publicznych oraz poprawą jakości realizacji zadań administracji, osiąganą dzięki współpracy wielopoziomowej i międzysektorowej;
- realizacji zadań własnych gminy w oparciu o **współpracę wielopoziomową i międzysektorową** - zarówno z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami publicznymi i rządowymi oraz, co szczególnie ważne, z partnerami społecznymi tj. przedsiębiorcami oraz organizacjami pozarządowymi i grupami nieformalnymi.

Formuła współpracy międzysektorowej partnerów społecznych pozwala poprawić efektywność wykorzystania ograniczonych środków budżetowych. Wymaga od każdej ze stron większej świadomości i współodpowiedzialności za realizowane zadania, co długofalowo trudno osiągnąć bez **wzmacniania dialogu i dyskusji** oraz **zaangażowania się partnerów społecznych**. Jednocześnie takie podejście **odciąża samorząd od zadań, które mogą być efektywniej realizowane przez wyspecjalizowane podmioty, zachowując jego rolę monitorującą i koordynującą**. Wynikiem tak prowadzonego dialogu interesariuszy jest lista kierunków rozwoju, ich realizacji oraz monitoring działań własnych jednostek i podmiotów w ramach ustalonych planów działań i strategii. W szerszym wymiarze wzmacnia to świadomość wspólnych problemów oraz zagrożeń, które mogą być zarządzane i rozwiązywane efektywnie tylko poprzez **wspólne zaangażowanie oraz wypracowanie priorytetów obszarów** pozwalających na podejmowanie odpowiednich działań zapobiegających ich wystąpieniu lub nasileniu.

Rozwój w oparciu o potencjał tradycji i aktywności społecznej

Strategiczne działania są możliwe w oparciu o wykorzystanie i tworzenie warunków do wzmocnienia aktywności społecznej oraz kultywowania dziedzictwa kulturowego i tradycji lokalnych. Samorząd staje się inicjatorem, a nie tylko realizatorem określonych działań. Pojawiająca się potrzeba aktywności mieszkańców wymaga wsparcia i ukierunkowania. Jednak jak każda ważna aktywność w dzisiejszych czasach zmian i intensywnego rozwoju społecznego i technologicznego, wymaga podejścia zgodnego z koncepcją „uczenia się przez całe życie”. Zmieniające się otoczenie oddziałuje poprzez zmiany:

- **demograficzne** - zmieniają zakres i obszar wymagań związanych z opieką i bezpieczeństwem. Pośrednio oddziałują na gospodarkę, oświatę, służbę zdrowia oraz opiekę społeczną. Przewagą obszaru jest korzystniejsze, niż w kraju i województwie, opóźnienie negatywnych trendów demograficznych. Pozwala to na ukierunkowanie działań wykorzystujących wyższą niż w innych regionach kraju liczbę osób aktywnych zawodowo, wielopokoleniowy charakter rodzin, tworzących gospodarstwa stanowiące mniejsze obciążenie dla strony

wydatkowej, przy jednoczesnym większym wsparciu strony przychodowej. Z tego powodu okres działań w latach 2015-2022 stawia jako priorytet wykorzystanie tej swoistej premii demograficznej do budowania i przygotowania się do lepszego zapewnienia usług poprawiających jakość życia mieszkańców oraz wzmacniania warunków do pracy i życia w gminie.

- **gospodarcze** – powodują one przede wszystkim zmiany na rynku pracy, poprzez zmieniające się wymagania pracodawców dostosowane do potrzeb klientów, dla których realizowane są nowe usługi oraz produkcja. Stwarza to konieczność i presję rozwoju, uzupełnianie oraz nabywanie nowych kwalifikacji przez pracowników w każdy wiek. W zmieniających się warunkach kluczowe staje się wykorzystanie szansy, jaką niesie ze sobą potencjał specjalistycznego rynku pracy ukierunkowanego na opiekę oraz rehabilitację. Miejsce samorządu jako inicjatora, a nie wykonawcy tych działań, pozwala na realizowanie kluczowych wytycznych rozwoju, definiowanych przez politykę unijną i krajową w obszarze aktywizacji społecznej różnych grup wiekowych – zarówno 20+ jak i 50+. Opierają się już na kooperacji, a nie na jednosektorowych działaniach, z założenia mniej mobilnych oraz nie w pełni uwzględniających zmieniające się uwarunkowania dynamicznie rozwijającego się świata.

Istotną funkcją jest określenie roli i wpływu, jaki może przyjąć lokalny samorząd w kierowaniu rozwojem wspólnoty samorządowej. Może to być rola:

- **administracyjna** – skoncentrowanie się nad rozwojem w obszarze zadań własnych oraz odpowiedzią na pojawiające się problemy rozwojowe, w sposób zgodny z przepisami i wymogami prawa, oraz ze zwyczajowym wymiarem wykorzystania potencjału konsultacji społecznych;
- **zarządcza** – samorząd, jako zarządzający rozwojem lokalnej społeczności, wykorzystujący aktywnie dostępne narzędzia i możliwości oraz reagujący na pojawiające się możliwości;
- **inicjatywna** – samorząd, jako inicjator działań uwalniających i wzmacniających potencjał poprzez wspieranie podmiotów ekonomii społecznej, partnerów społecznych i organizacji pozarządowych. Pozwala to na wzmocnienie działań w obszarach kluczowych polityk publicznych (opieka społeczna i zdrowotna, bezpieczeństwo publiczne, edukacja i oświata).

Rola administracyjna oraz **zarządcza** są niejako wpisane w podstawy działania samorządu lokalnego. **Rola administracyjna** ogranicza się w zasadzie do zgodnego z prawem realizowania zadań własnych i zleconych – w tym też obszarze istnieje najmniejsza możliwość generowania dodatkowych korzyści społeczno-ekonomicznych dla realizowania zadań. Takie wzmocnienie efektywności wykorzystania środków finansowych oraz kapitału społecznego pojawia się w samorządzie przyjmującym rolę aktywnego zarządzającego. Jednak tutaj istotnym zagrożeniem może być tworzenie różnego rodzaju destabilizacji w obszarze społeczno-gospodarczym np. poprzez realizację projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych, które pośrednio będą tworzyły wewnętrzną konkurencję dla działającej już sfery gospodarczej. Ostatnia, najbardziej korzystna **rola inicjatywna (inicjatora), ale nie końcowego realizatora**, pośrednio łączy w sobie obie poprzednie. Pozwala ona na współpracy ze społecznością lokalną i jej przedstawicielami realizować szerszy obszar działań (często istotnych z punktu widzenia gminy, jednak bez możliwości pozyskania środków

finansowych), a jednocześnie możliwie dużo działań inkubować¹⁵ i animować, oddając ich realizację partnerom społecznym. Odpowiednio zaplanowane i przygotowane zaangażowanie organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych, pozwoli samorządowi bardzo efektywnie generować wartość dodaną z posiadanych funduszy, jednocześnie ustalając odpowiednie kierunki działań i rozwoju, które w dłuższej perspektywie czasowej będą wzmacniały strategiczne obszary oraz jakość życia oraz markę miejsca.

Zarysowany kierunek wzmacniania kapitału społeczno-gospodarczego oraz szeroko rozumiana współpraca wszystkich interesariuszy rozwoju lokalnego i ponadlokalnego Gminy Krościenko nad Dunajcem a także wszystkich podmiotów zainteresowanych świadomym rozwijaniem marki tego miejsca, ma doprowadzić do wdrożenia na terenie gminy szeregu rozwiązań związanych m.in. z:

- określeniem specjalizacji w obszarze rehabilitacyjno-zdrowotnej ukierunkowanej na obsługę osób starszych 50+ (gospodarka senioralna), niepełnosprawnych ruchowo oraz intelektualnie, rodzin z dziećmi, czyli tych wszystkich grup, dla których wartością są walory uzdrowiskowe, krajoznawcze połączone z „horyzontalną topografią miejsca” ;
- rozwojem specjalistycznej infrastruktury wspierającej realizację potrzeb powyższej grupy odbiorców (przystań do spływów z dostępem dla niepełnosprawnych, parki zabaw dla dzieci i rodzin oraz seniorów, parkingi, sieć komunikacji lokalnej);
- specjalizacją w zakresie zapewnienia wysokiej jakości miejsc noclegowych, od oferty agroturystycznej, po formy bardziej luksusowego Spa-medycznego, rehabilitacyjnego oraz oferty noclegowej o podwyższonym standardzie;
- wyznaczeniem i rozwijaniem stref rozwoju gospodarczego, rezydencjonalnego oraz agrarno-turystycznego;
- wykorzystaniem potencjału rozwoju ekstensywnego rolnictwa oraz turystyki wiejskiej oraz agroturystyki;
- zachowaniem unikalnego charakteru miejsc chronionych w obszarze przyrody, miejsc dziedzictwa kulturowego;
- poprawą i wypracowaniem wspólnych standardów obiektów oraz urządzeń infrastruktury turystycznej, promocją nowych inwestycji, które wpisywać się będą w ideę zrównoważonego rozwoju oraz szeroko pojętą edukację przyrodniczą i ekologiczną, a także organizacją szkoleń dla osób i przedsiębiorców związanych z turystyką i edukacją przyrodniczą, które poprawią efektywność i jakość oferowanych usług, a także pokażą tym osobom szereg dobrych praktyk (także międzynarodowych), które mogą być implementowane do codziennej praktyki, przyczyniając się do budowy naprawdę konkurencyjnych produktów i usług;
- łączeniem już istniejących produktów z nowymi rozwiązaniami, a także tworzeniem lokalnych aliansów rynkowych oraz wspólnego prowadzenia działań marketingowych, także w układzie ponad gminnym w formule partnerstw samorządowych;
- przenikaniem nowych technologii i rozwiązań do przedsiębiorstw turystycznych i instytucji zajmujących się edukacją przyrodniczą (szczególnie w zakresie działań

¹⁵ Przykładem takiego działania może być wsparcie powstania stałej siatki połączeń komunikacji w okresie zimowym, które w pierwszej fazie podlegają koordynacji i dofinansowaniu, aby z czasem przejść w pełni w ręce gestorów komunikacji prywatnej.

pro-środowiskowych), a także wprowadzaniem nowych metod zarządzania, co przyczyni się do korzystnych zmian w strukturze zatrudnienia;

- rozwijaniem profilu łączącego dwa aspekty (woda i ogień) rozwoju gospodarczego i przemysłu czasu wolnego, w oparciu o poprawę jakości życia i utrzymanie tradycyjnego charakteru społeczności wykorzystującej świadomie to, co wartościowego niosą nowe technologie – pozwalającej rozwijać i edukować osoby 50+ w procesie uczenia się przez całe życie, a osobom 20+ zapewniając atrakcyjne warunki do życia i pracy na terenie gminy lub bliskiego jej otoczenia.
- wdrożeniem nowatorskich zasad planowania przestrzennego oraz uporządkowaniem zasad projektowania na tych obszarach, a tym samym tworzeniem popytu na nowe produkty, atrakcje, wydarzenia i wszelkie zmiany w istniejącej tkance infrastrukturalnej.

Do priorytetów rozwojowych samorządu Gminy Krościenko nad Dunajcem oraz jej partnerów społecznych i gospodarczych zaliczyć należy:

- stabilny i zaplanowany rozwój infrastruktury, wzmacniającej kluczowe kierunki rozwoju;
- wspieranie i inicjowanie działań rozwijających wszelkiego rodzaju aktywności oraz inicjatywy społeczne i gospodarcze zwiększające potencjał dochodowy mieszkańców, kwalifikacje i kapitał społeczny;
- tworzenie i promowanie charakteru unikalnego, dbającego o tradycję i charakter lokalnych społeczności, których potencjał stanowi naturalną przestrzeń dla dobrej jakości życia oraz wzmacnia ofertę specjalistycznej obsługi grup docelowych z obszaru opieki i rehabilitacji oraz rekreacji;
- świadome i konsekwentne określenie pożądanych i preferowanych funkcji rozwojowych w planach miejscowych, wraz z upublicznieniem tej wiedzy oraz konsekwentnym przestrzeganiem ładu przestrzennego w tym zakresie;
- rozbudowa publicznie dostępnej infrastruktury służącej rehabilitacji i profilaktyce zdrowotnej, turystyce i rekreacji,
- kreowanie nowych i rozwój istniejących przestrzeni dla zdarzeń kulturalnych oraz rozrywkowych;
- tworzenie oraz wspieranie działań na rzecz sprofilowanej edukacji zawodowej młodzieży oraz dorosłych w obszarach aktywnie rozwijanych gospodarczo;
- rozwijanie nowych przestrzeni związanych z edukacją przyrodniczą oraz promocją idei zrównoważonego rozwoju;
- konsekwentne podnoszenie jakości terenów zielonych, szczególnie o charakterze umożliwiającym prowadzenie rolnictwa tradycyjnego;
- jak najszerze upowszechnienie zamierzeń rozwojowych wśród miejscowej ludności (w tym wśród przedsiębiorców i rolników), wraz z przedstawieniem jakie przyniosą one korzyści dla regionu, a także wskazywanie pożądanych kierunków edukacji, rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju preferowanych form działalności rolniczej, tak aby, to w pierwszej kolejności mieszkańcy gminy byli beneficjentem procesów rozwojowych.

Kluczową kwestią, wynikającą z nowych wyzwań, jakie stawia przed sobą lokalny samorząd, jest ewolucyjny rozwój połączonych funkcji gospodarczych, rezydencjalnych oraz turystycznych, wyrażających się w dwóch kierunkach działań, których zwieńczeniem będzie wypracowana w tych obszarach specjalizacja sektorów aktywności gospodarczej, produktów i usług produktu lokalnego. Kluczową rolą jest inicjujący i monitorujący charakter samorządu, który stale stawia na wspieranie aktywności partnerów społecznych. Jest to możliwe tylko

w oparciu o zasadę współpracy, współodpowiedzialności oraz dzięki innowacyjnemu połączeniu tradycji z nowoczesnością.

5.1. Potencjał rozwojowy Gminy Krościenko nad Dunajcem

Zapoznanie się z przedstawionymi w podsumowaniu części diagnostycznej (rozdział 4.8) wynikami warsztatów prezentujących społeczne odczucia co do szans i barier rozwojowych oraz czynników mogących przyspieszać lub hamować rozwój gminy wraz z obiektywną analizą danych statystycznych, pozwala przejść do planowania sekwencji działań o charakterze strategicznym. Analiza potencjałów rozwoju wskazuje, iż zasadniczym celem nowej strategii Gminy Krościenko nad Dunajcem, powinno być wykorzystanie miejscowych tradycji i doświadczenia jako specjalistycznego ośrodka opieki i rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych oraz o ograniczonej mobilności (seniorzy, 50+), a także osób w czasie rehabilitacji oraz rodzin z małymi dziećmi, dla stworzenia atrakcyjnej oferty usług i wypoczynku dla tak zdefiniowanej grupy odbiorców z wykorzystaniem unikatowych górskich walorów krajobrazowych z wyjątkową na skalę Polski, horyzontalną topografią, miejscowość.

Połączenie zalet krajobrazowych, tradycji wytwórczości oraz specyficznych branż regionów górskich, pozwoli zaplanować rozwój przestrzenny w sposób zrównoważony, tworząc sprzyjające warunki dla aktywności gospodarczej w ukierunkowanych branżach. Zaangażowana społeczność, czerpiąca z tradycji i dziedzictwa kulturowego, rozwija swój potencjał podtrzymując tradycje i jednocześnie budując unikalną markę miejsca, w którym chce się żyć i pracować, oraz do którego chce się wracać.

W tym kontekście cel ten definiuje szereg działań i społecznych aktywności, które, w dłuższej perspektywie czasu, powinny doprowadzić do:

- aktywnego zarządzania i planowania przestrzennego uwzględniającego charakterystykę i potencjał miejsca poszczególnych sołectw, tradycyjne rolnictwo oraz turystykę wiejską, agroturystykę oraz rozwój gospodarki senioralnej;
- rozwoju funkcji zdrowotnych (rehabilitacja, opieka, rekreacja), jako najbardziej zbieżnej z profilem miejscowości, w tym przygotowania oferty pobytów krótkoterminowych (np. weekendowych) dla osób odwiedzających atrakcyjne miejsca na terenie gminy, jak również pobytów długoterminowych (w szczególności wykorzystujących specjalizację sektorów turystyki zdrowotnej, krajoznawczej, aktywnej, rodzinnej, kulturowej, wiejskiej) oraz gospodarki senioralnej;
- spójnej infrastruktury wzmacniającej istniejący już lokalny potencjał wyspecjalizowanych firm świadczących usługi dla aktywnego wypoczynku, komunikacji oraz pobytu;
- wzmacniania i aktywizacji stref aktywności gospodarczej w sposób zrównoważony, pozwalający na wykorzystanie potencjału gospodarczego mieszkańców;
- dywersyfikacji i zwiększenia dochodów zarówno gospodarstw indywidualnych, przedsiębiorców, jak i budżetu gminy;
- zahamowania odpływu kapitału ludzkiego, poprzez podniesienie jakości życia na terenie wszystkich miejscowości tworzących Gminę Krościenko nad Dunajcem.

Rozwój gminy Krościenko nad Dunajcem opiera się na wykorzystaniu istniejących, a dotychczas niewyeksplotowanych w pełni zasobów, jakie posiada gmina. Celem jest wypracowanie własnej marki miejsca, wpisującej się i komplementarnej dla przemysłu czasu wolnego oraz gospodarczego w wymiarze subregionalnym i regionalnym. Opiera się on na specjalizacji w obszarze przemysłu

czasu wolnego oraz wybranych segmentach aktywności gospodarczej, **ukierunkowanych na obszar turystyki zdrowotnej ze specjalizacją opiekuńczo-rehabilitacyjną** oraz turystykę rodzinną. Pozwoli to na zbudowanie przewagi konkurencyjnej gminy Krośnice nad Dunajcem w stosunku do innych ośrodków, zarówno w Małopolsce, jak i poza jej granicami.

Wymaga to stałej współpracy społeczności samorządowej w wymiarze wielopoziomowym oraz międzysektorowym, poprzez tworzenie wielu małych, średnich oraz większych projektów, których realizację prowadzi zarówno samorząd gminny, jak również przedsiębiorcy, wyspecjalizowane jednostki trzeciego sektora, grupy obywatelskie, poprzez wykorzystanie środków budżetu publicznego, dotacji zewnętrznych, kapitału prywatnego, pożyczek i kredytów. Kluczowe w tych działaniach na rzecz budowy marki miejsca jest budowanie wspólnego zaangażowania (np. zgłoszona gotowość powołania stowarzyszenia Krośnice 2025), które pozwoli przedyskutować pojawiające się w takich działaniach naturalnie różnice zdań i wypracowywać konsensus w formule wewnętrznych debat społeczności lokalnej. Jednak przy tym nacisk powinien być położony na główne kierunki działań długofalowych tak, aby zapobiec wewnętrznym dyskusjom i krytycznym stanowiskom powstrzymującym działania aktywnych interesariuszy. Możliwe jest to dzięki korzystaniu z wielu dostępnych obecnie narzędzi dla prowadzenia efektywnego dialogu w kwestiach spornych (tj. mediacje, dyskusje moderowane, panele eksperckie). Zestaw tych instrumentów, w połączeniu z aktywnością mieszkańców i członków organizacji pozarządowych, pozwala na realizację takich działań.

Część największych zadań finansowana powinna być początkowo głównie ze środków publicznych, lub jako projekty partnerskie (zarówno w układzie lokalnym, jak i ponadlokalnym). Dotyczy to w szczególności modernizacji infrastruktury, obszarów aktywności gospodarczej, utrzymania enklaw wysokiej jakości przestrzeni na terenie Gminy, przede wszystkim związanych z funkcją przyrodniczo-kulturową. To wszystko pozwoli na tworzenie sprzyjających warunków dla inwestorów, którzy zobaczą w tych działaniach korzyści pozwalające na realizację celowych inwestycji. **Od aktywnego udziału interesariuszy społecznych zależeć będzie możliwość skuteczniejszego (bardzo innowacyjnego w skali kraju) wykorzystania posiadanych funduszy na projekty celowe, nie w postaci celowej na dany projekt, ale w formie grantu na wkład własny do projektu pozyskującego środki. Pozwoli to zwiększyć efektywność posiadanych funduszy, jednocześnie wzmacniając potencjał organizacji pozarządowych, a zdejmując z samorządu lokalnego zadania, które może delegować, lub które w pewnych sytuacjach nie pozwalają mu na sięganie po dodatkowe środki.** Taki obszar współpracy wzmacnia kapitał społecznej współpracy i zaufania w lokalnej społeczności. Stanowi on kluczowy fundament w pracy na rzecz rozwoju marki miejsca – bez takiego zaangażowania, spójność działań przy ograniczonych środkach będzie groziła mniejszym i słabszym oddziaływaniem.

Takie podejście będzie miało dodatkowy pozytywny efekt w postaci kontrolowania przez lokalny samorząd procesów inwestycyjnych, które powinny być zgodne z założoną funkcją obszarów i pozwoli jednocześnie unikając przypadkowego i chaotycznego inwestowania.

Realizacja tak zdefiniowanych założeń Strategii powinna doprowadzić, w zakładanej perspektywie jej realizacji (tj. do roku 2022), do osiągnięcia rezultatów w postaci usunięcia najważniejszych barier i tym samym wykorzystania szans rozwojowych stojących przed Gminą poprzez konsekwentne rozwijanie założonych w dokumencie kierunków rozwojowych.

5.2. Ranking barier na drodze do realizacji celów

W trakcie prac nad dokumentem wyróżniono szereg barier, które należy pilnie zlikwidować tak, aby zapewnić harmonijny, a zarazem dynamiczny rozwój Gminy Krościenko nad Dunajcem. Odbywać się to powinno w szczególności poprzez działania, które utrwalałyby wizerunek Gminy, jako miejsca, w którym warto spędzać czas, działania skierowane do osób 50+, osób szukających dobrych warunków do rehabilitacji w obszarach górskich bez narażania się na trudności komunikacyjne i bariery związane z górskim charakterem miejscowości. Działania te powinny obejmować informowanie o unikalnych walorach zdrowotnych, ekologicznych, krajobrazowych, bogatej ofercie przemysłu czasu wolnego oraz wyspecjalizowanej ofercie aktywności produktów i usług oraz aktywności gospodarczej wykorzystującej walory przyrodnicze, a także dziedzictwo tradycji i kultury lokalnej.

Wśród najważniejszych barier, które spowalniają rozwój Gminy oraz wpływają na osłabienie więzi społecznych w Gminie, warto wskazać następujące:

1. Niewystarczający potencjał gospodarczy sektora opieki i rehabilitacji oraz turystyki, który stanowiłby wystarczającą podstawę rozwoju dla mieszkańców, rolników i przedsiębiorców, a tym samym całej wspólnoty lokalnej. Szczególnie dotyczy to ograniczonej oferty zimowej oraz na czas niepogody (basen, zadane atrakcje).
2. Brak wyraźniej zarysowanej, wyróżniającej się specjalizacji przy konstruowaniu oferty turystyczno-rekreacyjnej. Brak dostępnej i całodobowej informacji o ofercie turystycznej i miejscach noclegowych na terenie Gminy.
3. Słaba komunikacja i koordynacja gestorów bazy noclegowej, turystycznej, gastronomicznej, a także przewoźników, w celu wspólnej budowy oferty Gminy Krościenko nad Dunajcem.
4. Zbyt słaby rozwój oferty gastronomicznej, szczególnie kuchni regionalnej, co jest czynnikiem wyjątkowo negatywnym w sytuacji, kiedy dominującym profilem ma być wyspecjalizowana oferta z obszaru przemysłu czasu wolnego.
5. Brak miejsca, w którym przez cały rok mogłyby się odbywać wydarzenia kulturalne (sali na minimum 150 osób).
6. Brak dostosowania do wymagań współczesnego klienta rozwiązań związanych z wygodą korzystania z bazy noclegowej i gastronomicznej (np. bardzo ograniczone akceptowanie płatności kartami płatniczymi, szczątkowa możliwość rezerwacji online, czy informacji o ofercie na urządzenia mobilne).
7. Nieumiejętność wykorzystania wysokiej jakości środowiska i istniejących form ochrony przyrody jako swoistych atutów i przewag konkurencyjnych, w oparciu o które można budować atrakcyjną ofertę (powszechne przekonanie, że PPN jest barierą, a nie szansą).
8. Brak świadomości dużej wartości własnych produktów/usług lokalnych.
9. Monokultura transportowa w opcjach dojazdu do Krościenka nad Dunajcem, opierająca się w zasadzie wyłącznie o transport drogowy, połączona z niewystarczającą ofertą komunikacji lokalnej.
10. Zbyt małe, w stosunku do potrzeb, środki inwestycyjne, zarówno po stronie samorządu, jak i lokalnych przedsiębiorców.
11. Brak wykorzystania posiadanych zasobów leczniczych wód mineralnych.
12. Brak narzędzi współpracy i wymiany informacji pomiędzy gestorami bazy turystycznej, noclegowej i gastronomicznej.

13. Zbyt małe zaangażowanie samorządu Krościenka nad Dunajcem (bariera mentalna) w rozwijanie relacji polsko-słowackich i budowanie wspólnych produktów turystycznych.
14. Brak instytucjonalnego systemu wsparcia przedsiębiorców i rolników (a także brak przekonania reprezentantów tych grup, co do potencjalnych korzyści z dostępu do dobrej jakości instrumentów doradczych) oraz brak systemów aktywizacji zawodowej osób biernych zawodowo.
15. Brak certyfikacji obiektów (w tym certyfikacji specjalistycznej np. pod kątem osób niepełnosprawnych).
16. Nie w pełni wykorzystane bulwary nad Dunajcem, które mogłyby służyć rozwojowi oferty turystyczno-rekreacyjnej.
17. Ograniczenia wynikające z dużej powierzchni obszarów chronionych (PPN i GPN i ich otulin, obszary Natury 2000, rezerваты).
18. Niewykorzystany potencjał Rynku (centrum miejscowości) oraz słaba infrastruktura targowa w miejscowości oraz przy szlakach komunikacyjnych do Szczawnicy.
19. Słaba promocja produktu regionalnego oraz zbyt słaba promocja działalności zespołów artystycznych.
20. Nie wystarczająco rozwinięty kapitał społeczny – niewiele organizacji pozarządowych (zasadniczo wyłącznie OSP i Koła Gospodyń Wiejskich) oraz brak współpracy między nimi, brak silnych liderów lokalnych, którzy mogliby stać się kreatorami zmiany i parterami dla samorządu w ich wprowadzaniu.
21. Brak rozwiązań promujących i wspierających aktywne NGO (np. poprzez system wnoszenia wkładu własnego przez Gminę do projektów, na które finansowanie zewnętrzne pozyskały NGO).
22. Brak miejsca spotkań dla osób 60+ (brak dziennego domu opieki dla seniorów).
23. Brak zasobu lokalowego dla stworzenia takiego domu dziennego pobytu.
24. Nierównomierny rozwój (a nawet braki) infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i związane z tym problemy z dostępnością; problem niskiej emisji; duża wrażliwość wód podziemnych na zanieczyszczenia.

5.3. Ranking efektywności instrumentów dynamizujących rozwój Gminy

W trakcie prac nad *Strategią* podjęto się zidentyfikowania instrumentów, które mogą mieć wpływ na wzmocnienie dynamiki rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem w jej obecnym wymiarze oraz na budowanie jej przewagi konkurencyjnej. Wśród dostępnych instrumentów, według rankingu efektywności, należy wymienić:

1. Wypracowanie trzech wymiarów aktywności łączących potencjały gminy w wymiarze rozwoju gospodarczego oraz przemysłu czasu wolnego.
2. Przygotowanie i przyjęcie przez samorząd dokumentów planistycznych porządkujących funkcje obszaru Gminy (w tym w szczególności obszarów aktywności gospodarczej, dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego).
3. Położenie Gminy Krościenko nad Dunajcem w obszarze o rozpoznawalnej marce uzdrowiskowej oraz bliskość Szczawnicy i położenie na węźle komunikacyjnym, przez który muszą przejechać wszyscy, podróżujący do Szczawnicy.

4. Horyzontalny charakter topografii terenu miejscowości, sprzyjający łatwemu poruszaniu się osób niepełnosprawnych, co jest unikalną właściwością wśród okolicznych miejscowości pozwalających rozwijać gospodarkę senioralną.
5. Duża rozpoznawalność Krościenka nad Dunajcem, szczególnie wśród osób 50+, które spędzały tu wakacje w czasie swojej młodości.
6. Wysoki poziom kapitału społecznego lokalnej społeczności, mentalnie gotowej na przyjęcie osób niepełnosprawnych oraz wspieranie i budowanie różnych form udogodnień dla tych osób.
7. Bogaty i wyjątkowy obszar, na którym leży Gmina Krościenko, który promowany jest niezależnie od działań Gminy, dzięki swoim licznym walorom przyrodniczym, krajobrazowym, turystycznym i uzdrowiskowym (bliskość Beskidu Sądeckiego, Gorców i Pienin) oraz ugruntowanej, ponadregionalnej renomie miejscowości - marce dającej dobre podstawy do tworzenia specjalistycznych produktów lokalnych w obszarze przemysłu czasu wolnego.
8. Wskazanie możliwych obszarów inwestowania wraz z przypisaniem im preferowanych funkcji, nie naruszających istniejącego potencjału gminy, jakim jest brak przemysłu uciążliwego dla środowiska.
9. Lokalne regulacje prawne porządkujące przestrzeń i zachowania obywateli oraz przyjezdnych.
10. Tworzenie podstaw instytucjonalnych do realizacji przez podmioty publiczne dużych projektów inwestycyjnych oraz do współpracy podmiotów publicznych i prywatnych przy wspólnych projektach.
11. Inwestycje publiczne realizowane jako zaczyn dla inwestycji prywatnych.
12. Tworzenie systemowych rozwiązań aktywizujących i włączających sektor NGO do współdecydowania o rozwoju Gminy i przejmujących część zadań realizowanych przez samorząd.
13. Inicjowanie przez samorząd przedsięwzięć publiczno-prywatnych.
14. Posiadane zasoby leczniczych wód mineralnych oraz możliwość rozwoju ekologicznego (ekstensywnego) rolnictwa i hodowli wraz ze specjalizacją regionalną (mleko, owce, sery itp.) oraz rozwoju sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o lokalne zasoby.
15. Wykreowanie przez samorząd projektów związanych z przygotowywaniem kadr pod przyszłą działalność gospodarczą, rolną, przemysłu czasu wolnego, opiekuńczą.
16. Obecność na terenie Krościenka markowych i rozpoznawalnych produktów turystycznych, w tym m.in. gospodarstw agroturystycznych na szlaku „Wieś pachnąca ziołami”, Szlak tablic. Bardzo dobra i rozwijająca się współpraca z całoroczną stacją narciarską Czorsztyn-Ski oraz coraz lepsza współpraca transgraniczna polsko-słowacka, stanowią dobre podstawy do rozwoju marki miejsca.
17. Inicjowanie i współorganizowanie przez samorząd i organizacje pozarządowe projektów społecznych prowadzących do podnoszenia świadomości mieszkańców w zakresie ekologii, porządku publicznego, edukacji, potrzeb kulturalnych i artystycznych, zagospodarowania czasu wolnego.
18. Kampanie marketingowe promujące nową markę Gminy Krościenko nad Dunajcem, jako miejscowości o wysokim potencjale turystyki rekreacyjnej, rehabilitacyjnej, wiejskiej oraz związanym z działalnością prozdrowotną i opiekuńczą.

19. Podejmowanie współpracy z parterami samorządowymi wokół Gminy Krościenko nad Dunajcem oraz samorządem regionalnym, w celu wspólnej budowy i promocji zintegrowanego produktu turystyczno-rekreacyjnego i prozdrowotnego o zasięgu ponadlokalnym i ponadregionalnym.
20. Rozwijanie systemów informacyjnych (baz danych dostępnych przez Internet, stanowiska informacyjnego w Urzędzie Gminy, regularnych oficjalnych publikacji dotyczących prac i zamierzeń lokalnych władz) dostarczających szerokiej podstawy do podejmowania decyzji inwestycyjnych oraz decyzji o zamieszkaniu lub podjęciu pracy na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem.
21. Wysoki poziom edukacji i szkolnictwa (niski poziom patologii, szeroka oferta zajęć pozalekcyjnych) stwarza mocny potencjał do rozwoju specjalizacji pod kątem miejsca pracy na lokalnym rynku.
22. Tradycyjne sektory gospodarki związane z budownictwem tradycyjnym oraz rękodziełem (tradycja działających w Krościenku zakładów Cepelii) stanowią mocne zaplecze dla rozwoju tradycyjnej wytwórczości.
23. Rodząca się grupa liderów lokalnych, potrafiących zainicjować pozytywne zmiany; rozwijający się potencjał do dobrej współpracy pomiędzy NGO, a Gminą (w jednym ze spotkań z władzami Gminy aktywnie uczestniczyło 29 organizacji pozarządowych) oraz duży potencjał osób 60+, który może zostać wykorzystany do działań eksperckich na terenie Gminy.

5.4. Obszary strategiczne

Na podstawie przeprowadzonych analiz zdefiniowano 5 obszarów strategicznych, w ramach których dokonywane będą interwencje mające wpłynąć na zdynamizowanie procesów rozwojowych Gminy Krościenko nad Dunajcem. Są to:

- 1. Turystyka i przemysł czasu wolnego.**
- 2. Gospodarka, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich.**
- 3. Środowisko naturalne i ekologia.**
- 4. Dziedzictwo kulturowe i edukacja.**
- 5. Społeczeństwo.**

W ramach powyższych obszarów definiowano cele strategiczne, cele operacyjne oraz kluczowe projekty rozwojowe. Także w ramach tych obszarów i wyznaczonych celów, należy w najbliższej przyszłości (w ramach operacjonalizacji *Strategii*) określić konkretne zadania i projekty, które w perspektywie najbliższych lat powinny przyczynić się do pozytywnej zmiany i likwidacji części barier rozwojowych oraz lepszego wykorzystania stwarzanych szans i czynników, mogących przyczynić się do budowy nowych funkcji rozwojowych Gminy Krościenko nad Dunajcem. Pozwoli to na konsekwentne budowanie przewag konkurencyjnych w układzie co najmniej subregionalnym. Gmina Krościenko nad Dunajcem stanie się coraz bardziej rozpoznawalnym ośrodkiem wypoczynku i rehabilitacji dla sprofilowanych grup (50+, osoby niepełnosprawne, rodziny z małymi dziećmi), oraz centrum przemysłu czasu wolnego, z bogatą ofertą z obszaru turystyki zdrowotnej, krajoznawczej, kulturowej, wiejskiej, o silnym i zakorzenionym w lokalnej tradycji gospodarce i ekologicznym rolnictwie. To z kolei przyczyni się do wzrostu jakości i poziomu życia mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem i coraz pełniejszego wykorzystywania potencjału gospodarczego, jaki stanowi położenie w pobliżu ośrodka miejskiego, oraz regionu transgranicznego. Dzięki temu Gmina Krościenko nad Dunajcem stanie się miejscem, w którym chce się żyć i do którego chce się wracać.

6. WIZJA I CELE ROZWOJOWE GMINY KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM NA LATA 2015 – 2022

6.1. Wizja rozwojowa Gminy Krościenko nad Dunajcem oraz misja Gminy

Nowe podejście do wizji rozwoju, nowe wyzwania, ale także nowe możliwości otwierające się przed Gminą Krościenko nad Dunajcem sprawiają, iż lokalną ambicją, ale także szansą rozwoju jest wykorzystanie naturalnych zasobów przyrodniczych, krajobrazowych oraz kulturowych do budowania pozycji rozwojowej Gminy. Kluczem do takiej zmiany jest wyzwolenie społecznej aktywności mieszkańców na rzecz zaangażowania się lokalnej społeczności Gminy w sprawy publiczne, w tym wspólnej realizacji wypracowanej wizji rozwoju. **Jakość życia mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem była najważniejszym celem towarzyszącym myśleniu o kierunkach rozwoju Gminy w perspektywie najbliższych lat.** Zatem działania zapisane w *Strategii* powinny prowadzić przede wszystkim do poprawy materialnych warunków życia mieszkańców Gminy, stwarzać warunki do tego, by mieszkańcy Gminy Krościenko żyli jak najdłużej w zdrowiu i dobrej kondycji, by mieli zapewniony dostęp do dobrej jakości edukacji – także w wymiarze uczenia się przez całe życie, by stwarzać im warunki do aktywności ekonomicznej, by kreować dla nich i z nimi atrakcyjną ofertę czasu wolnego, by budować w skali całej Gminy dobre relacje społeczne i darzyć się – jako wspólnota samorządowa – wzajemnym zaufaniem, by zapewnić wszystkim mieszkańcom maksimum osobistego bezpieczeństwa, by wreszcie zapewnić dostęp do nowoczesnej infrastruktury komunalnej i uczynić wszystko, by środowisko naturalne Gminy Krościenko było czyste i w nienaruszonej kondycji mogło być przekazane następnym pokoleniom.

Stąd **wizja rozwojowa** - rozumiana jako postrzegany i jednocześnie pożądaný przez lokalnych liderów obraz Gminy w perspektywie kolejnych lat przedstawia się następująco:

**Gmina Krościenko nad Dunajcem
miejsce, w którym chce się żyć, pracować, odpoczywać,
i do którego chce się wracać**

Jednak aby było to możliwe, musi nastąpić szereg przemian – zarówno w warstwie infrastrukturalnej, jak i szeroko rozumianych relacji społecznych wewnątrz wspólnoty samorządowej.

Najistotniejsze w tym kontekście jest zatem zbudowanie takiej bazy materialnej – tak w sensie indywidualnym, jak i wspólnotowym – aby możliwe było dokonanie cywilizacyjnej zmiany w zakresie warunków i jakości życia mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem. Niewątpliwie służyć temu powinno wykorzystanie potencjału zarówno położenia, jak i bogatej kultury duchowej oraz materialnej, stanowiących łącznie podstawę budowania nowoczesnego i pod każdym względem zamożnego społeczeństwa.

Wydaje się, że bezdyskusyjnym kluczem do budowania przewagi konkurencyjnej Gminy Krościenko są niezwykle walory przyrodniczo-krajobrazowe wynikające z rozlokowania pomiędzy trzema pasmami górskimi Pienin, Gorców i Beskidu Sądeckiego, dostępność leczniczych wód mineralnych, korzystne położenia – zarówno w sensie komunikacyjnym, jak i swego rodzaju horyzontalnego ułożenia gminy, które sprawia, że dostęp do szeregu atrakcji jest stosunkowo łatwy, także dla osób o mniejszej sprawności fizycznej. W tym kontekście nie należy zapominać o bogatej ofercie dla osób starszych i niepełnosprawnych, i co równie ważne, społecznej otwartości i gotowości na przyjmowanie takich osób. Niewątpliwym

atutem jest relatywnie bogata i zróżnicowana baza noclegowa oraz bardzo niewielka odległość do atrakcji sportowo-rekreacyjnych w pobliskich miejscowościach - w promieniu 10 km znajdują się całoroczne wyciągi w Szczawnicy i na Górze Wdżar z atrakcyjną ofertą zarówno zimową, jak i letnią, a także bogata oferta rekreacyjna związana z Jeziorem Czorszyńskim. Bardzo atrakcyjna jest też infrastruktura turystyczno-rekreacyjna na własnym terenie, poczynając od szlaków pieszych, rowerowych i konnych, po spływ Dunajcem (także rozwijający się spływ małym Przełomem Dunajca). Nie można także pominąć bogatej i cały czas pielęgnowanej kultury oraz ciekawych zabytków. Swoją niezwykłą wartość ma także ekstensywne – z racji górskiego położenia – rolnictwo, co sprawia, iż ciągle jeszcze dostępna jest tutaj zdrowa i nieprzetworzona żywność.

Wymienione już niezwykle walory oraz relatywnie łatwa dostępność do atrakcji przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, turystyczno-rekreacyjnych, a także bogate tradycje i doświadczenie w budowaniu oferty pobytowej dla osób w różnym wieku i kondycji fizycznej, predestynują Gminę Krościenko do stania się **kluczowym w skali kraju ośrodkiem turystyki rodzinnej i senioralnej**.

Stąd **misją Gminy**, poprzez wdrażanie szeregu działań zdefiniowanych w dokumencie strategicznym, winno być, aby:

Gmina Krościenko nad Dunajcem, dzięki swojemu horyzontalnemu położeniu pomiędzy trzema pasmami górskimi - Pienin, Gorców i Beskidu Sądeckiego oraz wyspecjalizowanej kadrze i otwartemu społeczeństwu, rozwija się jako unikatowy w skali kraju ośrodek turystyki aktywnej, rodzinnej, „srebrnej gospodarki” oraz osób niepełnosprawnych. Zapewniając osobom tu przebywającym kontakt z naturą i nieskażonym środowiskiem, zaś swoim mieszkańcom – dzięki jasno zdefiniowanej specjalizacji – gwarantując tworzenie nowych, atrakcyjnych miejsc pracy, rozwój drobnej przedsiębiorczości oraz ekologicznego rolnictwa, przyczyniając się tym samym do podniesienia konkurencyjności Gminy i stworzenia atrakcyjnych warunków do życia dla osób tu urodzonych oraz chcących związać swoją przyszłość z Gminą Krościenko.

6.2. Cele strategiczne i operacyjne

Wizja ta, oraz towarzysząca jej misja, będą realizowane przez całą wspólnotę samorządową Krościenka nad Dunajcem w ramach wyznaczonych wcześniej obszarów i zdefiniowanych w ich ramach dziewięciu celów strategicznych.

Każdy z tych celów generalnie organizuje i wskazuje kierunek działania zarówno władz samorządowych, jak i pozostałych uczestników życia społeczno-gospodarczego w wybranym, ważnym obszarze aktywności. W konsekwencji planowane i realizowane w kolejnych latach działania powinny w każdym przypadku, w sposób pośredni, bądź bezpośredni, służyć i przyczyniać się do osiągnięcia tych celów, a wskazane w *Strategii* najważniejsze, wiodące przedsięwzięcia, będą priorytetowo traktowane przy podejmowaniu decyzji o szczegółowych kierunkach działania, przydziale środków budżetowych i staraniach o zewnętrzne źródła finansowania.

Tabela 24. Obszary i cele strategiczne

Turystyka i przemysł czasu wolnego	Stworzony jest nowoczesny produkt turystyczno-rekreacyjny, rozwijany w sposób zrównoważony i skierowany do czytelnie zdefiniowanych odbiorców
Gospodarka,	Gmina stwarza atrakcyjne warunki do rozwoju gospodarczego oraz

rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich	rolnictwa, budowanego w oparciu o tradycyjny model gospodarowania
	Obszary wiejskie rozwijają się w sposób zrównoważony tworząc atrakcyjną przestrzeń do życia dla mieszkańców i wspomagają rozwój funkcji turystycznych
Środowisko naturalne i ekologia	Zasoby przyrodnicze są umiejętnie chronione zapewniając zrównoważony rozwój funkcji bytowych i turystycznych, także dla przyszłych pokoleń
Dziedzictwo kulturowe i edukacja	Kultura i sztuka wzmacnia lokalną tożsamość i czynnie uczestniczy w budowie markowych produktów turystycznych
	Mieszkańcy Gminy mają dostęp do wysokiej jakości usług społecznych i edukacyjnych na każdym etapie życia
Społeczeństwo	Mieszkańcy Gminy mają zapewnioną wysoką i adekwatną do potrzeb jakość opieki medycznej i socjalnej
	Mieszkańcy Gminy czują się bezpiecznie
	Samorząd lokalny aktywnie inspirowuje i wspiera budowanie więzi lokalnych

Na kolejnych stronach przedstawiona została szczegółowa struktura realizacji *Strategii*, z uwzględnieniem:

- celów pośrednich (operacyjnych), które rozumiane są jako najważniejsze zagadnienia w ramach danego obszaru strategicznego
- wiodących grup działań/programów - rozumianych jako wybrane, kluczowe przedsięwzięcia, najważniejsze z punktu widzenia realizacji poszczególnych celów strategii rozwoju, co do których uznaje się, iż bez ich realizacji osiągnięcie tych celów nie będzie możliwe.

Zestawienie celów pośrednich – najważniejszych zagadnień – odgrywa rolę porządkującą i organizującą realizację celów i działań *Strategii* i ma ułatwić zarządzanie jej realizacją (powinien jej odpowiadać przydział odpowiedzialności za realizację zadań i w konsekwencji osiągnięcie poszczególnych celów *Strategii*). Na końcu każdego z podrozdziałów poświęconych poszczególnym obszarom strategicznym przedstawiono kilka propozycji tzw. miar sukcesu, którymi będzie można zmierzyć w połowie okresu realizacji *Strategii* (tj. roku 2018) oraz na jej koniec (czyli w roku 2022) postęp w osiąganiu założonych celów w stosunku do sytuacji dnia dzisiejszego.

Poniżej zaprezentowano szczegółową strukturę *Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015 – 2022* w poszczególnych obszarach, z uwzględnieniem celów strategicznych, operacyjnych i najważniejszych grup działań oraz programów, które powinny przyczynić się do realizacji zdefiniowanych w dokumencie celów.

6.2.1. Obszar *Turystyka i przemysł czasu wolnego*

TURYSTYKA I PRZEMYSŁ CZASU WOLNEGO

- o dostępność komunikacyjna stolicy regionu (Krakowa): ok. 2 godziny, relatywna bliskość dwóch lotnisk regionalnych (Balice, Poprad) oraz lotniska sportowego (Nowy Targ);
- o ogromny potencjał turystyczny wynikający z walorów przyrodniczo-krajobrazowych (położenie na pograniczu trzech pasm górskich: Pienin, Gorców, Beskidu Sądeckiego) oraz dwustuletnich tradycji turystycznych;
- o słabo wykorzystane zasoby wód mineralnych;
- o brak infrastruktury sprzyjającej rozwojowi turystyki długoterminowej, w tym słabe

wykorzystanie Dunajca dla budowy atrakcyjnego produktu turystyczno-rekreacyjnego;

- o dość dobrze rozwinięta baza noclegowa o zróżnicowanym standardzie;
- o duży potencjał kultury i tradycji służący także funkcjom turystycznym;
- o ograniczenia inwestycyjne (także dotyczące infrastruktury rekreacyjnej) wynikające z dużej liczby obszarów objętych różnymi formami ochrony.

Kluczowym w tej części *Strategii* celem, ale też organizującym szereg innych aktywności na obszarze Gminy Krościenko nad Dunajcem, jest **cel związany z budową nowoczesnego produktu turystyczno-rekreacyjnego**. Przy czym niezwykle ważne są dwa – zdefiniowane w trakcie prac nad strategią – aspekty.

Pierwszym z nich jest konsekwentne budowanie oferty turystyczno-rekreacyjno-pobytowej dla jasno zdefiniowanej grupy odbiorców – **są nimi rodziny, szczególnie rodziny z dziećmi, seniorzy i osoby niepełnosprawne**. Jasne określenie, do kogo jest adresowana oferta Gminy, a nie próba zrobienia „wszystkiego dla wszystkich”, jest wyrazem nowoczesnego podejścia do budowy produktu turystycznego i segmentacji tego produktu poprzez zaadresowanie go do określonej grupy odbiorców, a poprzez to rozwijanie takiej oferty, która w największym stopniu będzie dopasowana do potrzeb i oczekiwań tej grupy. To także próba budowania markowego produktu, a tym samym odróżnienia się od oferty innych miejscowości turystycznych i zyskania tak ważnej dzisiaj specjalizacji. Oczywiście za deklaracją muszą pójść określone działania, zarówno w sferze publicznej, jak i inwestycji prywatnych. Powstająca infrastruktura faktycznie musi być dostosowywana do wcześniej zdefiniowanych grup odbiorców, musi być dla nich dostępna i przyjazna. W ślad za działaniami infrastrukturalnymi muszą iść działania związane z tworzeniem dodatkowej oferty spędzania czasu dla tych grup, ale także system certyfikacji czy szkoleń dla gestorów bazy, by byli lepiej przygotowani do świadczenia usług określonej grupie, a ich oferta była spójna z działaniami podejmowanymi przez innych przedsiębiorców i instytucje.

Drugi aspekt, na który zwrócono uwagę w definicji celu, to rozwijanie produktu turystyczno-rekreacyjnego w sposób **zrównoważony**. W konsekwencji powinno to oznaczać, iż wszystkie podejmowane działania (także w innych obszarach aktywności i to zarówno publicznej, jak i prywatnej) biorą pod uwagę cztery, wzajemnie przenikające się aspekty. Pierwszym z nich jest **aspekt ekologiczny** (przyrodniczy) – w którym rozwój turystyki winien być dostosowany do rodzaju i jakości zasobów środowiska przyrodniczego i nie powinien przyczyniać się do jego degradacji, a w konsekwencji powinien gwarantować zachowanie naturalnych zasobów dla celów turystycznych oraz redukować wszelkie zanieczyszczenia powodowane przez turystykę. Drugim jest **aspekt ekonomiczny** – w którym to miejscowa ludność – w pierwszej kolejności – powinna partycypować w przedsięwzięciach związanych z turystyką, a w konsekwencji rozwój produktu turystycznego powinien zapewnić korzyści gospodarcze miejscowej ludności i lokalnym przedsiębiorcom z tytułu obsługi turystów, a także zagwarantować optymalne wykorzystanie i utrzymanie infrastruktury turystycznej. Z tym, w sposób bezpośredni, łączy się kolejny **aspekt** definiowany jako **społeczny**, który jest rozwinięciem aspektu ekonomicznego. W tym przypadku ważne jest, aby tak budować produkt turystyczny, by oferta z tym związana w pierwszym rzędzie opierała się na miejscowych zasobach naturalnych, ludzkich i materialnych, czego efektem powinno być tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy w sektorze turystycznym i usługach pokrewnych dla lokalnej społeczności, a tym samym podnoszenie jakości życia mieszkańców, przy zachowaniu zasad ochrony tożsamości kulturowej miejscowej ludności. Ostatni z aspektów, to **aspekt przestrzenny**, który powinien polegać na właściwym procesie planowania, zarówno przestrzennego, jak i architektonicznego z uwzględnieniem uwarunkowań i funkcji panujących na danym obszarze.

Skupienie się na określonej, szerokiej, ale precyzyjnie zdefiniowanej grupie adresatów oferty turystyczno-rekreacyjnej oraz wdrażanie jej w sposób zrównoważony,

zgodnie z powyżej zapisanymi założeniami sprawi, iż w pierwszej kolejności na rozwoju turystyki korzystać będą mieszkańcy Gminy Krościenko i lokalni przedsiębiorcy, że rozwój Gminy będzie się odbywał z poszanowaniem środowiska, a jakość zasobów przyrodniczych stanie się rzeczywistym atutem tego obszaru, a także iż stworzona oferta będzie łatwo pozycjonowalna w stosunku do oferty bliższej i dalszej konkurencji.

Przyjęcie takich założeń pozwoli na rozwijanie infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej wykorzystującej naturalne walory przyrodnicze i krajobrazowe Gminy Krościenko nad Dunajcem do budowania markowego produktu turystycznego, ale jednocześnie bez ingerencji w środowisko naturalne. Pozwoli także skupić się na określonych kierunkach rozwoju produktu turystycznego zorganizowanych wokół turystyki aktywnej, wiejskiej oraz turystyki rodzinnej, senioralnej i osób niepełnosprawnych, uzyskując tym samym swego rodzaju specjalizację na tle sąsiednich miejscowości czy wręcz regionów. Ważnym aspektem, który wspiera zdefiniowane powyżej kierunki jest umiejętne wykorzystanie niezwykłego, a pomijanego przez ostatnie lata zasobu, jakim są wody mineralne występujące na terenie Krościenka i włączenie tego zasobu do budowy markowego produktu turystyczno-rekreacyjnego. Jednocześnie należy pamiętać, iż powyżej zdefiniowane postulaty i wizje nie staną się realne bez rzeczywistej współpracy i zaangażowania wszystkich lokalnych „aktorów” tj. władz publicznych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, rolników i wszystkich osób, którym zależy na zdynamizowaniu procesów rozwojowych. Tylko stała współpraca i ciągle potwierdzanie wcześniej zdefiniowanych kierunków, a także powszechna zgoda i zaangażowanie lokalnej wspólnoty, może przynieść efekt w postaci skierowania Gminy Krościenko nad Dunajcem na nowe tory rozwojowe. Oczwistym elementem towarzyszącym tym działaniom musi być mądra, przemyślana i aktywna promocja Gminy Krościenko nad Dunajcem – prowadzona wspólnie przez wszystkich parterów, która przyczyni się do zbudowania rozpoznawalności krościeńskiej marki nie tylko w skali regionalnej czy krajowej, ale także europejskiej i światowej.

Tabela 25. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru *Turystyka i przemysł czasu wolnego*

TURYSTYKA I PRZEMYSŁ CZASU WOLNEGO	
T.1. Stworzony jest nowoczesny produkt turystyczno-rekreacyjny, rozwijany w sposób zrównoważony i skierowany do czytelnie zdefiniowanych odbiorców	T.1.1. Rozwijana jest infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, wykorzystująca naturalne walory przyrodnicze i krajobrazowe do budowania markowego produktu Gminy Krościenko nad Dunajcem Główne działania/programy: - o budowa markowych produktów turystyczno-rekreacyjnych związanych z turystyką aktywną, rekreacyjną i specjalistyczną w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze, w tym wykorzystujące unikatowe położenie transgraniczne na styku dwóch parków narodowych: PPN i PIENAP; - o ochrona dziedzictwa przyrodniczego, w tym zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej oraz wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej obszaru (działania ukierunkowane na ochronę przyrody i promocję obszarów cennych przyrodniczo – trasy biegowe, rowerowe, skituarowe, edukacyjne itp.); - o rozbudowa, budowa i modernizacja publicznych oraz komercyjnych obiektów sportowo-rekreacyjnych (wyciągi narciarskie stacji Czorsztyn-Ski na terenie Krośnicy, basen na ul. Lesnej); - o tworzenie warunków i budowanie społecznego konsensusu wokół ważnych projektów turystyczno-rekreacyjnych (budowy stacji narciarskich w rejonie Łąkcicy i Toporzyska, oraz podjęcie prac studialnych w zakresie budowy na terenie Gminy kolei gondolowej); - o rewitalizacja i rekonstrukcja miejsc o utrwalonym historycznie potencjale turystycznym (okopy, wieża widokowa, pustelnia) wraz ze stworzeniem szlaku historycznego;

- o tworzenie stref ciszy i ciemności, jako lokalnej marki turystycznej, wraz z systematycznym uwzględnianiem tej idei w projektowaniu nowych inwestycji komunalnych (w tym w szczególności w zakresie oświetlenia ulic).

T.1.2. Rozwijana jest specjalizacja Gminy Krościenko nad Dunajcem w kierunku turystyki aktywnej, wiejskiej oraz turystyki rodzinnej, senioralnej i osób niepełnosprawnych

Główne działania/programy:

- o zagospodarowanie brzegów Dunajca dla funkcji spacerowo-rekreacyjnych (od mostu w górę biegu rzeki);
- o zagospodarowanie brzegów Dunajca dla rozwoju turystyki i rekreacji aktywnej (od mostu w dół biegu rzeki) wraz ze specjalnym dostosowaniem budowanej infrastruktury do obsługi osób niepełnosprawnych (strefa Park & Ride & Fun & Shop wraz z przystanią kajakową i towarzyszącą infrastrukturą);
- o rozwijanie infrastruktury szlaków pieszych i rowerowych wraz z opracowaniem i wdrożeniem specjalnego systemu oznakowania tras (system powinien ułatwiać wybór trasy dla określonej grupy turystów oraz w czytelny sposób prezentować poziom trudności trasy);
- o stworzenie i promocja katalogu dobrych praktyk obsługi turystów z niepełnosprawnością oraz osób starszych (katalog powinien dawać gestorom bazy turystycznej, którzy chcą dostosować swoje obiekty i infrastrukturę ponad obowiązujące standardy, praktyczne wskazówki, jak należy to zrobić w sposób prawidłowy);
- o rozwijanie i sieciowanie markowych produktów turystyki (kategoryzacja obiektów noclegowych w ramach projektów: „Wieś pachnąca ziołami”, „Wypoczynek u rolnika”);
- o wypracowanie i wdrożenie certyfikacji obiektów noclegowych i atrakcji turystycznych „Infrastruktura dostępna dla osób niepełnosprawnych” wraz z promocją certyfikowanych obiektów i atrakcji;
- o opracowanie i wdrożenie systemu szkoleń dla gestorów branży turystycznej z zakresu przygotowania i prowadzenia oferty dostosowanej do wymagań i potrzeb osób niepełnosprawnych i seniorów.

T.1.3. Podejmowane są działania zmierzające do wzmocnienia funkcji uzdrowiskowych i wykorzystania zasobów wód mineralnych i leczniczych

Główne działania/programy:

- o rewitalizacja ujęć wód mineralnych na terenie Krościenka wraz ze stworzeniem szlaku wód mineralnych i jego promocją;
- o stworzenie oferty rehabilitacyjno-odpoczynkowej wokół samowypływów wód mineralnych;
- o rozpoczęcie starań (opracowanie niezbędnej dokumentacji) otwierających drogę do uzyskania statusu uzdrowiska.

T.1.4. Aktywna promocja Gminy Krościenko nad Dunajcem – prowadzona wspólnie przez wszystkich parterów - przyczynia się do budowania rozpoznawalności marki w skali europejskiej i światowej

Główne działania/programy:

- o aktywizacja samorządu, przedsiębiorców (szczególnie branży turystycznej), instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych w celu podejmowania wspólnych działań, których celem będzie konsekwentne rozwijanie przyjętej wizji rozwoju oraz uzyskanie efektu synergii działań podejmowanych przez pojedyncze osoby i instytucje (powołanie Stowarzyszenia na rzecz promocji Krościenko 2025);
- o stworzenie zintegrowanego systemu wymiany informacji pomiędzy

gestorami bazy turystycznej, noclegowej i gastronomicznej – udostępniającego informacje zewnętrznym specjalistycznym serwisom branżowym (API);

- o podejmowanie wspólnych i wzajemnie uzgodnionych działań na rzecz promocji Gminy Krościenko i jego oferty turystyczno-rekreacyjnej (w tym m.in. budowa nowoczesnego portalu internetowego; budowa spójnego dla całej Gminy (tj. służącego zarówno infrastrukturze publicznej, jak i komercyjnej) wspólnego systemu informacyjno-rezerwacyjnego; budowa co najmniej 3 całodobowych, samoobsługowych punktów informacji turystycznej w oparciu o zintegrowany system teleinformatyczny (fizyczne tablice, aplikacje internetowe) informującego o ofercie turystycznej i miejscach noclegowych na terenie Gminy – wraz z zapleczem do obsługi i aktualizacji informacji;
- o aktywny udział Krościenka w organizacji letnich i zimowych imprez sportowo-rekreacyjnych o skali co najmniej regionalnej, które przyczynia się do zwiększenia rozpoznawalności marki „Krościenko” (poprzez rozwijanie i wzmacnianie rangi już realizowanych wydarzeń - Puchar Pienin w kajakarstwie górskim, Międzynarodowy Spływ Kajakowy na Dunajcu im. T. Pilarskiego – oraz kreowanie nowych wydarzeń).

T.1.5. Aktywnie rozwijana jest współpraca międzygminna (także transgraniczna) w celu budowania zintegrowanej obszarowo oferty turystyczno-rekreacyjnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych rejonu Pienin

Główne działania/programy:

- o powołanie międzygminnego forum rozwoju (samorządy i wiodący przedsiębiorcy z gmin Czorsztyn, Krościenko, Szczawnica) w celu wypracowania wspólnej i spójnej wizji rozwoju produktów turystyczno-rekreacyjnych;
- o wspólna organizacja z sąsiednimi gminami imprez sportowo-rekreacyjnych, które przyczynia się do budowania rozpoznawalności marki „Pieniny”, a nie pojedynczych gmin (plus wspólny i wspólnie zarządzany kalendarz imprez na obszarze, wypełniający czas tzw. „sezonu” ponad obecne ramy);
- o budowa zrównoważonego transportu turystycznego na obszarze współpracujących gmin oraz przedsiębiorców z branży transportowej, jako elementu sieciowania wspólnej oferty;
- o rozbudowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej łączącej sąsiadujące ze sobą gminy (wspólne szlaki pieszo-rowerowe wraz z nowymi przeprawami przez Dunajec, trasa rowerowa wokół Pienin);
- o podejmowanie wspólnych działań w ramach obszaru funkcjonalnego oraz subregionu podhalańskiego, których celem jest podniesienie jakości i efektywności świadczenia usług publicznych przez poszczególne samorządy.

Miary sukcesu:

- wzrost liczby turystów długoterminowych odwiedzających Gminę Krościenko nad Dunajcem, mierzony liczbą osób korzystających z noclegów (poziom bazowy w roku 2014: 4 000 [os]. wg. danych GUS) oraz liczbą udzielonych noclegów (poziom bazowy: liczba udzielonych noclegów w roku 2014: 13 581 [szt.] wg. danych GUS);
- rozbudowa infrastruktury obiektów noclegowych na terenie Gminy mierzona liczbą obiektów noclegowych (poziom bazowy w roku 2014: 18 obiektów. wg. danych GUS) oraz liczbą miejsc noclegowych (poziom bazowy w roku 2014: 480 miejsc, w tym całorocznych 285 miejsc wg. danych GUS).

6.2.2. Obszar **Gospodarka, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich**

GOSPODARKA, ROLNICTWO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

- o powierzchnia gminy: 57 km²;
- o liczba miejscowości: 5, liczba sołectw: 8, liczba integralnych części wsi: 55;
- o drogi publiczne o nawierzchni twardej na 100 km² powierzchni: 54,9 km;
- o Urząd Gminy odpowiada za utrzymanie 31,28 km dróg gminnych o nawierzchni bitumicznej;
- o lesistość gminy wynosi 49,27% (powiat nowotarski: 37,1%);
- o obszary prawnie chronione zajmują 5 712,01 ha (tj. cały obszar gminy), w tym parki narodowe (pow. 1 162,11 ha), parki krajobrazowe (414,3 ha), obszary chronionego krajobrazu (4 135,60 ha);
- o na terenie Gminy obowiązuje *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Nad Dunajcem* (z roku 2000, aktualizacja 2006, 2010);
- o poza ścisłym centrum Krościenka dość rozproszona zabudowa (118 osób/km², powiat: 129 osób/km²);
- o dostępność komunikacyjna stolicy regionu (Krakowa): ok. 2 godziny, stolic dwóch subregionów Nowego Targu ok. 35 minut, Nowego Sącza: ok. 60 minut;
- o nieznacznie mniejsza od średniej dla województwa małopolskiego liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (572 w roku 2014), co stanowi 80,35% średniej dla Małopolski w przeliczeniu liczby firm na 10 tys. ludności (Małopolska 1 059 firm na 10 tys. osób, Krościenko n/D.: 851 na 10 tys. osób);
- o dominuje sektor mikroprzedsiębiorstw, do którego należy 548 podmiotów (96%), do sektora firm małych: 22 podmioty (3,85%), średnich: 2 podmioty (0,35%);
- o 79,5% przedsiębiorstw to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - dominujące sekcje to działalność związana z budownictwem (20,8% - 119 podmiotów), handlem hurtowym i detalicznym (18,2% - 104 podmioty), transportem (12,6% - 72 podmioty), dopiero na czwartym miejscu usługi gastronomiczne i zakwaterowania (8,7% - 57 podmiotów);
- o dochód z podatków (*per capita*) za rok 2013 wyniósł 645,04 zł, sytuujący Gminę Krościenko nad Dunajcem na 2 183 pozycji w skali kraju (na 2 479 samorządów);
- o relatywnie wysokie bezrobocie rejestrowane (392 osoby w roku 2014), wynoszące 9,5% w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym (w ostatnim roku zaczęło nieznacznie spadać);
- o średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego ogółem wynosi 2,57 ha, zaś użytków rolnych 1,68 ha, przy średniej krajowej 10,42 ha, i średniej dla Małopolski wynoszącej 3,92 ha;
- o łączna liczba gospodarstw rolnych na terenie gminy wynosi 1 270 (z tego 647 czyli aż 50,9% ma powierzchnię poniżej 1 ha, zaś 623 powyżej 1 ha);
- o brak instytucjonalnego systemu wsparcia dla rolników i producentów żywności.

Budowa potencjału gospodarczego jest jednym z kluczowych aspektów, który powinien być bardzo mocno obecny w myśleniu o strategii rozwoju. Przy czym rolą wspólnoty samorządowej jest stwarzanie atrakcyjnych warunków do rozwoju gospodarczego, a nie zastępowanie podmiotów gospodarczych w kreowaniu tego rozwoju. W tym znaczeniu instrumenty, którymi dysponuje Gmina, to planowanie przestrzenne, które w sposób usystematyzowany powinno prowadzić do efektywnego wykorzystywania przestrzeni, godzące interesy różnych jej użytkowników oraz realizujące cele społeczne i gospodarcze określone w strategii i innych dokumentach szczebla lokalnego, a także pozostałych szczebli samorządu i administracji rządowej. Przez realizację celów społeczno-gospodarczych należy przede wszystkim rozumieć świadome wykorzystanie elementów planowania przestrzennego jako elementu, który może wpływać i kreować pozytywne zmiany w przestrzeni Gminy i wspomagać (lub ograniczać) procesy rozwojowe. Nie bez znaczenia – szczególnie w miejscu o takich walorach przyrodniczo-krajobrazowych jak Krościenko - jest aspekt planowania przestrzennego związany z dobrym wykorzystaniem i zabezpieczeniem środowiska naturalnego w taki sposób, by z jednej strony mogło ono zaspakajać potrzeby obecnych mieszkańców Gminy, ale z drugiej w sposób nie pogorszony mogło zostać przekazane pokoleniom przyszłym.

Oprócz planowania przestrzennego – drugim instrumentem, którym dysponuje Gmina dla tworzenia dobrego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, jest stwarzanie dobrych, przyjaznych warunków do jej rozwoju. Zarówno poprzez wskazywanie i tworzenie specjalnych stref aktywności gospodarczej, co ważne o profilu zgodnym z głównymi kierunkami rozwoju Gminy, jak i przygotowywanie terenów pod inwestycje prywatne, jako forma publicznej zachęty do lokowania się inwestycji o określonym profilu i na określonym terenie. Wsparcie rozwoju gospodarczego to także dostarczenie lokalnym przedsiębiorcom, lub też kandydatom na przedsiębiorców, wsparcia w tworzeniu i rozwijaniu swoich firm, poprzez kreowanie programów doradczych, szkoleniowych czy nawet związanych z dostępnością do instrumentów finansowych na rozwój tej działalności. To wreszcie także tworzenie przyjaznego klimatu wokół przedsiębiorczości, zarówno poprzez maksymalne upraszczanie procedur urzędowych i budowanie przyjaznej administracji, aż po integrowanie lokalnych środowisk gospodarczych.

Niezwykle ważne – zarówno z racji lokalnej tradycji, jak i potrzeb związanych z rozwojem określonego profilu turystycznego, jest rozwijanie lokalnego rolnictwa opartego na tradycyjnym modelu gospodarowania. To szczególnie istotne, gdyż otwiera przed rolnikami możliwość dostarczania przez gospodarstwa rolne odpowiedniej ilości dobrej jakości produktów rolno-spożywczych, które znajdą swojego odbiorcę wśród gości odwiedzających Gminę Krościenko. Podejście to jest ważne w szeregu aspektach. Pozwala stworzyć warunki do wytwarzania odpowiedniego dochodu rodzinie wiejskiej, który będzie oparty o dochody uzyskiwane z działalności rolniczej, a także pozwoli rozwijać działalność pozarolniczą (np. agroturystyczną). Ma zatem wymiar ekonomiczny. Z kolei model gospodarowania zrównoważonego – nie zagrażający równowadze ekosystemów – ma wymiar środowiskowy. Z tym wiąże się także świadoma preferencja dla np. rolnictwa ekologicznego, kreowanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców, rozwój turystyki alternatywnej (np. wiejskiej), ograniczanie turystyki masowej i działania zewnętrzne na rzecz ochrony środowiska. Takie podejście wymaga ogromnej świadomości ze strony całej lokalnej społeczności i pojedynczych jednostek – zatem realizacja takich założeń ma także wymiar społeczny. Realizacja tak zdefiniowanego celu w dużej mierze zależy od: akceptacji nierolniczej części społeczeństwa na rzecz działań związanych z rozwojem rolnictwa i obszarów wiejskich, a także od rozwoju aktywności społecznej poprzez ścisłą współpracę mieszkańców wsi (czyli tak potrzebną i oczekiwaną przez lokalną społeczność Gminy Krościenko integrację wewnątrzgminną). Na końcu tego procesu jest też wsparcie instytucji publicznych (Gminy, Lokalnej Grupy Działania) dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, które zaspakajać będzie potrzeby żywnościowe tak mieszkańców gminy, jak i przede

wszystkim gości odwiedzających Krościenko (inkubatory kuchenne, tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych).

Drugi cel strategiczny zdefiniowany w tej części dokumentu wiąże się ze zrównoważonym rozwojem obszarów wiejskich poprzez tworzenie atrakcyjnej przestrzeni do życia dla mieszkańców, ale też rozwiązań wspomagających rozwój funkcji turystycznych. Znajdziemy tu zatem szereg działań rewitalizacyjnych, z odnową zabytkowego centrum Krościenka na czele. To projekt ważny z wielu powodów – łamie on dotychczasowy sposób myślenia o centrum miejscowości z jego dominującą funkcją komunikacyjną, na rzecz oddania w większym stopniu tej przestrzeni mieszkańcom i turystom, jako miejsca tętniącego życiem kulturalnym, ale też miejsca sprzedaży szeroko pojętego produktu lokalnego, czy po prostu miejsca spotkań, spacerów i rozbudowanej oferty kulturalnej. To także działania w pozostałych miejscowościach Gminy, które prowadzić będą do ich dalszego ożywienia, poprawy ładu architektonicznego czy poprawy infrastruktury służącej wzajemnej komunikacji lokalnych wspólnot. Co ważne – działania te z całą pewnością poprawią także turystyczną atrakcyjność tych miejscowości, będą więc miały wymiar ekonomiczny dla ich mieszkańców.

Także w ramach tego celu znalazły się zadania i projekty związane z poprawą układu komunikacyjnego na terenie Gminy i zapewnienia optymalnej dostępności wewnętrznej i zewnętrznej. Ten ważny dla każdej społeczności aspekt należy rozpatrywać nie tylko w kontekście poprawy komfortu dotarcia do poszczególnych wsi i osiedli, ale także łatwiejszej dostępności dla gości odwiedzających te tereny, a także łatwiejszego transportu produktów rolnych i produktów lokalnych, które uznano za ważne w kontekście całej strategii gminy. Poprawa układów komunikacyjnych i rozwój infrastruktury np. chodników czy oświetlenia, to także aspekt bezpieczeństwa pieszych i kierowców, a co za tym idzie fundamentalny element wpływający na jakość życia mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem.

Tabela 26. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru *Gospodarka, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich*

GOSPODARKA, ROLNICTWO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH	
G.1. Gmina stwarza atrakcyjne warunki do rozwoju gospodarczego oraz rolnictwa, budowanego w oparciu o tradycyjny model gospodarowania	G.1.1. Gmina prowadzi aktywną politykę w zakresie zagospodarowania przestrzennego
	Główne działania/programy: - o aktualizacja <i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego</i> i opracowanie planów miejscowych zgodnie z funkcjami terenu określonymi w <i>Strategii Rozwoju</i>, wraz ze wskazaniem poszczególnych obszarów i ich wiodących funkcji rozwojowych oraz zasadniczym kierunkiem zmierzającym do koncentracji zabudowy w granicach obecnych skupisk; - o promocja przyjętych założeń planistycznych; - o przygotowanie oferty inwestycyjnej z określeniem preferowanych funkcji; - o regulacja stanu prawnego dróg.
	G.1.2. Gmina stwarza warunki do zdynamizowania rozwoju gospodarczego
	Główne działania/programy: - o wybór terenu (w oparciu o analizę istniejących węzłów komunikacyjnych i strumieni ruchu turystów), niezbędne wykupy oraz przygotowanie Strefy Aktywności Gospodarczej o profilu turystycznym i wspierającym rozwój produktu lokalnego (w Krośnicy oraz w rejonie Stodółki); - o uzbrojenie i przygotowanie terenów w zakresie infrastruktury komunalnej pod inwestycje turystyczno-rekreacyjne, które otrzymały pozytywne uzgodnienia środowiskowe; - o podjęcie działań na rzecz stworzenia infrastruktury oraz systemu szkoleń i

	zachęt, których celem będzie odtworzenie potencjału rzemieślników skupionych wokół dawnej „Cepelii”; - o integrowanie środowisk gospodarczych i zwiększanie ich udziału w kreowaniu wspólnej wizji rozwoju Gminy; - o rozwój instytucjonalnego systemu wsparcia dla MSP (wypracowanie mechanizmów, dzięki którym lokalni przedsiębiorcy uzyskają w razie potrzeby profesjonalne wsparcie doradcze w dziedzinie m.in. prawa, finansów, itp.); - o stworzenie systemu ulg i preferencji dla przedsiębiorców inwestujących i tworzących nowe miejsca pracy, zgodnie z profilem gminy (z preferencją dla lokalnych przedsiębiorców).
	G.1.3. Gmina wspiera tradycyjny model rolnictwa oraz aktywnie bierze udział w tworzeniu warunków dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego Główne działania/programy: - o promowanie hodowli zwierząt (bydła, owiec i kóz) na przeważającej części arealu górskiego; - o wsparcie (doradcze, szkoleniowe) dla rozwoju sadów górskich z tradycyjnymi odmianami drzew oraz nawiązanie kontaktów z przetwórcami z terenu gminy Łącko w celu doboru optymalnych – w ich produkcji spożywczej – gatunków drzew; - o promowanie utrzymania zrównoważonego sposobu gospodarowania uwzględniającego aspekty ochrony środowiska, zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich, a także zapewnienie ciągłości rolniczego użytkowania ziemi i tym samym utrzymanie żywotności obszarów wiejskich (w tym współpraca z właściwymi instytucjami i właścicielami terenu przy aktywnym zapobieganiu degradacji obszarów rolniczych i leśnych); - o wspieranie i budowanie społecznej akceptacji ekstensywnego i tradycyjnego modelu rolnictwa na obszarze Gminy; - o inicjowanie utworzenia Regionalnej Strefy Aktywności Gospodarczej z wiodącą funkcją inkubatora dla przetwórstwa rolno-spożywczego opartego o produkty lokalne (lokalna żywność i krótkie łańcuchy dostaw); - o stworzenie warunków dla sprzedaży lokalnych produktów (budowa systemu wiat, straganów przy głównym ciągu komunikacyjnym, a także niewielkich placów targowych dla mieszkańców i turystów); - o inicjowanie powstania subregionalnych przedsięwzięć związanych z tworzeniem „rynków hurtowych” oraz nawiązywania trwałych relacji z odbiorcami z lokalnego i subregionalnego rynku turystycznego (budowa subregionalnej platformy handlowej z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi elektronicznych); - o wspieranie systemu wsparcia doradczego dla rolników; - o współpraca z organizacjami lokalnymi i regionalnymi, branżowymi zajmującymi się wsparciem doradczym i szkoleniowym w zakresie wytwarzania i komercjalizacji produktu lokalnego.
G.2. Obszary wiejskie rozwijają się w sposób zrównoważony tworząc atrakcyjną przestrzeń do życia dla mieszkańców i	G.2.1. Centra wsi są odnawiane, zyskując nowe funkcje i przyczyniając się do poprawy jakości życia mieszkańców Główne działania/programy: o rewitalizacja centrum Krościenka (ograniczenie funkcji parkingowych w centralnej części Rynku, rewitalizacja zieleni niskiej i wysokiej, budowa elementów małej architektury nawiązującej do charakteru rynku [oświetlenie, ławki, kosze na śmieci, stojaki na rowery], zabudowa tylnej części budynku Urzędu Gminy niewielkimi, jednolitymi, zaprojektowanymi w oparciu o tradycyjne wzorce architektoniczne kramami, z przeznaczeniem wyłącznie do sprzedaży wyrobów lokalnych (spożywczych i rzemiosła

**wspomagają
rozwój funkcji
turystycznych**

artystycznego) wraz z rozbudową funkcji kulturalnych obecnych w przestrzeni Runku (w tym m.in. modernizacja i rozszerzenie funkcji Domu Kultury);

- o promocja tradycji poniedziałkowych Jarmarków Krościeńskich w wymiarze turystyczno-gospodarczym poprzez wzmocnienie i poprawę infrastruktury targowej, w tym rozważenie rozszerzenia formuły targów (szczególnie w okresie wakacyjnym i długich weekendów) poprzez „rozciągnięcie” ich także na niedzielne godziny popołudniowe (tak aby dać możliwość zbytu towarów turystom opuszczającym Pieniny w niedzielne popołudnie i wieczór);
- o wdrożenie programu estetyzacji i ukwiecenia centrów miejscowości (działania w przestrzeni publicznej oraz konkursy dla obiektów prywatnych);
- o fizyczna rewitalizacja centrum wsi Grywałd poprzez modernizację budynków użyteczności publicznej i rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej;
- o fizyczna rewitalizacja centrum wsi Krośnica poprzez poprawę estetyki przestrzeni publicznych;
- o fizyczna rewitalizacja centrum wsi Hałuszowa poprzez modernizację terenów rekreacyjnych, rozbudowę placu zabaw oraz estetyzację przestrzeni publicznej;
- o remont i doposażenie świetlic wiejskich;
- o rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenach wiejskich.

G.2.2. Układ komunikacyjny Gminy zapewnia optymalną dostępność wewnętrzną i zewnętrzną, a przyjęte rozwiązania służą poprawie bezpieczeństwa pieszych i kierowców

Główne działania/programy:

- o analiza zasadności budowy obwodnicy Krościenka wraz z nowym mostem na Dunajcu w ciągu ul. Kościuszki;
- o systematyczne podnoszenie jakości dróg na terenie Gminy oraz porządkowanie systemu oznakowania;
- o budowa bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej (chodniki, oświetlenie, przejścia dla pieszych) w celu podnoszenia poziomu bezpieczeństwa na drogach (w tym ścieżek rowerowych o funkcji komunikacyjnej dla mieszkańców Gminy), a w miejscach, gdzie nie jest możliwe powstanie nowej infrastruktury, podejmowanie działań zmierzających do separacji ruchu samochodowego od ruchu pieszo-rowerowego;
- o reorganizacja i rozwój przestrzeni parkingowej w centrum Krościenka oraz budowa nowej infrastruktury w miejscach o dużej presji ruchu turystycznego (w tym we współpracy z przyszłymi inwestorami z branży turystycznej);
- o poprawa skomunikowania obszarów o niskiej dostępności z głównymi ciągami drogowymi.

Miary sukcesu:

- wzrost liczby małych i średnich firm terenie gminy i znaczące zbliżenie się do średniej wojewódzkiej w zakresie liczby przedsiębiorstw na 10 tys. ludności (poziom bazowy: 80,35% średniej w roku 2014 wg. danych GUS);
- wzrost wpływów podatkowych z tytułu PIT i CIT wpływających do budżetu gminy (poziom bazowy wartość udziału Gminy w podatku PIT i CIT za rok 2014 wynosząca 2,04 mln zł wg. danych GUS);
- procent pokrycia obszaru Gminy planami miejscowymi (poziom bazowy: 32,26% w roku 2014, wg danych UG Krościenko n/ D.);
- powierzchnia utworzonych stref aktywności gospodarczej (w tym SAG o profilu turystycznym oraz związanym z produktem lokalnym) (poziom bazowy: 0 w roku 2014 wg danych UG Krościenko n/ D.);
- liczba obiektów poddanych rewitalizacji, w tym obiektów prywatnych, w okresie 2014 – 2020;

- długość nowych i zmodernizowanych dróg na terenie Gminy (poziom bazowy: stan na grudzień 2014).

6.2.3. Obszar *Środowisko naturalne i ekologia*

ŚRODOWISKO NATURALNE I EKOLOGIA

- o lesistość gminy wynosi 49,27% (powiat nowotarski: 37,1%);
- o obszary prawnie chronione zajmują 5 712,01 ha, w tym parki narodowe (pow. 1 162,11 ha), parki krajobrazowe (414,3 ha), obszary chronionego krajobrazu (4 135,60 ha);
- o obszary prawnie chronione (wg. wszystkich form ochrony) zajmują 100% powierzchni gminy;
- o stosunkowo dobra jakość powietrza w okresie letnim oraz bardzo duże zanieczyszczenie wynikające z niskiej emisji z gospodarstw domowych w okresie jesienno-zimowym;
- o procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej wynosi: 47% ogółu ludności gminy, z sieci wodociągowej: 51,5%; z sieci gazowej: 0% (brak sieci);
- o długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej: 1,5;
- o kanalizacyjna sieć rozdzielcza na 100 km² powierzchni: 59,9 km, wodociągowa sieć rozdzielcza na 100 km² powierzchni: 39 km;
- o na terenie gminy w roku 2014 było 700 zbiorników bezodpływowych oraz 1 przydomowa oczyszczalnia ścieków;
- o zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca: 120 kg.

Z rozwojem funkcji turystycznej oraz produkcji zdrowej żywności nierozdzielnie wiąże się dbałość o jakość środowiska naturalnego. Analizując dane w powyższej tabeli (oraz w rozdziale diagnostycznym) należy podkreślić, iż wartości dotyczące wyposażenia Gminy w sieć kanalizacyjną i wodociągową nieco odbiegają od średniej dla województwa (przy czym zdecydowanie bardziej w odniesieniu do sieci wodociągowej). Powodów takiej sytuacji jest kilka, poczynając od relatywnie większego (niż np. w miastach) rozproszenia budynków w konsekwencji niższej gęstości zaludnienia, aż po wysokie koszty budowy sieci (szczególnie w trudnym, górzystym terenie) i ograniczone możliwości finansowe samorządu. Dotyczy to w szczególności obszarów poza ścisłym centrum Krościenka, gdzie bardzo często koszty budowy sieci są ekonomicznie nieopłacalne. Niemniej jednak kwestia ta – chociażby z uwagi na walory środowiskowe i dużą powierzchnię obszarów chronionych - sukcesywnie musi być rozwiązywana, przy czym niekoniecznie muszą to być rozwiązania sieciowe.

Kolejną kwestią, której rozwiązywanie musi w najbliższych latach zostać radykalnie przyspieszone, to sprawa niskiej emisji pochodzącej z sektora bytowego. Zanieczyszczenie powietrza w okresie grzewczym na obszarze Gminy Krościenko nad Dunajcem – szczególnie w okresie jesienno-zimowym, znacząco przekracza normy dopuszczalnych stężeń zanieczyszczenia pyłem zawieszonym (PM₁₀), dwutlenkiem siarki (SO₂) czy benzo(a)pirenem. Dobrym sygnałem jest rozpoczęcie przez Gminę prac związanych z inwentaryzacją źródeł ciepła, próbą oszacowania wielkości emisji, a także przygotowania instrumentów dotacyjnych dla mieszkańców, które pozwolą znacząco ograniczyć problem niskiej emisji z budynków mieszkalnych. To o tyle istotne, że najbliższa perspektywa finansowa UE bardzo mocno podnosi kwestie związane z jakością powietrza i ograniczeniem emisji CO₂, przeznaczając na te działania znaczące środki, natomiast po roku 2020 normy emisyjności zostaną zaostrzone, zaś wielkość dostępnych środków na wymianę wysokoemisyjnych źródeł ciepła znacząco ograniczona. Ważne jest tutaj także – poza

dostarczaniem samych instrumentów finansowych gospodarstwom domowym z terenu Gminy – wsparcie całego procesu poprzez dostarczenie wiedzy o tych instrumentach oraz pomoc w skutecznym przeprowadzeniu całego procesu, oraz systematyczne podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem. Istotne jest także współdziałanie w zakresie ograniczenia niskiej emisji z sąsiednimi samorządami, tak aby efekty działań podejmowanych na jednym obszarze nie były niwelowane przez zaniechania na obszarach sąsiadujących.

Dalszych działań wymaga też poprawa systemu związanego z gospodarowaniem odpadami. W tym w szczególności budowa i uruchomienie punktu segregacji odpadów w rejonie oczyszczalni ścieków. Relatywnie duża powierzchnia dzikich wysypisk pokazuje, iż pomimo dostępnych form zagospodarowywania odpadów, ciągle jeszcze niska jest świadomość ekologiczna mieszkańców. Cały czas nie został także całkowicie wyeliminowany z obszaru gminy azbest – stąd kontynuowana powinna być pomoc finansowa i organizacyjna Gminy w jego bezpiecznym usuwaniu i utylizacji.

Ważną kwestią jest także budowanie stałego dialogu z instytucjami związanymi z ochroną przyrody, w tym przede wszystkim z władzami Pienińskiego Parku Narodowego oraz Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska i poszukiwanie rozwiązań kompromisowych, tak aby bogactwo cennych przyrodniczo obszarów – tak ważne dla budowania oferty turystyczno-rekreacyjnej i utrwalania wartości przyrodniczych, także dla przyszłych pokoleń - nie było postrzegane przez samych mieszkańców wyłącznie w kategoriach obciążeń i ograniczeń, ale przede wszystkim szans rozwojowych wynikających z wyjątkowych walorów przyrodniczo-krajobrazowych Gminy.

Działania w zakresie środowiska naturalnego i szeroko pojmowanej ekologii powinny prowadzić do ochrony cennych zasobów przyrodniczych i zachowania ich dla przyszłych pokoleń w stanie maksymalnie nienaruszonym, z uwzględnieniem jednak interesu obecnych mieszkańców, w interesie których leży rozwój funkcji bytowych i turystycznych. Wypracowane pola kompromisu pomiędzy różnymi środowiskami powinny prowadzić do zrównoważonego (to znaczy z poszanowaniem interesu wszystkich stron) rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Krościenko. Wymaga to przede wszystkim woli dialogu wszystkich stron i znajdowania rozwiązań kompromisowych.

Tabela 27. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru *Środowisko naturalne i ekologia*

ŚRODOWISKO NATURALNE I EKOLOGIA	
Ś.1. Zasoby przyrodnicze są umiejętnie chronione zapewniając zrównoważony rozwój funkcji bytowych i turystycznych, także dla przyszłych pokoleń	Ś.1.1. Rozwijany i porządkowany jest system gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy
	Główne działania/programy: - o racjonalny rozwój sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na terenie Gminy wraz z infrastrukturą towarzyszącą (budowa i modernizacja), w tym aktywna współpraca z funkcjonującymi spółkami wodnymi; - o modernizacja oczyszczalni ścieków w Krościenku; - o rozwój systemu przydomowych oczyszczalni ścieków w obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieopłacalna; - o budowa ujęcia wody na Dunajcu wraz ze stacją uzdatniania na Piaskach.
	Ś.1.2. Gmina dba o wysoką jakość powietrza oraz podejmuje działania zgodne z europejską polityką klimatyczną
	Główne działania/programy: - o ograniczenie niskiej emisji z obiektów publicznych i prywatnych; - o poprawa efektywności energetycznej wraz z programem kompleksowej termomodernizacji obiektów publicznych i prywatnych; - o prowadzenie szerokiej edukacji ekologicznej, szczególnie wśród dzieci i

- młodzieży;
- o lobbing na rzecz gazyfikacji gminy;
- o edukacja pro-środowiskowa.

Ś.1.3. Gospodarka odpadami prowadzona jest w sposób efektywny, przyczyniając się do ochrony cennych przyrodniczo i krajobrazowo terenów

Główne działania/programy:

- o racjonalizacja systemu zbierania odpadów wraz z budową publicznego punktu segregacji odpadów;
- o rozszerzenie systemu odbioru odpadów komunalnych o nieruchomości niezamieszkałe;
- o edukacja w zakresie racjonalizacji wytwarzania odpadów oraz ich selektywnej zbiórki i recyklingu;
- o dalsza redukcja pokryć azbestowych na budynkach prywatnych.

Ś.1.4. Korzystanie ze środowiska naturalnego prowadzone jest w sposób zrównoważony, w stałym dialogu z instytucjami odpowiedzialnymi za jego ochronę i zachowanie dla przyszłych pokoleń

Główne działania/programy:

- o prowadzenie stałego monitoringu stanu środowiska wspólnie z instytucjami powołanymi i organizacjami pozarządowymi, a wnioski z prowadzonego monitoringu są powszechnie dostępne;
- o monitoring istniejących form ochrony w formule dialogu społecznego, wraz upublicznianiem i konsultowaniem społecznym wniosków z prowadzonego monitoringu;
- o edukacja, szczególnie młodego pokolenia, z zakresu wartości przyrodniczo-krajobrazowych, obszaru Pienin, Gorców i Beskidu Sądeckiego (zarówno części zurbanizowanych, jak i niezurbanizowanych) oraz potrzeby zachowania nienaruszonego środowiska dla następnych pokoleń;
- o rozwój współpracy służb związanych z ochroną przyrody z mieszkańcami w celu wypracowywania rozwiązań kompromisowych pomiędzy funkcją użytkową, a ochroną cennych przyrodniczo terenów;
- o ochrona cennych przyrodniczo terenów poprzez świadome kanalizowanie ruchu turystyczno-rekreacyjnego w wyznaczonych obszarach;
- o unikanie zbędnego „zanieczyszczenia światłem”.

Miary sukcesu:

- zwiększenie odsetka ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy (poziom bazowy - rok 2014: 47% ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej; 51,5% ludności korzystającej z sieci wodociągowej wg GUS);
- wyeliminowanie dzikich wysypisk śmieci z obszaru Gminy; (poziom bazowy – liczba dzikich wysypisk w roku 2014);
- liczba obiektów, w których w okresie 2016 – 2020 zainstalowane zostaną urządzenia grzewcze oparte albo o OZE, albo spełniające normy co najmniej V klasy emisyjnej.

6.2.4. Obszar *Dziedzictwo kulturowe i edukacja*

DZIEDZICTWO KULTUROWE I EDUKACJA

Kultura

- o liczba osób korzystająca z biblioteki utrzymuje się na przestrzeni lat 2008 – 2013 na zbliżonym poziomie - 2008: 1 858, 2013: 1 803, co stanowi ok. 26,5% mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem;
- o także liczba wypożyczeń z księgozbioru utrzymuje się w tym czasie na zbliżonym poziomie ok. 50 tys. rocznie;
- o relatywnie niewielka i zmienna w kolejnych latach jest liczba imprez organizowanych przez krościeńskie instytucje kultury – waha się pomiędzy 24 w roku 2014, a 84 w roku 2013 (przy czym jest to znacząco mniej niż w gminach sąsiednich). Także liczba uczestników tych wydarzeń w ciągu kolejnych lat jest zmienna od 11 700 osób w roku 2009, po 4 300 w roku 2014 (ale także 3 350 w roku 2011);
- o waha się także liczba zespołów artystycznych funkcjonujących na terenie Gminy - w roku 2011: 4, w kolejnym powstały 3 nowe, taka liczba utrzymała się do roku 2013, by w roku 2014 spaść ponownie do wartości 4. Zmienia się także liczba członków zespołów artystycznych – waha się pomiędzy 25, a 82 osoby (w roku 2014 były to 59 osoby);
- o bogactwem Gminy Krościenko nad Dunajcem jest niezwykle barwny i wciąż żywy folklor góralski - jest on nadal pielęgnowany w gwarze, strojach ludowych oraz widoczny w zwyczajach miejscowej ludności;
- o na obszarze Gminy znajduje się kilka cennych zabytków, w tym także architektury drewnianej.

Edukacja

- o systematycznie wzrasta dostępność opieki przedszkolnej;
- o liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach utrzymuje się przez cały okres 2008 – 2014 na zbliżonym poziomie (co na tle wyników sąsiednich gmin należy uznać za sukces);
- o wskaźniki scholaryzacji netto przyjmują w latach 2008- 2013 wartości poniżej 100 dla szkół podstawowych (waha się pomiędzy 95-97%) i powyżej 100 dla gimnazjów (od 97 do 104%), co w przypadku gimnazjum jest efektem powstania niepublicznej szkoły ponadpodstawowej cieszącej się dobrą renomą wśród młodzieży z okolicznych gmin;
- o średnie wydatki z budżetu gminy na oświatę na przestrzeni lat 2008 – 2014 stały trend rosnący od 855 zł na jednego mieszkańca w roku 2008, do 1 240 w roku 2014 i stanowiły w roku 2014 aż 43,28% wszystkich wydatków gminy(!);
- o średnie wyniki egzaminu po 6 klasie SP z terenu Gminy (przy wewnątrzgminnym zróżnicowaniu oscylującym pomiędzy 58,8, a 73,3%) są nieznacznie niższe od średniej dla całego powiatu i zauważalnie niższe od średniej dla województwa; w przypadku egzaminu gimnazjalnego łączne wartości dla obu gimnazjów są wyższe niż średnia dla powiatu, i w większości przedmiotów także niż średnia dla województwa – przy czym średnią zawyża

szkoła niepubliczna, wyniki gimnazjum publicznego są zbliżone do średniej dla województwa i średnio o ok. 1 punkt procentowy wyższe od średniej dla powiatu.

Jednym z największych bogactw Gminy Krośnice nad Dunajcem jest niezwykle barwny i wciąż żywy oraz pielęgnowany folklor góralski. Jest on nadal widoczny w gwarze pienińskiej, strojach ludowych noszonych przez Flisaków, dorożkarzy czy też rodowitych mieszkańców Krośnic. Regionalny koloryt określa wyroby tutejszych twórców ludowych i rzemieślników specjalizujących się w obróbce drewna, skór, wełny i innych materiałów. Warto wspomnieć ciągle jeszcze żywe tradycje zakładu „Cepelii” funkcjonującej przed laty w Krośnicach. Nie można też pominąć kilku wartościowych zabytków znajdujących się na terenie Krośnic, w tym sakralnej architektury drewnianej czy charakterystycznej, zabytkowej zabudowy południowej pierzei krośnickiego Rynku.

Zatem zagadnienia związane z szeroko rozumianą kulturą, sztuką oraz tradycją są niezwykle istotnym elementem budowania i wzmacniania zarówno własnej tożsamości w oparciu o lokalne dziedzictwo, jak i wykorzystania dostępnych walorów kulturowych do tworzenia nowoczesnego i konkurencyjnego produktu turystycznego. Szczególnie, że elementy tego dziedzictwa obecne są zarówno w tutejszej gwarze, strojach, ale też zwyczajach i obyczajach kultywowanych zarówno na co dzień, jak i w związku z ważnymi wydarzeniami narodowymi czy religijnymi. Ważna jest także ochrona, organizowanie, rozwijanie i propagowanie rękodzieła ludowego i artystycznego oraz sztuki i przemysłu artystycznego, a także komercjalizacja tych wyrobów (zarówno na lokalnym, jak i regionalnym rynku).

Niezbędnym działaniem w nowej *Strategii* powinna być też większą dbałość o dziedzictwo materialne obecnych tu licznych zabytków i układów urbanistycznych, które powinny zostać poddane rewitalizacji i w większym stopniu służyć wspieraniu tworzenia przyjaznego i „klimatycznego” miejsca spędzania wolnego czasu zarówno dla mieszkańców, jak i turystów.

Ważne jest także – w kontekście budowania marki - rozwijanie rozpoznawalnych w skali regionalnej i ponadregionalnej wydarzeń kulturalnych identyfikujących Gminę Krośnice wśród Małopolan i poza granicami województwa. To także dobre pole do realizacji projektów partnerskich z sąsiednimi gminami – zarówno polskimi, jak i słowackimi, tak aby wspólnie rozwijać markę Pienin – ich kultury, tradycji i wielowiekowego dziedzictwa materialnego i duchowego. Może się to odbywać m.in. poprzez rozwój niewielkich, cyklicznych wydarzeń promujących lokalnych artystów i rzemieślników oraz ich stałe wsparcie (informowanie, zapraszanie, udostępnianie przestrzeni na preferencyjnych warunkach) podczas imprez organizowanych na terenie Gminy.

W tym kontekście wydaje się, iż poza warstwą czysto instytucjonalną, polegającą na poprawie infrastruktury placówek kultury, czy zwiększeniu liczby oraz atrakcyjności imprez kulturalnych, warto skupić się na edukacji regionalnej i pielęgnowaniu tradycji i kultury lokalnej, jako elementu tożsamości Gminy Krośnice nad Dunajcem i jej mieszkańców, a nie tylko turystyczno-folklorystycznej atrakcji dla turystów. Tylko tak rozwijana kultura i dziedzictwo regionu będą wspierały budowanie atrakcyjnego produktu turystycznego oraz wzmacniały rozpoznawalność krośnickiej marki w skali regionalnej i ponadregionalnej, nie stając się tylko „folklorystycznym” dodatkiem serwowanym gościom odwiedzającym Krośnice.

Niezwykle ważne jest także, aby szeroko pojmowana działalność w zakresie kultury była elementem, który spaja i łączy lokalną społeczność, stając się jednym z kluczy do budowy wzajemnych relacji wewnątrz gminy i rozwijania lokalnej tożsamości, a w konsekwencji, by pomagała budować dobre relacje wewnętrzne i stała się elementem budowania społeczeństwa obywatelskiego.

Drugim celem o charakterze strategicznym w tym obszarze, jest zapewnienie wszystkim mieszkańcom Gminy Krośnice nad Dunajcem dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i edukacyjnych – co ważne - na każdym etapie życia. Działania te powinny zatem dotyczyć nie tylko dzieci i młodzieży, ale także osób dorosłych, w tym seniorów. W sformułowanych w ramach tego celu działaniach znalazły swoje miejsce aspiracje mieszkańców Gminy Krośnice w kwestii zapewnienia wysokiej jakości oferty edukacyjnej i stworzenia warunków do skutecznego konkurowania młodemu pokoleniu mieszkańców Gminy z dziećmi i młodzieżą z innych, w tym miejskich, ośrodków. Nie bez znaczenia jest także fakt, iż Krośnice wyrasta na lokalnego lidera w zakresie edukacji ponadpodstawowej. Warto zatem podejmować działania, aby kierunek ten utrwalać i rozwijać.

Wśród działań znajdziemy zarówno te dotyczące dalszej modernizacji i dostosowania budynków oświatowych do obowiązujących wymogów, wyposażenia placówek oświatowych w nowoczesne narzędzia wspomagające proces dydaktyczny, jak i rozwijania przyszkolonej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej wraz z poprawą systemu udostępniania obiektów. Ale ważne są też działania, które łączą w sobie walor edukacyjny z kwestiami rynku pracy i wyrównywania szans kobiet i mężczyzn na tym rynku. Przez taki bowiem pryzmat można patrzeć na zgłaszane zapotrzebowanie w zakresie uruchamiania żłobków czy dalszej rozbudowy oferty edukacji przedszkolnej.

Silny akcent, przy wdrażaniu nowej *Strategii*, należy także położyć na jakości kształcenia, w tym jej ocenę oraz badanie rzeczywistych potrzeb edukacyjnych, co będzie przekładało się np. na atrakcyjną i pożądaną przez młodych ludzi ofertę zajęć pozalekcyjnych. *Strategia* zwraca także uwagę na potrzebę doceniania i promowania uczniów najzdolniejszych.

Kolejny ważny element, który musi być zauważony w nowej *Strategii*, to zmiana struktury demograficznej społeczeństwa oraz lepsze dostosowanie oferty edukacyjnej do jego potrzeb i aspiracji. Gmina powinna aktywnie włączać się w kreowanie projektów z zakresu uczenia się przez całe życie, wspierać procesy edukacyjne w zakresie dostosowywania się mieszkańców Gminy do zmieniających się warunków na rynku pracy oraz wdrożyć szeroką ofertę edukacyjną dla osób z grupy wiekowej 50+. Jednym z ważnych elementów warunkujących wdrażanie programów uczenia się przez całe życie, jest właściwe przygotowanie kadry specjalistów, którzy będą takie działania następnie realizowali.

Tabela 28. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru *Dziedzictwo kulturowe i edukacja*

DZIEDZICTWO KULTUROWE I EDUKACJA	
DKiE.1. Kultura i sztuka wzmacnia lokalną tożsamość i czynnie uczestniczy w budowie markowych produktów turystycznych	DKiE.1. 1. Dziedzictwo i kultura jest ważnym elementem budowania społeczeństwa obywatelskiego oraz służy rozwijaniu lokalnej tożsamości oraz więzi międzyludzkich
	Główne działania/programy: - o poprawa infrastruktury lokalowej placówek kultury, w tym miejsc organizacji większych wydarzeń kulturalnych w okresie jesienno-zimowym oraz wydarzeń plenerowych w okresie wiosenno-letnim; - o utrwalenie i zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa materialnego i niematerialnego lokalnej społeczności (pielęgnowanie i rozwijanie zanikających umiejętności – artystycznych [taniec, śpiew, muzyka] oraz rzemieślniczych); - o wsparcie (finansowe, doradcze, organizacyjne) formalnych i nieformalnych organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury (zespoły, galerie itp.); - o pobudzanie lokalnej tożsamości poprzez wspieranie działań na rzecz pielęgnowania rodzimej tradycji i kultury oraz edukacji regionalnej; - o budowa i rozwój partnerstwa lokalnego i regionalnego na rzecz działań kulturowych.

	DKiE.1.2. Kultura i dziedzictwo regionu wspiera budowanie atrakcyjnego produktu turystycznego oraz wzmacnia rozpoznawalność krościeńskiej marki w skali regionalnej i ponadregionalnej
	Główne działania/programy: - o wdrożenie programu ochrony dziedzictwa materialnego (w tym program odnowy kapliczek przydrożnych, pustelni, cmentarzy, szalasów, itp.); - o rozwój markowych wydarzeń kulturalnych identyfikujących Krościenko w skali co najmniej regionalnej (rozwijanie już istniejących i wspieranie powstawania nowych – w tym we współpracy z gminami sąsiednimi); - o rozwój niewielkich, cyklicznych wydarzeń promujących lokalną kulturę i regionalną sztukę, rękodzieło itp. oraz ich stałe wsparcie (informowanie, zapraszanie, udostępnianie przestrzeni na preferencyjnych warunkach) podczas imprez organizowanych na terenie Gminy.
DKiE.2. Mieszkańcy Gminy mają dostęp do wysokiej jakości usług społecznych i edukacyjnych na każdym etapie życia	DKiE.2.1. Infrastruktura społeczna i edukacyjna dostosowana jest do aktualnych potrzeb lokalnej społeczności
	Główne działania/programy: - o modernizacja i dostosowanie budynków oświatowych do obowiązujących wymogów; - o stworzenie warunków do powstania żłobka na terenie Gminy; - o stworzenie warunków do rozwoju edukacji przedszkolnej na terenie Gminy; - o rozwój przyszkolnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej wraz z poprawą systemu udostępniania obiektów; - o doposażenie placówek oświatowych w nowoczesne narzędzia wspomagające proces dydaktyczny; - o rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy.
	DKiE.2.2. Dostępna oferta edukacyjna służy mieszkańcom na każdym etapie życia oraz umiejętnie odpowiada na potrzeby rozwojowe Gminy Krościenko
	Główne działania/programy: - o systematyczna ocena jakości świadczonych usług edukacyjnych oraz badanie potrzeb edukacyjnych; - o opracowanie i bieżąca aktualizacja oraz promocja katalogu oferty zajęć pozalekcyjnych i programów edukacyjnych oczekiwanych przez lokalną społeczność; - o opracowanie programów stypendialnych dla wybitnie uzdolnionej młodzieży; - o współpraca z instytucjami z okolicznych gmin (samorządowymi, naukowymi oraz pozarządowymi) w kreowaniu oferty edukacyjnej dostosowanej do potrzeb regionu i aspiracji miejscowej młodzieży; - o wsparcie szkół w pozyskiwaniu środków na realizację szerokiego spektrum programów edukacji pozalekcyjnej, rozwijających zainteresowania związane z nauką, kulturą i sztuką oraz sportem; - o rozwój i wsparcie programów edukacji kulturalnej i regionalnej w szkołach; - o inspirowanie i wspieranie jednostek gminnych i NGO (w tym samorządu gospodarczego) w wyszukiwaniu i przygotowaniu programów i projektów edukacji przez całe życie, podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób pracujących oraz osób 50+, a także osób wchodzących na rynek pracy; - o stworzenie oferty dla seniorów (docelowo powołanie Uniwersytetu Trzeciego Wieku); - o rozwijanie doradztwa zawodowego na poziomie gimnazjalnym.

Miary sukcesu:

- liczba dzieci i młodzieży objętych, w sposób systemowy, edukacją regionalną (poziom bazowy: rok 2014);

- roczna liczba imprez kulturalnych o charakterze ponadlokalnym (poziom bazowy: rok 2014);
- roczna liczba cyklicznych wydarzeń o randze ogólnopolskiej i międzynarodowej odbywających się w Gminie Krościenko nad Dunajcem (poziom bazowy: rok 2014);
- wielkości pozyskiwanych środków zewnętrznych (granty, dotacje) przez instytucje kultury na przedsięwzięcia o charakterze kulturalnym (poziom bazowy: wielkość środków pozyskanych z zewnątrz na projekty i programy z zakresu kultury w latach 2013, 2014).
- racjonalizacja wydatków z budżetu gminy w kategorii „oświata i wychowanie” (poziom bazowy: Wydatki na oświatę w stosunku do wydatków ogółem w roku 2014 wynoszące 43,28%);
- poprawa średnich wyników egzaminów zewnętrznych osiąganych przez uczniów w placówkach należących do Gminy Krościenko nad Dunajcem, w oparciu o dane CKE (poziom bazowy: rok 2014 – opis punktu odniesienia w rozdziale 4.3.2 *Edukacja*, tabele 5, 6 i 7);
- liczba zjawisk patologicznych odnotowywanych wśród dzieci i młodzieży przez służby porządkowe (poziom bazowy: rok 2013);
- utrzymanie dodatniego przyrostu naturalnego oraz odwrócenie spadkowego trendu w zakresie salda migracji (poziom bazowy (referencyjny): okres 2008 – 2014).

6.2.5. Obszar *Społeczeństwo*

SPOŁECZEŃSTWO

- o Gminę Krościenko nad Dunajcem zamieszkuje 6 721 osób (stan na 31.12.2014), co stanowi ok. 3,53% ludności powiatu nowotarskiego (189 623) i ok. 0,2% ludności województwa małopolskiego;
- o dynamika zmian liczby ludności Gminy przyjmuje cały czas wartości dodatnie, w okresie 2008 – 2013 liczba mieszkańców zwiększyła się o 2,72% (tj. o 178 osób);
- o przyrost naturalny od roku 2012 stale się obniża, zbliżając się do wartości 0. Jednak dzięki wysokiej wartości z roku 2011 trend za okres 2008 – 2014 ma wartość rosnącą;
- o na zbliżonym poziomie utrzymuje się procent osób w wieku produkcyjnym: 61,67% w roku 2008 i 61,02% w roku 2014, zwiększa się systematycznie liczba osób w wieku poprodukcyjnym – z 15,76% w 2008, do 17,48% w 2014, jednocześnie zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym – z 22,57 do 21,50 w analogicznych okresach;
- o wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi obecnie 118 osób/km² i jest niższy od średniej powiatowej – 128 osób/km² oraz średniej wojewódzkiej – 217 osób/km²;
- o saldo migracji w okresie 2008 – 2014 przyjmuje wartości od (+)13 do (-)14. Jednak w całym okresie ma trend malejący i dla całego okresu wynosi 0;
- o Gmina jest dobrze wyposażona w infrastrukturę ochrony zdrowia, choć placówki wymagają remontów i rozbudowy;
- o 123 gospodarstwa domowe na obszarze Gminy korzystają ze środowiskowej pomocy społecznej, tj. 455 osoby stanowiące 6,67% ludności całej Gminy;

- o udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny, w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku wynosi 43,5%;
- o systematycznie spada na terenie Gminy liczba przestępstw i wykroczeń (w tym tak uciążliwych jak włamania i kradzieże);
- o rośnie liczba kolizji drogowych – zauważalny wzrost nastąpił pomiędzy rokiem 2011 (14 zdarzeń), a 2012 (38 zdarzeń) i po tym roku utrzymuje się na stałym, zbliżonym poziomie (35 – 38 w kolejnych latach);
- o analizując dane dotyczące bezpieczeństwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców, najgorsza sytuacja jest w samym Krościenku, a najbezpieczniej jest w Hałuszowej, także interwencje OSP najczęściej mają miejsce (w przeliczeniu na 100 mieszkańców) w Krościenku, następnie w Grywałdzie, Krościnie i Hałuszowej.

Kolejnym obszarem zainteresowania osób biorących udział w opracowywaniu dokumentu *Strategii* były kwestie związane z szeroko pojmowanym bezpieczeństwem – zarówno publicznym, jak i dostępnością oraz wysoką jakością usług związanych z opieką socjalną i zdrowotną.

Za priorytetowe w tym obszarze mieszkańcy Gminy uznali doposażenie i rozbudowę podstawowej opieki medycznej, a także przybliżenie jej mieszkańcom (np. poprzez przywrócenie funkcjonowania ośrodka na terenie Grywałdu).

Z kolei w ramach działań związanych przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu i pomocy osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji, twórcy dokumentu zwracali przede wszystkim uwagę na potrzebę racjonalizacji przekazywania pomocy osobom najbardziej potrzebującym, tak aby docierała ona do naprawdę najbardziej potrzebujących oraz by miała charakter aktywnego pomagania w wychodzeniu z sytuacji kryzysowych, a nie jedynie przekazywania środków na bieżące utrzymanie. Stąd np. idea inicjowania i wspierania przez samorząd lokalny tworzenia spółdzielni socjalnych. Zwrócono także uwagę na potrzebę wsparcia osób, które znalazły się w trudnej sytuacji, poprzez rozbudowę zasobu mieszkań chronionych. Zauważono także problem, który z racji uwarunkowań demograficznych będzie w najbliższych latach narastał, związany z potrzebą zapewnienia ośrodków dziennej opieki nad osobami starszymi oraz podejmowania międzysektorowych inicjatyw w obszarze opieki senioralnej (co jest zresztą zgodne z widzącym kierunkiem rozwoju Gminy Krościenko wskazanym w niniejszym dokumencie i oferty dla gości przyjeżdżających tu, zarówno w wymiarze krótko-, jak i długoterminowym).

Ważnym zagadnieniem były kwestie związane z odpowiednim zabezpieczeniem Gminy przed skutkami klęsk żywiołowych, w szczególności – zważywszy ostatnie doświadczenia oraz położenie Krościenka – ciągle niezwykle ważne są kwestie związane z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym Gminy. Służyć temu powinny z jednej strony działania organizacyjne, z drugiej dalsza poprawa infrastruktury przeciwpowodziowej. Zwrócono uwagę na potrzebę odbudowy prestiżu i pozycji strażaków ochotników wśród lokalnej społeczności i zainteresowanie młodych ludzi wstępowaniem w szeregi tej formacji. Służyć temu powinna m.in. poprawa wyposażenia strażaków-ochotników w specjalistyczny sprzęt (zarówno w zakresie komunikacji, jak i ochrony osobistej, a także stopniowa wymiana posiadanego sprzętu ratowniczo-gaśniczego). Odrębną kwestią jest opracowanie mapy zagrożeń powodziowych na potokach i rzekach na terenie całej Gminy i podejmowanie działań zapobiegawczych, a nie tylko ratowniczych.

Bardzo istotną grupą zagadnień, która powinna ulec jak najszybszej poprawie są kwestie związane z aktywnym inicjowaniem i wspieraniem przez lokalny samorząd budowy lokalnych więzi społecznych. To kluczowa kwestia dla budowy społeczeństwa obywatelskiego

na poziomie wspólnot lokalnych i włączania mieszkańców w procesy decyzyjne dotyczące kluczowych elementów polityki rozwoju, ale też uczenia mieszkańców brania odpowiedzialności za życie lokalnych wspólnot, decydowania o priorytetach rozwojowych (co szczególnie ważne w sytuacji ograniczonych zasobów finansowych) i dbania o dobro wspólne wytworzone na terenie poszczególnych sołectw i miejscowości. Ważnym elementem działań samorządu powinno być umiejętne wyzwalanie społecznej aktywności mieszkańców i umiejętne wspomaganie tej aktywności, a nie zastępowanie działań, które mogą i powinny być podejmowane przez samych mieszkańców.

Ważne jest także – szczególnie w kontekście kurczących się zasobów – nawiązywanie partnerstw międzysamorządowych związanych z realizacją różnych działań, które w sytuacji współdziałania, a nie konkurowania, w długiej perspektywie czasu wszystkim zaangażowanym parterom przyniosą więcej korzyści i przyspieszą procesy rozwojowe. Dotyczy to zarówno działań związanych ze wspólnym rozwijaniem produktów turystycznych (np. pod wspólną pienińską marką), jak i integrowania zarządzania usługami publicznymi na obszarze przekraczającym granice jednej Gminy. Może to dotyczyć zarówno działań związanych z gospodarką komunalną, jak i specjalizacją w zakresie ochrony zdrowia, ale także współdziałania w budowaniu wspólnej oferty edukacyjnej czy kulturalnej.

Tabela 29. Cele operacyjne i grupy zadań w ramach obszaru *Spółeczeństwo*

SPOŁECZEŃSTWO	
S.1. Mieszkańcy Gminy mają zapewnioną wysoką i adekwatną do potrzeb, jakość opieki medycznej i socjalnej	S.1.1. Gmina prowadzi aktywną politykę w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia
	Główne działania/programy: - o remont i doposażenie w sprzęt specjalistyczny publicznej infrastruktury ochrony zdrowia na terenie Gminy wraz z poprawą dostępności obiektów dla pacjentów (budowa parkingu); - o rozbudowa obiektów publicznej służby zdrowia i wprowadzenie nowych usług zgodnych z profilem rozwojowym Gminy (np. usług rehabilitacyjnych); - o opracowanie i wdrożenie programów profilaktyki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży; - o opracowanie i wdrożenie programów profilaktycznych dla osób dorosłych; - o poprawa komunikacji i wymiany informacji pomiędzy podmiotami zajmującymi się ochroną zdrowia i profilaktyką; - o rozwijanie zintegrowanych programów zdrowotnych z sąsiednimi gminami.
	S.1.2. Gmina aktywnie wspiera rodziny, aktywizuje grupy zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziała powstawaniu patologii poprzez stwarzanie warunków do wychodzenia z sytuacji kryzysowych
	Główne działania/programy: - o wdrożenie działań z zakresu polityki senioralnej, w tym m.in. wprowadzenie i promocja tzw. „Koperty życia” wśród starszych mieszkańców Gminy oraz elektronicznych systemów opieki nad osobami starszymi; - o racjonalizacja przekazywania pomocy osobom najbardziej potrzebującym - wdrożenie opracowanego systemu poprawiającego efektywność pomocy społecznej oraz wymiany informacji między PUP, MOPS w formie interaktywnej mapy problemów społecznych oraz zasobów (na wzór bielskiego projektu „Koooperacja Plus” www.kooperacjaplus.eu); - o opracowanie i wdrożenie programów i projektów aktywizacji społecznej osób najbardziej potrzebujących (grupy defaworyzowane) ze szczególnym uwzględnieniem inicjatyw z obszaru ekonomii społecznej i wykorzystaniem prac społecznie użytecznych; - o prowadzenie racjonalnej polityki w zakresie gospodarki mieszkaniowej (mieszkania socjalne, chronione);

	o tworzenie warunków do powstawania ośrodków dziennej opieki nad osobami starszymi.
S.2. Mieszkańcy Gminy czują się bezpiecznie	S.2.1. Instytucje służące bezpieczeństwu publicznemu są profesjonalnie przygotowane do pełnienia swoich zadań – dobrze wyposażone, współpracujące i wzajemnie się uzupełniające w sytuacjach kryzysowych Główne działania/programy: - o inwentaryzacja sprzętu i wyposażenia we wszystkich OSP wraz ze stworzeniem centralnego magazynu kryzysowego oraz niezbędnym doposażeniem jednostek w najbardziej potrzebny sprzęt; - o poprawa koordynacji pracy służb poprzez wprowadzenie rozwiązań systemowych oraz doposażenie w niezbędny sprzęt i rozwiązania informatyczne służące komunikacji i koordynacji; - o wdrożenie nowych rozwiązań poprawiających jakość i efektywność realizowanych zadań przez instytucje służące bezpieczeństwu; - o edukacja związana z poprawą bezpieczeństwa i promocją angażowania się w działania służb ochotniczych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo na obszarze (OSP, GOPR i inne), a także rozwijanie debaty publicznej dotyczącej kwestii szeroko rozumianego bezpieczeństwa; - o poprawa bezpieczeństwa mieszkańców oraz turystów poprzez poprawę warunków funkcjonowania i jakości działań Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego – Grupa Podhalańska na obszarze Krościenka nad Dunajcem; - o opracowanie mapy zagrożeń powodziowych na potokach i rzekach wraz z analizą ryzyka i katalogiem niezbędnych działań zapobiegawczych; - o zapobieganie skutkom klęsk żywiołowych, w tym w szczególności podejmowanie działań związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, ze szczególnym uwzględnieniem renaturalizacji rzek i potoków na terenie Gminy, w tym współdziałanie z instytucjami odpowiedzialnymi za budowę stosownej infrastruktury (w tym m.in. RZGW).
S.3. Samorząd lokalny aktywnie inspiruje i wspiera budowanie więzi lokalnych	S.3.1. Urząd Gminy jest przyjazny dla mieszkańców i inwestorów Główne działania/programy: - o rozwój elektronicznej administracji - zwiększenie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu udostępniania zasobów i realizacji zadań publicznych (w tym zwiększenie zakresu danych dostępnych w postaci cyfrowej, poprawa dostępności usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną); - o opracowanie nowej koncepcji i narzędzi komunikacji samorządu z mieszkańcami (w tym systemowych narzędzi komunikacji np. elektronicznej platformy konsultacji ważnych decyzji z mieszkańcami) oraz wdrożenie praktyki konsultacji społecznych do codziennej praktyki towarzyszącej podejmowaniu ważnych decyzji dla lokalnej społeczności; - o stworzenie szybkiej ścieżki administracyjnej dla osób chcących inwestować na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem; - o stworzenie i prowadzenie biuletynu/gazety lokalnej w formule partnerstwa z NGO (50% numeru redagowane przez UG, 50% przez zewnętrzną niezależną redakcję) finansowanej z budżetu Gminy. S.3.2. Samorząd wspiera i inspiruje procesy związane z budową społeczeństwa obywatelskiego Główne działania/programy: - o inicjowanie integracji środowisk przedsiębiorców, artystów, twórców i społeczników – w formule Forum Dialogu – miejsca wspierającego aktywną dyskusję oraz wypracowywanie rozwiązań w przypadku różnicy zdań i konfliktów wzmacniających potencjał społeczeństwa obywatelskiego; - o stworzenie i prowadzenie aktywnej polityki w zakresie konsultacji społecznych w sprawach kluczowych dla lokalnej społeczności (wraz ze

stworzeniem narzędzi do konsultacji oraz promocją wykorzystywania tych narzędzi przez lokalną społeczność).

S.3.3. Samorząd lokalny włącza organizacje pozarządowe i grupy obywateli w procesy zarządzania wspólnotą samorządową

Główne działania/programy:

- o utworzenie Gminnej Rady Działalności Pożytku Publicznego;
- o wdrożenie zasad konsultowania z Radą Pożytku Publicznego ważnych decyzji dotyczących rozwoju lokalnego;
- o tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej;
- o udostępnianie rzeczowych i kadrowych zasobów samorządu na rzecz NGO (w tym wsparcie pracowników samorządowych w procesie wyszukiwania zewnętrznych źródeł finansowania oraz przygotowania i rozliczenia grantów [pomoc, a nie zastępowanie!]);
- o przekazywanie większej liczby zadań własnych do realizacji przez NGO w formule konkursów i grantów;
- o zainicjowanie i powołanie „Stowarzyszenia na Rzecz Promocji KROŚCIENKO 2025”.

S.3.4. Samorząd inspiruje i wspiera działania, których celem jest budowanie partnerstw międzysamorządowych związanych z integrowaniem zarządzania usługami publicznymi na obszarze przekraczającym granice jednej gminy

Główne działania/programy:

- o powołanie Międzygminnego Forum Rozwoju (samorządy, NGO i wiodący przedsiębiorcy z gmin Czorsztyn, Krościenko, Szczawnica, Ochotnica Dolna) w celu:
 - wypracowania wspólnej i spójnej wizji rozwoju produktów turystyczno-rekreacyjnego,
 - wspierania lokalnego (pienińskiego) obiegu gospodarczego, w tym wspólnej waluty regionalnej [www.digipay4growth.eu/partners],
 - wspólnego/efektywniejszego zarządzania usługami komunalnymi,
- o wspólnej polityki pro-ekologicznej (woda, powietrze, śmieci).

Miary sukcesu:

- ograniczenie liczby przestępstw i wykroczeń na terenie Gminy o co najmniej 25% (poziom bazowy: 111 przestępstw ujawnionych przez Policję na terenie Gminy w roku 2014);
- wzrost średniej długości życia mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem (zarówno kobiet, jak i mężczyzn) (poziom bazowy: rok 2014);
- procentowy udział spraw procedowanych drogą elektroniczną w relacjach mieszkańcy – urząd w całym wolumenie spraw prowadzonych przez Urząd Gminy Krościenko nad Dunajcem (poziom bazowy: liczba czynności administracyjnych wpływających ze strony mieszkańców za pośrednictwem narzędzi informatycznych w roku 2014).

7. INSTRUMENTY WDRAŻANIA PROGRAMU I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Wdrażanie *Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015 – 2022* należy rozpatrywać na trzech poziomach:

- merytorycznym;
- organizacyjnym;
- społecznym.

Rekomendacje wdrożeniowe zawierają propozycje działań, których podjęcie może ułatwić wdrożenie zapisów *Strategii Rozwoju* oraz umożliwić ich stałe monitorowanie i dostosowywanie do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego.

7.1. Poziom merytoryczny

Poziom merytoryczny obejmuje strategię oraz narzędzia zarządzania strategicznego gminą. Na poziomie merytorycznym powinno uwzględniać się skoordynowanie zapisów planu strategicznego z innymi dokumentami planistycznymi gminy, np. strategiami branżowymi, wieloletnim planem inwestycyjnym oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego gminy.

STRATEGIE – programy prowadzące do osiągnięcia celów strategicznych w wybranej dziedzinie życia gminy. W ramach *Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015 – 2022* odpowiada to zapisom planów operacyjnych w następujących obszarach rozwoju:

1. Turystyka i przemysł czasu wolnego
2. Gospodarka, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich
3. Środowisko naturalne i ekologia
4. Dziedzictwo kulturowe i edukacja
5. Społeczeństwo

Plany operacyjne, przygotowane w perspektywie średniookresowej (tj. na lata 2015 – 2018) stanowią załącznik do niniejszego dokumentu.

7.1.1. Narzędzia pomocne w realizacji strategii

Wśród narzędzi planistycznych, które powinny wspierać realizację *Strategii* należy wskazać:

- *Wieloletni Plan Finansowy* – to dokument zawierający projekcję możliwości finansowych gminy, uwzględniający wskaźniki makroekonomiczne (inflacja średnioroczna, PKB) założone stopy procentowe (WIBOR 1M, WIBOR 3M, oprocentowanie kredytów komercyjnych) poziom zadłużenia, prognozę dochodów i wydatków, oraz prognozę przychodów i rozchodów. Dokument ten umożliwia wieloletnią perspektywę w planowaniu inwestycji, służy do poprawy jakości planowania, sprawności organizacyjnej i skuteczności w osiągnięciu zamierzonych celów. Obejmuje zestawienie planowanych przez Gminę zadań inwestycyjnych w ujęciu rzeczowym, finansowym i czasowym. WPF w znacznym stopniu ułatwia racjonalne planowanie działań inwestycyjnych w dłuższym czasie oraz pozwala zachować dyscyplinę budżetową;

- *Gminny Program Rewitalizacji Krościenka nad Dunajcem* – dokument wynikający z *Ustawy o rewitalizacji* i przygotowany zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* Ministra Infrastruktury i Rozwoju oraz wytycznym regionalnym. Program taki jest niezwykle istotny przy diagnozowaniu oraz znajdowaniu sposobów przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym na obszarze Gminy. Rewitalizacja, w sposób kompleksowy powinna przyczyniać się do wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością). Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone powinny być w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).

Rzetelne opracowanie takiego Programu umożliwi powiązanie inwestycji infrastrukturalnych z realizacją działań, mających na celu integrację społeczną i właściwy wybór działań, które w sposób realny posłużą rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych. Program jest także istotny z racji historycznej zabudowy otoczenia Rynku i wyrażanej w dokumencie strategicznym woli rewitalizacji zabytkowej zabudowy otoczenia rynku oraz nadania mu nowych funkcji społecznych, gospodarczych i kulturowych;

- *Lokalne Plany Rozwoju Miejscowości* (odrębnie dla wszystkich miejscowości wchodzących w skład Gminy), będące syntetycznym zbiorem celów strategicznych, celów szczegółowych i zadań realizacyjnych przeznaczonych do wprowadzenia w życie w celu poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej poszczególnych Wspólnot Lokalnych z obszaru Gminy Krościenko nad Dunajcem. *Plan* ten będzie nie tylko próbą refleksji nad pożądanymi kierunkami rozwoju lokalnych wspólnot oraz wyrazem ich aspiracji, ale będzie też umożliwiał pozyskiwanie środków finansowych, które zostaną przeznaczone na realizację wyznaczonych w nim zadań (w tym w szczególności w ramach działań realizowanych w ramach *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich*).
- *Strategie branżowe*, będące rozwinięciem *Strategii Rozwoju Gminy*, np. strategia oświatowa, strategia promocji Gminy Krościenko nad Dunajcem wraz z koncepcją promocji marki, strategia rozwoju produktu lokalnego, lokalny program rozwoju przedsiębiorczości, program rozwoju kultury, etc. Są to dokumenty, które ukierunkowane na bardzo konkretne zagadnienia, mogą wspomóc politykę rozwojową Gminy w danej branży czy dziedzinie;
- *Średniookresowy program zarządzania gminą* – obejmuje swym zasięgiem okres 3-5 lat. Stanowi dla władz lokalnych narzędzie podejmowania decyzji w kluczowych sferach działalności samorządu gminnego (wynikających z *Ustawy o samorządzie gminnym*, *Strategii Rozwoju* i *Wieloletniego Planu Finansowego*) oraz umożliwia dostosowanie stylu zarządzania gminą do stale zmieniających się

warunków otoczenia. Rolę takiego planu spełnia *Program Operacyjny na lata 2015 – 2018*, który stanowi załącznik do niniejszej *Strategii*.

7.1.2. Koordynacja zapisów *Strategii Rozwoju* z planami zagospodarowania przestrzennego Gminy - umiejscowienie projektów w terenie

Aby zapisy planów operacyjnych mogły być wdrażane bez przeszkód, istnieje potrzeba skoordynowania ich z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego i systematyczny przegląd tych planów.

7.2. Poziom organizacyjny

Poziom organizacyjny obejmuje w głównej mierze jasne umiejscowienie nadzoru nad wdrażaniem zapisów dokumentu w strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy. Na poziomie tym określa się także systemy i procedury działań związane z corocznymi przeglądami strategii i wynikającymi z nich rekomendacjami m.in. dla budżetu gminy. Poziom organizacyjny obejmuje również zagadnienia pozyskiwania funduszy na realizację zadań zapisanych w *Strategii*.

7.2.1. Struktura urzędu

Koordynacją procesu wdrażania i aktualizacji *Strategii* w strukturze Urzędu Gminy Krościenko nad Dunajcem zajmuje się Referat Inwestycji i Infrastruktury, do zadań którego należą: koordynacja na poziomie gminy działań dotyczących opracowania i wdrożenia *Strategii Rozwoju Gminy*, nadzór nad realizacją *Strategii* oraz aktualizacja *Strategii Gminy*, zaś kwestie związane z planowaniem strategicznym podlegają bezpośrednio pod kompetencje Wójta Gminy. Struktura i procedury Urzędu Gminy powinny także uwzględniać powoływanie doraźnych międzywydziałowych zespołów zadaniowych, zajmujących się pozyskiwaniem środków zewnętrznych oraz realizacją projektów wynikających ze *Strategii Rozwoju*.

7.2.2. Coroczne przeglądy strategiczne

Corocznie do połowy września, Wójt Gminy Krościenko nad Dunajcem powinien przygotować sprawozdanie z realizacji zadań zapisanych w *Strategii Rozwoju*. W sprawozdaniu, przedstawianym Radzie Gminy, określa się działania zrealizowane, wskazuje się działania będące w toku realizacji oraz działania zaplanowane do realizacji, lecz nie rozpoczęte. Wójt Gminy przedstawia również radnym zakres wydatkowanych środków na zrealizowane działania (wraz ze wskazaniem źródeł finansowania) i przedstawia pod ocenę jakość ich realizacji.

W drugiej połowie września pod kierunkiem Wójta Gminy Krościenko nad Dunajcem powinno odbyć się spotkanie z przedstawicielami Referatu Inwestycji i Infrastruktury (oraz w razie potrzeby międzywydziałowych zespołów zadaniowych), którego celem będzie przegląd i aktualizacja zapisów dokumentu, w tym ewentualne rekomendacje konieczności wprowadzenia zmian do dokumentu. Zespół ten powinien dokonać przeglądu postępu prac nad realizacją *Strategii Rozwoju Gminy*, jak również wskazać kolejne priorytetowe działania do realizacji w roku następnym. Pracownicy Referatu Inwestycji i Infrastruktury przy wyborze działań i konkretnych zadań do realizacji, powinni brać pod uwagę zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego, np. nowe uregulowania prawne, nowe możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych, a także powinni dokonać ponownego przeglądu zasobów Gminy (zarówno szans, jak i barier rozwojowych na wszystkich poziomach ich diagnozowania).

Materiał ze spotkania wskazuje priorytety w zakresie realizacji zadań dla Rady Gminy i Wójta Gminy w kolejnym roku budżetowym.

7.3. Poziom społeczny

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów *Strategii Rozwoju Gminy* wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań strategicznych. Działania w tym zakresie będą leżeć w gestii Wójta Gminy Krościenko nad Dunajcem, który odpowiada za nadzór nad wdrażaniem zapisów dokumentu.

W celu pozyskania akceptacji społecznej dla proponowanych projektów i działań niezbędna jest:

- ścisła współpraca władz gminy z sektorem pozarządowym - organizacjami społecznymi (kontraktowanie usług publicznych, partnerstwo w realizacji zadań i pozyskiwaniu środków zewnętrznych);
- ścisła współpraca władz gminy z sektorem gospodarczym (przedsięwzięcia publiczno-prywatne, wspólna promocja samorządu i przedsiębiorców, monitorowanie potrzeb lokalnych pracodawców);
- ścisła współpraca władz gminy z działającymi na jej terenie instytucjami sektora turystycznego, kulturalnego, związanego z ochroną przyrody i edukacją ekologiczną;
- budowanie konsensusu wokół projektów rozwojowych, także poza obszarem gminy, zarówno z władzami sąsiednich gmin, jak i gestorami bazy turystycznej i lokalnymi liderami;
- systematyczne zamieszczanie informacji w mediach (lokalnych, regionalnych, Internecie) o podejmowanych zadaniach strategicznych i promocyjnych – tradycyjne konferencje prasowe, przygotowywanie notatek prasowych z realizowanych zadań, zapraszanie na imprezy lokalne i ponadlokalne;
- spotkania publiczne z mieszkańcami Gminy Krościenko nad Dunajcem – przekazywanie obiektywnej informacji mieszkańcom oraz pozyskiwanie informacji zwrotnej (pomysły, sugestie mieszkańców, monitorowanie potrzeb mieszkańców i przybywających gości).

Ważnym elementem budowania społecznego zaangażowania w procesy rozwojowe, ale też identyfikacji z tymi procesami, będzie wprowadzenie i jak najszersze rozpropagowanie nowych zasad organizacji konkursów grantowych dla NGO oraz wdrożenie idei Budżetów Sołeckich w formule Budżetu Obywatelskiego.

Niezwykle istotne dla dynamicznego wdrażania zapisów *Strategii* jest także pozyskanie zewnętrznego wsparcia dla podejmowanych działań, w tym m.in.:

- efektywne kontakty z władzami powiatu nowotarskiego, Forum Subregionalnym oraz władzami regionalnymi, a także lobbing w instytucjach rządowych na rzecz dużych przedsięwzięć, które mogą być lokowane na terenie Gminy lub w jej sąsiedztwie, wpływając na rozwój Gminy Krościenko nad Dunajcem;
- budowanie konsensusu wokół projektów rozwojowych także poza obszarem gminy, zarówno z władzami sąsiednich gmin, jak i gestorami bazy turystycznej i lokalnymi liderami;
- efektywne kontakty z partnerami zewnętrznymi (np. zarządcy dróg publicznych, dyrekcja Pienińskiego Parku Narodowego, itp.);
- współpraca z organizacjami pozarządowymi regionu;

- pogłębianie kontaktów międzynarodowych w celu realizacji zadań wynikających ze Strategii (miasta partnerskie, instytucje międzynarodowe);
- kontakty z mediami (regionalne, krajowe) dotyczące podejmowanych zadań strategicznych i promocyjnych – nagłaśnianie sukcesów Gminy Krościenko nad Dunajcem i partnerów z Subregionu Podhalańskiego.

Dokument opracowany został przez **Urząd Gminy Krościenko nad Dunajcem** przy współpracy z **ProRegio Consulting Grzegorz Godziek**

KOORDYNACJA PRAC Z RAMIENIA URZĘDU GMINY:

Jan Dyda - Wójt Gminy Krościenko nad Dunajcem

Ryszard Wojtarowicz - Zastępca Wójta Gminy Zastępca Wójta Gminy

Krystyna Kubik – kierownik Referatu Inwestycji i Infrastruktury UG Krościenko nad Dunajcem

PROWADZENIE WARSZTATÓW ORAZ OPRACOWANIE I REDAKCJA DOKUMENTU:

Grzegorz Godziek, Łukasz Dąbrowka

Krościenko nad Dunajcem, wrzesień 2015 roku

ProRegio Consulting Grzegorz Godziek, godziek@proregio.pl, tel./fax (012) 686 15 62, 601 96 14 99

- **rozwój lokalny i regionalny** doradztwo, szkolenia, planowanie strategiczne konsultacje społeczne, pomoc techniczna
- **doradztwo dla sektora MSP** finansowanie zewnętrzne, planowanie strategiczne, pozyskiwanie inwestora
- **programy i projekty europejskie** planowanie, zarządzanie, ewaluacja

8. ZAŁĄCZNIK NR 1. PROGRAM OPERACYJNY NA LATA 2015-2018

Program operacyjny ma za zadanie przekształcenie ogólnej *Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem* w konkretne działania, wraz z orientacyjnym planem finansowym. Przyjęte w *Strategii* obszary priorytetowe, cele strategiczne i operacyjne oraz poniżej zapisane działania wraz z ramami finansowymi, określają warunki dla finansowania konkretnych projektów, spełniających odpowiednie kryteria. W praktyce oznacza to, iż *Program Operacyjny* koncentruje się na kilkunastu wybranych elementach strategii rozwoju, stanowiących jednakże główne osie koncentracji szans i problemów rozwoju społeczno-gospodarczego.

O ile cele strategiczne wyznaczają dla swojej realizacji długoterminowy horyzont czasowy sięgający 10 – 15 lat, o tyle cele operacyjne mają charakter średniookresowy (3 do 5 lat). Zapisane w *Programie Operacyjnym* zadania i projekty służą właśnie realizacji celów operacyjnych. Stąd zdecydowano się zawęzić okres sporządzenia tego dokumentu do perspektywy lat 2015-2018, wychodząc z założenia, iż tak szczegółowe planowanie (w tym planowanie finansowe) wykraczające poza okres 4 lat, obarczone będzie zbyt dużym ryzykiem nieprzystawania do zmieniającej się rzeczywistości i warunków społeczno-gospodarczych w jakich przyjdzie funkcjonować Gminie za kilka lat.

Oznacza to, że cele i zadania zawarte w *Strategii* powinny być stale monitorowane i weryfikowane w zależności od zmieniającego się otoczenia zewnętrznego, jak również zasobów Gminy. Jest to podstawowy element procesu wdrażania planu strategicznego. Możliwość wprowadzania zmian w dokumencie *Strategii* ma zachować ciągłość jej realizacji, świadczyć o tym, iż ona „żyje”, dzięki czemu możliwe staje się osiągnięcie celów przyjętych w trakcie jej tworzenia.

W poniższych tabelach zidentyfikowano najważniejsze działania i projekty, opisując je w układzie celów strategicznych i operacyjnych. Każdemu z zadań towarzyszy określenie najbardziej optymalnego okresu jego realizacji, szacunkowy koszt jego wdrożenia oraz podmiot odpowiedzialny za jego rzeczową i finansową realizację, a także refleksja na temat niezbędnych parterów do pozyskania przy realizacji tego zadania. W zestawieniu ujęto tylko te zadania, które są wykonalne w sensie rzeczowym i finansowym, pomijając zadania „życzeniowe”, które i tak (zgodne z najlepszą wiedzą osób sporządzających dokument) nie byłyby możliwe do zrealizowania, lub takie, które z racji społecznego braku ich uzgodnień wydają się nierealne do przeprowadzenia w najbliższych kilku latach. Ponadto – w odróżnieniu od części strategicznej dokumentu, zadania zdefiniowane w *Planie Operacyjnym* koncentrują się wyłącznie na zadaniach pozostających w wyłącznej kompetencji Gminy i jednostek jej podległych.

W przypadku większych zadań inwestycyjnych data początkowa zawarta w tabelach oznacza rozpoczęcie prac nad opracowaniem założeń projektu i dokumentacji projektowej oraz – w części przypadków – dokumentacji aplikacyjnej, w sytuacji starania się o zewnętrzne finansowanie dla danej inwestycji. W przypadku zadań, które powinny mieć charakter ciągły, powtarzalny, najczęściej umieszczano zapis pokazujący jego realizację w całym okresie, na który przygotowany jest *Plan Operacyjny* tj. lata 2015-2018.

8.1. Zadania w obszarze *Turystyka i przemysł czasu wolnego*

OBSZAR: TURYSTYKA I PRZEMYSŁ CZASU WOLNEGO		CEL STRATEGICZNY: T.1. STWORZONY JEST NOWOCZESNY PRODUKT TURYSTYCZNO-REKREACYJNY, ROZWIJANY W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY I SKIEROWANY DO CZYTELNIIE ZDEFINIOWANYCH ODBIORCÓW			
CEL OPERACYJNY: T.1.1. ROZWIJANA JEST INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNO-REKREACYJNA WYKORZYSTUJĄCA NATURALNE WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE DO BUDOWANIA MARKOWEGO PRODUKTU GMINY KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej od ul. Zdrojowej do Krasu	2015-2017	4 mln.	ZDW (w ramach EuroVelo), Budżet Gminy, PPN	ZDW, Wójt Gminy,
2.	Podjęmowanie działań zmierzających do zintegrowania się właścicieli gruntów w rejonie Toporzyska, co umożliwi rozpoczęcie procesów inwestycyjnych w tym rejonie związanych z zagospodarowaniem turystyczno-rekreacyjnym wraz z opracowaniem <i>Konceptji zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego rejonu Toporzyska</i>	2016	20 tys. (opracowanie Konceptji)	Budżet Gminy	Wójt Gminy oraz właściciele gruntów w rejonie Toporzyska
3.	Opracowanie <i>Konceptji budowy ścieżek i szlaków turystycznych na terenie gminy dostosowanych do potrzeb osób z mniejszą sprawnością ruchową i różnymi dysfunkcjami</i> (proponowane przebiegi w zależności od stopnia ograniczeń, systemy informacji dla osób z różnymi rodzajami dysfunkcji)	2016	20 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy wraz z NGO działającymi w obszarze opieki senioralnej i osób niepełnosprawnych
4.	Wyznaczenie i utrzymanie tras narciarstwa biegowego i turowego	2016 (wyznaczenie) utrzymanie 2026 i dalej	5 tys. (wyznaczenie) 7 tys./rok utrzymywanie śladu na trasach narciarstwa biegowego	Budżet Gminy oraz podmioty komercyjne zajmujące się obsługą ruchu turystycznego	Wójt Gminy oraz podmioty komercyjne zajmujące się obsługą ruchu turystycznego
5.	Wyznaczenie i oznakowanie szlaku miejsc historycznych na terenie Gminy	2016-2017	40 tys.	Budżet Gminy oraz środki pozyskane w ramach LGD	Wójt Gminy
6.	Rewitalizacja oraz oznaczenie cmentarza żydowskiego w Krościenku	2017	50 tys.	Budżet Gminy, Związek Gmin Wyznaniowych -	Wójt Gminy

				Żydowskich w RP, Gmina Żydowska- Kraków	
7.	Opracowanie spójnej dla całej gminy koncepcji informacyjno-promocyjnej znakowania tras pieszych, rowerowych, nordic walking, jeździeckich i kajakowych. Docelowy system powinien ułatwiać wybór trasy dla określonej grupy turystów (ze względu na wiek, sprawność, planowany rodzaj aktywności itp.). System powinien w sposób szczególny uwzględniać turystykę osób niepełnosprawnych wskazując im dostępne szlaki oraz ew. przeszkody konieczne do pokonania ze względu na rodzaj niepełnosprawności)	2017	20 tys.	Środki LGD oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy wraz z gestorami bazy turystycznej
8.	Kompleksowy program znakowania szlaków na terenie Gminy zgodnie z wypracowaną koncepcją	2017-2018	20 tys.	Budżet Gminy, środki Woj. Małopolskiego	Wójt Gminy
9.	Wyznaczenie i opisanie edukacyjno-przyrodniczej ścieżki pieszo-rowerowej obejmującej najatrakcyjniejsze miejsca Gminy Krościenko nad Dunajcem	2017-2018	60 tys.	Środki LGD lub PO WT PL-SK oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy
10.	Modernizacja pola namiotowego w Krościenku	2017-2018	80 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
11.	Zagospodarowanie turystyczne wokół basenu w Krościenku przy ul. Leśnej wraz z rewitalizacją ujęć wód mineralnych na ul. Leśnej	2018-2019	100 tys.	Budżet Gminy oraz środki pozyskane w ramach LGD	Wójt Gminy
12.	Przeprowadzenie analiz dotyczących możliwości budowy kolei gondolowej w rejonie Trzech Koron wraz z opracowaniem analiz krajobrazowych i dokumentacji środowiskowej	2018	50 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
13.	Przeprowadzenie analiz dotyczących możliwości budowy kolei gondolowej w rejonie Biały Potok – Macelak - Przysiań Katy	2018	50 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
14.	Oznakowanie szlaku im. Jana Pawła II na Dzwonkówkę (Prehyba)	2018	10 tys.	Środki LGD oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: TURYSTYKA I PRZEMYSŁ CZASU WOLNEGO		CEL STRATEGICZNY: T.1. STWORZONY JEST NOWOCZESNY PRODUKT TURYSTYCZNO-REKREACYJNY, ROZWIJANY W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY I SKIEROWANY DO CZYTELNIIE ZDEFINIOWANYCH ODBIORCÓW			
CEL OPERACYJNY: T.1.2. ROZWIJANA JEST SPECJALIZACJA GMINY KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM W KIERUNKU TURYSTYKI AKTYWNEJ, WIEJSKIEJ ORAZ TURYSTYKI RODZINNEJ, SENIORALNEJ I OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Opracowanie zasad i wdrożenie certyfikacji obiektów noclegowych i atrakcji turystycznych „Infrastruktura dostępna dla osób niepełnosprawnych” wraz z promocją certyfikowanych obiektów i atrakcji	2016	10 tys.	Budżet Gminy oraz środki pozyskane z LGD oraz PFRON	Wójt Gminy oraz organizacje społeczne zajmujące się niepełnosprawnymi
2.	Promocja i współpraca z gestorami zrzeszonymi wokół markowych produktów turystycznych (Wieś pachnąca ziołami”, „Wypoczynek u rolnika”) – specjalne zakładki na stronie internetowej Gminy, dopraszanie do udziału w targach turystycznych w których uczestniczy Gmina, wspólne wydawanie folderów	2016 i dalej	20 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy wraz z gestorami bazy turystycznej
3.	Wypracowanie przez samorząd, reprezentację przewoźników działających na terenie gminy oraz właścicieli stacji narciarskich koncepcji uruchomienia Turystycznej komunikacji gminnej (pilotaż: uruchomienie stałych połączeń typu ski-bus centrum Krościenka z Czorsztyn Ski, Polaną Sosny i stacjami, narciarskimi na terenie Szczawnicy. W kolejnych latach – koordynacyjna rola samorządu	2016 (funkcjonowanie 2016 i dalej)	40 tys./rok	Budżet Gminy, udział stacji narciarskich zainteresowanych udziałem w systemie	Wójt gminy, przewoźnicy prywatni, zainteresowane stacje narciarskie, turoperatorzy
4.	Opracowanie Kompleksowej koncepcji i dokumentacji technicznej dla zadań związanych z zagospodarowaniem brzegów Dunajca na terenie Krościenka dla funkcji spacerowo-rekreacyjnych	2016- 2017	50 tys.	Budżet Gminy (refundacja z MRPO po złożeniu wniosku)	Wójt Gminy
5.	Stworzenie katalogu „Gmina przyjazna osobom starszym i niepełnosprawnym” oraz „Katalog dobrych praktyk obsługi turystów z niepełnosprawnością oraz osób starszych) – dla mieszkańców i gestorów obsługi turystycznej także w wersji elektronicznej	2016-2017	20 tys.	Budżet Gminy oraz środki pozyskane z LGD oraz PFRON	Wójt Gminy oraz organizacje społeczne zajmujące się niepełnosprawnymi
6.	Zagospodarowanie brzegów Dunajca dla funkcji spacerowo-rekreacyjnych – budowa deptaka wraz drewnianymi	2016-2018	3 mln.	MRPO (dz. 11.2) lub PO WT PL-SK oraz	Wójt Gminy

	elementami małej architektury (prawy brzeg w kierunku pola namiotowego i Szczawnicy) wraz z budową boisk plażowych, kąpieliska, kortów tenisowych			Budżet Gminy	
7.	Turystyczno-rekreacyjne zagospodarowanie bulwarów nad Dunajcem wraz z budową promenady na odcinku od ul. Jana III Sobieskiego w kierunku ul. Kras wraz z budową boisk plażowych, kąpieliska, kortów tenisowych	2016-2018	4 mln.	MRPO (dz. 11.2) lub PO WT PL-SK oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy
8.	Kompleksowy program przystosowania istniejących placów zabaw i rekreacji do potrzeb osób niepełnosprawnych	2016-2019	50 tys.	Budżet Gminy oraz środki pozyskane z LGD oraz PFRON	Wójt Gminy

OBSZAR: TURYSTYKA I PRZEMYSŁ CZASU WOLNEGO		CEL STRATEGICZNY: T.1. STWORZONY JEST NOWOCZESNY PRODUKT TURYSTYCZNO-REKREACYJNY, ROZWIJANY W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY I SKIEROWANY DO CZYTELNICIE ZDEFINIOWANYCH ODBIORCÓW			
CEL OPERACYJNY: T.1.3. PODEJMOWANE SĄ DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO WZMOCNIENIA FUNKCJI UZDROWISKOWYCH I WYKORZYSTANIA ZASOBÓW WÓD MINERALNYCH I LECZNICZYCH					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Wykorzystanie ujęć wód mineralnych do stworzenia unikatowej oferty leczniczo-rehabilitacyjnej w oparciu o metodę Kneippa – zagospodarowanie ujęć wód mineralnych na terenie Gminy Krościenko wraz ze stworzeniem szlaku źródłanego (wyznaczenie, oznakowanie, opisanie)	2017-2018	1 mln	Budżet Gminy, PROW, WFOS	Wójt Gminy
2.	Zainicjowanie prac zmierzających do uzyskania Statusu Uzdrowiska (konsultacje z Ministerstwem Zdrowia, wykonanie niezbędnych odwiertów, badania właściwości leczniczych kopalin, badania właściwości klimatu, utworzenie obszaru górniczego)	2016-2020	50 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: TURYSTYKA I PRZEMYSŁ CZASU WOLNEGO		CEL STRATEGICZNY: T.1. STWORZONY JEST NOWOCZESNY PRODUKT TURYSTYCZNO-REKREACYJNY, ROZWIJANY W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY I SKIEROWANY DO CZYTELNIIE ZDEFINIOWANYCH ODBIORCÓW			
CEL OPERACYJNY: T.1.4. AKTYWNA PROMOCJA GMINY KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM – PROWADZONA WSPÓLNIE PRZEZ WSZYSTKICH PARTERÓW - PRZYCZYNIA SIĘ DO BUDOWANIA ROZPOZNAWALNOŚCI MARKI W SKALI EUROPEJSKIEJ I ŚWIATOWEJ					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Aktywny udział gminy (organizacyjny i finansowy w wydarzeniach sportowo rekreacyjnych o wymiarze ponadlokalnym (w tym m.in. w Pucharze Pienin w kajakarstwie górskim, Międzynarodowym Spływie Kajakowy na Dunajcu im. T. Pilarskiego, Turniej piłki siatkowej, Masowy Bieg Pieniński, Turniej szachowy, Maraton Pieniński	co rocznie	40 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy
2.	Zainicjowanie powołania Stowarzyszenia na rzecz promocji Krościenko 2025 (aktywizacja samorządu, przedsiębiorców - szczególnie branży turystycznej, instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych w celu podejmowania wspólnych działań, których celem będzie konsekwentne rozwijanie przyjętej wizji rozwoju oraz uzyskanie efektu synergii działań podejmowanych przez pojedyncze osoby i instytucje	2016	bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy oraz przedstawiciele branży turystycznej, instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych
3.	Zainicjowanie budowy zintegrowanego systemu wymiany informacji pomiędzy gestorami bazy turystycznej, noclegowej i gastronomicznej – doprowadzenie do integracji inicjatyw i przepływu informacji pomiędzy zainteresowanymi podmiotami	2016	bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy oraz przedstawiciele branży turystycznej
4.	Budowa zintegrowanego systemu wymiany informacji pomiędzy gestorami bazy turystycznej, noclegowej i gastronomicznej wraz budową interaktywnych infokiosków (informacja turystyczna o gminie i obszarze wraz z portalem rezerwacyjnym)	2017-2018	100 tys.	Środki LGD lub PO WT PL-SK oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: TURYSTYKA I PRZEMYSŁ CZASU WOLNEGO		CEL STRATEGICZNY: T.1. STWORZONY JEST NOWOCZESNY PRODUKT TURYSTYCZNO-REKREACYJNY, ROZWIJANY W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY I SKIEROWANY DO CZYTELNIIE ZDEFINIOWANYCH ODBIORCÓW			
CEL OPERACYJNY: T.1.5. AKTYWNIIE ROZWIJANA JEST WSPÓŁPRACA MIĘDZYGMINNA (TAKŻE TRANSGRANICZNA) W CELU BUDOWANIA ZINTEGROWANEJ OBSZAROWO OFERTY TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ Z WYKORZYSTANIEM WALORÓW PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWYCH REJONU PIENIN					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Powołanie międzygminnego forum rozwoju produktu turystyczno-rekreacyjnego (Gminy Czorsztyn, Krościenko, Szczawnica, Ochotnica Dolna, dyrekcja PPN, docelowo także partnerzy słowaccy)	2016	bez kosztów	nie dotyczy	Inicjator Wójt Gminy Krościenko wspólnie z pozostałymi Burmistrzami i Wójtami
2.	Opracowanie dokumentacji technicznej i środowiskowej budowy kładki pieszo-rowerowej na Dunajcu w ciągu szlaku na Sokolice	2016-2018	80 tys.	Budżet gminy oraz PO WT PL-SK	Wójt Gminy
3.	Wytyczenie i oznakowanie ścieżki rowerowej Krościenko – zbocza Lubania – Ochotnica Dolna - Krośnica – Czorsztyn – przystań spływu (w obszarze Gorców, Pienin i Beskid Sadecki)	2018-2019	100 tys.	Budżet gminy oraz PO WT PL-SK	Wójt Gminy

8.2. Zadania w obszarze *Gospodarka, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich*

OBSZAR: GOSPODARKA, ROLNICTWO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH		CEL STRATEGICZNY: G.1. GMINA STWARZA ATRAKCYJNE WARUNKI DO ROZWOJU GOSPODARCZEGO ORAZ ROLNICTWA, BUDOWANEGO W OPARCIU O TRADYCYJNY MODEL GOSPODAROWANIA			
CEL OPERACYJNY: G.1.1. GMINA PROWADZI AKTYWNA POLITYKĘ W ZAKRESIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Aktualizacja zapisów <i>Planu zagospodarowania przestrzennego</i> w sposób dopuszczający budowę przydomowych oczyszczalni ścieków dla terenów, na których budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieopłacalna	2016-2017	30 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
2.	Opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów zurbanizowanych oraz potencjalnych terenów budowlanych, a nieobjętych planem miejscowym, w tym sołectwa Centrum	2016-2020	200 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
3.	Regulacja stanu prawnego dróg na terenie gminy	2016-2020	100 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: GOSPODARKA, ROLNICTWO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH		CEL STRATEGICZNY: G.1. GMINA STWARZA ATRAKCYJNE WARUNKI DO ROZWOJU GOSPODARCZEGO ORAZ ROLNICTWA, BUDOWANEGO W OPARCIU O TRADYCYJNY MODEL GOSPODAROWANIA			
CEL OPERACYJNY: G.1.2. GMINA STWARZA WARUNKI DO ZDYNAMIZOWANIA ROZWOJU GOSPODARCZEGO					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Budowa Turystycznej Strefy Aktywności Gospodarczej w Krośnicy - współpraca z Czorsztyn-Ski przy tworzeniu warunków inwestycyjnych dla budowy wyciągów na Krośnicy poprzez budowę drogi dojazdowej	2016-2018	500 tys.	MRPO (dz. 3.1), Budżet Gminy	Wójt Gminy
2.	Wspieranie systemu doradztwa zawodowego oraz doradztwa gospodarczego realizowanego wspólnie z wyspecjalizowanymi podmiotami w ramach współpracy partnerskiej (m.in. FRRR, PPWSZ)	2016-2018	Koszt po opracowaniu programu	Budżet Gminy oraz środki z programów dotyczących rynku pracy i wsparcia doradczego dla MSP	Wójt Gminy oraz Partnerzy (w tym m.in. FRRR, PPWSZ)
3.	Opracowanie i wdrożenie projektów doradztwa zawodowego	2016-2018	Koszt po	Budżet Gminy oraz	Wójt Gminy oraz

	na poziomie gimnazjalnym (w tym edukacji ekonomicznej) oraz podnoszenia kompetencji zawodowych przez całe życie we współpracy z PPWSZ oraz innymi partnerami społecznymi		opracowaniu programu	środki z programów dotyczących rynku pracy i wsparcia doradczego dla MSP	Partnerzy (w tym m.in. PPWSZ i partnerzy społeczni)
4.	Budowa Turystycznej Strefy Aktywności Gospodarczej w rejonie Krościenka - Łąkcicy - przygotowanie warunków inwestycyjnych dla budowy wyciągów narciarskich w rejonie Łąkcicy	2017-2019	300 tys.	MRPO (dz. 3.1), Budżet Gminy	Wójt Gminy
5.	Przygotowanie oferty inwestycyjnej Gminy Krościenko nad Dunajcem wraz z jej publikacją z wykorzystaniem różnych kanałów dystrybucji	2018	10 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy, RCOI MARR
6.	Wsparcie logistyczno-organizacyjne dla inwestora prywatnego, który zdecyduje się na poszukiwanie wód termalnych na terenie Krośnicy i Grywałdu	Bez określenia czasu	Bez istotnych kosztów po stronie Gminy	W ramach kosztu funkcjonowania UG	Wójt Gminy
7.	Wykupy gruntów pod inwestycje celu publicznego dla rozwoju funkcji turystycznych wskazanych w aktualizacji Planu Zagospodarowania w przypadku pojawienia się takiego zapotrzebowania	Bez określenia czasu	Do ustalenia na późniejszym etapie	Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: GOSPODARKA, ROLNICTWO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH		CEL STRATEGICZNY: G.1. GMINA STWARZA ATRAKCYJNE WARUNKI DO ROZWOJU GOSPODARCZEGO ORAZ ROLNICTWA, BUDOWANEGO W OPARCIU O TRADYCYJNY MODEL GOSPODAROWANIA			
CEL OPERACYJNY: G.1.3. GMINA WSPIERA TRADYCYJNY MODEL ROLNICTWA ORAZ AKTYWNIIE BIERZE UDZIAŁ W TWORZENIU WARUNKÓW DLA ROZWOJU PRZETWÓRSTWA ROLNO-SPOŻYWCZEGO					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Wsparcie inicjatyw zmierzających do zrzeszenia się producentów i sprzedawców lokalnych oraz instytucjonalizacji tej współpracy	2015-2016	Bez kosztów dla budżetu	Nie dotyczy	Wójt Gminy oraz lokalni producenci, przetwórcy i sprzedawcy produktów lokalnych
2.	Wsparcie rozwoju tworzenia inkubatora spożywczo-kulinarnego na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem we współpracy z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi	2016-2018	Do ustalenia w toku dalszych prac nad projektem	PROW (w ramach środków LGD)	LGD oraz Wójt Gminy, lok. rolnicy, NGO (np. KGW)

3.	Budowa systemu wiat handlowych przy drogach i atrakcyjnych obiektach turystycznych (jedna na kierunku Nowy Targ, jedna na kierunku Nowy Sącz)	2016-2018	20 tys.	PROW (w ramach środków LGD)	Wójt Gminy oraz LGD i lokalni wytwórcy
4.	Budowa spójnego systemu promocji produktu lokalnego na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem (system punktów informacyjnych – w każdej miejscowości jeden z informacjami co u kogo (z adresem) można kupić/zobaczyć)	2016-2018	50 tys.	PROW (w ramach środków LGD)	Wójt Gminy oraz LGD i lokalni wytwórcy
5.	Wsparcie organizacji miniryunku hurtowego dla producentów lokalnej żywności i budowa systemu zaopatrzenia w lokalne produkty rolne obiektów sanatoryjnych, hotelowych i pensjonatów na obszarze Krościenka, Czorsztyna i Szczawnicy	2016-2018	Do ustalenia w toku dalszych prac nad projektem	PROW (w ramach środków LGD)	LGD oraz Wójt Gminy, lokalni rolnicy, NGO (np. KGW)
6.	Rozwijanie systemu doradztwa dla rolników – czasowe (np. raz w miesiącu) udostępnienie lokalu w UG Krościenko n/D. na dyżury dla pracowników m.in. ARiMR, Ośrodka Doradztwa Rolniczego wraz z rozpragowaniem informacji o możliwości uzyskania doradztwa	2016 i dalej	Bez kosztów dla budżetu	W ramach kosztów funkcjonowania UG	Wójt Gminy

OBSZAR: GOSPODARKA, ROLNICTWO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH		CEL STRATEGICZNY: G.2. OBSZARY WIEJSKIE ROZWIJAJĄ SIĘ W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY TWORZĄC ATRAKCYJNĄ PRZESTRZEŃ DO ŻYCIA DLA MIESZKAŃCÓW I WSPOMAGAJĄ ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNYCH			
CEL OPERACYJNY: G.2.1. CENTRA WSI SĄ ODNAWIANE, ZYSKUJĄC NOWE FUNKCJE I PRZYSZYJĄC SIĘ DO POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Opracowanie dokumentacji technicznej i projektowej zmiany funkcji i zagospodarowania płyty Rynku w Krościenku nad Dunajcem wraz z rozbudową funkcji kulturalnych	2015-2016	20 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
2.	Rewitalizacja zabytkowego układu urbanistycznego rynku w Krościenku wraz z modernizacją i rozbudową instytucji kultury	2016-2018	5,5 mln	MRPO (dz. 11.2) oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy
3.	Zagospodarowanie parkingu w Krościenku przy ul. Jana III Sobieskiego (naprzeciwko nowego kościoła) jako miejsca „startowego” dla lokalnych szlaków pieszo-rowerowych wraz z systemem informacji przy drogach głównych	2016-2018	1,5 mln	PROW, Budżet Gminy	Wójt Gminy
4.	Opracowanie nowej koncepcji zagospodarowania budynku przyszkolnego (tzw. domu dyrektora Jana Jankowskiego) i	2016-2018	350 tys.	PROW	

	remont obiektu z dostosowaniem do funkcji publicznych				
5.	Zagospodarowanie centrum Grywałdu poprzez modernizację budynków użyteczności publicznej i zagospodarowanie terenu	2017-2019	1 mln	PROW, Budżet Gminy	Wójt Gminy
6.	Zagospodarowanie centrum Krośnicy poprzez poprawę estetyki przestrzeni publicznych wraz z adaptacją pierwszego piętra budynku parafialnego (w którym na parterze planowany jest punkt przedszkolny) na potrzeby prowadzenia świetlicy wiejskiej	2017-2019	450 tys.	PROW, Budżet Gminy	Wójt Gminy
7.	Zagospodarowanie centrum Hałuszowej poprzez modernizację terenów rekreacyjnych, rozbudowę placu zabaw oraz estetyzację przestrzeni publicznej	2017-2019	120 tys.	PROW, Budżet Gminy	Wójt Gminy
8.	Budowa targowiska przy ul. Wędkarzy i Targowej w Krośniku	2019-2020	1 mln	Środki PROW, Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: GOSPODARKA, ROLNICTWO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH		CEL STRATEGICZNY: G.2. OBSZARY WIEJSKIE ROZWIJAJĄ SIĘ W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY TWORZĄC ATRAKCYJNĄ PRZESTRZEŃ DO ŻYCIA DLA MIESZKAŃCÓW I WSPOMAGAJĄ ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNYCH			
CEL OPERACYJNY: G.2.2. UKŁAD KOMUNIKACYJNY GMINY ZAPEWNIĄ OPTYMALNĄ DOSTĘPNOŚĆ WEWNĘTRZNĄ I ZEWNĘTRZNĄ, A PRZYJĘTE ROZWIĄZANIA SŁUŻĄ POPRAWIE BEZPIECZEŃSTWA PIESZYCH I KIEROWCÓW					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Partycypacja Gminy w modernizacji istniejących dróg zarówno wojewódzkich i powiatowych pod względem bezpieczeństwa ruchu kołowego i użytkowników pieszych	na bieżąco	100 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy
2.	Opracowanie i wdrożenie gminnego program modernizacji dróg (gminnych i dojazdowych do pól) wraz z opracowaniem kryteriów wyboru inwestycji do realizacji	2016 i dalej	250 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy
3.	Opracowanie i wdrożenie Gminnego programu renowacji mostów i przepustów wraz z opracowaniem kryteriów wyboru inwestycji do realizacji	2016 i dalej	150 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy
4.	Wyznaczenie i oznakowanie ścieżki rowerowej przez teren całej gminy umożliwiającej alternatywny, w stosunku do komunikacji samochodowej, sposób przemieszczania się na obszarze Gminy	2016-2017	100 tys.	PO WT PL-SK, Budżet Gminy	Wójt Gminy
5.	Opracowanie dokumentacji projektowej Drogi pod Tylkę	2016-2017	50 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy

6.	Remont drogi Grywald (Pienińska – Szkolna – Gielniarz) - Krośnica (Dziołki – Ojca Leona)	2016-2019	800 tys.	Prog. Przebud. Dróg Lokalnych (schetynówki), Budżet Gminy	Wójt Gminy
7.	Współdziałanie z wojewodą (GDDKiA) w zakresie prac planistycznych mających na celu wskazania możliwych wariantów przebiegu obwodnicy centrum Krościenka wraz z wykonaniem konsultacji społecznych dla wybranych lokalizacji	2017 i dalej	50 tys.	Budżet Gminy (partycypacja w kosztach)	GDDKiA, Wójt Gminy
8.	Rozbudowa drogi powiatowej 1636K Krościenko- Szczawnica na odcinku od ul. Zdrojowej do granicy z m. Szczawnica	2018	380 tys.	PZD, Budżet Gminy (partycypacja)	PZD w NT, Wójt Gminy
9.	Budowa transgranicznej ścieżki pieszo-rowerowej Krościenko-Leśnica wraz z opracowaniem dokumentacji i pozyskaniem decyzji środowiskowych dla rekonstrukcji zabytkowego mostu na Dunajcu (tzw. „zerwanego mostu”)	2018-2020	500 tys.	PO WT PL-SK, Budżet Gminy	Wójt Gminy
10.	Modernizacja Połączeń Drogowych w obszarze Pienińskiego Parku Narodowego – budowa chodnika w Krośnicy wzdłuż ul. Flisackiej	2019	500 tys.	PZD, Budżet Gminy (partycypacja)	PZD w NT, Wójt Gminy
11.	Podjęcie działań zmierzających do wprowadzenia stref ograniczonego parkowania w zabytkowym centrum Krościenka oraz stopniowej eliminacji ruchu samochodowego ze ścisłego centrum	2019-2020	50 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy

8.3. Zadania w obszarze Środowisko naturalne i ekologia

OBSZAR: ŚRODOWISKO NATURALNE I EKOLOGIA		CEL STRATEGICZNY: Ś.1. ZASOBY PRZYRODNICZE SĄ UMIEJĘTNIE CHRONIONE ZAPEWNIAJĄC ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ FUNKCJI BYTOWYCH I TURYSTYCZNYCH, TAKŻE DLA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ			
CEL OPERACYJNY: Ś.1.1. ROZWIJANY I PORZĄDKOWANY JEST SYSTEM GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ NA TERENIE GMINY					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Opracowanie koncepcji połączenia infrastruktury wodociągowej (kilkunastu) spółek wodociągowych, z uwzględnieniem ich położenia (tworzenie grup obszarowych) oraz audytem dostępność dodatkowych ujęć wody w celu zabezpieczenia dostępności wody w przypadkach kryzysowych (skażenie źródeł powierzchniowych, suszy i innych zdarzeń losowych)	2016-2018	20 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
2.	Inwentaryzacja potrzeb oraz przygotowanie programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków wraz z pozyskaniem dofinansowania dla inwestycji dla obszarów, w których budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieopłacalna	2016-2018	Bez kosztów	W ramach kosztów funkcjonowania UG	Wójt Gminy
3.	Prowadzenie systematycznych kontroli przyłączy kanalizacyjnych oraz zawartych umów na odbiór nieczystości wraz z analizą częstotliwości opróżniania szamb	2016 i na bieżąco	Bez kosztów	W ramach kosztów funkcjonowania UG	Wójt Gminy
4.	Opracowanie dokumentacji rozbudowy systemu wodociągowego wraz z rozbudową infrastruktury uzdatniania wody jako wspólne zadanie Gminy i spółek wodnych - wykonanie dokumentacji technicznej zadań wynikających z opracowanej <i>Koncepcji</i>	2017	70 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
5.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy	2016-2020	10 mln.	PPK, Budżet Gminy, PROW, WFOS, MRPO	PPK, Wójt Gminy
6.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Krościenku wraz z jej rozbudową w celu zwiększenia przepustowości	2018-2020	2 mln.	PPK, Budżet Gminy	PPK, Wójt Gminy
7.	Opracowanie dokumentacji dla brakujących odcinków sieci na terenie gminy	2019-2020	100 tys.	PPK, Budżet Gminy	PPK, Wójt Gminy
8.	Inwentaryzacja kanalizacji burzowej na terenie gminy	2019-2020	50 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: ŚRODOWISKO NATURALNE I EKOLOGIA		CEL STRATEGICZNY: Ś.1. ZASOBY PRZYRODNICZE SĄ UMIEJĘTNIE CHRONIONE ZAPEWNIAJĄC ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ FUNKCJI BYTOWYCH I TURYSTYCZNYCH, TAKŻE DLA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ			
CEL OPERACYJNY: Ś.1.2. GMINA DBA O WYSOKĄ JAKOŚĆ POWIETRZA ORAZ PODEJMUJE DZIAŁANIA ZGODNE Z EUROPEJSKĄ POLITYKĄ KLIMATYCZNĄ					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Prowadzenie stałego lobbingu na rzecz gazyfikacji gminy	Na bieżąco	Bez kosztów	W ramach kosztów funkcjonowania UG	Wójt Gminy
2.	Wdrożenie kompleksowego programu ograniczenia niskiej emisji z sektora bytowego poprzez wymianę niskosprawnych urządzeń grzewczych na piece co najmniej V klasy emisyjnej (na węgiel lub pelet) oraz instalacje OZE (instalacje solarne, pompy ciepła, instalacje fotowoltaiczne)	2016-2018	2 mln	MRPO dz. 4.4.2. i 4.4.3., Program KAWKA, Program PONE, udział mieszkańców oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy
3.	Wdrożenie kompleksowego programu ograniczenia niskiej emisji w sektorze komunalnym poprzez wymianę niskosprawnych urządzeń grzewczych na piece co najmniej V klasy emisyjnej (na węgiel lub pelet) oraz instalacje OZE (instalacje solarne, pompy ciepła instalacje fotowoltaiczne,)	2016-2018	2 mln	MRPO dz. 4.3.2., Program KAWKA, Program PONE, udział mieszkańców oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy
4.	Wdrożenie kompleksowego programu głębokiej termomodernizacji wraz z wymianą źródeł ciepła na niskoemisyjne (zeroemisyjne) w budynkach komunalnych	2016-2018	1,5 mln	Budżet Gminy oraz MRPO dz. 4.3.2	Wójt Gminy
5.	Prowadzenie stałego doradztwa dla mieszkańców Gminy w zakresie możliwości pozyskania środków na działania związane z ograniczeniem niskiej emisji, termomodernizacji budynków, instalacji OZE	2016 i dalej	Bez kosztów	W ramach funkcjonowania Urzędu	Wójt Gminy
6.	Program systematycznej wymiany oświetlenia ulicznego (będącego własnością gminy) na nowoczesne oświetlenie energooszczędne	2017-2019	1 mln	Budżet Gminy + środki NFOŚiGW oraz WFOŚiGW	Wójt Gminy

OBSZAR: ŚRODOWISKO NATURALNE I EKOLOGIA		CEL STRATEGICZNY: Ś.1. ZASOBY PRZYRODNICZE SĄ UMIEJĘTNIE CHRONIONE ZAPEWNIAJĄC ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ FUNKCJI BYTOWYCH I TURYSTYCZNYCH, TAKŻE DLA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ			
CEL OPERACYJNY: Ś.1.3. GOSPODARKA ODPADAMI PROWADZONA JEST W SPOSÓB EFEKTYWNY, PRZYSZYJAJĄC SIĘ DO OCHRONY CENNYCH PRZYRODNICZO I KRAJOBRAZOWO TERENÓW					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Kontynuacja programu usuwania azbestu z budynków prywatnych (dopłata Gminy)	na bieżąco	5 tys. rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy
2.	Przygotowanie dokumentacji dla budowy punktu segregacji odpadów w rejonie oczyszczalni ścieków	2016	30 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
3.	Opracowanie i wdrożenie programu edukacji ekologicznej w zakresie proekologicznej gospodarki odpadami	2016-2018	10 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
4.	Opracowanie i wdrożenie programu zapobiegania powstawaniu dzikich wysypisk śmieci (monitoring wizyjny) wraz z systematyczną kontrolą źródeł pochodzenia odpadów i restrykcyjnym systemem sankcji	2016-2017	10 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy
5.	Budowa punktu selektywnego zbierania opadów komunalnych w rejonie oczyszczalni ścieków	2017-2019	900 tys.	PROW,MRPO,WFOS, Budżet Gminy	Wójt Gminy
6	Budowa instalacji do przetwarzania odpadów zielonych	2017-2020	1 mln zł	MRPO,WFOS, Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: ŚRODOWISKO NATURALNE I EKOLOGIA		CEL STRATEGICZNY: Ś.1. ZASOBY PRZYRODNICZE SĄ UMIEJĘTNIE CHRONIONE ZAPEWNIAJĄC ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ FUNKCJI BYTOWYCH I TURYSTYCZNYCH, TAKŻE DLA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ			
CEL OPERACYJNY: Ś.1.4. KORZYSTANIE ZE ŚRODOWISKA NATURALNEGO PROWADZONE JEST W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, W STAŁYM DIALOGU Z INSTYTUCJAMI ODPOWIEDZIALNYMI ZA JEGO OCHRONĘ I ZACHOWANIE DLA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Organizacja spotkań informacyjnych i konsultacji (samorząd, mieszkańcy, instytucje odpowiedzialne za ochronę przyrody) w celu wypracowania kompromisowych form użytkowania części obszarów chronionych	2016-2018	W ramach kosztów bieżących	Nie dotyczy	Wójt Gminy, Dyrekcja PPN, PPK, Dyrekcja RDOŚ
2.	Współdziałanie przy weryfikacji występowania gatunków	2016-2018	20 tys. PLN	Budżet Gminy oraz	Wójt Gminy,

	chronionych na obszarach cennych przyrodniczo, w tym w korytarzach ekol. i terenach przeznaczonych do inwestycji			ew. WFOŚiGW, MRPO 6.2.C	Dyrekcja PPN, PPK, Dyrekcja RDOŚ
3.	Wdrożenie corocznej akcji (szkoły, gestorzy bazy turystycznej, organizacje pozarządowe, samorządowcy, instytucje odpowiedzialne za ochronę przyrody) sprzątania brzegów Dunajca oraz szlaków turystycznych i obszarów chronionych na terenie Gminy	na bieżąco	Bez kosztów dla budżetu	W ramach kosztów funkcjonowania UG	Wójt Gminy
4.	Wprowadzenie zasad – w odniesieniu do inwestycji gminnych związanych z modernizacją, rozbudową oświetlenia zasad unikania zbędnego „zanieczyszczenia światłem”	na bieżąco	Bez kosztów dla budżetu	W ramach kosztów funkcjonowania UG	Wójt Gminy
5.	Ochrona przed trwałym zainwestowaniem faktycznie istniejących korytarzy ekologicznych	na bieżąco	Bez kosztów dla budżetu	W ramach kosztów funkcjonowania UG	Wójt Gminy
6	Ochrona rodzimych siedlisk przez zwalczanie gatunków inwazyjnych (barszcz Sosnowskiego itp.)	na bieżąco	3 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy

8.4. Zadania w obszarze *Dziedzictwo kulturowe i Edukacja*

OBSZAR: DZIEDZICTWO KULTUROWE I EDUKACJA		CEL STRATEGICZNY: DKiE.1. KULTURA I SZTUKA WZMACNIA LOKALNĄ TOŻSAMOŚĆ I CZYNNIE UCZESTNICZY W BUDOWIE MARKOWYCH PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH			
CEL OPERACYJNY: DKiE.1.1. DZIEDZICTWO I KULTURA JEST WAŻNYM ELEMENTEM BUDOWANIA SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO ORAZ SŁUŻY ROZWIJANIU LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI ORAZ WIĘZI MIĘDZYLUDZKICH					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Opracowanie strategii rozwoju działalności kulturalnej na terenie Gminy	2016	bez kosztów	W ramach budżetu GCK	Dyrektor GCK, Wójt Gminy
2.	Kompleksowa modernizacja budynku Gminnego Centrum Kultury wraz z poszerzeniem dotychczasowych funkcji o kino cyfrowe i izbę regionalną	2016-2017	800 tys.	Środki MKiDN oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy
	Wspieranie edukacji regionalnej i obywatelskiej – wprowadzenie do szkół podstawowych i gimnazjalnych w ramach lekcji wychowania obywatelskiego oraz zajęć plastycznych, muzycznych i innych elementów edukacji regionalnej	od 2016 - na bieżąco	10 tys./rok	LGD (małe projekty), budżety szkół	Dyrektorzy szkół samorządowych, Wójt Gminy
3.	Uruchomienie i prowadzenie stałych warsztatów nauki gry na	od 2016 - na	10 tys./rok	LGD (małe	Dyrektor GCK

	instrumentach ludowych, dętych, w ramach zajęć prowadzonych przez GCK	bieżąco		projekty), budżety GCK	
4.	Warsztaty ginących zawodów i twórców ludowych, organizacja wystaw, spotkań z twórcami	od 2016 - na bieżąco	10 tys./rok	LGD (małe projekty), budżet GCK	Dyrektor GCK, Wójt Gminy
5.	Wzmocnienie techniczne potencjału bibliotek np. poprzez rozbudowę zaplecza informatycznego	2017-2018	25 tys.	Środki MKiDN oraz Budżet Gminy	Dyrektor GBP, Wójt Gminy
6.	Modernizacja budynku i zagospodarowanie terenu wokół Gminnej Biblioteki Publicznej	2019-2020	60 tys.	LGD lub PROW oraz Budżet Gminy	Dyrektor GBP, Wójt Gminy

OBSZAR: DZIEDZICTWO KULTUROWE I EDUKACJA		CEL STRATEGICZNY: DKiE.1. KULTURA I SZTUKA WZMACNIA LOKALNĄ TOŻSAMOŚĆ I CZYNNIE UCZESTNICZY W BUDOWIE MARKOWYCH PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH			
CEL OPERACYJNY: DKiE.1.2. KULTURA I DZIEDZICTWO REGIONU WSPIERA BUDOWANIE ATRAKCYJNEGO PRODUKTU TURYSTYCZNEGO ORAZ WZMACNIA ROZPOZNAWALNOŚĆ KROŚCIENSKIEJ MARKI W SKALI REGIONALNEJ I PONADREGIONALNEJ					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Systemowe wsparcie (konkurs grantowy) dla zespołów regionalnych, orkiestr dętych, kapeli ludowych, teatrów amatorskich, grup tanecznych oraz twórców literackich, którzy upowszechniają dorobek regionu poza granicami gminy (granty na udział w wydarzeniach poza obszarem gminy)	od 2016 - na bieżąco	10 tys./rok	Budżet GCK, środki Woj. Małopolskiego	Dyrektor GCK, Wójt Gminy
2.	Stworzenie długofalowej polityki Gminy we wspieraniu dużych wydarzeń kulturalnych wraz z ramowym kalendarzem imprez oraz wstępną alokacją środków	od 2016 - na bieżąco	10 tys./rok	Budżet GCK	Dyrektor GCK, Wójt Gminy
3.	Organizacja (dwa razy w roku w okresie wakacyjnym) warsztatów tradycyjnego rzemiosła wraz z wystawą lokalnych twórców i rzemieślników	od 2016 - na bieżąco	10 tys./rok	Budżet GCK, środki LGD lub grant Woj. Małopolskiego	Dyrektor GCK, Wójt Gminy
4.	Opracowanie oraz publikacja (Internet, biuletyny drukowane, współpraca z mediami) zintegrowanego kalendarza imprez kulturalnych obejmujących Gminę Krośnice nad Dunajcem i pozostałe gminy pienińskie	od 2016 - na bieżąco	5 tys./rok	Budżet GCK	Dyrektor GCK, Wójt Gminy
5.	Organizacja cyklicznego konkursu potraw regionalnych	od 2016 - na bieżąco	10 tys./rok	LGD (m. projekty), budżet GCK	Dyrektor GCK

OBSZAR: DZIEDZICTWO KULTUROWE I EDUKACJA		CEL STRATEGICZNY: DKiE.2. MIESZKAŃCY GMINY MAJĄ DOSTĘP DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH I EDUKACYJNYCH NA KAŻDYM ETAPIE ŻYCIA			
CEL OPERACYJNY: DKiE.2.1. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I EDUKACYJNA DOSTOSOWANA JEST DO AKTUALNYCH POTRZEB LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Lobbing na rzecz utworzenia niepublicznej szkoły muzycznej w Krościenku	działanie ciągłe	nie dotyczy	nie dotyczy	Wójt Gminy
2.	Przygotowanie dokumentacji dla zadania: Rozbudowa szkoły podstawowej w Grywałdzie (nadbudowa obiektu w celu pozyskania nowych sal dydaktycznych dla potrzeb 3-4 latków wraz z wymiana dachu nad obiektem	2015-2016	40 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
3.	Wyznaczenie, przygotowanie i oznakowanie miejsc postojowych dla autobusów/busów szkolnych dowożących uczniów do szkół	2016	15 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
4.	Adaptacja parteru budynku parafialnego w miejscowości Krośnica na potrzeby utworzenia punktu przedszkolnego	2016-2017	200 tys.	MRPO, PO WER Budżet Gminy	Wójt Gminy
5.	Rozbudowa szkoły podstawowej w Grywałdzie (nadbudowa obiektu w celu pozyskania nowych sal dydaktycznych dla potrzeb 3-4 latków wraz z wymiana dachu nad obiektem)	2016-2018	800 tys.	MRPO, Budżet Gminy	Wójt Gminy
6.	Opracowanie dokumentacji i rozbudowa punktu przedszkolnego przy SP w Krościenku	2016-2018	250 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
7.	Modernizacja szkoły podstawowej w Krościenku w zakresie wymiany instalacji C.O.	2016-2019	200 tys.	MRPO (dz.4.3.2), Budżet Gminy	Wójt Gminy
8.	Uruchomienie przy SP w Grywałdzie klasy o profilu sportowym	2017-2018	Do ustalenia w toku dalszych prac nad projektem	Budżet Gminy	Wójt Gminy
9.	Adaptacja poddasza wraz z wymianą dachu w SP Krośnica na stworzenie pracowni plastycznej	2017- 2019	300 tys.	MRPO, Budżet Gminy	Wójt Gminy
10.	Tworzenie specjalistycznych pracowni przedmiotowo-edukacyjnych (fizycznych, chemicznych, językowych, itd.) w szkołach zarządzanych przez Gminę Krościenko nad Dunajcem	2017-2019	500 tys.	PO WER, Budżet Gminy	Dyrektorzy Gminnych Placówek Oświatowych
11.	Modernizacja i wymiana komputerów w pracowniach komputerowych w szkołach	2017-2020	300 tys.	PO WER, Budżet Gminy	Dyrektorzy Gminnych Placówek Oświatowych

12.	Utworzenie „Miasteczka ruchu drogowego” przy SP Krośnice	2018	500 tys.	MORD i środki Województwa Małopolskiego oraz Budżet Gminy	Wójt Gminy
13.	Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego przy Publicznym Gimnazjum w Krośnicach n.D	2018	250 tys.	PROW, Budżet Gminy	Wójt Gminy
14.	Modernizacja monitoringu w szkołach	2018-2020	50 tys.	Budżet Gminy	Wójt Gminy
15.	Dostosowanie obiektów edukacyjnych do potrzeb uczniów niepełnosprawnych	2018-2020	150 tys.	PEFRON, Budżet Gminy	Wójt Gminy
16.	Budowa boiska typu Orlik w Krośnicach	2019-2020	1 mln	Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: DZIEDZICTWO KULTUROWE I EDUKACJA		CEL STRATEGICZNY: DKiE.2. MIESZKAŃCY GMINY MAJĄ DOSTĘP DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH I EDUKACYJNYCH NA KAŻDYM ETAPIE ŻYCIA			
CEL OPERACYJNY: DKiE.2.2. DOSTĘPNA OFERTA EDUKACYJNA SŁUŻY MIESZKAŃCOM NA KAŻDYM ETAPIE ŻYCIA ORAZ UMIEJĘTNIE ODPOWIADA NA POTRZEBY ROZWOJOWE GMINY KROŚCIENKO					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Realizacja programu „Archipelag skarbów” dla uczniów i rodziców klas III	2015 (kontynuacja w kolejnych latach)	4 tys./rok	MEN (program Bezpieczna+)	Dyrektorzy Gminnych Placówek Oświatowych
2.	Opracowanie regulaminu (zasad) i utworzenie funduszu stypendialnego dla najzdolniejszej młodzieży	2016	bez kosztów	W ramach kosztów UG	Wójt Gminy, Dyrektorzy Gminnych Placówek Oświatowych, NGO
3.	Rozwijanie funduszu stypendialnego dla młodzieży osiągającej znaczące wyniki sportowe	od 2016 na bieżąco	20 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy
4.	Wsparcie organizacyjne i finansowe utworzenia Uniwersytetu Trzeciego Wieku (wsparcie organizacyjne i finansowe Stowarzyszenia Seniorów)	od 2016 na bieżąco	10 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy
5.	Rozszerzenie oferty pozalekcyjnych zajęć rozwijających zainteresowania uczniów w szkołach prowadzonych przez gminę (m.in. taniec, zajęcia sportowe: pływanie, jazda na nartach itp.)	od 2016 na bieżąco	100 tys./rok	PO WER, Budżet Gminy	Dyrektorzy Gminnych Placówek Oświatowych
6.	Rozszerzenie oferty zajęć dodatkowych w punktach przedszkolnych (m.in. taniec, zajęcia artystyczne)	od 2016 na bieżąco	30 tys./rok	PO WER, Budżet Gminy	Dyrektorzy Gminnych Placówek

					Oświatowych
7.	Prowadzenie warsztatów dla rodziców z zakresu psychologii, rozwoju społecznego dzieci, relacji szkoła-rodzic, itp.	od 2016 na bieżąco	5 tys./rok	od 2016 na bieżąco	30 tys./rok
8.	Organizacja kursów doszkalających i doszkalających dla kadry nauczycielskiej	od 2016 na bieżąco	10 tys./rok	PO WER, Budżet Gminy	Dyrektorzy Gminnych Placówek Oświatowych

8.5. Zadania w obszarze *Społeczeństwo*

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO		CEL STRATEGICZNY: S.1. MIESZKAŃCY GMINY MAJĄ ZAPEWNIONĄ WYSOKĄ I ADEKWATNĄ DO POTRZEB, JAKOŚĆ OPIEKI MEDYCZNEJ I SOCJALNEJ			
CEL OPERACYJNY: S.1.1. GMINA PROWADZI AKTYWNA POLITYKĘ W ZAKRESIE PROFILAKTYKI I OCHRONY ZDROWIA					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Opracowanie i wdrożenie programów profilaktyki ochrony zdrowia dla dzieci i młodzieży (we współpracy z placówkami medycznymi) w tym współfinansowanie przez Gminę szczepień w zakresie pneumokoków, monokoków i HPV	od 2016 na bieżąco	W ramach środków na profilaktykę w ramach NFZ	Budżet jednostek realizujący zadanie ze środków NFZ	Wójt Gminy we współpracy z POZ
2.	Opracowanie i wdrożenie programów profilaktyki ochrony zdrowia dla osób dorosłych (we współpracy z placówkami medycznymi w zakresie m.in. badań przesiewowych, szczepieniu przeciw grypie, badań specjalistyczne dla grup podwyższonego ryzyka onkologicznego, profilaktyki kardiologicznej, kobiet w ciąży)	od 2016 na bieżąco	W ramach środków na profilaktykę w ramach NFZ	Budżet jednostek realizujący zadanie ze środków NFZ	Wójt Gminy we współpracy z POZ
3.	Opracowanie planu poprawy opieki stomatologicznej dla dzieci w wieku szkolnym	od 2016 na bieżąco	W ramach kosztów bieżących	Budżet Gminy	Wójt Gminy we współpracy z dyrektorami placówek oświatowych i POZ
4.	Wdrożenie i wypromowanie wśród starszych mieszkańców Krościenka tzw. „Koperty życia”	od 2016 na bieżąco	W ramach środków na profilaktykę w ramach NFZ	Budżet jednostek realizujący zadanie ze środków NFZ	Wójt Gminy we współpracy z POZ
5.	Termomodernizacja Ośrodka Zdrowia w Krościenku	2017-2018	250 tys.	MRPO lub środki WFOŚ, Budżet Gminy	Dyrektor POZ we współpracy z Wójtem Gminy
	Doposażenie poradni specjalistycznych przy funkcjonującym Ośrodku Zdrowia wraz z poszerzeniem zakresu świadczonych usług medycznych	2017-2018	300 tys.	Budżet POZ, Budżet Gminy, środki zewnętrzne	Dyrektor POZ we współpracy z Wójtem Gminy

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO		CEL STRATEGICZNY: S.1. MIESZKAŃCY GMINY MAJĄ ZAPEWNIONĄ WYSOKĄ I ADEKWATNĄ DO POTRZEB, JAKOŚĆ OPIEKI MEDYCZNEJ I SOCJALNEJ			
CEL OPERACYJNY: S.1.2. GMINA AKTYWNIIE WSPIERA RODZINY, AKTYWIZUJE GRUPY ZAGROŻONE UBÓSTWEM I WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM ORAZ PRZECIWDZIAŁA POWSTAWANIU PATOLOGII POPRZECZ STWARZANIE WARUNKÓW DO WYCHODZENIA Z SYTUACJI KRYZYSOWYCH					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Opracowanie nowych zasad prowadzenia polityki gminy w zakresie zasobu budynków komunalnych i wsparcie dla osób w sytuacjach kryzysowych (pozyskanie zasobu mieszkań chronionych)	na bieżąco	50 tys./rok	Budżet Gminy	Wójt Gminy
2.	Rozważenie zasadności wprowadzenia systemu poprawiającego efektywność pomocy społecznej	2016	Bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy
3.	Wdrożenie opracowanego systemu poprawiającego efektywność pomocy społecznej oraz wymiany informacji między PUP, GOPS w formie interaktywnej mapy problemów społecznych oraz zasobów (na wzór bielskiego projektu „Kooperacja Plus” www.kooperacijaplus.eu)	2016	Do ustalenia po opracowaniu projektów	Budżet gminy oraz środki EFS	Wójt Gminy oraz dyrektor GOPS
4.	Opracowanie i wdrożenie systemowego projektu w zakresie aktywizacji społecznej osób najbardziej potrzebujących-aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	2016-2018	Do ustalenia po opracowaniu projektów	Budżet gminy oraz środki EFS z programów aktywizacji rynku pracy i wsparcia grup defaworyzowanych	Wójt Gminy we współpracy z LGD, lokalne stowarzyszenia
5.	Wspieranie inicjatyw międzysektorowych w obszarze opieki nad osobami starszymi	2016-2018	Do ustalenia po opracowaniu projektów	Budżet gminy oraz środki EFS oraz MPiPS z programów senioralnych	Wójt Gminy oraz dyrektor GOPS i lokalne NGO
6.	Poprawa warunków mieszkaniowych osiedla romskiego w Krośnicy poprzez budowę i modernizację lokali mieszkalnych	2016-2020	3mln	Program Integracji Społeczności Romskiej 2014-2020 , Budżet Gminy	Wójt Gminy oraz dyrektor GOPS

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO		CEL STRATEGICZNY: S.2. MIESZKAŃCY GMINY CZUJĄ SIĘ BEZPIECZNIE			
CEL OPERACYJNY: S.2.1. INSTYTUCJE SŁUŻĄCE BEZPIECZEŃSTWU PUBLICZNEMU SĄ PROFESJONALNIE PRZYGOTOWANE DO PEŁNIENIA SWOICH ZADAŃ – DOBRZE WYPOSAŻONE, WSPÓŁPRACUJĄCE I WZAJEMNIE SIĘ UZUPEŁNIAJĄCE W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Wyposażenie członków ochotniczych straży pożarnych w elektroniczny sprzęt alarmowania i (systemy powiadamiania wykorzystujące telefonię komórkową)	2016	100 tys.	Grant PZU, Budżet Gminy, środki Woj. Małopolskiego	Wójt Gminy, OSP
2.	Lobbing w RZGW nas rzecz regulacji potoków na terenie gminy	od 2016 na bieżąco	Bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy
3.	Lobbing w RZGW nas rzecz budowy wałów przeciwpowodziowych w rejonie oczyszczalni ścieków, ul. Św. Kingi i Łąkcicy	od 2016 na bieżąco	Bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy
4.	Doposażenie jednostek straży pożarnej w sprzęt ochrony osobistej (ubrania specjalne pożarnicze, hełmy, oświetlenie)	2016-2018	20 tys./rok	Grant PZU, Budżet Gminy, środki Woj. Małopolskiego	Wójt Gminy, OSP

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO		CEL STRATEGICZNY: S.3. SAMORZĄD LOKALNY AKTYWNIIE INSPIRUJE I WSPIERA BUDOWANIE WIĘZI LOKALNYCH			
CEL OPERACYJNY: S.3.1. URZĄD GMINY JEST PRZYJAZNY DLA MIESZKAŃCÓW I INWESTORÓW					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Rozwój elektronicznej administracji oraz podnoszenie jakości i dostępności e-usług publicznych w obszarach kluczowych dla obywateli i przedsiębiorców	2016-2018	200 tys.	MRPO lub PO PC, Budżet Gminy	Wójt Gminy
2.	Wznowienie wydawania biuletynu gminnego w formule partnerstwa z NGO	od 2016	25 tys./rok	Budżet Gminy, środki sponsorów i reklamodawców	Wójt Gminy wspólnie z zainteresowanymi NGO
3.	Stworzenie i wdrożenie do codziennej praktyki funkcjonowania Urzędu Gminy system konsultacji społecznych z wykorzystaniem platformy elektronicznej oraz powiadamiania o ważnych zdarzeniach za pomocą sms oraz narzędzi on-line	od 2016	20 tys.	MRPO lub PO PC, Budżet Gminy	Wójt Gminy
4.	Szkolenia dla pracowników i kadry kierowniczej z zakresu e-	od 2016	10 tys.	MRPO lub PO PC,	Wójt Gminy

	administracji			Budżet Gminy	
5.	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób w trudnej sytuacji życiowej i materialnej	2016-2018	1 mln PLN	PO CP (priorytet III)+ Budżet Gminy	Wójt Gminy

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO		CEL STRATEGICZNY: S.3. SAMORZĄD LOKALNY AKTYWNIIE INSPIRUJE I WSPIERA BUDOWANIE WIĘZI LOKALNYCH			
CEL OPERACYJNY: S.3.2. SAMORZĄD WSPIERA I INSPIRUJE PROCESY ZWIĄZANE Z BUDOWĄ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Powołanie Gminnego Forum Dialogu – inicjowanie integracji środowisk przedsiębiorców, artystów, twórców i społeczników	od 2016 na bieżąco	Bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy, środowiska artystyczne, NGO, przedsiębiorcy
2.	Utworzenie Młodzieżowej Rady Gminy jako formy aktywizacji młodych ludzi i kształtowania postaw obywatelskich	od 2016 na bieżąco	Bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy, Dyrektorzy Placówek Oświatowych

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO		CEL STRATEGICZNY: S.3. SAMORZĄD LOKALNY AKTYWNIIE INSPIRUJE I WSPIERA BUDOWANIE WIĘZI LOKALNYCH			
CEL OPERACYJNY: S.3.3. SAMORZĄD LOKALNY WŁĄCZA ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I GRUPY OBYWATELI W PROCESY ZARZĄDZANIA WSPÓLNOTĄ SAMORZĄDOWĄ					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Wypracowanie, w konsultacji ze środowiskiem NGO, aktualizacji regulaminu konkursów na realizację zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe, w kierunku preferencji dla organizacji aktywnie poszukujących środków zewnętrznych na swoje projekty, a środków budżetu gminy używających jako uzupełnienia wkładu	od 2016 na bieżąco	Bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy, środowiska artystyczne, NGO, przedsiębiorcy
2.	Organizacja cyklicznych spotkań ze środowiskiem przedsiębiorców (co najmniej raz w roku)	od 2016 na bieżąco	Bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy, środowiska gospodarcze
3.	Poszerzenie kompetencji pracownika UG w zakresie pomocy	od 2016 na bieżąco	Bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy

	doradczej przy pozyskiwaniu i rozliczaniu środków dotacyjnych dla placówek oświatowych i NGO				
--	--	--	--	--	--

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO		CEL STRATEGICZNY: S.3. SAMORZĄD LOKALNY AKTYWNIIE INSPIRUJE I WSPIERA BUDOWANIE WIĘZI LOKALNYCH			
CEL OPERACYJNY: S.3.4. SAMORZĄD INSPIRUJE I WSPIERA DZIAŁANIA, KTÓRYCH CELEM JEST BUDOWANIE PARTNERSTW MIĘDZYSAMORZĄDOWYCH ZWIĄZANYCH Z INTEGROWANIEM ZARZĄDZANIA USŁUGAMI PUBLICZNYMI NA OBSZARZE PRZEKRACZAJĄCYM GRANICE JEDNEJ GMINY					
Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji zadania	Koszt zadania	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny/ Partnerzy
1.	Powołanie Międzygminnego Forum Rozwoju	od 2016 na bieżąco	Bez kosztów	nie dotyczy	Wójt Gminy Krościenko n/D, wójtowie i burmistrzowie gmin sąsiednich